ANUL XV *II SERIA IIII No. 913 Lei 5 Exemplarul Duminică 5 Iunie 1938

ADEVĔRUL LITERAR ŞI ARTISTIC

Director: M. SEVASTOS

Adevăratul portret al lui Eminescu

Portretul cel mai popular al lui Eminescu, acela care este luat ca model de sculptori când se pune la cale vre un bust, este cel din epoca vieneză, care înfăţişează pe poet tânăr, imberb, cu privirile pierdute în depărtări, cu o mare coamă de păr. La acest portret a alcătuit Veronica Micle poezia ei despre Eminescu. Când s'a ivit necesitatea de a reproduce acest portret, am băgat de seamă că originalul (de va fi pe undeva) nu se găseşte. Toţi care au avut nevoe de un clişeu, s'au folosit de o copie care circulă prin volume despre Eminescu. Reproducătorul s'a slujit de o fotografie ştearsă, retuşând-o, cum este obiceiul, în chip exagerat.

De curând, d. G. Enache, fost elev al meu, mi-a adus o copie a fotografiei în chestiune. Este făcută de fotograful Bernhard Brand din Iaşi, probabil nu mult după moartea lui Eminescu, judecând după factură. Este o fotografie comercială, căci numele poetului a fost tipărit în josul cartonului. Cineva însă l-a tăiat. Deci fotografia a circulat în public într'un număr de exemplare, desigur nu prea multe de vreme ce nu se întâlneşte la tot pasul.

Ceeace este interesant, e că această copie de format vizit, cum probabil a fost şi originalul, a fost făcută după chiar fotografia originală şi este aşa de clară, de netedă şi frumoasă, încât putem s'o considerăm ca un prototip. Fără îndoială că fotograful care va fi cunoscut pe Eminescu şi pe intelectualii din Iaşi, a avut la îndemână originalul fie prin mijlocirea poetului, fie prin a Veronicăi Micle sau a cuiva din familia acesteia.

Comparând copia descoperită de d. Enache cu aceea care circulă, ne vom da seama că imaginea de până eri reprezenta o falsificare grosolană, probabil din acelaş izvor din care în privinţa lui Eminescu au eşit atâtea falsificări. Clişeul cunoscut până acum, este îngustat. In realitate poetul era înfăţişat purtând o haină cu mâneci bufante. In clişeul cel curent, foarte retuşat, cravata a fost înodată într'un mod fantezist. Ea are în original forma unui fluture, cu aripi simetrice. Vesta poetului fusese de culoare închisă, cu nasturi la mijloc. In copia retuşată, vesta a devenit albă şi se închide pe dreapta. Bineînţeles, faţa este şi ea retuşată în clişeul până mai eri cunoscut într'un chip grosolan, iar părul e încondeiat cu tuş deşi în original coama se caracterizează printr'un luciu de păr tânăr şi printr'o dezordine naturală.

Intr'un cuvânt, fotografia descoperită, ne dă o imagine perfectă a lui Eminescu tânăr, o imagine autentică, încât de aci încolo clişeul cel retuşat urmează să fie cu totul înlăturat. Posedăm deci acum patru bune fotografii eminesciene: la 16 ani, la 19 ani, în epoca Junimii şi după boală în 1884. Alte fotografii sunt mai rele şi mai contestabile.

G. CĂLINESCU

De când aştepţi?..

Vârtej de frunze ruginite 'n ploi....
Pe flacăra muşcatelor, cad foi;
Cad ruginite foi de iarba încă nouă
Iar vine toamna şi e vânt şi plouă
Ploi obosite, fără de furtună...
Stai — şi nu vine nici o veste bună....

Aştepţi şi nici o veste... Ore pline
Şi lungi şi monotone şi haine
Alunecă greoiu atâtea ore
Bat turle depărtate şi sonore
Ciocane peste sufletu-ţi răsună....
Stai — şi nu vine nici o veste bună...

De când aştepţi, iţi mai aduci aminte?
Erai un biet copil mirat, cuminte
Şi mai târziu, pribeag adolescent
Trecând printre străini cu pasul lent
Cu braţele întinse ca o strună
Zadarnic aşteptai o veste bună...

Acuma cad şi braţele întinse
S'au istovit de vise necuprinse,
De implorări armonizate 'n van
De neasemănatul lor elan,
De tot ce-a fost întraripare 'n ele...
Cad renunţând sărmane braţe grele
Ochi luminoşi orbiţi in clar de lună,
Se 'nchid cătând în tine vestea bună...

M. Zoscenco

Umoristul autodidact

Eri, am trecut pe la Hala centrală. Vroiam să cumpăr o gâscă, de sărbători.

Inghesuială mare.

Rândul măcelăriilor avea o înfăţişare onomastică. Pe toată lungimea meselor — mormane de măruntaie: ficat de vacă, splină şi cozi.

Pentru tot gunoiul ăsta, până şi pentru cozile de viţel, se găsea câte-un cumpărător festiv.

Clientul scormonea prin grămezile de măruntaie, mirosea carnea, strâmba din nas şi bârfea înfocat, ca să reducă valoarea şi calitatea mărfei.

Precupeţii şi precupeţele făceau cu ochiul către cumpărători, ţipau sălbatec şi dădeau din mâni, poftind toată lumea să se uite la marfa lor „aleasă".

O femeie se certa c'o precupeaţă.

— Ficatul ăsta pute? — se supără vânzătoarea. Ţi-e nasul astupat, drăguţă. Suflă-ţi nasul mai întâi... Şi apoi miroasă marfa. E ficat de vacă, prima de prima... Iazmă tâmpită ce eşti! Nu-i de nasul tău aşa ficat.

Femeia aşezase coşul lângă ea şi se pregătea să răspundă cum se cuvine precupeţei boclucaşe; dar, în clipa asta, se ivi un flăcău inalt şi creţ, cu şapca pe ceafă, urmat respectuos de doi filfisoni ce chicoteau şi îşi frecau mânile.

Flăcăul se opri lângă masă, aruncă o privire serioasă şi plictisită asupra măruntaielor şi zise tare:

— Lasă, nu mai cumpăra de la ea. Nu vezi? Şi-a ucis bărbatul... A tăiat moşneagul în bucăţi şi acum vinde rămăşiţele, de sărbători...

Cineva chicoti. Altul scuipă piezis.

Cumpărătoarea, buimăcită, privi flăcăul şi se îndepărtă, bolborosind. Precupeţei i se urcă sângele în obraz, măsură flăcăul c'o privire sălbătăcită de uimire şi, deodată, descărcă nişte injurături fioroase.

Flăcăul dădu din umeri şi, preocupat de planul său, trecu mai departe. Cei doi filfisoni, grohăind din pricina râsului înăbuşit, porniră după el.

Flăcăul făcu câţiva paşi şi se opri înaintea unei lăzi cu pulpi, picioare şi bucăţi de capete de porc.

Cumpărătorii scotoceau şi în această ladă.

Negustorul, flatat de atenţiunea consumatorilor, striga spiritual:

— Cui îi trebue şi cui nu-i trebue... Cine vrea şi cine nu vrea...

Flăcăul se uită în ladă şi zise:

— Nu mai cumpăraţi de la el, oameni buni! Nu vedeţi? Şi-a omorit nevasta bătrână, a tăiat-o în bucăţi şi vinde resturile.

Iar chicoti cineva. Şi iar măcăi cineva, desgustat.

Negustorul plesni din palme, se uită la cumpărători, căutând par'că apărare, dar n'a scos un cuvânt.

Şi flăcăul iar se îndepărtă.

Am mers după el şi uitai de gâscă.

Flăcăul făcu înconjurul pieţii cu gluma lui şi, grav, fără să surâdă, îşi căută de drum.

Filfisonii îl urmară, sufocaţi de atâta râs.

Trad. de F. DIMA

Igor Severeanin

Poezia zilelor de Mai

Ce zile sunt, ce zile!
Ah, ce frumoase zile!
Grădina e parfum şi cânt,
Păzească-o Domnul Sfânt!

Şi greeraşi sunt mii şi mii,
Sburând spre răsărit.
S'a întrecut în cele vii
Al Primăverii înflorit.

La mare 'n teilor umbrar,
Pe mal, se văd cirezi...
Nu poţi lucra azi. In zadar,
Azi nu poţi să lucrezi.

Ah, ce să fac, ce să mă fac?
E lene peste tot:
Azi flori sunt, flori de liliac!
Azi par a fi netot.

Tăcută-i marea-albăstrue...
Şi cerul — cerul, cum e!
Nu poţi dori, şi nici visa...
Nu ţi s'a dat ceva...

Aştept ceva, pe cineva...
Aştept o zi — un veac...
Azi flori sunt în grădina mea!
Sunt flori de liliac!

Să creşti, grădina mea, în cânt!
Păzească-o Domnul Sfânt!
Ce zile sunt, ce zile!
Ah, ce frumoase zile!

trad. de VICTOR SPANU

VERONICA MICLE

Schiță biografică

Veronica Ana Câmpeanu s'a născut la Năsăud, în 1850. Familia ei făcea parte din mica burghezie, tatăl era meseriaş, iar mama moaşă. La vrâsta de 5 ani, cu un frate Radu şi cu mama ei, Elena,[1] rămasă văduvă, se mută la Iaşi.

După terminarea cursului primar, la 10 ani, se înscrie la „Şcoala Centrală", care era atunci cea mai selectă. Elevă foarte bună, înzestrată cu talent muzical şi literar, din şcoală încă, avea predilecţie pentru încercări literare.[2] Intr'un dosar dela Arhivele Statului, în care se păstrează actele unui proces de al lui T. Maiorescu, se găseşte iscălitura Veronicăi, care depusese, fiind elevă, ca martoră.

„Şcoala Centrală" a absolvit-o cu „eminenţia", calificativ trecut în certificatul eliberat de şcoală în 1863 şi iscălit de Maiorescu.[3]

In şcoală prin firea veselă, prin caracterul bun şi prin talentele ei, îşi câştigase multe simpatii, după cum mărturiseşte ea însăşi într'o scrisoare din 1882 către M. Eminescu:

„... Nu, nu, oricât aş vrea să uit, gândul anilor pierduţi mă reîntoarce înapoi; mă văd la şcoală adorată de toate colegele, de lume[4]...".

Din comisiunea examinatoare de absolvire, făcea parte şi profesorul de germană Ştefan Micle. O cunoaşte pe Veronica la acest examen şi deşi ea era numai de 14 ani iar el trecut de 40, o cere imediat în căsătorie. Din îndemnul mamei sale sau din întrezărirea unui viitor material mai bun, Veronica primeşte propunerea. Gest, pe care se pare că mai târziu l-a regretat, căci într'o scrisoare din 1882, citim: „... Atunci în navitatea mea, nu prea îmi dam socoteală de gestul care îl fac... Dar prăpastia mirajului a fost mai înşelătoare[5]...".

Sub pseudonim publică în „Curierul român" din 1872, două schiţe, „Primblarea de Mai la Iaşi" şi „Rendez-vous".

In 1872, se pare că aceasta ar fi data precisă, Veronica era la Viena, unde venise să consulte un medic şi unde în acelaş timp se găsea şi M. Eminescu, student la universitate. Veronica îl cunoştea pe Eminescu ca poet încă din 1870, când el publicase în „Convorbirile Literare", poeziile „Venere şi Madonă" şi „Epigonii", poezii care, spune ea, „o fermecaseră". Admiratoare a poetului, ştiind că Eminescu se află în acelaş oraş străin, e sigur că a ţinut să-l întâlnească şi astfel la Viena, Eminescu o cunoaşte pentru prima oară pe Veronica. Ea nu stă aici decât câteva luni.

Pe Eminescu îl revede în 1874, când

Veronica Micle

el se întoarce la Iaşi şi primeşte postul de director al Bibliotecii Centrale. In acest timp se leagă prietenia dintre ei şi versurile care urmează sunt ecourile iubirii lor.

In revista „Columna lui Traian" de sub direcţia lui B. P. Haşdeu, în 1874, Veronica publică mai multe poezii şi câteva traduceri din Lamartine şi Alfred de Musset.

Primele poezii dela „Convorbirile Literare" sunt publicate în Decembrie 1875[6] şi nu 1876 cum susţin unii dintre biografi[7]. Scriind la „Convorbiri", Veronica intră în cercul „Junimii". Reuniuni literare se făceau din când în când şi în salonul profesorului Micle. In Iaşi, familia Micle a locuit în diferite străzi, pe str. N. Gane, într'o casă azi refăcută, pe str. Arcului (A. C. Cuza) în colţ cu Petru Rareş, într'o casă în care astăzi se află o crâşmă şi în timpul cât prof. Micle a fost director la Şcoala de Arte şi Meserii, în localul acelei şcoli, azi dărâmat, aflător prin împrejurimele actualului Teatru Naţional.[8]

Veronica Micle, prin situaţia pe care o avea în societatea ieşeană, prin publicaţiile ei literare, gustate de cititori, prin sentimentele pe care le inspira poetului Eminescu, a dat naştere inimiciţiei în sufletul multor femei, printre care se remarcă cu deosebire Cornelia Emilian, scriitoare şi ea, dar inferioară Veronicăi.

O pildă de necomoditate din partea acesteia este şi încercarea de a-i pune porecla batjocoritoare de „Bălăuca".[9]

In August 1879 moare Ştefan Micle. Deşi Micle avusese o situaţie socială frumoasă (fusese profesor secundar, director de şcoală, profesor universitar), familia lui a rămas fără mari mijloace de trai şi Veronica a trebuit să lupte cu multe greutăţi ca să-şi crească cele două fiice, Valeria şi Virginea.[10]

Eminescu se mutase din 1877 la Bucureşti, unde, după moartea lui S. Micle până în 1886, când e internat la Mânăstirea Neamţ, Veronica îl vizitează de câteva ori.

Cu toate intrigile Corneliei Emilian, la care se asociază[11] şi sora lui Eminescu, Henriette, Veronica reuşeşte să-l vadă pe poet şi la Botoşani, în 1888, de unde scrie lui Iacob Negruzzi că Eminescu e mâhnit fiindcă nu primeşte regulat „Convorbirile"[12].

Tot în acest an, amândoi se stabilesc la Bucureşti; Eminescu însă, peste câteva luni, se îmbolnăveşte din nou şi este dus în casa de sănătate a Doctorului Şuţu, unde moare în 1889.

Veronica, zdrobită, după cum povestesc cei care au cunoscut-o în aceastã vreme, şi copiii ei, se retrage la Mânăstirea Varatic[13] şi moare în acelaş an, 1889. Mormântul ei, foarte simplu, aproape părăsit, e în curtea bisericii Sf. Ioan.

Versurile Veronicăi Micle, împrăştiate în revistele timpului, ca în „Convorbiri literare", „Columna lui Traian", „Familia", au fost parte culese pentru prima oară într'un volum, în 1887. O altă ediţie este aceia din 1909, editura Şaraga şi ultima din 1923, a lui O. Minar.

DANA VASILIU-VOINA

1 Dosarul procesului lui Maiorescu. Iaşi.

2 O. Minar. Dragoste şi Poiezie.

3 Informaţiuni luate personal dela familia poetei, care posedă şi originalul.

4 O. Minar, op. cit.

5 O. Minar, op. cit.

6 Torouţiu. „Studii şi Documente Literare, vol. I, Buc. 1931. Scrisoarea V. Micle către I. Negruzzi.

7 O. Minar, op. cit.

8 Informaţii personale luate dela familia Micle.

9 Afirmaţie întărită de amintirile familiei.

10 Valeria, moartă acum 10 ani, a fost căsătorită prima dată cu N. Nanu şi a avut 2 copii, o fată, actuala Doamnă Grigorcea, soţia ministrului nostru dela Londra şi un băiat care a murit. Din a doua căsătorie cu Sturdza, a avut 2 fii, care locuiesc la Bucureşti. Virginea a fost căsătorită cu prof. Gruber şi a avut o fată şi un băiat, care locuiesc la Iaşi.

11 Dovadă corespondenţa dintre ele.

12 Torouţiu, op. cit. vol. I.

13 Corneliu Botez spune că în actele dosarului succesiunii Veronicăi Micle, aflător în arhiva secţia a II-a Buc., cu Nr. 1300/89, se declară că decedata a închis ochii la 5 August 1889 la Mânăstirea Neamţ şi nu Varatic. Familia mi-a desminţit această afirmaţie. E posibil să fie o greşală, uşor de explicat, fiind vorba tot de o mânăstire şi încă din apropiere.

Miroir de Bucarest

Sub conducerea d-nei Anne Marie Negulescu a apărut revista „Miroir de Bucarest". Este o foarte interesantă revistă care înfăţişează toate aspectele vieţii bucureştene, artistice, muzicale, teatrale, mondene. Primul număr aduce pe lângă articolul d-nei Catargi şi colaborarea d-lor Leon Dubucch, D. I. Suchianu, etc. Tipărită în excelente condiţiuni technice, agrementată cu numeroase clişee şi redactată în limbile franceză şi engleză, această revistă constitue un strălucit mijloc de propagandă, o autentică oglindă, aşa cum îşi spune singură, a capitalei noastre în continuă desvoltare.

„Fapta"

Cu fiecare număr nou această revistă marchează o îmbunătăţire remarcabilă atât în ceiace priveşte materialul redacţional cât şi condiţiile tehnice. Ultimul număr aduce colaborările d-lor Dr. Doran, Ştefan Roll.

O pagină de sporturi şi o traducere din Avercenko.

D. Dr. Doran trebue felicitat pentru perseverenţa de care dă dovadă, îngrijind ca această publicaţie atât de preţioasă nu numai să nu dispară, dar să devie zi de zi mai bună din toate punctele de vedere.

Ţânţarul mai periculos ca tigrul

S'ar părea că e un paradox, dar e un mare adevăr:

Cei ce cunosc din proprie experienţă condiţiile de viaţă din ţările tropicale vor recunoaşte adevărul afirmaţiei din titlul de mai sus. Guvernele ţărilor tropicale sunt convinse de acest adevăr şi încearcă să convingă şi populaţiile respective de necesitatea de a se apăra contra ţânţarilor.

Astfel în Siam guvernul a afişat numeroase placate pe care sunt desemnate un tigru şi un ţânţar de malarie, cu următoarea inscripţie: „Ţânţarii sunt de o mie de ori mai periculoşi ca tigrii". In Siam tigrii sfâşie pe an 50 de persoane, prin ţânţari mor anual 50.000 de oameni.

In România, s'a tipărit un afiş de propagandă pe care e desemnat un ţăran slăbit şi prăpădit, care se reazămă de o clae de fân, înconjurat de un roiu de ţânţari, iar alături un alt plugar sănătos şi voinic, care a luat chinină, *munceşte liniştit ogorul său.*

O ţară, în care populaţia suferă de malarie e mai slabă economiceşte ca o ţară cu populaţie sănătoasă. In Indiile engleze se constată peste 100 milioane de cazuri de malarie anual şi s'a calculat că aceasta constitue pentru guvernul englez o pierdere de circa 60 milioane lire sterline.

Un scurt tratament cu chinină aduce populaţiei ţărilor malarice salvarea. Metoda de mai înainte de a da timp de luni de zile chinină a fost abandonată, căci după un tratament cu o mică cantitate de chinină, muncitorul îşi poate continua lucrul.

La acest tratament atât de recomandat de „Comisia antimalarică a Ligii Naţiunilor" *se dă timp de 5—7 zile o cantitate zilnică de 1—1,2 grame chinină, tratament care se repetă la o eventuală recidivă.*

Ca profilaxie se recomandă o doză zilnică de 0,4 grame în tot timpul sezonului malariei.

Nou: Citiţi azi extraordinarul roman

Berlinul şi Londra sub teroarea „Orbului" şeful „Fraţiilor Neînduraţi". Romanul e dominat de farmecul şi suferinţele frumoasei Nina şi de rolul enigmatic al chinezului Wang-Ho, tainicul ei protector şi totuşi... umbra devotată a şefului. Ce voia? Ce urmărea?

In „Romanele Captivante"
La chioşcari şi librari

ASIGURAŢI-VĂ EXISTENŢA ! ! ! TIMPUL ESTE BANI ! Numai în patru săptămâni, absolut orice persoană — INDIFERENT DE ETATE, SEX şi CULTURĂ — poate învăţa DACTILOGRAFIA, CORESPONDENŢA COMERCIALĂ — STENOGRAFIA şi lucrările de birou obţinând diploma de absolvire. Reuşita absolut sigură. Inscrieri zilnic „ŞCOALA CENTRALĂ" strada Academiei 28. Cereţi prospectul gratuit. Luna Mai cursuri noi.

C U R S D E P O E Z I E

V

Oricât ar susţine unii că nu este ierarhie în poezie ci numai poezie pur şi simplu şi că un sonet bun face cât un lung poem, experienţa estetică ne arată că există o poezie profundă şi o poezie superficială. Atât este de adevărat lucrul acesta, încât şi acum unii încearcă a determina condiţiile marii poezii. Aci dăm însă de o primejdie, anume de vechiul-concept dualist al artei. Cum creaţiunea n'ar putea fi decât de un singur grad, acela al existenţei, profunditatea devine un aspect al conţinutului. Atunci ajungem să distingem teme adânci şi teme uşoare şi să punem valoarea poemului în legătură cu un factor din afara procesului de creaţie. Nu există desigur un frumos obiectiv de conţinut care unit cu un frumos obiectiv de expresie să dea un frumos artistic. Totuşi noţiunea de obiectivitate în lirică, bine înţeles într'un sens aproape figurat, nu e cu totul absurdă. Am definit atitudinea noastră ca o retorică bizuită pe experienţă. Ei bine, după o îndelungă citire de poeme, după o atentă observaţiune a structurilor lirice, putem să ajungem la încheierea că există un număr limitat de atitudini de felurite intensităţi cărora un poet adevărat nu li se poate sustrage. Mai simplu am zice că deşi poezia este o operă de creaţiune, ea are o existenţă oarecum obiectivă, întrucât numărul de organizări fructuoase oferit de natura spiritului creator este limitat. Am întemeia astfel un fel de estetică preceptistică după care un poet urmând un anume precept, tratând să zicem, în termeni vechi, o anume temă, cu observarea că tema nu e conţinutul ci structura însăşi, ar avea sorţi să isbutească. Lucrurile nu stau aşa şi noi ne exprimăm într'un mod cu totul analogic. Am zis că reguli în artă nu se pot da, regula contrazicând principiul libertăţii. Observaţiile noastre le-am formulat în pseudo-precepte, adică în nişte propoziţiuni pe care le putem medita, fără nici un fel de urmare practică directă. Cine nu are talent poate să urmeze oricât condiţiile unui presupus frumos obiectiv, el nu va putea crea. Dar cine totuş are talent îşi va uşura săsirea momentului liric celui mai ascuţit, dacă există virtual în el, cunoscând modalităţile numărate ale liricei.

Ne prepunem aşa dar ca din observaţie să definim atitudinile lirice posibile, scara cea mai larg formală a organizaţiunilor. Însă această operaţie ar cere o atât de lungă cercetare, încât deocamdată ne mulţumim să schiţăm prin câteva exemple acest nou aspect al unei estetice experimentale.

Cine, citind poeziile lui Bolintineanu, n'a rămas izbit de cursivitatea lor, care a încântat câteva generaţii? Dacă examinăm lucrurile de aproape, observăm că această cursivitate este unită cu un mare prozaism, ba mai mult, că cu cât versurile sunt mai prozaice cu atât sunt mai muzicale.

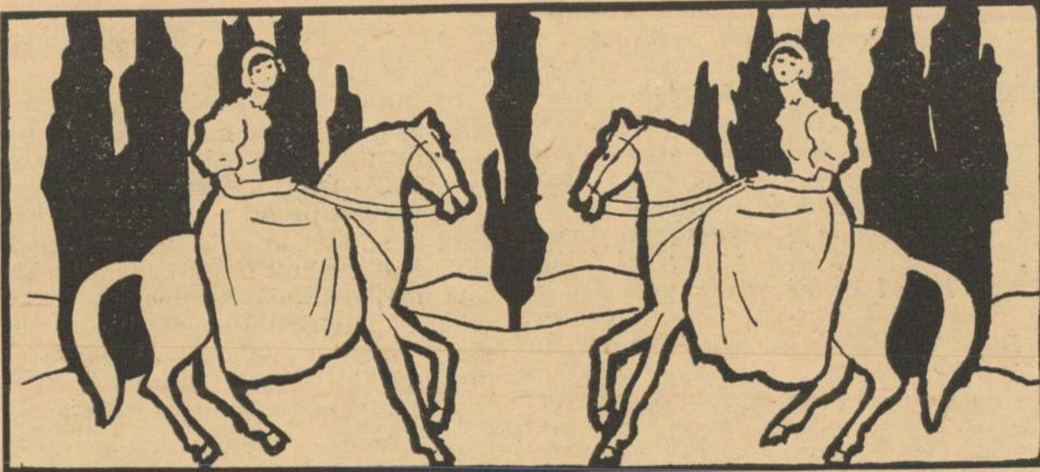
Problema aceasta a poeziei prozaice şi totuş muzicale s'a pus sub forma întrebării dacă gnomismul, didacticismul n'ar putea foarte bine sta înfrăţite cu lirismul. Robert de Sousa în *Un débat sur la poésie* citează câteva reguli de gramatică latină, folosite în scop mnemotechnic la Port-Royal şi care sunt, lucrul pare curios, graţioase:

Souvent au Verbe neutre; Et toujours à l'Actif;
On donnera la chose au Cas accusatif.

●

Lorsque le Verbe signifie
Le désir de faire et l'envie,
Il n'aura point de Preterit,
(Tel sont aussi Ferit, Ait)
Exceptez-en Parturio,
Esurio, Nepturio.

Abatele Bremond ar explica sonoritatea acestor versuri cu vorbele lui Rapin, astfel: „Il y a encore dans la poésie de certaines choses ineffables et qu'on ne peut expliquer. Ces choses

en sont comme les mystères. Il n'y a point de préceptes pour expliquer ces grâces secrètes, ces charmes imperceptibles, et tous ces agréments cachés de la poésie, qui vont au coeur". Cu alte cuvinte peste banalitatea conţinutului didactic este *un je ne sais quoi*, un inefabil, un murmur al iraţionalităţii. Insă o astfel de explicaţie ar fi exagerată. Versurile de mai sus sunt distractive, abstrăgând dela scopul lor mnemotehnic, dar nimeni nu va socoti în chip serios că sunt poezie. Nu trebue să cădem în subtilităţi pe tema inefabilităţii. Invederată este doar uşurinţa lor, caracteristică versificaţiei lui Bolintineanu:

Tăcerea învelește Comisia Centrală:
De șase luni trecute nimic nu se esală.
Am crede că se duce la Polul boreal
Să caute unirea şi vot electoral.

Muzicalitatea acestor versuri nu vine dintr'un inefabil substanţial. Raporturile sunt aşa de banale încât mintea le recepteaza cu repeziciune, anticipându-le chiar. Scutită astfel de orice efort intelectual, atenţia noastră cade toată asupra purei mecanice a versului:

In timpii vechi Românii de toţi erau stimaţi;
Dar laurii de stimă au fost şi meritaţi.
Atunci un cuib de oameni cu armele în mână
Au apărat pământul cu inimă română.

De aci se poate scoate acest pseudo-precept: *poetul trebue să alterneze frazele substanţiale cu frazele prozaice, ca să profite de odihna spiritului în raporturile comune.* In timpul acestei odihne versul îşi bate limbile în gol cu un spor de sonoritate care se răsfrânge asupra întregii compuneri.

Pe o treaptă superioară a valorilor lirice stă poezia gnomică, sentenţioasă. Eminescu, urmând pe Goethe, o cultivă cu abundenţă:

Viitorul şi trecutul
Sunt a filei două feţe,
Vede'n capăt începutul
Cine ştie să le'nveţe,
Tot ce-a fost ori o să fie
In prezent le-avem pe toate,
Dar de-a lor zădărnicie
Te întreabă şi socoate.

●

Ce e amorul? E un lung
Prilej pentru durere,
Căci mii de lacrimi nu-i ajung
Şi tot mai multe cere.

Cine are prejudecata că poezia trebue să fie emoţională, gratuită, poate socoti cu drept cuvânt aceste strofe ca proză curată şi atribui efectul artistic indiscutabil metricei savante. Totuş lirismul e în atitudine. Definiţia când e solemnă e izvorul cel mai adânc de poezie. Ea nu atinge activitatea teoretică, intelectivă, de vreme ce sentinţele sunt prin definiţie banale, reprezentând judecăţi de mult analitice. Omul şi-a condensat totdeauna experienţa în sentinţe, iar aceste sentinţe când sunt foarte generale, au mişcarea unor versete de ritual, a unor oracole. Sufletul nostru e uimit de străvechimea şi gravitatea lor. Deci în gnomism nu raportul în sine e liric ci dicţiunea lentă, sacerdotală şi ceremonială. Cine este în stare să intre în acest rit se află pe un teren bogat în lirism.

In legătură cu ideia de ceremonie, este cazul de a aminti de frazele repetabile, de aşa zisul cadru. *Glossa* este tipică în privinţa aceasta. Şi în *Luceafărul* convorbirea se face prin formule:

— O eşti frumos, cum numa'n vis
Un demon se arată,
Dară pe calea ce-ai deschis,
N'oiu merge niciodată.

De unde vine straniul efect al unor atari repetiţii? Din sugerarea unei ordini neschimbate. Luceafărul ca numen şi Cătălina ca expresie a terestrităţii nu pot ieşi din legile care-i stăpânesc. Ei fiind idei generale n'au spontaneitate în vorbire. Atunci această vorbire este liturgică, formulistică, întocmai ca în ritualul magic. Tot ce e de natura ritului, deşteptând conştiinţa ordinei universale, produce asupra noastră o profundă impresiune.

Am văzut că versul excesiv prozaic este muzical. Acelaş fenomen se întâmplă când versul e cu totul absurd, fără nimic care să chinuiască intelectul cu bănuiala vreunui înţeles.

Aşa sunt de pildă aceste versuri de I. Barbu:

Cir-li-lai, cir-li-lai,
Precum stropi de apă rece
In copaie când te lai;
Vir-o-con-go-eo-lig,
Oase închise afară 'n frig
Lir-liu-gean, lir-liu-gean,
Ca trei pietre date dura
Pe dulci lespezi de mărgean.

De fapt aceste versuri au un sens. Poetul arată cânelui său Fox păsările care ciripesc în pom, încercând să le determine onomatopeic cântecul, pe care la un moment dat îl compară cu sonul opac scos de apa în care se spală cânele. Dar pentru cititorul obişnuit orice bănuială de înţeles este absentă şi urechea se lasă în voia legănării purelor silabizări. Ceiace se petrecea în versul prozaic se întâmplă aici într'o măsură sporită, fiindcă mintea este scutită de orice efort intelectiv. De unde muzicalitatea. De felul acesta sunt riturile din jocurile copiilor, lipsite de orice schelet raţional:

Ala bala
Portocala
Cioc boc
Treci la loc.

Urmează din această observaţie că poezia trebue să cadă din când în când într'o verbalitate pură pentru a se atrage atenţiunea asupra ritualităţii ei. A exagera însă în acest sens înseamnă să fugi de orice structură, ceiace ne duce la dicteul suprarealist.

Ritul este iniţierea simbolică în mister, care trebue să rămână totdeauna absconse pentru mintea raţională. Gesturile ceremoniale, cărora le ghicim un sens, pe care însă nu-l putem prinde produc asupra noastră impresiuni puternice caşi frazele gnomice. Maeterlinck a folosit până la artificiu metoda gesturilor simbolice. Trei surori oarbe (numărul e mistic) se urcă în turn cu trei lămpi de aur, aşteaptă acolo şapte zile (alt număr mistic) venirea regelui:

Les trois soeurs aveugles
(Espérons encore)
Les trois soeurs aveugles
Ont leurs lampes d'or.

Montent à la tour,
(Elles, vous et nous)
Montent à la tour,
Attendent sept jours...

Ah! dit la première,
(Espérons encore)
Ah! dit la première,
J'entends nos lumières.

Ah! dit la seconde,
(Elles, vous et nous)
Ah! dit la seconde,
C'est le roi qui monte...
Etc.

Toate mişcările pe care le facem noi sunt îndreptate înspre un scop. Deci ne întrebăm de ce sunt oarbe trei surori şi nu mai multe, de ce se urcă în turn şi nu în altă parte, de ce stau şapte zile, cine este regele pe care-l aşteaptă spre a le reda vederea? Stilul însăşi al mişcărilor ne impune tăcerea şi atunci *trei, şapte, turn, rege* devin nişte simboluri pentru nişte mistere pentru totdeauna absconse.

Mişcarea ceremonială, ritualică ne izbeşte într'o poezie pe care toţi o socotesc ca cea mai simplă din lume, anume în *Noi* de Octavian Goga:

La noi sunt codri verzi de brad
Şi câmpuri de mătasă;
La noi atâţia fluturi sânt
Şi-atâta jale 'n casă.
Privighetori din alte ţări
Vin doina să ne-asculte;
La noi sunt cântece şi flori
Şi lacrimi multe, multe...

Pe boltă sus e mai aprins,
La noi, bătrânul soare,
De când pe plaiurile noastre
Nu pentru noi răsare...
La noi de jale povestesc
A codrilor desişuri,
Şi jale duce Murăşul
Şi duc tustrele Crişuri.

La noi nevestele plângând
Sporesc pe fus fuiorul,
Şi'mbrăţişându-şi jalea plâng:
Şi tata şi ficiorul.
Subt cerul nostru 'nduioşat
E mai domoală hora,
Căci cântecele noastre plâng —
In ochii tuturora.

Şi fluturii sunt mai sfioşi,
Când zboară 'n zări albastre,
Doar roua de pe trandafiri —
E lacrimi de-ale noastre.
Iar codri ce 'nfrăţiţi cu noi
Işi înfioară sânul,
Spun că din lacrimi e 'mpletit
Şi Oltul nost' bătrânul...

Pentru cine cunoaşte condiţiile în care a fost compusă poezia, toată mişcarea ei este de a dovedi necesitatea unirii. E o poezie patriotică şi chiar subversivă. Dar în planul estetic, şi mai târziu, această poezie evident rezistentă, nu mai are nimic de aface cu patriotismul. Ea e numai aparent descriptivă. Ţara pe care o înfăţişează are un vădit aer hermetic. E un Eden în care se petrec lucruri procesionale, rituale, semnificând un mister. De ce cresc aici numai fluturi inutili şi nu turme? De ce toată lumea cântă aproape coral? De ce apele au graiu? De ce toţi plâng ca într'un apocalips? Pentruce toată această ceremonie? Este acelaş hermetism din *Cântecul* lui Maeterlinck.

Vorbind de hermetism şi de onirism am amintit de absurdul care are un

(Continuare în pag. 6-a)

sens, o orientare. A împrumuta structura visului cu acel simbolism misterios, fără a cădea în incoherențe suprarealiste, este a se așeza într'un bun moment liric. Jean Cocteau a înțeles poate mai bine decât toți modernii acest moment și suprapunerea planurilor din vis. Copilul se teme să nu fie furat, copiii mici putând fi furați de către țigani și voește să sboare ca zmeul. Verbul francez *voler* ajută această confuzie de noțiuni, frecventă în vis, așa cum a dovedit de altfel și Freud. Iată de pildă ce visează:

A voler le songe habitue
L'enfant rève d'une statue
Effrayante, au bord d'un chemin,
Et... qui vole avec les mains.

Coherența interioară, în planul absurdității, a visului e perfectă. In marginea drumului stau de obiceiu hoții *les voleurs*. Acolo stau și statuile. Hoții *volent* fură și sboară. Ei fură cu mânile și deci sboară dând din mâni. Sentimentul de groază coagulează visul dând un sens.

Atât poezia de mișcare ceremonială cât și cea onirică se întemeiază pe sentimentul unui univers metafizic care apasă asupra lumii plane, modificându-i sensul. Aplicarea hermetismului în ordinea interioară este și mai rodnică. Biografia tratată nu ca un sistem de amintiri istorice ci ca un simbol al unui destin abscons impresionează adânc. In materie de biografie transcendentă putem cita o strofă din celebrul sonet al lui Gérard de Nerval *El Desdichado:*

Je souis le ténébreux, — le veuf, — l'inconsolé,
Le prince d'Aquitaine à la tour abolie:
Ma seule étoile *est morte, — et mon luth constellé*
Porte le soleil noir *de la* Mélancolie.

Viața fiind o veșnică mișcare, căderea în poezie se obține de cele mai multe ori prin găsirea unui plan fix de comparare, care poate să nu fie numaidecât o idee generală ci un moment istoric fixat, scos din mișcare. Poezia interioarelor putride, a bătrâneții dezolate, mecanizate în gesturi inactuale, este din acest domeniu. La noi Demostene Botez și-a făcut dintr'asta o specialitate, după cum și-o făcuse simboliștii din secolul trecut și nu demult poeții italieni. Poezia planului nemișcat a cultivat-o însă în stil mare Eminescu:

In odae prin unghere
S'a țesut painjeniș,
Și prin cărțile în vravuri
Umblă șoarecii furiș.

In această dulce pace
Imi ridic privirea'n pod
Și ascult cum învălișul
De la cărți ei mi le rod.

Am fi înclinați să credem că impresiunea poetică vine din coloarea sumbră a interiorului. E o greșală, elementul în sine fiind destul de banal. Impresia vine din transformarea unui moment într'un absolut, din presupunerea că intrând în odaie poetul se sustrage oricărei deveniri trăind într'un mediu de acum încolo incoruptibil, ca interiorul văzut metafizicește al unei piramide. Deci atitudinea aceasta e cu atât mai adâncă cu cât nemișcarea unui plan este mai bine sugerată. Iată și o strofă de Francis Jammes:

J'ai vu, dans de vieux salons, des tableux flamands,
où, dans une auberge noire, on voyait un type
qui buvait de la bière, et sa très mince pipe
avait un point rouge et il fumait doucement.

Și aici impresiunea provine nu din noțiunea de antichitate, ci din oprirea unui plan. Sustras lumii fenomenale, tipul olandez continuă să bea bere și să fumeze pipa într'o lume absolută, nemodificabilă.

Cele două planuri, unul fix și unul mișcător se pot aplica și în ordinea interioară, și atunci apare așa zisa depersonalizare, ca în *Melancolia* lui Eminescu:

In van mai caut lumea-mi în obositul crier,
Căci răgușit, tomnatic vrăjește trist un grier;
Pe inima-mi pustie zădarnic mâna-mi țiu,
Ea bate ca și cariul încet într'un sicriu.
Și când gândesc la viața-mi, îmi pare că ea cură
Incet repovestită de o străină gură,
Ca și când n'ar fi viața-mi, ca și când n'ași fi fost.
Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost,
De-mi țin la el urechea — și râd de câte-ascult
Ca de dureri străine?... Parc'am murit de mult.

Aici sunt două euri: un eu activ, mișcător, și un eu mort, absolut, scos din istoria spiritului și devenit obiect de contemplație.

La început ne-am ocupat de versul prozaic dar l-am considerat numai sub raportul mișcării ceremoniale. Sunt cazuri când conținutul însuș prin prozaicitatea lui poate deveni o structură poetică. Să citâm vestita *La steaua:*

La steaua care-a răsărit
E-o cale-atât de lungă,
Că mii de ani i-au trebuit
Luminii să ne-ajungă.

Poate demul s'a stins în drum
In depărtări albastre,
Iar raza ei abia acum
Luci vederii noastre.

Icoana stelei ce-a murit
Incet pe cer se sue:
Era pe când nu s'a zărit,
Azi o vedem, și nu e.

Aici conținutul, am zice, este prozaic didactic, fiindcă se versifică observațiunea științifică cum că luminii îi trebue un timp de străbatere. Și cu toate acestea, suntem mereu sguduiți de această propoziție. De ce? Pentrucă prozaică, banală este în fond numai percepția. Adevărurile științifice căpătându-se de multe ori pe cale deductivă, conving spiritul dar nu-l obișnuesc cu noua lume a abstracțiunilor. Observațiunea milenară spune că soarele se ridică și se coboară în orizont. De aceea imaginea tipică de origine poetică este: a răsărit soarele. Știința a dovedit, deductiv, că de fapt pământul se ridică și se coboară. Dacă un poet ar zice: *simt cum mă urc pe cer în jurul sâmburelui de flacără,* această banalitate în ordinea științifică e primită cu uimire în câmpul percepției, ba chiar ca o bizarerie, alterând noțiunea de realitate. Furnica merge pe un bob de apă și nu se îneacă. Dacă printr'o foarte îndreptățită analogie, am afirma că pământul este un imens sirop fluid în care picioarele noastre nu pot să străbată, propoziția rămâne mereu uimitoare, poetică. Coborându-ne cu ochiul la rădăcinile firelor de iarbă dăm de păduri imense de copaci bizari în chip de lame verzi. Rîmele, gângăniile iau forme apocaliptice, antedeluviene. Prin urmare relativul nu este principial prozaic. Este prozaică relativitatea curentă, dar noile relații scoase prin deducție sau prin analiza percepției intră în domeniul fantasticului. Așa și în poezia lui Keller-Eminescu. Obișnuiți cu senzația fulgerătoare a luminii, rămânem mereu surprinși de adevărul care contrazice observația imediată a unei raze ce călătorește timp de milenii.

Acestea sunt câteva observații din multele ce se pot face. Din ele nu trebue de loc să rezulte, că luând toate aceste atitudini vom face poezie. Poezia rămâne un act de libertate și de creație. Dar există în chip învederat *unele poziții lirice favorabile* pe care le ia în chip necesar un adevărat poet și de conștiința cărora, căpătată pe cale analitică se poate folosi omul de talent pentru a-și nemeri mai repede organizațiunile interioare.

G. CALINESCU

Viața teatrală

Premiul de literatură dramatică al Teatrului Național

Premiul Teatrului Național din București, pentru cea mai valoroasă piesă românească jucată în cursul stagiunii 1937—1938, a fost distribuit. Totalul acestui premiu de o sută mii lei, a fost scindat în trei părți neegale, care s'au atribuit după cum urmează: 60.000 lei d-lui Nicolae Kiritzescu pentru „Ion al Vădanei", 25.000 lei, d-lui Vladimir Tudor pentru „Merele de aur" și 15.000 lei d-lui At. Mitric pentru „Pădurea spânzuraților".

Nu vrem să revenim aci, asupra acestor piese. Părerea noastră am exprimat-o — în aceste coloane — îndată după prima reprezentație și nu e cazul să revenim asupra lor. Tuturor acestor trei lucrări, le-am analizat atât calitățile cât și defectele, pentrucă toate trei aveau și calități și defecte. Nu vrem deasemenea să discutăm alegerea pieselor de către comitetul însărcinat cu distribuirea premiului. Desigur că din cele zece lucrări între care aveau să aleagă pe cele mai bune, membrii comitetului au ales pe acelea, pe care cu bună credință le-au socotit demne de a fi premiate.. Deaceea nici un moment nu vrem să încercăm o clasificare personală, care poate nu ar corespunde cu distincțiunile critice care au fost făcute de membrii comitetului. Dacă așa au socotit domniile lor, de bună seamă că au avut motive temeinice în verdictul pe care l-au dat. Deci să admitem că „Ion al vădanei", „Merele de aur" și „Pădurea spânzuraților" au fost cele mai bune lucrări dramatice ce s'au jucat pe ambele scene ale Teatrului Național din București în cursul acestui an.

Odată admisă însă această clasificare, e cazul să constatăm cu cea mai mare tristețe că jos, foarte jos, a alunecat nivelul literaturei noastre dramatice.

Nu vrem prin aceasta să scădem întru nimic meritele pe care le-au avut d-nii N. Kiritzescu, Vladimir Tudor și At. Mitric, atunci când au dat la iveală cele trei piese care le-au atras gloria și prestigiul unei distincțiuni atât de înalte. D-niile lor au lucrat cu sinceritate, cu râvnă, au făcut eforturi meritorii și au reușit să se înalțe în vârful scării de valori a producției dramatice românești din anul 1937-1938. Le aducem pe această cale sincerele noastre felicitări pentru succesul pe care l-au dobândit, împreună cu bucuria de a fi văzut răsplătită o muncă cinstită depusă cu atâta râvnă pe altarul lui Thespis.

Dar, să ne fie îngăduit, ca în marginea personalităților acestor trei autori dramatici și făcând abstracție de talentul și calitățile d-niilor lor, să remarcăm cu îndurerare, câtă cale a străbătut înapoi literatura dramatică românească, în ultimii ani.

O scurtă privire asupra istoricului acestui premiu ne va edifica pe deplin.

După ce s'a acordat premiul întâi d-lui Tudor Mușatescu pentru „Titanic vals", iar în anul următor d-lor I. Luca și G. Ciprian pentru „Juda", două lucrări remarcabile din toate punctele de vedere, deodată în anul al treilea, comitetul a găsit, că față de calitatea lucrărilor jucate în acel an, premiul nu se poate distribui nimănui.

Din acea clipă a început regresul vertiginos al literaturii noastre dramatice, dublat de eforturi din ce în ce mai mari ale comitetului de lectură pentru a găsi un autor, care să merite oricât de puțin decernarea premiului. S'a procedat la schimbarea regulamentului, premiul putând fi scindat, și atribuit chiar unor autori pentru o piesă, care deși jucată cu ani în urmă, fusese reluată în acel an.

Astfel s'a distribuit jumătate din premiu d-lui Voiculescu pentru „Umbra", restul de 50.000 lei fiind împărțit între d-nii G. Calboreanu, D. Grigoriu și Soare Z. Soare, nu pentru talentele lor de autori dramatici, ci pentru realizările lor scenice. Insfârșit anul trecut s'a atribuit d-nei Claudia Milian trei pătrimi din premiu, cealaltă pătrime fiind menită să recompenseze pe d. Valjean pentru o piesă creată cu opt ani în urmă.

Și iată-ne în sfârșit în anul de față. Aci lucrurile au ajuns din ce în ce mai grave. Din cei trei autori premiați și vă rog să rețineți importanța acestei constatări, doi au fost distinși pentru lucrări ce reprezentau *adaptări teatrale* ale unor basme.

Se știe că o piesă de teatru suferă foarte mult atunci când ea este adaptată scenei, după un roman, o nuvelă, sau orice lucrare literară în proză sau în versuri. S'a putut adeseori, e adevărat, păși la realizarea unor lucrări excelente, după romane sau nuvele, dar față de o piesă de teatru, liberă și independentă, ca să ne exprimăm astfel, aceste adaptări au rămas totdeauna în inferioritate.

Or, în acest an, din cele zece piese jucate pe cele două scene ale Teatrului Național, comitetul însărcinat cu decernarea premiului, constată, neputincios, că o piesă de teatru adevărată („Ion al vădanei") nu este capabilă să suporte singură greutatea premiului întreg, și că celealte două, menite să o însoțească, sunt adaptări teatrale.

Deci, cele două adaptări („Merele de aur" după un basm al d-nei Eufrosine Pală-Arion și „Pădurea spânzuraților" după cunoscutul roman de Liviu Rebreanu), au fost *superioare*, tuturor celorlalte piese de teatru românești, care nu erau adaptări. Cu alte cuvinte — și ținând seamă de vădita slăbiciune a unei adaptări — toate lucrările dramatice autohtone din acest an, au fost nu numai slabe, dar inexistente, din moment ce nu au putut înfrunta măcar la egal, cele două romane teatralizate.

Iată deci, unde am ajuns. In loc să evoluăm, chiar cu greutate, dăm înapoi cu pași vertiginoși.

Nu avem să cercetăm aci, cauzele care au adus atât de jos literatura noastră dramatică. O vom face probabil într'unul din numerele viitoare. Dar, e penibil să constați la sfârșitul unei stagiuni, incapacitatea autorilor noștri de a scrie teatru, incapacitate — și aci lucrul este foarte grav — consfințită oficial de comitetul de lectură al Teatrului Național prin felul cum s'a pășit la decernarea premiului.

GH. NENIȘIOR

Umorul popular în culegerea unui bănățean

A doua din cărțile mele *Cu privire la folklor* are câteva pagini închinate unui învățător bănățean Emilian Novacoviciu care — între altele — „a prezentat iubitorilor de umor poporan un mănunchiu important de *gâcituri sau ciumelcituri*". Una din ele, a cării deslegare e plosca, sună astfel: *Care vacă n'o poți mulge, până n'o întorci cu cracii la deal?*

In lucrarea mea am arătat cât de pline de pitoresc sânt zicătorile adunate de el:

Știți cum numesc oamenii de prin partea locului pe câte un palavragiu și pe bârfitori? Iacă: „Ține-ți măcinătoarea, că de nu, ți-o pușcă Veselcu". *Dar foamei cum îi zic?* „Nemțoaica mă strânge la inimă!" *(să nu uităm că poporul numește stomahul inimă). Moțaticul e caracterizat astfel:* „Bun de trimis după Moarte"; *grăsunul:* „Crește ca varza în lături"; *iar săracul:*

Hai, hai,
Nu-i mălai
Ceapă este
Pită n'ai.

Cât despre egoist, iată-i deviza: „*Neam în deal, neam în vale, — fiecare cu-ale sale*".

Subiectul merită o desvoltare. O dăm în rândurile ce urmează:

Din comorile Banatului, astfel și-a întitulat răposatul dascăl Emilian Novacovici una din culegerile-i poporale. In fruntea cărticelei sale —dedicate *hotarului-in-zbici și porcăii, fâncușei, cuiburelelor și „pricopselii"*, precum și altor jocuri copilărești ca *d-a boбârniacu, d-a popicu, d-a orbățul, d-a pânzile* — el și-a enumerat titlurile, suferințele și izbânzile. Pe-o jumătate de pagină, subt o fotografie care ocupă cealaltă jumătate a paginii, Novacovici spune c'a fost învățător dela 1881 până la 1928, adică timp de 47 de ani! A avut parte de temniță și de surghiun; a primit, însă, mai târziu decorații; l-au ales deputat în sinodul protopresbiterial, a fost și primar și membru în delegația județeană; a ajuns chiar vice-președinte al consiliului districtului Caraș. Și a întemeiat *„Fundația Emilian și Ecătărina Novacovici, prin donarea 'ntregii averi în scopul de a se da stipendii tinerilor din Răcăjdia care studiază la școale mai înalte"*.

A sa „colecțiune folcloristică română din Răcășdia și jur" a apărut la 1902. Jumătate din *venitul* acestei cărți era hotărită „pentru înființânda bibliotecă poporală" a comunei în care Navacovici funcționa ca „învățător confesional greco-oriental-român".

In culegerea lui se găsesc strigături, cântece, descântece, balade, ziceri cu tâlc, agrării, chiuituri la joc.

Sânt în acest folklor și unele versuri dăscălești, adică povățuitoare și dojenitoare; printre ele se află, bunăoară, lauda celei care se spală cu *apă limpegioară* și-i e pielea ca o cocoană, pe când

Tu te speli cu suliman
Nu-ți plătește pielea-un ban.

Se găsesc, apoi, stihuri care, cutotecă trecute prin ciurul pedagogic, întrebuințează ironia în locul predicii:

Eu la joc, maica la joc,
Și mălaiul arde'n foc.
Bate mâța cu vătraiul
Că de ce n'a scos mălaiul.

In unele din zicătorile lui sânt prinse trăsături sufletești și fizice, pe care un moralist (în bunul sens al cuvântului) ar putea să le desvolte și să ne deie astfel o serie de caractere în genul celora ale lui La Bruyère. Se află zugrăviți într'acele ziceri: sărăntocul *(„ar bea apă dar n'are după ce")*, certărețul, bețivul, ușuratecul, agonisitorul, mituitul *(„Cu darea treci marea")*, părtinitorul, pomanagiul, îngâmfatul, nerecunoscătorul, lingușitorul cu adânci ploconeli *(„de ți-ar fi fața, cum ți-i dosul!")*, încăpățânatul, guralivul, netrebnicul, vicleanul *(„e plin de pureci!")*, lipsitul de toate *(„golul nu caută înălbitul și flămândul coptul")*, mincinosul care se lasă prins *(„mâța a scos ghērăle prin sac")*, leneșul mâncăcios *(„lup de mâncare, șarpe de somn")*, obraznicul *(„n'a fost când s'a împărțit rușinea")*..

A adunat obiceiuri care privesc: pețirea, cununia, „femeile greoane" și „zilele de preste an în care se imparte pomană morților"; a dat la iveală descântecul *miluitelor* și pe cel de *soare-săc*; a scris despre Baba-Dochia, căluceri, despre „însemnătatea cununei de Simziene" și a cules acea invocare în zilele de secetă:

Hoi, Hoi,
Dodoboi
Eși afară pân'la noi
Cu găleata plină
Să ploaie'n grădină
Ploaie, Doamne, ploaie,
Brezdele să moaie!

●

A strâns și un folklor libertin, de acela'n care vezi cum deodată, în cursul povestirii, câtorva cuvinte nu li se dau decât inițialele. Restul literelor e complectat prin puncte. Unele snoave din această colecție devin așa dar, pentru mulți, șarade într'adins făcute să nu aibă o ușoară deslegare, ca în intenția mistificatoare a femeii din cântecul cules de Novacovici:

— Strigă moartea la fereastă
Spoveditu-te-ai, nevastă?
— Ba io nu m'am spovedit...
Când io m'oi ispovedi
Șapte popi mi-or trebui.
Șapte popi și șapte sale
Să mă curețe dă păcate
Și-un Vlădică unguresc
Să nu știe ce vorbesc.

Poate că un șir de șarade ar fi fost și mulțimea aceea de „Cuvinte" pe care autorul le-a strâns „direct din conversățiile cu poporul Bănățean și care nu se află în limba scrisă", — dacă Novacovici nu le-ar fi întovărășit de explicarea lor.

Iată câteva:

Luat în alău — pus pe fugă.
Alvăluc — beutura dată în cinste în urma unui târg.
Nu bomboci = nu vorbi fleacuri!
Bălbăie = [oala] clocotește, fierbe în grăsime.
Bărcăie = mulge ultimele picături de lapte.
Bățăielnic = depravat, inamorat.
Cofârțe = cozi de păr în cap, frizură.

Și era între anecdotele sale una onomatopeică unde broaștele (cari, în „De pe la noi ce-a fost odată" al lui Tiberiu Crudu cer: *un ort, un ort)*, pronunță cifra: *Opt, opt, opt* necăjind pe un biet om care, pe podul râului, se pusese să-și numere averea și n'a constatat în chimirul lui decât prezența a 7 parale. Și atât de mult îl enervează cu *opt*-ul lor insistent, încât el aruncă banii în apă adresându-se unui reprezentant al neamului broștesc: *„Na! numără-i tu, de vezi, că nu-s opt, ci numai șapte"*.

BARBU LĂZAREANU

P. S. — In legătură cu viața și lucrările lui Alexandru Lupeanu-Melin, scrie d. Leca Morariu câteva rânduri repezi (le putem spune: repezite) în *Făt-Frumos*, numărul din „Ianuarie-Faur" 1938. D. L. Morariu spune că Melin a fost „întemeietorul și directorul (atâția ani de-a rândul) al *Foii Poporului* dela Blaj". Nu! A fost al *„Unirii Poporului"*.

B. L.

Un literat egiptean

Taha Hussein bey este reprezentantul cel mai autorizat al scriitorilor egipteni din mișcarea literară ce tinde a elibera literatura de piedicile puse de tradiționalismul clasic și a-i da o viață nouă în ritmul lumii din prezent. Spiritul său este o sinteză, ciudată și atrăgătoare, a spiritului oriental, pe deoparte și a culturilor grecolatină și franceză pe de altă parte.

Și-a descris copilăria melancolică într'o autobiografie fragmentară, „Le Livre des Jours", în care evocă, cu un talent unic, farmecul naturii egiptene, precum și o documentare exactă a obiceiurilor vieții și a sufletului fellahului. In pagini de profundă simțire, el povestește cum și-a pierdut vederea, atins de una din acele oftalmii caracteristice malurilor Nilului.

Născut în 1889, Taha Hussein, a învățat să scrie și să citească într'o școală mică de țară, apoi și-a continuat studiile în moscheea El-Azhar.

Acolo a primit instrucțiunea conformistă oficială, restrânsă în margini strimte, tot ce puteau să-i dea Șeicii.

Spirit înclinat spre meditare, poate și din cauza infirmității sale, el a observat cu multă pătrundere toate lipsurile din învățământul acestei Universități milenare, iar felul său de a judeca scriitorii vechi și noi, libertatea cuvântului său l-au făcut să treacă drept revoluționar. „Ulemasii" din areopagul veneratei moschei l-au pedepsit nedându-i note de trecere la examenul final din Universitatea islamică.

Dar Taha Hussein nu s'a descurajat. In timpul acela se formase, prin subscripție publică, o Universitate egipteană modernă, din inițiativa lui Saad Zaglul Pașa. Ea era cu totul liberă și funcționa la Cairo sub înalta conducere a lui Faud, care era rectorul ei.

Taha Hussein a învățat acolo limba franceză și a prezintat o teză asupra lui Abu-El-Ala El Maarri, poet din secolul al X-lea, primul care a adaptat filozofia arabă la poezie și a scandalizat pe contimporanii săi prin ideile sale democratice, asupra raporturilor dintre guvernați și guvernatori. Pentru el Khaliful, Regele, nu erau decât funcționari plătiți.

După ce și-a susținut teza a fost trimis în Franța pe socoteala Universității din Egipt, a stat un an la Montpellier, iar din 1915 până în 1919, la Paris și și-a obținut diploma superioară cu un studiu, după Tacit, asupra lui Tiberiu și guvernatorii provinciilor.

Reîntors în Egipt, deveni profesor la o catedră a Universității, scriind un volum, cu antologie, asupra tragicilor. A tradus apoi, între altele „Constituția Atheniei, Andromaca, Antigona. A creat o pagină literară în ziarul condus de el, „Al Siassa", iar după aceasta toate ziarele din Egipt și-au avut paginile lor literare.

Combativ, el a intrat în luptele politice, s'a remarcat în ziaristică prin humorul său de o ironie mușcătoare și stilul său de polemist l-a așezat printre așii jurnalisticii.

Dar activitatea lui adevărată rămâne literatura. După ce a scris două volume, care au rămas clasice, asupra vechii literaturi arabe, o lucrare asupra teatrului francez din secolul al XIX-lea, a publicat un roman „Literatul", în care stabilește o paralelă ciudată între spiritul egiptean și cel francez.

In domeniul islamic i se datorează scrierea „Pe marginea Sira-ei" care modernizează legendele privitoare la Profet. Cartea care a plăcut cel mai mult în țara sa, a fost, însă, „Cartea Zilelor". Se citește la Meca în timpul pelerinajului. Din această carte se vede legătura sufletească dintre el și soția sa, căreia i-a dedicat cele două volume despre Al-Mottannabi. A întâlnit-o la Paris, unde era și ea studentă.

„— Mulțumită ei, am fost primul Egiptean care a susținut o teză în limba lui Tacit. Ea a fost profesorul meu de Latină."

Trăește ca un înțelept în insula Guezirk, care se ridică din apele Nilului, ca un buchet de verdeață, între cei doi copii ai săi și alături de femeia franceză, care prin afinitățile superioare cu poetul i-a devenit tovarășă desăvârșită, trecând peste diferențele de rasă. Pe chipul său de un admirabil ascetism, se vede voința și energia unui suflet mare.

Toți intelectualii Egiptului îi arată o afecțiune plină de deferență. Orb, așa cum este, înconjurat de lectori și secretari lucrează fără întrerupere la operele sale de erudit și fin literat, ca și când nu ar fi atins de nici o infirmitate.

MOARTEA TINEREȚELOR

noul și puternicul roman al scriitorului

I. PELTZ

va fi în vitrina librăriilor de **ZIUA CĂRȚII**

Drama generației de azi e înfățișată, în acest roman de largă respirație epică, într'un chip emoționant.

PROBLEMELE CĂRŢII ROMÂNEŞTI

De vorbă cu d. S. Ciornei

După interview-ul luat d-lui prof. Al. Rosetti, directorul „Fundaţiei pentru artă şi literatură Regele Carol al II-lea" publicăm în aceste coloane răspunsurile date la ancheta noastră de d. S. Ciornei, intrepridul conducător al editurii „Naţionala".

D. S. Ciornei este printre primii editori români care a găsit modalitatea de a sparge plafonul tirajului redus al cărţii literare, reuşind prin mijloace proprii să mărească numărul de cetitori şi deci să activeze circulaţia valorilor culturale.

Rostul săptămânii cărţii

— Care este rostul zilei sau a săptămânii festive a cărţii şi în ce măsură el a fost realizat până acum?

— *Ziua cărţii, care a luat naştere din iniţiativa şi îndemnul M. S. Regelui, inseamnă azi o bătălie definitiv câştigată, în apriga ofensivă culturală, pe care o ducem de atâţia ani, pentru captarea a cât mai numeroase contingente de cititori.*

Ea a intrat în spiritul nostru, cei mai apropiaţi de destinul literaturii româneşti, şi ceiace este îmbucurător, obiceiul de a prăznui cartea în mod sărbătoresc, a devenit şi pentru librar o necesitate.

Cu multă vreme înainte de deschiderea „zilei cărţii" librarii din toate colţurile ţării ne solicită material propagandistic, pentru a putea da o cât mai mare amploare acestei sărbători.

Fireşte, de aci se poate trage concluzia că sărbătoarea cărţii a intrat şi în spiritul cumpărătorilor. Astfel ce scop ar avea librarii să se intereseze cu atâta timp înainte, de organizarea magazinului lor, în vederea zilei festive.

Mă întrebaţi care este rostul zilei cărţii? Cred că rostul era de a stârni interesul pentru carte. Ei bine, acest rost a fost atins, căci adevărul este că „Ziua cărţii" a devenit o zi deosebită de celelalte, căreia i se dă importanţa unei sărbători naţionale.

Cartea literară este considerată azi ca un bun naţional şi este preţuită ca atare, cultura este pusă pe primul plan.

Prezenţa Suveranului în mijlocul acestor manifestări, participarea sa elocventă şi de mare competinţă, a dat şi dă cărţii, un mare prestigiu moral.

Ofensiva cărţii

— Credeţi că ofensiva cărţii începută acum câţiva ani, cu prilejul primei zile a cărţii, a determinat o creştere a numărului de cititori de literatură românească?

— ***Mă întrebaţi dacă cititorii încurajează munca noastră editorială şi implicit producţia scriitorului?***

Răspunsul nu poate fi decât afirmativ. In cei câţiva ani de când se organizează „Ziua cărţii" cartea literară cunoaşte o răspândire mai mare. Fireşte ca editor, progresul cărţii literare româneşti mă îndeamnă la o activitate mai mare şi mai diversă, în toate direcţiile câmpului literar, iar ca prieten al cărţilor, mă bucură succesul ofensivei culturale, şi în satisfacţia mea mă alătur de cititorii tot mai numeroşi de literatură autohtonă.

S. Ciornei

Cititorul nostru cumpără cărţi, şi în actualul sezon literar, am înregistrat o preocupare mai accentuată de a citi literatură.

Din păcate însă, se observă momente când vânzarea descreşte, determinată nu de cauze intim legate de cartea lansată, adică de valoarea ei, ci din motive inexplicabile.

Se întâmplă să observăm o săptămână de vânzare activă, după care urmează una de apatie.

Editura noastră a căutat să stimuleze munca şi entuziasmul librarului, dându-şi seama că el este un factor important în circulaţia cărţilor.

Politica culturală

Pentru o mai bună difuzare a cărţii, găsiţi oare că mai rămâne loc şi pentru concursul instituţiilor de cultură oficiale, sau această operaţie trebue văzută numai sub raportul priceperii editorului, ca o chestiune de reclamă şi de publicitate abilă?

— *Intrăm cu această chestiune în domeniul delicat al politicei culturale, al culturei dirijate.*

Fireşte că pentru culturalizarea masselor, pentru impuţinarea analfabetismului şi pentru cucerirea în folosul lecturii operelor literare, a celor 15% de ştiutori de carte din întreaga populaţie a ţării, se impune concursul oficialităţii.

Dar concursul oficialităţii n'ar însemna nimic fără munca şi efortul editorului convergând spre acelaş scop.

Se cere ca de comun acord, toţi cei ce se află pe tărâmul cărţii: scriitori, editori şi librari, să activăm cât mai mult pentru grăbirea procesului cultural, de cucerire a lectorilor, de despicare a întunericului şi a indiferentismului.

Pilda Suveranului nostru trebue să ne fie cel mai statornic îndemn, pentru marea bătălie culturală, pe care trebue s'o continuăm până la victoria desăvârşită.

Premiu literar pentru roman

— Credeţi în eficacitatea unui mare premiu literar pentru roman?

— *Am fost de multă vreme de părere de a se institui un premiu de roman, care să se decearnă de un comitet, pentru cea mai bună carte apărută cu ocazia zilei cărţii.*

Premiul acesta, eram eu de părere, pe lângă că ar mări valoarea operei lansate, dar ar stimula şi vânzarea, răsfrângând asupra întregii literaturi din acel sezon, o atmosferă de autoritate, de prestigiu şi interes imediat.

— Cum ar putea fi încurajată munca literară şi în mod direct efortul editorului?

— *Munca literară ar putea fi încurajată în primul rând prin participarea directă a cititorului şi prin încurajarea efectivă a oficialităţii culturale.*

Dacă am avea în toată ţara 1000 de biblioteci publice, şi dacă fiecare ar cumpăra câte un volum din cărţile ce apar pe piaţă, noi editorii am scoate bucuroşi volumul de esseu, de poezie, de erudiţie, şi am îmbogăţi astfel producţia literară cu opere de mare valoare culturală, care altfel nu vor putea să vadă lumina tiparului.

Am tipări volume de nuvele, am scoate ediţii eftine, populare din romanele de succes şi am reuşi poate să ridicăm şi tirajul.

Dar toate acestea sunt în funcţie de un „dacă".

V. CRISTIAN

Oamenii şi animalele

Un scriitor englez din Ţara Galilor, vorbind despre imensa popularitate a filmelor reprezentând pe „Mickey-mouse", „Donald Duck" şi toată seria de animale mici cărora li se atribuesc virtuţi şi calităţi sau defecte omeneşti, consideră acest fenomen ca o degenerare şi o reîntoarcere spre infantilitatea popoarelor primitive şi sălbatice şi totemii lor.

Şi s'ar părea că are oarecare dreptate privind caricaturile din publicaţiile engleze, în care fiecare codăniţă e reprezentată întotdeauna cu nelipsiţii săi ochelari şi canaraşul ei scump — bărbatul în tweed cu pipa şi foxterierul său, Germanul cu tovarăşul Dachs şi sacul cu provizii.

Domnul doctor Strominger, agregat la Universitatea din Bucureşti şi autor al unui studiu de sexologie, despre care s'a vorbit în Ad. Literar, ne dă un „tract" cu câteva consideraţii foarte interesante asupra caracterului şi naturii zoofiliei din vremurile noastre.

Domnia sa, ca om de ştiinţă, este mult mai înţelegător al chestiunii decât paradoxalii esciştii englezi şi caricaturiştii din toate ţările.

Iubirea de animale, ţine domnia sa să constate de la început, este o circumstanţă favorabilă observaţiei minuţioase a unei sumedenii de fapte şi trăsături prin care să se constate inteligenţa şi aptitudinile psihice şi morale ale fraţilor noştri inferiori şi să deştepte în noi simţiminte de simpatie prin o cunoaştere reală şi amănunţită a firii lor.

Animalele ne dau o pildă foarte instructivă în această privinţă, observă doctorul Strominger. Cânele, de pildă, care nu ştie nimic dar ne iubeşte pentru că acesta e destinul său, ne cunoaşte până în cele mai ascunse taine ale fiinţii noastre. Pe când noi care ştim atâtea, adeseori nu cunoaştem nimic din sufletul acestor umili amici din jurul nostru şi autorul micului tract ilustrează părerile sale cu imagini şi consideraţii precise şi adevărate, scoase din literatură şi descrierile concrete ale unor oameni de ştiinţă ca Romanes, Favre şi doctorul Foveau de Courmelles, preşedintele societăţii de protecţia animalelor din Franţa.

Cânii şi pisicile fiind animalele care trăesc într'un contact mai strâns cu omul sunt şi acele ce au furnizat mai mult material de observaţie asupra psihologiei lor. Ne pare rău că nu putem cita aci delicioasa descriere a doctorului Strominger, asupra căţelului său otter-fox, precum şi tot pasagiul relativ la revelaţiile ochiului animalelor noastre, care e nu numai scrisă de un om de ştiinţă, dar şi de o plăcută calitate literară, smălţată cu imagini caracteristice şi înveselită cu citaţii amuzante, spirituale şi anecdote care le dau viaţă şi actualitate.

E scoasă în relief puterea noastră de sugestie asupra lor, supunerea şi îmblânzirea lor faţă de cei ce i-au îngrijit mai ales în timp de boală, atât de frumos redate şi de autorul cărţii asupra castorilor, Grey Owle, mort acum de curând şi care a avut atât răsunet în lumea întreagă; puterea lor de afecţiune care merge până la devotament şi chiar la sinucidere după pierderea stăpânului iubit, duioase sfaturi de cruţare şi îngrijire a animalelor eşite din sufletul unui medic compătimitor la suferinţă sub orice formă, din cugetarea unui ştiinţific şi pana unui spiritual şi strălucit „causeur" informat în literatură şi în multe domenii ale culturii.

Câteva pagini, dar foarte agreabile, aceasta reprezintă articolul scos de autorul său din „Cahiers de Medicine Vétérinaire" ce apare la Paris — 21. Rue Jean Goujon" şi care se intitulează „Sur la Vie Psychique des Animaux".

IZ. SD.

Jean Giono — Din „Naissance de l'Odyssee"

In drum spre Megalopolis

In numărul trecut al revistei am înfățișat cetitorilor „Adevĕrului Literar" remarcabila personalitate a scriitorului francez Jean Giono, — în prezent cel mai de seamă reprezentant al literaturii provensale, — și am analizat ultima sa carte, Naissance de l'Odyssée.

Astăzi, cetitorii vor găsi în această pagină, traducerea unuia din capitolele cele mai caracteristice ale pomenitei opere și vor putea astfel descoperi și prețui ei înșiși înaltele însușiri ale scriitorului dela Monosque.

In capitolul de față se povestește una din etapele drumului lui Ulysse înainte de sosirea sa acasă, în Ithaca.

Eroul e neliniștit și așteaptă dintr'o clipă în alta să vadă căzând asupră-i răzbunarea divină deoarece, cu o noapte mai înainte, împins de limbuția-i obișnuită, el povesti unui aed orb întâlnit la popasul de seară un șir întreg de aventuri minunate care i se întâmplaseră în timpul întoarcerii din Asia, — în realitate simple plăsmuiri ale închipuirii sale.

Emil Coliu

Ulysse se deșteptă: simțise lunecându-i pe trup limba aspră a zilei.

Curtea hanului era deșartă; grăbite, zorile se strecurau dincolo de munții de culoarea viorelei.

Omul își strânse cureaua sandalelor, își pregăti toiagul, apoi încărcă în spate sacul cu merinde. Un scuipat lipicios îi încleia gâtlejul.

— Incotro acum?

Pădurea de stejar peste tot aceeași! Din fața porții se desfăceau două cărărui despărțite de un colț de sihlă. Ulysse se întoarse înapoi și strigă pe hangiu care dădea mâncare caprelor.

— Pe unde s'o iau spre Megalopolis?

— Mai deadreptul, o faci la stânga după gardul de cresson, — răspunse acesta, dar vorbele ajunseră la urechile lui Ulysse învăluite într'un freamăt de ramuri. El pătrunse în brădet. In loc de melopeea vâlcelelor zăgăzuite, în loc de scârțâitul plugurilor și de pasul sfios al apelor, liniștea era stăpânită acum de vocea crudă a pământului.

O neliniște stranie coborî dintr'odată în sufletul lui Ulysse. El prinse să caute în juru-i sgomotele obișnuite ale vieții sale. Ascultă: sandala îi era însă mută; deschise gura să tușească dar nu tuși pentrucă i se păru că avea să se înnece în mijlocul unei ape înnăbușitoare.

Sălbatec, dealul însorit dădea glas de amenințare.

Dar tocmai cruzimea vocii acesteia fascina ca un șuerat de șarpe: înțepenit și greoiu, Ulysse își urmă mersul, cu mintea goală de gânduri. Drojdiile oboselii îl deșteptară însă din toropeală. El găsi din nou prilej să se întristeze la amintirea agilității sale de odinioară.

Rea dimineață, în ciuda văzduhului lin și a ierbii moi care îi răcorea picioarele!

Iși aminti că în noaptea trecută ascultase solicitările fanteziei sale, și încă în proporții până la care niciodată până atunci minciuna sa nu se ridicase.

— Am luat în deșert numele zeilor! Am luat parte la viața lor înfricoșătoare! De ce?

Minciuna se ivi în fața lui bucată cu bucată, — atât de îngrozitoare încât el se înfioră.

— Am atras asupră-mi mânia zeilor!... I-am înfruntat cu ascuțimea limbii mele, apoi mi-am trâmbițat numele către ei, ca un zănatic.

Cu cât Ulysse se gândea mai mult, cu atât se simțea sclavul minciunei sale, ca un tăietor de lemne care și-a prins mâna în despicătura fulgerător închisă a unui trunchiu.

La ieșirea din brădet, un sbor de coțofene se desfășură către stânga. Semnul rău îl opri în loc o clipă. Iși aminti de mlaștina de care îi vorbise hangiul. In jurul lui nimic nu anunța totuși apa: nici stâncile pleșuve, nici ierburile roșcate ca părul de vulpe. O răsuflare încinsă aburea din despicăturile stâncilor. Inaintea lui se învălurea o mare de dealuri tăiate de văi înguste pline de sihle. Dacă exista pe aici vreun izvor, el nu putea să se afle decât în adânciturile acestea. Ulysse coborî și intră în hățișuri. Inaintă abia trăgându-și sufletul în încâlcitura de spin alb, dârmoz și clematite. Un plop care se ridica deasupra tufărișurilor îi dădu nădejde. Dar la piciorul copacului nu se afla decât albia seacă a unui șuvoiaș lat cât o urmă de șopârlă. Ulysse se opri: cele două antene ale privirii sale pipăiră carnea aurie a zilei. Și numaidecât tăcerea îl învălui: o tăcere înspăimântătoare! Muntele părea că-și stăpânește răsuflarea ca să poată pândi mai bine pe omul rătăcit. Inima neascultătoare a lui Ulysse deslănțui goana împrăștiată a sângelui. Ce luneca acolo, în cerul dintr'odată posomorît? Nu cumva zborul vreunei răzbunări?

El urcă cealaltă coastă a văii și, ajuns în aer liber, își recăpătă răsuflarea obișnuită, sub cerul albastru. Cuprinsurile ondulau acum în învăluriri împădurite. Pădurea își ridica spuma leșietică chiar dela poalele dealului și alerga șopotind până cât vedeai cu ochii. Stânci golașe, ridicături fără un fir de iarbă îi găureau din loc în loc întinderea. Ai fi zis o uriașe piele de țap sălbatec în care măcelarul își înfipsese ici-colo cuțitul. Nici o fermă. Niciuna din acele șuvițe verticale de fum care stau semn sălașului de păstori! Departe, în zare, o pâclă sclipitoare tremura sub săgețile soarelui. Ulysse simți crescând în el teama. Acum era zadarnic să mai încerce să urmeze sfaturile hangiului; mai înțelept era să meargă dealungul crestelor și să caute urmele drumului pe petecele de câmpie cuprinse în deschizătura văilor.

Astfel, ars de soare, chinuit de sete, Ulysse rătăci fără întrerupere pe munții ciolănoși. Ochii săi se adăpau în însăși izvoarele dezolării: grohotișur de unde țâșnea cu greu săgeata lavandei și de unde coaja pământului fusese scurmată de ghiarele ploii. Răni largi se căscau în trupul lui, în fundul căror curgea un fir de umbră, plăgi vaste se uscau sub scoarța lor de mușchi, aerul gemea cu un geamăt fără de sfârșit.

In ceasul cel mai dureros al după amiezii, Ulysse, tremurând de nădejde, descoperi în pâsla ierbii uscate pielea solzoasă a unei poteci. Un val de puteri noui îl împinse în goană, adus de spate, dealungul urmei... El găsi o formă de pas: întipăritura unei sandale mari apăsată adânc în pulbere. Ulysse se aplecă peste buza dealului: mai jos, un acoperiș de țigle vechi și cenușii se ivea dintre frunzișuri.

El coborî, cu urechea la pândă, făurind în închipuire sălașul de popas al tăietorilor de lemne: topoarele atârnate, supa de varză, culcușurile moi de frunze.

Se trezi dintr'odată într'o poiană cu iarbă, în fața unei case mute. Era un vechiu templu, a cărui clădire nu mai adăpostea decât iedera și caprifoiul.

I se păru că un personaj misterios, ascuns îndărătul vălurilor văzduhului — se juca cu inima sa, ușurând-o sau împovorând-o cu desnădejde, după bunul său plac.

In ciuda tăcerii, auzea ca mii de cithare cântând împreună un uriaș imn funebru.

Iși aminti de acel cânt funebru pe care răsuflarea mării îl cânta din frânghiile flotei grecești când aceasta se ivise, năprasnic, dinaintea Troei înspăimântate.

Ceia ce auzea el acum nu erau oare adierile vocii acelui zeu jucăuș și șăgalnic care, mai iute decât săgeata, alerga dincolo de capătul pământului purtând în brațele lui nădejdea?

●

Se desprindea din acest templu o groază armonioasă, mai grozavă și mai armonioasă decât dansul sfânt al elefanților nopții: armonia proporțiilor. Degetele omului o ridicaseră până la hotarul desăvârșirii în cinstea sângeroasei Artemis Kallisté.* Dar, la această rece armonie venea să se adaoge viața liberă a tufișului, și florile și frunzele și tulpinele în care svâcnea râul cel nevăzut al sevei. S'ar fi zis că până și în marmură curgea lin un sânge subțire și verde.

●

Ulysse înnaintă căutând bazinul obișnuit cu apă lustrală în care nădăjduia să-și stingă chinul setei. Nu găsi însă decât o groapă rău mirositoare: numai câteva pete verzi de mușchiu arătau albia apei secate. Moartea acestei fântâni fusese desigur cauza pentru care templul fusese lăsat păraginei. O coloană țâșnea dreaptă dintr'un tufiș de ierburi de baltă; ea purta o vegetație grea de icoane și plante. Un fir de rochița rândunelii se lipea strâns de trupul primejdios al mlădioasei Artemis ridicând spre buzele nepăsătoare de unde țâșnește fulgerul caliciul fraged al florii albe. Un grifon își întindea zadarnic aripile încărcate de mușchiu de pădure. Heracles arunca săgeți nemișcate în potriva unei ramuri de măcieș care sgâria piatra. Zeii și ierburile își trăiau domol viața lor eternă.

Pe arhitrava templului strălucea o rondelă de metal. Era oglinda cu două capace pe care le puteai închide după voie cu ajutorul unei porumbițe mobile. Pe o parte era înfățișată o femeie îmbrăcată cu o platoșă de sârmă; ea ridica amenințător lancea și se apăra cu scutul. Sub coiful cu panaș înalt, figura ei crudă purta, săpate adânc, urmele vremii; două grăunțe de pulbere înfipte în orbitele-i goale le umpleau cu doi ochi de ființă însuflețită. Ulysse simți că privirea lor îl căuta. El își aminti de noaptea pe care o petrecuse mințind! Intinse mâna și deschise oglinda: în arama** tocită se oglindi propria-i față, galbenă ca ceara, diformată ca cea a morților culcați sub plumbul pământului. El coborî capacul, se regăsi sub dubla săgeată a privirii zeiței și sub lancea îndreptată asupra pieptului său; de spaimă, începu să tremure, o rugăciune care cerșea îndurare îi muia buzele....

Un vântișor de câmpie, o adiere dintre acelea care aleargă cu un fir de salvie între dinți, îndepărtă deodată frunzișurile și Ulysse — strângând pe el vestmintele, alergă sub streașina pădurii.

Ar fi voit să străbată fără să se oprească ținutul acesta sălbatec până în câmpie, dar, cu răsuflarea tăiată, el fu silit să rămână sub plasa întunecoasă a arborilor.

După acest contact cu prezența nevăzută a zeilor, Ulysse se depărtă de umbrișurile cântătoare, de teamă să nu întâlnească vreun faun cu flautul sau vreun centaur purecându-și blana; el tresărea la fiecare sgomot de pietre mișcate, așteptându-se să fie răpit de vreo nimfă cu pielea de scoarță de copac; în tăcere, el lua parte la taina miilor de trupuri divine care forfotesc totdeauna în jurul oamenilor.

Cerul se mohorî. Ulysse văzu venind noaptea înăbușitoare, zări o stea mică zâmbind. Mergea în susul albiei răsunătoare a unui râu secat când poarta întunericului se închise deasupra lui — dintr'odată —. Infricoșat, el se cuibări atunci în ierburile înalte, pentru popasul de noapte.

●

Noaptea aceasta, fu o noapte grea pentru Ulysse. Strecurarea vulpilor, furișarea bursucilor și, din când în când, lătratul aspru al lupului țesură tăcerea. Intr'un rând, o adiere rece de vânt prinse a curge. Ea era făcută din nimfe minuscule și agile cu brațele încărcate de parfumuri furate. Ea puse sub nara lui Ulysse parfumul teiului, al tufei de lilieci, al tufișului de roze; dar, la urmă, ea îl mușcă cu dinții ei înghețați în plinul coapselor, silindu-l să se ghemuiască cu genunchii la gură sub ramurile late ale unui thuya.

Adormitul se deșteptă într'un târziu, într'o lume vâscoasă, în care arborii nu răsuflau ci își legănau încet frunzele, cum fac algele în fundul mării. I se părea că pământul, moale, se ridica dedesubtul lui în ritmul unei răsuflări uriașe.

Ridică ochii: pe discul lunii se profila capul cu două coarne al unei vaci. Ea mugi. Sgomotul se rostogoli, trâmbițat de buciumul văilor. Pădurea murmura înfundat ca o mulțime. O pârâitură repetată îl făcu să întoarcă privirile și el văzu că vechiul templu se apropia mergând pe cele opt picioare ale coloanelor sale și culcând la pământ stejarii și fagii. Inaintea pașilor săi, ele țâșneau din iarbă ca nălucile. Uriașa clădire își aruncase la pământ baso-reliefurile și ele alergau în jurul lui, se alungau îndărătul lui, întocmai ca un braț de flori mânate de apa unui râu. Aidoma unui broscoiu alb și greoiu, templul se apropia stri-

---

* Zeiță a nopții și a lunii căreia era obiceiul să i se aducă numai jertfe sângeroase. N. Tr.

** In Antichitate oglinzile se făceau din metal. N. Tr.

(Continuare în pag. 10-a)

Citiți în fiecare Joi
excelenta revistă
de popularizare
MEDICUL NOSTRU
Tinerețe, sănătate, frumusețe, educație sexuală
16 PAGINI ILUSTRATE ÎN CULORI 5 LEI

vind ienuperii cu pântecul zidurilor sale și căscând către Ulysse botul rebarbativ al ușii sale deschise. O clipă, clădirea se opri din mers, pentru a arunca o bășică de salivă: O zeiță! Candidă, încununată de imortele, cu picioarele goale, mai subțiri decât bobocii de lotus, o zeiță! Părul ei nu era făcut din fire ci din mai bine de o sută de hulubi. Bătând din aripi toți odată, ei păreau niște bucle de argint umflate de vânt și însuflețeau noaptea cu freamătul gânguritului lor înnecat.

Zeița îl privea pe Ulysse. Pupila ei violetă se lărgea ca o insulă de alge pe care valurile o sporesc fără încetare. Ea rămase nemișcată un lung răstimp, oferindu-și întreg trupul ei divin:

— Ah! Iubitul meu! Mă recunoști? Sunt într'adevăr eu aceea pe care ai ținut-o în brațele tale pe patul larg al mării?

Ea rămase așa mult timp... până când Ulysse își ascunse fața în iarbă!

●

Dimineață! Apa limpede care poartă în ea sfărâmături de soare curge în câmpia nopții și înneacă stelele și le stinge. Dimineață! Trandafiri îngrămădiți pe marginea cerului.

Ulysse deschise ochii. In fața lui tot munții Spartei și nu colțul de crâng bântuit de monștri divini pe care-l visase. Zorile aruncau către cer pumni de ciocârlii.

Gâfâind de bucurie, Ulysse văzu ridicându-se deasupra sihlei rotocoalele de zăpadă ale unui fum. Nu-i trebui mult ca să ajungă la acel sălaș de păstori.

Doi ciobănași cu trupurile goale își întindeau tunicile șiroind de rouă deasupra unei pălălăi de ramuri de cedru. Râdeau amândoi, se fugăreau amenințându-se cu lovituri de picior, își dădeau unul altuia palme pe șolduri, săreau în jurul focului ca două mingi.

...u cată în cimbru, turma părea un nor de vară. Băeții își continuau jocul pentru a-l întâmpina pe Ulysse și, după ce se îmbrăcară, îl dădură să mănânce brânză de oaie, alune și miere.

— Dimineața asta e ca un vin al ochilor!

Ulysse era amețit de naivitate omenească și de lumină. Hoarda imaginilor nocturne se retrăgea către fundul negru al sufletului, de unde ieșise.

— Ai petrecut noaptea pe deal, întrebă Hylas, cel mai în vârstă dintre ciobani?

— Da.

Tânărul se înminună:

— Ce frumos!

Calm, Ulysse încuviință: căci acum își simțea trupul mai ușor decât cerul limpede.

— Vreau să iau drumul Megalopolisului.

— Ești departe de dânsul!

Dar celălalt păstor, Daphnis, în focul vârstei nu se putu stăpâni:

— Este o potecă mai scurtă, dacă o iei pe la...

— Nu, băiete, întrerupse Ulysse, m'am săturat de poteci scurte! Ceeace-mi trebue e un drum ca lumea, dealungul căruia să găsesc numai decât urma adâncă a carelor.

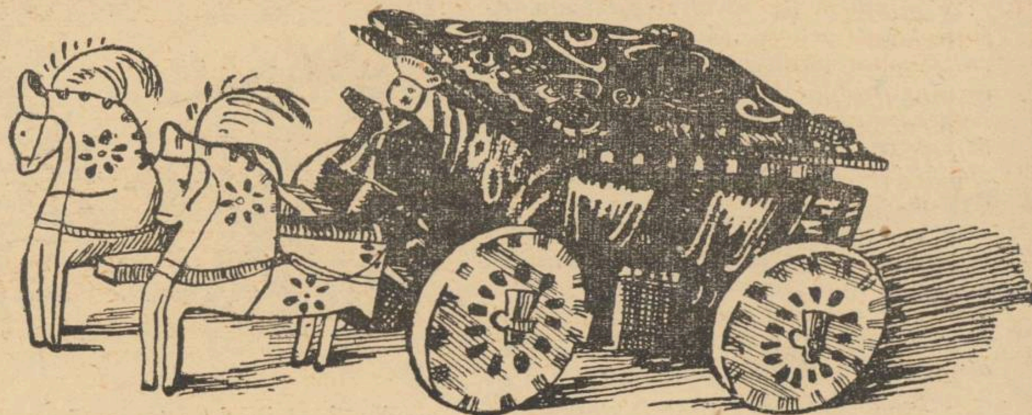
— Dacă mai poți aștepta puțin — spuse Hylas — Daphnis o să coboare ceva mai târziu până la fermă să ducă un miel bolnav. E aproape de Megalopolis. Cu el, n'o să te temi că te rătăcești.

Ulysse plecă cu Daphnis. Fără să ia aminte la tainele muntelui, Hylas făcea să răsune înălțimile de sunetele fluerului său și vântul le aduse încă multă vreme din urmă cântecul ciobanului. Seara, cei doi poposiră în marginea câmpiei. Către miezul zilei următoare, Daphnis luă o potecă piezișă ce ducea spre fermă și, nu multă vreme în urmă, Ulysse auzi într'o pădure de chiparoși zarva Megalopolisului mormăind ca o fiară.

traducere de EMIL COLIU

Rudyard Kipling

Lunganii din Larut

Mecanicul șef avea un costum de noapte galben cu dungi albastre și vorbea în dialectul din Aberdeen. Marinarii îi inundară puntea subt picioare și el, dintr'o săritură, ajunse călare pe cabestan, cu o pipă neagră între dinți, cu toate că încă nu era nici șapte de dimineață.

— Ați auzit vre-odată vorbindu-se de Lunganii din Larut? — întrebă el după ce individul din Orizana isprăvise povestea cu un uriaș aborigen descoperit în deșerturile Braziliei.

Primul cuvânt al unei povești nici nu apuca să treacă de buzele povestitorului ca individul din Orizana că nu se repeadă să spuie c'o știe.

— Nu — niciodată, — răspunserăm noi toți ceilalți într'un glas.

Individul din Orizana fixă pe Șef ca pe un posibil rival.

— Dacă am să vă spun această poveste n'o fac numai pentru plăcerea de-a vorbi, ci mai ales pentru a atrage atenția amatorilor de pariuri, afară numai dacă e vorba de o perfectă siguranță. Lunganii din Larut reprezentau într'adevăr această siguranță. Vorbisem chiar eu cândva cu ei. Acum, Larut. ca să știți, e o dependență, sau se prea poate, o posesiune izolată a insulei Penang, și de acolo se poate că avem cositor, și plumb, și tot felul de alte minerale. Larut, prin urmare, este un punct important.

— Dar câtă populație? întrebă individul din Orizana.

— Populația, — răspunse Șeful domol,—era puțin numeroasă, în schimb era enormă. Trebue să știți, că în afară de minele de cositor nu prea văd să se afle altceva mai special care ar putea să îmbie pe Europeni să locuiască în Larut. Climatul e așa cam cum ar fi la Calcutta, cred c'ați băgat de seamă că...

— Calcutta nu-i Larut; și pe urmă chiar de acolo venim. Și în afară de aceasta, la Calcutta se află și un serviciu meteorologic.

— Se poate, dar în Larut nu există serviciu meteorologic. Pe urmă, fiecare acolo face ce vrea: unii beau wisky, alți *brandypance* [1], alții cocktailuri — forte prost pentru stomac cocktailul — și câte unii chiar saugarce [2], așa cum am auzit spunându-se unor oameni demni de toată încrederea; însă cu toții, așa cum sunt, asudă întocmai ca și câlții unui capăt de piston într'un voiaj de cel puțin două săptămâni și când jumătate din acest timp, helicea se învârtește în gol. Și, cum vă spuneam, populațiunea — vorbind de Englezi, era compusă în totul din cinci inși, scoțieni, și eu — spuse Șeful— sunt, știți, scoțian.

Individul din Orizana își aprinse o altă țigare și aștepta, destul de calm. Cu nimic n'ar fi putut grăbi șirul povestei Mecanicului Șef.

— Nu pretind c'aș putea să explic pentruce populația din Larut era stabilită pe asemenea fabuloase dimensiuni. Din cei cinci albi ocupați, care cu extracțiunea mineralului de cositor, care cu cariera comercială — trei erau urmașii lui Anak [3]. Stați un moment să-mi aduc aminte. Lammitter era cel mai înalt, de vre-o doi coți, un uriaș ca să spunem, și un om teribil când era întărâtat. Din cap până'n picioare avea vre-o șase coți și mai bine și trupu-i era croit pe măsură — și 'n lat și 'n lung. După el — am uitat cu ce se ocupa — venea Sandy Vowle. Și avea vre-o șapte coți, dar ce să spui, un fel de harac, și adevărul este că mai de grabă cu gâtu-i de cocostârc reușea să-l întreacă pe primul.

Mai puțin de șase coți, aceasta ar fi trebuit să-i fie înălțimea. Ce depășea apărea când își lungea gâtul și când trecea pragul unei uși se pocnea de sus. M'am suit în picioare pe un scaun să-i pot lua măsura. Și după el, frumos croit, potrivit și arătos, venea Jock Cean — poreclit Bradul. Nu avea decât șase coți în cap și era un copil față de ceilalți. Când eșeau să se plimbe toți trei împreună stârneau toată colonia din Larut. Malaezii eșeau să-i vadă ca și cum ar fi fost vorba de copacii uriași din Valea Yosemitului — acești trei Lungani din Larut. Era într'adevăr caraghios — un *luxus naturae* — ca în acest singur colțișor — dacă se poate — să se afle împreună trei din cei mai înalți oameni normali depe suprafața întregului glob pământesc.

Să vedeți totuși înlănțuirea faptelor. De aici s'a tras cea mai grozavă, cea mai teribilă beție din Larut, căreia i-a urmat o asemenea mahmureală încât nici după o săptămână nu erau oameni. Eu sunt contra exceselor cu spirtoasele, dar întâmplarea care a avut loc, era o justificare. Trebue să știți că un mare număr de vapoare care fac legătura se opresc cu diverși indivizi care fac negoț. In primăvară, în vremea când recolta nucilor de cocos e coaptă, apăru un american în Larut, și avea vreo șase coți jumătate, fără tocuri. Venea tocmai din Sacramento pentru afaceri, dar rămase de plăcere cu Lunganii din Larut. Mai puțin din jumătatea populației era croită normal ca talie și ca statură — pricepeți — Howson și Nailor, negustori, fiecare de vre-o cinci coți — pe aici. Negustorul din Sacramento avea afaceri cu cei doi și îi privi dela înălțimea celor șase coți ai lui până când ajunseră la băutură. In cursul conversației începu să facă — ca toți oamenii înalți, aluzii despre înălțimea lui și despre neplăcerile care le avea câteodată din această cauză. Vorbea orgoliul din el.

— In calitate de cel mai înalt om din insulă — începu el.

Dar atunci cei doi îl întrerupseră întrebându-l dacă era sigur.

— Spun că sunt cel mai înalt om din insulă, — repetă el, — și despre asta aș pune rămășag pe tot ce am.

Făcură pariul și aranjară pe loc o beție strașnică și fără prea multă bătae de cap strigară la Jack Cean să iasă afară din casă, care se nemerise pe-acolo, pe-aproape.

— Ce mai faceți? — spuse Jock.

Și se așeză alături de lăudărosul din Sacramento pe care-l întrecea cu vre-o două palme — poate una.

— Ești înalt, — spuse individul, căscând ochii. — Dar eu sunt mai înalt.

Și atunci cu un șuerat spintecând întunericul, scoaseră din bucățica lui de bungalow pe Sandie Vowle, și acesta apăru așezându-se alături de Jock în picioare, și ei doi umpleau încăperea, până în tavan.

Individul din Sacramento era jucător de enchre [4] și jucător pasionat.

— Voi aveți pe cei doi Boweri [5], spuse el, dar Jokerul e la mine.

— Binișor, spuse Nailor. Jock, unde-i Long [6] Lammitter?

— Aici, răspunse acesta, și trecând un picior peste fereastră, întocmai unui șarpe boa, centimetru cu centimetru, un picior în Penang și altul în Batavia și o mână în Borneo — se prea poate.

— Iți place? întrebă Nailor când ultimul centimetru aparținând lui Long Lammitter alunecase peste corlata ferestrei în vreme ce creștetul i se pierdea sus, în fumul din tavan.

Americanul întoarse Jokerul și-l puse pe masă.

— Esdras B. Longer [7] mă chiamă, America este patria mea, în San-Francisco locuiesc, dar iată că aceasta întrece toate așteptările. D-lor — uriași, uriași de bâlciu — gândul meu era să scap de rămășag dacă aș fi fost întrecut? — jur pe secretul acestei cărți. Aș fi făcut-o dacă m-ați fi întrecut — așa — cu vre-o două chiar trei palme, dar când e vorba de coți, de metri, de kilometri, eu nu sunt omul să mă dau înapoi dela cea mai mare beție care să facă să roșească de rușine palmierii sau să urle de ciudă urangutanii. Să se umple paharele și să nu încetăm o clipă.

---

[1] Pance — în limba hindustană — apă. Coniac cu apă.

[2] Băutură indigenă.

[3] Deuteronomul, cap. IX, verset 2.

[4] Joc de cărți american.

[5] Cei doi valeți de atout la acest oc.

[6] Long — în englezește înalt.

[7] Longer — în englezește comparativul lui long; mai înalt.

A apărut

PE URMELE TRECUTULUI

*

O CĂLĂTORIE IN EGIPT

de

G. ARGETOIANU

Un interesant volum de amintiri cu numeroase planșe

LEI 70.—

EDITURA „ADEVERUL" s. a.

FOTOGRAFIILE

TUTUROR VEDETELOR

DE CINEMA

APAR MINUNAT

REPRODUSE IN

EXCELENTA REVISTĂ

Cinema

24 pagini tipărite la heliogravură 5 LEI

V A R I A

In ziua de 13 Mai s'a sărbătorit în Marele amfiteatru al Sorbonei jubileul de 50 de ani de activitate literară a marelui poet armean Archag Tchobanian. Cu 42 de ani în urmă, pe vremea când emisarii lui Abdul Hamid, Sultanul Roșu, masacrau pe armeni cu zecile de mii, Tchobanian se refugiase la Paris, acest oraș de azil pentru întreg pământul.

Poetul își asumă uriașa sarcină de a emoționa conștiința lumii și de a obține ajutoare pentru poporul său, urmaș al unei vechi și strălucite civilizații și care a suferit atâtea prigoniri și nedreptăți dealungul veacurilor.

Tânăr, sărac și necunoscut, Tchobanian a reușit să entuziasmeze și să câștige pentru cauza sa nenumărate personagii ilustre ca: Anatole France, Clemenceau, Alphonse Daudet, Paul Adam, Moréas, Jaures, Maurice Barrès și alții. Și timp de 42 de ani, poetul armean n'a încetat o clipă să dovedească, cu înflăcărarea și rara sa dezinteresare, ce este și ce înseamnă țara lui. A tipărit zeci de lucrări, printre care cele mai însemnate sunt 3 mari volume de antologie a admirabilei poezii armene din secolul al XII-lea până astăzi, operă monumentală intitulată: „Grădina de trandafiri a Armeniei".

●

Una din cele mai valoroase biblioteci ale vremii noastre a fost biblioteca Eduard Rahir, care a fost vândută prin licitație la Paris, realizându-se pentru ea cel mai mare preț ce a fost vreodată obținut în capitala Franței. Prima vânzare a început la 7 Mai 1930 și de atunci licitațiile au urmat la intervale de 18 luni aproximativ. A șasea și ultima parte din magnificul ansamblu al bibliotecii Rahir s'a vândut zilele trecute cu 5 milioane lei. Totalul sumei realizate prin cele 6 licitații a ajuns la suma de 120 de milioane lei.

●

In ultimul timp s'a discutat mult în Franța creiarea unui centru muzical, un fel de oraș consacrat exclusiv muzicei, asemănător Salzburgului.

In adevăr, numai o atmosferă anumită depărtată de numeroasele distracții ale marilor orașe, este prielnică reculegerii care trebue să precedeze și să urmeze muzicei.

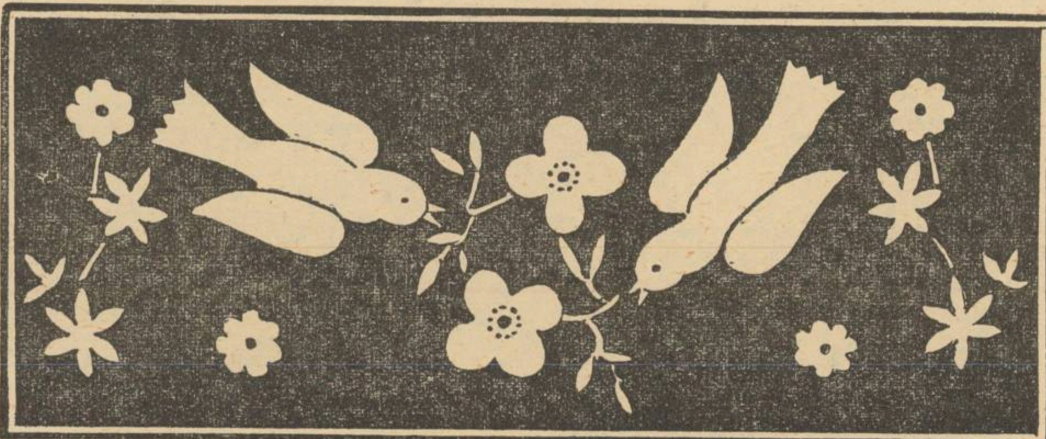
Se spune că Toscanini, care a fost invitat să conducă această cetate a cântecului ar fi voit să-și aleagă reședința la Saint-Germain, în amintirea lui Debussy, care s'a născut în acest oraș. Dar, pentru moment, nu s'a stabilit nimic precis și Toscanini se pregătește să plece în Statele-Unite. In schimb, Monte Carlo speră să-și sporească strălucirea prin înfăptuirea unui teatru internațional care să-și aibă stagiunea de iarnă la Monaco și cea de vară la Geneva. Acest teatru ar ființa astfel în două țări neutre.

●

Frica superstițioasă pentru numărul 13 este mult mai răspândită decât credem. De exemplu, în unele curse de automobile, acest număr purtător de nenoroc nu este dat nici unei mașini, iar în atletism și ciclism concurenții superstițioși nu vor să li se prindă pe spate numărul 13. In Elveția și Italia, numeroase hoteluri nu au camera cu numărul fatal. Acum, directorii spitalului din Binghampton, Statele Unite, sunt de părere să se suprime numărul 13 în acest așezământ, deoarece au constatat că are un efect dezastruos asupra spiritului bolnavilor și mai ales asupra infirmităților mintale.

●

In ziua de 24 Mai a avut loc la Paris o vânzare din cele mai interesante pentru bibliofili și colecționari de relicve literare. A fost prezentat la licitație un ansamblu excepțional format din manuscrise — și scrisori autografe ale lui Guy de Maupassant. Operele marelui scriitor francez erau exemplare în ediții de lux, minunat legate și aparținuseră unor bibliofili celebri. Scrisorile schițau viața autorului dela 1873 până la 1892 și printre alte amintiri prețioase se aflau două evantae — pe unul Maupassant scrisese un poem și pe celălalt două strofe, dedicate contesei Potocka.

●

Premiul francez Femina-Văcărescu, pe anul acesta, a fost decernat scriitoarei Claude Aragonnes, pentru lucrarea sa închinată Mariei d'Agoult. Această Marie d'Agoult a murit acum 60 de ani, și a fost una din cele mai de seamă figuri feminine ale secolului al XIX-lea. Reamintim că a fost mama Cosimei Wagner, sfătuitoarea Juliettei Adam și marea pasiune a lui Liszt. Scriitoare și ziaristă, Marie d'Agoult a jucat un rol însemnat, dar puțin cunoscut, în organizarea, orientarea și propaganda a trei publicații importante depe vremea ei: La revue de Paris, La revue Germanique și Le Temps.

Cartea d-nei Claude Aragonnes este remarcabilă mai ales din punct de vedere documentar — ea a putut utiliza pentru prima oară o considerabilă corespondență inedită, împrumutată din arhivele particulare ale mai multor familii.

●

Prima încercare de iluminat public la Paris s'a făcut în anul 1318 când, din ordinul lui Filip al V-lea cel lung, s'a aprins o lumânare la Chatelet. Apoi abea în anul 1667, Ludovic al XIV-lea a pus să se lumineze Parisul cu ajutorul a 2736 de lumânări de seu, în strigătele de admirație ale poporului. De atunci, izvoarele luminoase și cantitatea lor au mers crescând: în 1744, a apărut felinarul cu ulei, în 1829, gazul de iluminat, cu becul în formă de fluture, apoi electricitatea, cu bujiile Jalloch Koff, arcurile cu regulator, manșoanele incandescente cu gaz la presiune ordinară, apoi în 1910, gazul sub presiune și în fine, lămpile electrice incandescente, în atmosferă gazoasă și tuburi luminescente.

●

Clima marilor altitudini îmbunătățește calitatea laptelui, adică favorizează creșterea proporției de grăsime în lapte. Cauza este, pe deoparte, creșterea la mari altitudini a proporției de materii grase în serul sângelui animalului și pe de altă parte, felul ierbii la înălțimi de 1800-2400 metri.

Când temperatura aerului este mai joasă decât plus 6 grade Celsius, asimilarea materiilor hrănitoare de către plantă nu merge niciodată până la amidon, ci se oprește la stadiul zahărului. Și tocmai zahărul, acest hidrat de carbon asimilabil, formează substanța esențială în producerea grăsimii din lapte.

●

Sarea de bucătărie a găsit o altă întrebuințare. Un nou procedeu de construire a drumurilor constă dintr'un amestec de argilă, pietriș și sare gemă (extrasă din ocne). Partea din urmă a preparatului are rol dublu: face să se închege argila, producând un fel de beton și prin cristalizare întârzie evaporarea umidității absorbite, astfel că pătura dela suprafață rămâne și umedă și tare. După ce s'a efectuat amestecul și cristalizarea, straturile superioare elimină apa pe care o conțin, obținându-se un drum nealunecos.

Acest procedeu, întrebuințat astăzi în numeroase țări și prin care s'au construit peste 160 de kilometri de drumuri, dă rezultate excelente. Prețul de cost este deasemenea foarte avantajos — cu o treime mai eftin ca un drum asfaltat.

●

Planurile construcției metropolitanului din Varșovia sunt gata. Lucrările vor începe anul acesta, dar nu vor putea fi terminate decât în 1973, adică după 35 de ani.

●

Al V-lea congres de arhitectură modernă, care a avut loc anul trecut la Paris cu prilejul expoziției internaționale, a fost deosebit de interesant. Acum a apărut un volum care cuprinde o dare de seamă amănunțită asupra dezbaterilor și concluzii ce interesează nu numai pe specialiști dar și pe edili, economiști și sociologi. Tema pusă congresiștilor din anul trecut a fost una din cele mai urgente probleme ale epocii: Locuința modernă și locul de răgaz, cu subtitlul Orașe și sate.

●

După filmul sonor a apărut acum și dansul sonor. La Arhivele internaționale ale Dansului din Paris, un pasionat al acestei arte a prezentat o teorie, un instrument și o coreografie care realizează o sinteză a dansului și a muzicei, noutate intitulată „Cântecul dansului". Muzica și lumina sunt comandate automat prin gesturile dansatorului.

●

Expozițiile de pictură suprarealistă, cum a fost aceia din anul acesta din Paris, sunt adevărate evenimente în lumea artelor, prin noutatea și singularitatea operelor prezentate.

Cu tot interesul lor discutabil, privind valoarea pur artistică, manifestările acestea încep să se înmulțească. Acum câtva timp a fost deschisă o expoziție de pictură abstractă la Charleston (Suth-Carolina) unde a fost prezentată o interesantă colecție a Fundației S. Guggenheim din New-York. Iar în prezent, la Milano, este organizată o altă expoziție de artă suprarealistă care întrunește pictori și mai ciudați în concepțiile lor, necunoscuți până acum.

●

La Paris s'a constituit un comitet național al Gravurii, cu scopul de a face cunoscut marelui public francez și străin operele și activitatea contimporană în acest domeniu de artă.

Acest comitet, prin expoziții, conferințe și publicații, va ajuta nu numai la răspândirea lucrărilor franceze dar va contribui la cunoașterea în Franța a școlilor moderne străine, va centraliza la Paris toate informațiile care interesează stampa originală și va servi de agent de legătură între comitetele care sunt pe cale de a se forma în celelalte țări.

●

Puține au fost colaborările între un poet și un muzicant care să dea o operă atât de perfectă ca vestitul „Preludiu la după amiazza unui faun". Dar desigur că Mallarmé și Debussy nu s'au gândit că această bucolică a lor va ajunge motiv de creație pentru cei mai mari dansatori. Inainte de războiu, la Monte Carlo, geniul fulgerător al lui Nijinski a făcut din „Preludiul la după amiaza unui faun", a creație minunată, încât se părea că numele dansatorului nu va mai putea fi despărțit de acel al lui Debussy și al lui Mallarmé. Când Nijinski a intrat în noaptea nebuniei, sora lui a dansat „Preludiul" dar cu totul diferit de fratele ei. Apoi Serge Lifar a interpretat și el acest Preludiu, cu surprinzătoarea lui originalitate. Și iată că acum, la rândul ei, Clotilde Sakharoff va întruchipa pe „faun" într'un viitor recital ce va avea loc la Paris. Dansatoarea celebră, cunoscută și la noi, căci a cutreerat lumea, a studiat timp de doi ani poemul și muzica lui.

T. S.

Pentru călătorii individuale și colective
în
ȚARĂ și STRĂINĂTATE
Cumpărați bilete de tren, vapor și avion
LA
BIROUL de VOIAJ
din palatul ziarelor ADEVERUL și DIMINEAȚA
Str. Const. Mille 7-9-11, Telefon 4.10..04

Lew Gumilevsky

JOCUL DE-A DRAGOSTEA

CAP. VII

Oricât de repede s'ar desfășura evenimentele înaintea cetitorului, ele vor fi totuși repede uitate. Spre a-i aminti de ele și a trezi simțul realității, autorul în loc să urmeze pe eroină se mulțumește să rămână cu eroul.

Noaptea târziu, când Petr Nilâci se înapoe acasă, găsi aruncat sub ușă un bilețel cu șase cuvinte. „Trebue să plec, explicațiile vor urma".

In cuvintele acestea nu exista niciun semn liniștitor, dar Petr Nilâci privind într'aceste scrisul drept și oarecum bizar, înflorit cu linioare și codițe fără rost, se simți mai liniștit, mai vesel. Ținea bilețelul în mână și-l privea zâmbind îndelung, cașicând ar fi privit prima scrisoare a unui copil ce abia a învățat să scrie literele de mână. In scrisul acesta înadins înflorit, el vedea femeia întreagă, îndrăgostită de carte, de știință, de cultură, de muncă, și-i zâmbea.

La culcare, cedând cu durere și părere de rău obiceiului său, distruse bilețelul, și atunci îl cuprinse din nou neliniștea și un gol imens se făcu în jurul său. Deschise fereastra și stătu acolo multă vreme s'aspire aerul proaspăt și înmiresmat al nopții din pădure.

Fereastra dădea spre o alee deasă și întunecoasă de tei. Dintr'acolo veneau șoapte și râsete de îndrăgostiți. Petr Nilâci asculta surâzând și închizându-și ochii înaintea cărora mai stăruia încă fantoma biletului distrus, reflecta:

— Poate că e numai un joc?

Și ridică din umeri ca răspuns lui însuși:

— Și de ce să joace oare?

Chiar de sub fereastră pornea o potecă părăsită, pustie, gospodărească. Ducea dela birou la casă, dela casă la spălătorie, la bucătărie și la subsol. Pe cărare treceau unul după altul Poluhin și Marina. Negăsindu-și, probabil, niciun curtezan printre cei proaspăt sosiți, ea se dusese să se jeluiască administratorului.

— Ia mai dă-o încolo de carne, Poluhir! Mai bine mi-ai spune ce aveți aci? Club muncitoresc? Azil? Dom al invalizilor? sau casă de odihnă?

— Casă de odihnă! — răspunse acela.

— Minți, Poluhin! Să-ți spun eu ce este. Asta e mai rău decât azilul. Acesta e faimosul club muncitoresc, îți

spun. Nu vezi, colo-i foot-ball, colo croquet, colo șah. Fetele citesc gazete! Parcă au țâcnit cu toții...

Poluhin rânji. Marina întrebă:

—— Poluhin, ești însurat?

— Ferească sfântul!

— Atunci ce stai așa bleg și nu umbli după babe?

— N'am când. Privirea mi-e îndreptată numai asupra gospodăriei.

Marina îl mustră:

— Ești un idiot, Poluhin! Indreaptă și asupra mea privirea-ți idioată.

Petr Nilâci nu mai putea să rabde până să treacă ei, și închise fereastra ca să nu-i mai audă. Dar când deschise peste o jumătate de oră fereastra, din nou se auziră aceleași voci, dar într'altă parte, pe aleea de tei. Poluhin spunea rânjind:

— Ah, Marina! Ce fată bună ești, zău.

Iar ea îi răspunse cu mândrie.

— Da, eu n'am prejudecăți...

Petr Nilâci închise iar fereastra, dar când o deschise pentru a treia oară, auzi atunci râsul aproape potolit al Marinei, apoi exclamații de mirare.

— Poluhin, ce mâni murdare ai...

Bucurându-se, probabil, de prilejul de a-și uimi și mai mult iubita, Poluhin răspunse chihotind:

— O, asta încă nu-i nimic! Dar ia să-mi vezi picioarele...

Scos din răbdări, Petr Nilâci închise fereastra și n'o mai redeschise deloc. Culcat la pat, furios de zăpușală și insomnie, își făcea următoarea reflecție: când un bărbat și o femeie se unesc fără dragoste și suferință, sfârșesc prin a se urî unul pe altul.

A doua zi dimineața Petr Nilâci respinse cu brutalitate vizita Marinei și-i vorbi cu multă răceală lui Poluhin. Ca răspuns la telegrama primită în ajun dela regia T. P. F. S.-ului, trimise la birou textul telegramei: „chemați de urgență în caz de complicații" și se simțea fericit că a găsit un pretext de plecare. Așteptă cu răbdare vreo două zile explicațiile promise de fugară. Dar explicațiile nu mai soseau. Petr Nilâci se plictisea. Perspectiva depărtată a Volgii încetase să-l mai încânte. I se părea posomorâtă, turbure, enigmatică și lipsită de interes. Până și verdeața pădurii îi părea acum întunecată, urâcioasă, iar aerul încărcat de un înăbușitor miros de toamnă, de frunze veștede și mucezite și de o agonie indiferentă. Șoaptele nocturne ale îndrăgostiților de pe aleele de tei îi provocau un adânc dezgust cu banala uniformitate a distracțiilor amoroase, și josnice îi păreau acum perechile ce se zăreau prin luminișurile aleelor.

Incepu să-l frământe gândul plecării. Seara, când această intenție luase deja o formă hotărâtă, întâlni în grădină pe Vostrikov. Se așează, familiar, pe bancă, alături de el și începu să-i vorbească ca unui vechiu cunoscut.

— Ce scrisoare atât de alarmantă i-ați adus Neniukovei, — întrebă el, — c'a plecat imediat ce a primit-o?

— Dela Harry, probabil! — presupuse el.

— Dela Harry!

— Firește.

— Dar ce neam de turc o mai fi și ăsta?

— Eh, unul din șleahta lor, — răspunse Komsomolul, privind cu disperare în juru-i și căutând un pretext de fugă, — un tânăr filfison! E contabil la depozit.

— Dar de ce-i zice Harry?

— Tot din snobism. Ca să maimuțărească pe aristocrați.

Telejnikov înălță din umeri. Nu vroia să-l contrazică. Spuse calm:

— Păcat. Doară mai avea vreo cinci zile de concediu. O recreare aci e mai presus de cât orice.

Iși înclină capul cu un sentiment de mândrie gospodărească, la dreapta și la stânga. Komsomolul replică liniștit.

— Afacerile astea nu suferă...

— Care afaceri?

— Uite acestea, — de a fi tras pe sfoară...

— D-voastră credeți că...

— Ce să mai cred, — îl întrerupse tânărul, ne mai putând rezista ispitei de a spune ceva neplăcut despre fata care plăcea celuilalt atât de mult, — când sunt sigur de asta, — acum o fi șezând el și o fi spunând tot ca dv., — „o, nu, asta-i mai presus ca orice odihnă"... Și-or fi stând bot în bot și s'or fi giugiulind...

Petr Nilâci se sculă în picioare.

— Poate că de data asta veți fi având dreptate, — bâigui el, înfiorându-se de frigul serii și de adânca amărăciune ce-i cuprinse sufletul, — și totuși, totuși, cred că n'ați știut să vă purtați cum trebue cu tovarășa d-voastră de muncă... Și-i regretabil, foarte regretabil, — repetă el cu o insistență neputincioasă de câteva ori, căutând să-și înăbușe dorința de a răspunde cu o drastică asprime Komsomolului,— e foarte regretabil. Trebue să știți a prețui oamenii și a-i respecta...

Vostrikov se sucea neliniștit pe bancă. Tonul aspru al președintelui îl neliniștea. In tot cazul, nici prin minte nu-i trecea să întoarcă oarecum cele spuse sau să mai adauge ceva ca să șteargă efectul neplăcut ce-l produsese acuzațiile sale. Dimpotrivă, temându-se mai mult ca orice, să nu fie socotit de mincinos, începu să-și apere cu căldură presupunerile:

— Dar vedeți că toată lumea, —isbucni el brutal,, — o știe asta că ea se ține bine cu Harry.

Petr Nilâci se depărtă fără să-l mai asculte.

Cugetă la un lucru: că a trăi și a lucra la cot cu oameni de teapa lui Vostrikov, nu e tocmai ușor. Dacă ea reușise să facă aceasta, — înemna că tot ceeace el întrezărise într'însa nu era decât o excepțională perseverență vitală, cea mai prețioasă însușire omenească, care de data aceasta va costa, poate, prea mult, dacă nu pe ea însăși, atunci, în tot cazul pe T. P. F. S. în fruntea căruia stătea el, Telejnikov.

Plin de aceste gânduri întâlni pe Poluhin și-l anunță că mâne va trebui să plece negreșit, și a doua zi, într'adevăr, plecase.

(Urmează)

NOU! PASIONANT!

randioase lupte cu elementele demonice ale omenirii și naturii. Exotism. Tainele vieții în ținuturi neexplorate.

8 LEI (complect), la chioșcari și librari

PITIGRILLI

AFORISME

Un pirat e un pirat pentrucă are un singur vas; dacă ar avea la dispoziție o flotă ar fi un cuceritor.

●

Cuvintele nu sunt instrumente cu ajutorul cărora oamenii se înțeleg, ci instrumente cu ajutorul cărora se prefac sau cred că se înțeleg. Cea mai mare parte a cuvintelor scrise sau vorbite, sunt recipiente ductibile sau dilatabile, fără o formă precisă, pe care oamenii și le schimbă, dar în care fiecare citește sau ascultă, cu materia fluidă a propriei fantezii.

●

A mărturisi în trei cuvinte că ai mințit 15 ani, poate fi neplăcut, dar nu greu. Greu e să începi din clipa aceasta să nu mai minți.

●

Dacă vrei să trăești fericit, trebue să faci așa: fiecare om e un inel care cu celelalte inele formează lanțul și lanțurile de oameni formează o rețea: societatea. Dacă fiecare din aceste inele, sclavul celorlalte inele, îți pare că ar merita dispreț pentru ipocriziile și servilismul lui, nu te împotrivi de a fi și tu un inel din acea rețea. Știu, rebelii, acei care merg împotriva curentului, ilegalii, sunt mai simpatici; dar trebue să fugi de ei, dacă nu vrei să fii condamnat a trăi printre ilegali, tot restul vieții tale.

●

Când ai prea multă lume în jurul tău, ești singur. Pentru a nu te simți stingher, nu e decât un mijloc: să te închizi într'o odae și să rămâi cu tine însuți.

●

Norocul fuge de cel care nădăjduește; întâmplarea se revoltă împotriva acelui care dorește; lucrurile plăcute se întâmplă când nu le așteptăm; a le aștepta, înseamnă să le împiedicăm să vină. Lucrurile plăcute vin pe neașteptate.

Dr. J. K.

A apărut

PE URMELE TRECUTULUI

*

O CĂLĂTORIE IN EGIPT

de

G. ARGETOIANU

Un interesant volum de amintiri cu numeroase planșe

LEI 70.—

EDITURA „ADEVERUL" s. a.

„Știință popularizată"
„Sfaturi practice"
„Radioteleviziune"
„Cinema", etc.
publică în fiecare Sâmbătă revista

„RADIO ADEVERUL"

48 pagini ilustrate 5 lei.

VIAȚA LUI ABDUL BARȘÂ

Din O mie și una de nopți

— Sunt feciorul giuvaergiului Abd-El-Aziz din țara Mâsârdanului, sau Egiptului, cum i se mai zice. Fiind om foarte bogat, și venind la fronul Egiptului un Sultan foarte lacom pentru avuție, se ridică din Mâsârdan cu toate averile și se stabili în Basra, unde se făcu pământean, însurându-se cu fata unui negustor de asemenea bogat.

După moartea părinților, am rămas stăpânul unei averi imense, dar fiind tânăr și cu deosebire aplecat la viață de petreceri, se'ngrămădiră împrejurul meu toți dălhăucii, și toți golanii bețivi ai trecutului, și, ba cu luxuri, ba și cu jocurile la noroc, în trei ani mă curățiră de rămăsei fără de absolut nimic. Adunai lucrurile ce le aruncasem prin poduri și prin seraiuri, ca fiind nevrednice, și vânzându-le, înjghebai câțiva galbeni. Dar nu mai puteam să rămân în Basra. Mă rugai de oamenii care conduceau un chervan să mă ia și pe mine acolo unde se duc. Cu ei trecui prin cetatea Damascului, și ocolind pustietatea Arabiei și muntele Faran, intrai în țara strămoșilor mei, în Mâsârdan.

Admirând palatele cele strălucitoare și geamiile construite cu mare cuviință, mă oprii pe locurile unde se născuse tata și vărsai amarnice lacrămi.

— Tată!... Tată!... strigai către cer; dacă ai trăi și ai vedea în ce stare vrednică de plâns mă găsesc chiar pe locurile unde toată lumea te-a cinstit, cum ți s'ar fi rănit sufletul de mâhnire!

Torcând în minte așa gânduri triste, mă abătui către malul Nilului și mă tot dusei pe lângă apă până ce, fără să vreau, intrai între aripa palatului împărătesc și Nil. Și aruncându-mi ochii în sus, văzui la o fereastră pe o tânără a căreia frumusețã mă pironi locului. Privind cu prea multă stăruință, ea se trase de la geam și dispăru. Eu însă rămăsei pe loc, fiindcă inima-mi da brânci să o mai văd măcar încă odată. Stătui până ce se'nopta, dar în zadar. Simțeam în inima mea cum se'ntărește o dragoste neghioabă.

În ziua următoare, de dimineață, fusei în acelaș loc, dar privii de geaba la geamul care a rămas toată ziua închis. Abea în dimineața zilei de-a treia, o zării. Și pentru că nu-mi mai deslipeam ochii de la ea, se plecă peste geam și-mi strigă mânioasă:

— Tanamâsân chiafir! Nerușinatule!... Pleacă de-aici!... Hai cară-te odată!... Că de te-or vedea paznicii, mi se pare că n'o să-ți stea capul acolo unde este!... Nu știi că nu-i slobod nici unui bărbat să privească la geamurile seraiului împărătesc?

— Doamnă!... Eu sunt străin și nu cunmosc legile locului, și chiar dacă le-aș cunoaște, nesămuita matale frumusețã m'ar sili să le calc, întâmple-se orice cu mine!...

— Chiafirolul chiafir!... Fecior de lele ce-mi ești!... Lasă că numadecât mi te pedepsesc după merit!...

Și iarăși dispăru de la geam. Dacă o văzui că s'a supărat, fugii de-acolo și mă'ntorsei la gazdă ca să mă hodinesc. Dar ți-ai găsit!... Mă prinseră niște dogoreli la inimă de credeam că mă topesc de dragostea ei.

În ziua următoare, eram din nou sub fereastră. Cu tâmplele svâcnind de căldura iubirii, dar cu inima'nghețată de teamă, așteptam...

Ea mă văzu și se plecă de-asupra pervazului:

— Chiafirolul chiafir!... Tot mai ai cutezanța să dai pe-aici ?... Fugi!... Piei numaidecât, că pun oamenii să te omoare!...

De data asta, nu mă gândeam la fugă.

— Stăpâna mea!... Iți trece oare prin minte că un om care te iubește ca mine, s'ar putea îngrozi de o moarte care vine de la mâna matale?... Mor mai bine sub ochii tăi, de cât să fug departe și să nu mai am norocul să te văd.

Urmară câteva clipe de tăcere. Apoi ea-și schimbă tonul:

— Acma du-te negreșit, să nu te vadă gărzile, dar vino când se va înopta bine de tot!

Mă'ntorsei la gazdă și mă curățai pe cât putui mai bine, mă parfumai cu livănțică, iar după ce trecu foarte cu greu ziua aceea, mă dusei la locul știut. De sus, mi se aruncă o frânghie peste cap. O apucai vârtos și văzui că era bine legată. Atunci îmi încleștai mânile pe ea și mă suii. Le geam mă aștepta femeia cea tânără.

— Hoș geldân sava gheldân? — îmi spuse ea cu glasul dulce.

— Hoșbudum, sava budum!

— Buiurum, bin iocară, ișola ișăzâm idâr!

Auzind aceste frumoase cuvinte, sării numaidecât pe geam și trăsei funia înăuntru. Trecurăm prin mai multe odăi mergând pisicește, adică numai în vârful picioarelor, și ne oprirăm într'o cameră ale căreia podoabe nu le mai țin minte, căci gândurile și ochii mei nu se deslipeau de la frumoasa femeie.

Mă'ntrebam atunci dacă'ntr'adevăr era frumoasă, ori dacă numai în dragostea mea cea mare o credeam că este așa!

Mă rugă să-i spun cine sunt și ce caut prin acele locuri, ceea ce eu făcui cu toată sinceritatea. Și pentru că o văzui plângând de mai multe ori în cursul povestirei mele, înțelesei că este și un suflet mare, și o iubii și mai mult. mult.

— Eu sunt Dardané, fata lui Berouz, fost Vizir al Damascului, cel pe care niște dușmani îl pârâră la Sultan și-l scoaseră astfel din slujbă. După aceia, el trăi foarte liniștit în casa pe care o avea, încă patru ani, iar după ce muri, mama se'nhaită cu un amant al ei care ne ridică împreună cu toată averea, chipurile ca să ne mute în India. Pe drum însă mă văzu roabă la un negustor care, la rândul lui, mă vându pe bani buni acestui sultan în casa căruia suntem acum. Indată ce mă cumpără, Sultanul chemă pe Marele Famen:

— Ia seama de fata asta!... Dă-i locuință aparte și'ngrijește de ea ca de o'mpărătească ce este!

Marele Famen mă așeză aici, apoi veniră la mine roabe cu haine și giuvaieruri scumpe și, închinându-se până la pământ, îmi spuseră că au poruncă să mă slujească. Și însuși Sultanul veni și mă vesti tuturor drept soția lui legală.

Celelalte femei din harem începură să mă urască și iscodiră împotriva mea felurite intrigi, că doară-doară va'ntoarce ochii Sultanului de la mine, dar purtarea mea fiind absolut cinstită, aceste prostii treziră o și mai mare încredere a Sultanului în mine.

Cu toate bunătățile pe care le primeam de la Sultan, eu n'am putut niciodată să-l iubesc. Om frumos la chip este, dulce la vorbă, asemeni, fel și fel de atenții pentru mine, are, dar... dar... Vezi?... Imi vine să cred că nu este el cel ursit mie de către Dumnezeu!...

Despre tine, se schimbă socoteala!... Mi-ai fost drag încă din prima zi, și simt că deacuma'ncolo numai pe tine te voi iubi!

I-am jurat și eu dragoste, dar nu-mi terminasem vorba, când răsunară bătăi puternice în ușă.

Inlemnirăm de groază.

— Oh!... Cerule!... strigă Dardané cu desnădejde. Suntem pierduți!

Cu o clipă mai înainte făcusem făgăduiala să mor apărând-o. Acuma însă îmi uitai de-acest jurământ sacru și mă gândeam să fug. Dar cum? Pe unde?... frânghia și geamul pe care intrasem, erau în altă odaie.

In cele de pe urmă mă pitii binișor sub o canapea, iar Dardané deschise ușa. Insuși Sultanul intră înăuntru, în fruntea unei armate de fameni.

— Ce-ai făcut, nelegiuito?... Paznicii au văzut că un om s'a urcat la tine în odaie!

Dardané tremura de groază și nu putea spune nimic.

— Căutați pe-acel netrebnic!

Intr'o clipă fusei trântit la picioarele Sultanului, care privi la mine cu scârbă.

— O, ticălosule ce ești!... Oare nu se mai găsesc muieri de teapa ta în Egipt, de-ai râvnit la nevasta mea și mi-ai necinstit casa?

Sultanul își scoase hamgerul ca să mă taie, dar o femeie bătrână îl opri.

— Ce vrei să faci, Stăpâne?... Nu trebuie să-ți terfelești mâna ucigând două jigănii nedemne!... Moartea prin sabie se cuvine numai oamenilor aleși, nu aistora!... Poruncește să fie aruncați în Nil, pentru ca din leșurile lor să se hrănească peștii apei și fiarele ei cele urâte!

Sultanul aprobă această părere. Ca atare, fusei cel dintâi aruncat peste fereastră. Când intrai în apa cea rece a Nilului, mă desmeticii, și înotând cu putere, ajunsei la malul dimpotrivă și mă gândii să vin în ajutorul Dardanéei, însă o căutai zadarnic până ce obosii de tot.

Plângând nenorocirea acestei tinere femei, chiar în noaptea aceea apucai drumul spre Bagdad, și după o călătorie forțată de câteva zile în șir, poposii la poalele unui munte unde adormii repede și nemâncat chiar, din cauza oboselei. Spre ziuă tresării din somn sub stăruința unor țipete de femeie care era omorîtă.

Târându-mă pe pământ ca un vierme, mă apropiai de locul de unde veneau țipetele. Nu departe, văzui un om care săpa o groapă, și care avea lângă el un sac mare din care ieșeau văicărelile. M'am piti după un copac și așteptai până ce omul termină groapa. Atunci puse sacul înăuntru și aruncă pământ peste el.

Ducându-se acela repede de acolo, scormonii pământul și scoțând sacul, îl desfăcui. Dinăuntru, ieși în lumina dimineței o femeie tânără și frumoasă, dar cu trupul numai răni acoperite rău de niște zdrențe de haine care fuseseră foarte bune cu un ceas mai înainte.

— Ce fiară spurcată a făcut asemenea nelegiuire?

O credeam moartă, fiindcă la'nceput nu mișca. Dar mai pe urmă, începu să respire și-mi vorbi cu glasul stins:

— Milostivule musulman!... Pentru numele celui Atotputernic, dă-mi o mână de-ajutor ca să-mi scap viața!... Apă!... Nițică apă!... Dă-mi o picătură de apă ca să-mi răcoresc inima!...

Alergai la un izvor din apropiere și-i adusei un fes plin cu apă, din care bău cu multă lăcomie.

— Milostivule musulman, numai Dumnezeu mi te-a trimis ca să-mi scapi viața!... Silește-te și fă ce te pricepi și leagă-mi ranele, care simt eu că nu sunt prea grele!

Spălai ranele cu'ngrijire, le curățai cu zemuri de ierburi de leac ce erau destule pe câmpul acela, și pe urmă rupsei turbanul în fâșii și-i legai binișor toate rănile.

— Acuma încă o facere de bine: să mă duci în orașul care este foarte aproape de-aici, iar acolo să-mi găsești o gazdă!

Rămăsei pe gânduri.

— Dar or să mă vadă oamenii că duc o femeie însângerată în spinare!... Ce-o să le spun?... Mă tem că dau de cine știe ce belea!

— Să le zici că-ți sunt o soră, și că mă duci la un vraciu!

Am ascultat-o, și am rugat pe oamenii din prima casă să mă primească, ceeace și făcură. Apoi mă dusei după un lecuitor care numai în două zile o puse pe picioare. A treia zi îmi dete o scrisoare.

— Du-te la cafeneaua unde se adună negustorii cei mari și beizadelele, și dând scrisoarea unui oarecare Maiar, vei lua ce-ți dă el și te vei întoarce repede acasă.

Mă dusei repede. Maiar se bucură foarte mult văzând scrisoarea. Apoi îmi dete doi săculeți cu bani de aur pe care-i adusei acasă.

Femeia îmi dete o pungă mie:

— Du-te la bazar și cumpără haine bune pentru amândoi! Și nu uita să găsești și un rob care să ne slujească!

Din ziua aceea, ni se umplu casa de bucurie și trăiam amândoi viață dulce. Tooată lumea ne credea frate și soră, și pe bună dreptate, căci inima nu-mi da brânci să m'apropii de ea, cu toate că era de o rară frumusețe. Dureroasa amintire a frumoasei mele Dardané, îmi tăia pofta unei noi iubiri. Chiar am și voit de mai multe ori să o părăsesc și să mă duc în lume după soarta mea, dar tânăra femeie mă rugă așa de frumos, și cu atâta duioșie să mai rămân, încât totdeauna voința mea se frângea.

— Mai stai pe lângă mine, fiindcă am încă nevoie de ajutorul tău!... Am să-ți spun povestea vieței mele, și-atunci vei înțelege că te pot răsplăti împărătește pentru binele pe care mi-l faci!

Intr'o vreme, neavând nici urmă de vânătaie pe corp, îmi dete iar o pungă cu aur.

— Du-te la bazar și'ntreabă de negustorul Namaran!... Cumpără de la el o bucată de mătasă care este mai bună și nu te tocmi de loc asupra prețului, ci dă-i atâta cât îți va cere!

Pe Namaran îl găsii în ușa prăvăliei, cu filigianul de cafea și cu narghileaua în față. Era un om foarte frumos, și la 'nfățișare părea să fie cu deosebire nobil.

Alesei mătasa și o plătii fără tocmeală, apoi îmi luai rămas bun.

— Ala amentola! mi se ploconi el.

După două zile, presupusa soră îmi dete iar bani ca să-i cumpăr de data asta trei bucăți de mătasă. Namaran mă primi cu mare cuviință, ca și când aș fi fost cine știe ce beizadea. Pentru cumpărătură, îi aruncai o pungă de galbeni pe tejghea.

— Oprește cât socoți Dumneata că face!... Dacă nu va fi fiind de-ajuns, mai iată una! și o aruncai cu dispreț și pe-a doua.

Negustorul înlemni cu ochii țântă la mine. Apoi, desfăcând una din pungi, își opri prețul mărfei și-mi dete restul înapoi.

— Domnul meu!... Mi-ar face mare plăcere prietenia dumneatale!... Iești bun să poftești mâine la prânz la mine?"

— De ce nu?... Cu bucurie!

Tânăra se bucură când îi spusei despre această chemare.

— Să te duci!... Să te duci negreșit, dar ține minte să-l poftești și tu la prânz la noi pentru ziua următoare!... Am eu grijă să pregătesc un prânz împărătesc!

Namaran mă primi cu cinste, și desfătându-ne noi, către seară-mi luai rămas bun.

In ziua următoare, stam numai amândoi la masă, căci tânăra nu voise să se arate cu nici un preț. Ea stărui însă pe lângă mine să-l opresc pe Namaran și la cină. Și așa, prelungirăm petrecerea până târziu după miezul nopții. Atunci femeia mă trase la o parte:

Continuare în pag. 14-a

— Cum ai să laşi omul să se ducă aşa târziu acasă? Opreşte-l să doarmă la noi, că i-am pregătit odaia de lângă ceia în care dormi tu!

După un ceas, pe când dormeam mai bine, mă trezesc sub zgâlţâirea unei mâni.

— Ce e?... Cine e?...

— Eu, prietene!... Vin-o să vezi în ce stare frumoasă se află mosafirul tău!

Nedumerit mă dusei în camera alăturată şi cu groază-l văzui pe bietul Namaran scăldat în sânge.

— Dar ce s'a 'ntâmplat?... Cine l-a ucis?...

— Cine!... Eu!... răspunse cu mândrie tânăra femeie.

— Nelegiuito!... Cum ai îndrăznit să mă faci părtaş la un omor aşa de crunt?...

— Prietene, nu-ţi mai face sânge rău! Când ai şti ce nelegiuit a fost acest Namaran... Dar ascultă: Eu sunt fata Sultanului care stăpâneşte aceste locuri. Trecând odată prin faţa prăvăliei lui Namaran, şi văzându-l că este un om cu deosebire frumos, mă îndrăgostii de el în aşa măsură, încât căzui bolnavă la pat. Tata aduse în van cei mai iscusiţi doctori, că nu mi-au ghicit nici unul leacul. Numai doica mea pricepu că boala-mi ieste din amor, şi luându-mă cu un sul mai subţire, mă făcu să-i mărturisesc totul. Şi pentru ca să-mi treacă boala, ea mi-l aduse în harem pe Namaran îmbrăcat muiereşte. Şi s'a mai petrecut asta încă de câteva ori.

Odată îmi veni dorul să mă duc însămi la Namaran acasă. Ieşii dar noaptea pe furiş din palat, şi bătui la poarta lui.

— Pe cine cauţi? mă 'ntrebă un rob.

— Pe stăpânul dumitale!

— E ocupat! N'am voie să-l tulbur!..

— Du-te şi-l cheamă până aici!

— Inţelege că nu pot! Petrece şi el cu o cuconiţă, şi mi-a poruncit că chiar dacă ar veni şi fata Sultanului, să nu-i tulbur cheful!

Mă năvăli tot sângele la cap, mi se făcu negru în faţa ochilor, şi, ne mai fiind stăpână pe mine, îl îmbrâncii pe rob cât colo, şi năvălii ca o furtună în camera unde văzui lumină. Şi tăbărâi cu pumnalul pe tânăra care se afla cu Namaran, dar fiind foarte iute de picior, îmi scăpă întreagă din mână.

— Aşa faci?... Cu banii pe care-i iei de la mine, mătăluţă chefuieşti cu altele, în loc să te ridici la o avere care să-ţi dea voie să mă iei de nevastă?

Namaran îmi căzu la picioare.

— Iartă-mă!... Am greşit!... N'am să mai calc strâmb nici o dată!

Şi multe alte asemenea vorbe îmi mai spuse el. Şi fiindcă-l iubeam cu adevărat, îl iertai. Ba încă mă aşezai la masă cu el şi continuai cheful mai departe. Nu ştiu ce-mi va fi dat tâlharul să beau, dar într'o vreme mi se făcură ochii foarte grei şi adormii de-a binelea. Când m'am trezit, eram plină de sânge într'un sac. Mai departe, ştii Dumneata ce s'a petrecut!... Cât despre Maiar, care mi-a dat banii, el este negustorul care vinde Seraiului împărătesc toate cele de trebuinţă! Ei?... Tot mă mai condamni, prietene?

Mă plecai tăcut în faţa ei.

— Mâine dimineaţă vom merge amândoi la palat. Tata mă iubeşte peste măsură de mult, iar eu, drept răsplată pentru binele ce mi-ai făcut salvându-mi viaţa, am să-i cer să mă mărite după Dumneata! Dacă nu vei vrea, atunci am să-l rog să-ţi dea altă plată!

— Ştafâr Alah!... Nu primesc, nici un fel de dar!... Nu primesc, fiindcă Dumneata m'ai făcut unealtă în mâni viclene!... Drept şi bine era să-mi spui mie fapta lui Namaran de la 'nceput, şi găseam prilejul ca să te răzbun prin luptă dreaptă dată de la bărbat la bărbat!... Dar Dumneata ai întrebuinţat o viclenie mârşavă de tot! Pe mine mă mustră cugetul că l-am dat prins în mânile dumitale!...

Mâhnit peste măsură, am ieşit în noaptea aceia din oraş şi mă dusei pe drum până ce mă ajunse un chervan de negustori care mergeau la Bagdad. Şi cu ei împreună ajunsei în acel oraş, dar situaţia mea era 'ngrozitoare. Se 'ntâmplase că-mi rămăsese în buzunar un singur galben rătăcit. Cu el cumpărai zaharicale şi balsamuri, le aşezai într'un coşuleţ, şi ducându-mă la cafeneaua unde obişnuiau să se adune agalele şi boierii cei mari, le ofeream câte ceva spre cumpărare. Iar ei, văzând starea mea nenorocită, se milostiveau şi-mi cumpărau totdeauna marfa. Astfel, trăiam şi eu sub soarele lui Alah.

Intr'o zi cumpărai flori frumoase şi mă dusei la cafenea. Un bătrân sta singuratec într'un colţ, şi tocmai pentru că sta retras, nu 'ndrăsneam să-i ofer nimic. Dar el mă strigă:

— Prietene!... De ce nu vii şi pe la mine cu marfa dumitale?... Socoţi poate că n'am şi eu un ban de prisos, ca cealaltă lume?...

— Iartă-mă, Stăpâne, dar n'am cutezat, iar dumneata nu m'ai chemat până astăzi!

Ii întinsei doi trandafiri frumoşi, pe care luându-i, îmi făcu semn să stau lângă el alături la masă.

— Mi se pare că nu eşti localnic!

— Sunt din Basra, Stăpâne!

— Pare să nu fii om de neam prost!

— Ce folos de părinţi?... Dacă eu am ajuns calic, se cheamă că nu-s de cât un golan!

— Şi cum de-ai ajuns într'o stare aşa de ticăloasă?...

— Stăpâne, iartă-mă dacă nu-ţi pot răspunde fără să deschid rane grele, ale sufletului meu!

Bătrânul nu mai mă 'ntrebă nimic, ci, văzându-mă cu ochii plini de lacrămi, oftă, scoase din buzunar şase galbeni şi mi-i puse în mână. Apoi se ridică şi se duse din cafenea.

Dărnicia lui mă 'ncremenise.

In dimineaţa următoare, intrând în cafenea, îl văzui în colţul lui obişnuit şi mă dusei mai întâi la el. Luându-mi o sticluţă cu balsam, îmi făcu iarăşi semn să stau.

— Faci foarte rău, prietene, că nu-mi spui viaţa dumneatale!... Durerile pe care le-ai îndurat, le poţi spune cu mândrie, fiindcă dumneata le-ai învins pe ele, şi nu ele pe dumneata!.. Cât priveşte pe cele ce le întrevezi în viitor, poţi fi ajutat să le dobori!

Stăruind astfel cu multă hotărâre, mă silii să-i spun totul, din fir şi până în aţă.

— Ştii că eu am fost cel mai bun prieten al tatălui dumneatale?,.. Şi eu sunt tot din Basra, şi cu răposatul am făcut numeroase neguţătorii şi am câştigat o avere frumoasă pe urma lui!... Fiindcă s'a 'ntâmplat să te văd aici, şi fiindcă sunt om bătrân şi nu am copii, am să te iau drept unic fiu şi moştenitor al unei averi care nu va fi mai mică de cât aceia pe care ţi-a lăsat-o tata!

Ii mulţumii cum mă pricepui mai bine. Şi numaidecât mă duse într'o casă mare, unde, îmbrăcându-mă în haine scumpe, mă vesti tuturora drept fiu al lui. Iar eu stam şi priveam la tot ce se petrece împrejurul meu, şi nu-mi venea să cred ochilor.

Câteva zile mai pe urmă, îşi termină treburile neguţătoreşti în Bagdad, şi ne 'ntoarserăm la Basra, unde prietenii se grămădiră iarăşi împrejurul meu, când auziră că sunt înfiatul celui mai bogat om din ţinut. Dar nu mai ieşeam nici cât negru sub unghie din voinţa bătrânului pe care începusem să-l ador ca pe un părinte. Imi vedeam liniştit de treburile negoţului.

— Abdul! îmi spuse Bătrânul odată. Ieşti vrednic de ceia ce am făcut pentru tine!... Fătul meu, cată să fii şi în viitor tot aşa de vrednic, şi n'ai să te mai temi de nici o greutate în viaţă!

Aşa trecură liniştiţi mulţi ani. Muncă şi iar muncă, ascultare faţă de Bătrân, supunere întru totul la voinţa lui, şi încolo... Viaţă tihnită!

Dar pe bunul meu Bătrân îl ajunse greutatea vârstei înaintate. El căzu la pat şi simţi că obştescul sfârşit nu-i mai este departe. De aceia mă chemă la căpătâiul lui.

— Copilul meu!... A venit vremea să mă duc dintre necazuri şi scârbe, în viaţa cea curată a lui Dumnezeu! In curând, trupul meu se va topi în ţărâna care hrăneşte vietăţile pământului! O sută de ani de viaţă, mi se par astăzi a fi fost un vis de-o clipă, iar averile cele nemăsurate pe care le-am strâns cu avană trudă, sunt un fulg, un pai nevrednic de care mă despart fără părere de rău, fiindcă nu le pot lua cu mine, şi fiindcă, dacă le-aş lua, nu-mi sunt de folos în cetatea în care mă voi duce. Gol am intrat în viaţă, gol şi singur ca un străin mă duc! Nici prieteni, nici rude, nu mă pot însoţi acolo. Iscusita şi mult meşteşugita putere a minţii omeneşti, nu mă mai poate ajuta cu nimic, şi toate câte le-am cugetat în viaţă, acuma văd că au fost numai zădărnicii. Plec pe un drum străin şi nu ştiu unde voi ajunge, dar oricum, tot îmi va fi mai bine de cât în trudnică viaţă de pe pământ. Că pe pământ, nu este fericire pentru nici un fel de oameni, fie ei golani de pe drumul mare, ori împăraţi strălucitori. Fericire are numai omul care ştie să-şi agonisească nu averi băneşti, ci comori spirituale, comori de ştiinţă, şi altele asemenea care folosesc omenirii în vecie. Şi mai este mulţumit cel care-şi slujeşte ţara şi care nădăjduieşte în Dumnezeu, singurul de la care ne vin cele de trebuinţă, dacă i le cerem, şi dacă ne silim să le căpătăm prin muncă cinstită! Şi de-aşijderi simte fericire tot omul care nu cercetează plăcerile trupului înainte de vârsta de treizeci de ani, şi care nu bea vin de cât cu mare cumpătare după etatea de patru zeci de ani, care nu sâlniceşte pravilele cele drepte ale ţării lui şi ale omeniei, cel ce fuge de nebuniile lumii şi mai ales de lux, cel care-şi cercetează des averile strânse şi care mănâncă numai ce simte că-i ieste uşor la stomac, cel care face pomeni cu nevolnicii vieţii, şi cel care nu umblă în zavistii. Păzeşte aceste sfaturi, fătul meu, şi nu-ţi va fi nici odată rău! Acum sunt dator să-ţi spun că-ţi las, pe lângă averea ce am strâns din negustorie, avere care este mult mai mare de cât a ori cărui negustor din ţinut, o comoară pe care o am într'un loc bine tăinuit. Aceia ce este acolo, nici nu-şi poate închipui mintea omenească. Este acolo destul pentru ca să cheltuieşti tu ori cât vei putea, fără să se gătească vr'odată. Asta nu 'nseamnă însă că trebuie să fii cheltuitor!... Spune Proorocul nostru cum că va veni o vreme, cam pe la 1940, precum numără ghiaurii anul după Pegamberul lor, o scumpete groaznică şi o drăcească pornire către lux. Tu fii om modest!... Fă-ţi toate plăcerile şi ajută pe oricare crezi că merită, dar nu fii cheltuitor, şi mai ales, fereşte-te de autorităţile statului cum te fereşti de foc, de apă, şi de moarte năprasnică. Fereşte-te de Stăpânire, fiindcă este ne 'nchipuit de hrăpăreaţă şi de va şti că ai averea pe care ţi-o las, va face fel şi chip pentru ca să ţi-o fure! Fiindcă aşa au fost totdeauna Stăpânirile pământului!... Să nu mă 'ntrebi secretul acestei comori, că nu-l ştiu. Atâta-ţi pot spune, că mie mi-a lăsat-o tata, iar el a moştenit-o de la bunicul.

Tata mă puse de făcui jurământ pe cartea Profetului că voi păzi sfătuirile lui, apoi îmi desvălui locul unde este comoara.

Câteva zile mai pe urmă, el murea. Şi după ce-l dusei la mormânt cu vrednicie, mă repezii ca să-mi văd comoara. Am rămas înmărmurit de imensitatea ei. Era aşa de mare, încât dacă aş cheltui de mii şi mii de ori cât am cheltuit azi, tot nu o voi putea isprăvi într'o viaţă de un milion de ani!

Increzător în puterea tezaurului pe care-l aveam, mi-am uitat de sfaturile bunului defunct, şi m'am cam dedat risipei, ceia ce a dat de bănuit Sultanului din Basra, şi mai ales Vizirului său, cum că eu aş fi găsit o comoară. Intr'o dimineaţă, mă pomenii cu Cavasbaş că mă 'ntreabă unde ţin comoara pe care am găsit-o în pământ.

— Ştii dumneata că un asemenea lucru trebuieşte făcut „miri", adică trebuie luată pe seama tezaurului public! Dar dacă dumneata îmi ungi osia binişor, am să spun Sultanului că n'am găsit nici urmă de comoară!

Socotii că este mai bine să mă 'mpac.

— O sută de galbeni pe zi, plătiţi la capul lunei înainte!

Nu era mult şi căzui la 'nvoială. Dar peste o lună, mă chemă Vizirul Abd-El-Fat.

— Frate!... Ştiu prea bine despre comoara pe care ai găsit-o!... S'ar cuveni să ţi-o iau pe seama tezaurului public, ori numai să te spun Sultanului, pe care-l ştii dumneata foarte bine ce câne este la inimă!... Atâta ţi-ar trebui!

— Luminăţia-Ta!... Comoară am, dar nu este găsită, ci am moştenit-o de la părinţi!

— Trebuie să ne-o arăţi, fiindcă este drept să te punem la taxii de moştenire!

— Nu o pot arăta, chiar de mi-aţi face orice!... Insă pot să-ţi ung una din osiile trăsurii!

— Dacă lui Cavasbaş i-ai dat o sută de galbeni pe zi, mie ai să-mi dai câte o miişoară, plătiţi tot aşa, adică pe fie care lună începătoare!...

Abd-El-Fat merse el singur de-şi luă banii pe prima lună, dar se temu să nu ajungă lucrul şi la urechile Sultanului. De aceia îi spuse povestea, iar Sultanul trimise repede după mine.

— Ce-i cu comoara ceia, meştere?

— Nici o comoară, Măria-Ta!...

— Păi de ce unseşi osia, dacă nu fu nimic?

— Fiindcă aşa sunt tocmelile: să nu se poată bucura omul de agonisirea părinţilor, dacă nu unge osia care scârţâie!

— Bagă de seamă ce faci! Spune drept ce-ai găsit, pentru ca s'o 'mpărţim pe jumătate! Altfel îţi pun capul jos ca pe-o jucărie!

— Ce să fac, Măria-Ta?... Aţi intrat la bănuială fiindcă m'aţi văzut cheltuind oarecum fără măsură, dar toată cheltuiala o fac din moştenirea părinţilor mei!... Faceţi-mi ce vreţi, dar dacă-mi tăiaţi capul, nu veţi găsi nici o leţcaie pe urma mea!... Dacă însă mă lăsaţi în viaţă, fiindcă scârţâie şi careta domnească, atunci ung osia cu 2000 galbeni pe zi!

Fruntea Sultanului se descreţi pe dată.

— Ce zici?... întrebă pe Abd-El-Fat.

— Primeşte şi lasă-l în pace, că de-l ucidem, mă tem să nu găsim nimica şi pierdem un venit însemnat!

Sultanul îmi mulţumi şi vru să-mi dea un rang boieresc în cetate, dar nu primii.

De-atunci trăiesc liniştit, dar fiecare zi mă costă trei mii şi o sută de galbeni.

Abdul îşi termină povestirea. Califul gândea cum să facă pentru a hotărî pe gazdă să-i arate comoara.

— Este cu putinţă să fie o comoară aşa de mare?... Fugi, omule, de-aici, că numai te lauzi ca să mă sperii!

— Nu mă crezi, dar este!

— Pentru ca să te cred, nu este de cât un singur mijloc: să mi-o arăţi!

Abdul se 'ntristă pe loc.

— Domnule, ce rău îmi pare că-mi ceri un lucru pe care nu-l pot face!

— Atunci îţi trimit darurile înapoi!.. De altfel, m'aş supune tuturor voinţelor dumneatale!... Şi mai pe urmă vei vedea că nu sunt de teapa lui Abd-El-Fat sau a cânelui de sultan din Basra Eu ştiu păstra o taină!

Multe clipe, Gazda nu răspunse nimic.

— Nu vreau să-mi dai darurile înapoi!... Trebuie să ţi-o arăt, dar cu oare care măsuri!... Vei merge cu capul gol şi legat la ochi. Eu voi avea la 'ndemână hangerul ca să te tai la cea mai mică mişcare pe care ai face-o ca să mă ataci!

— Mă supun!

Mai stară de vorbă până după miezul nopţii când şi cel din urmă rob se culcă, legat la ochi şi cu gâtul desgolit, Califul fu luat de mână şi dus pe deosebite scări, când în sus, când în jos, când cotind la dreapta, când la stânga, şi, în cele mai de pe urmă, i se deslegă ochii într'o încăpere mare de tot, în care ar fi putut să 'ncapă foarte bine un palat domnesc. Când se desmetici bine, Califul văzu că se află în faţa unui lighean mare de aur,

(Continuare în pag. 15-a)

larg de 40 coți, și înalt de 30, care sta pe 12 stâlpi de aur groși cât o butie de vin. Lângă fiecare stâlp, erau câte două statui făcute numai din diamante și alte pietre tot așa de prețioase. Ligheanul acesta enorm era plin cu monezi de aur.

— Te poți urca să vezi cât s'a cheltuit din el în timpul vieții mele!

Califul se urcă pe o scară și privi înăuntru: scăzuse numai cu două degete.

— Odată și odată, se va termina totuși!

— Nu zic ba, dar ia să trecem dincoace!

In camera alăturată dară iarăși peste un lighean de aceiași mărime, dar plin numai cu briliante, diamante, rubine și smaralde. Cea mai mică dintre ele, era cât un ou de gâscă.

Privirile Califului nu se puteau deslipi de la formidabila comoară.

— Dacă se termină aceia, îmi rămâne asta!

— E uluitor!

Intr'o firidă imensă, erau mulțime de pomișori, în alta, mii de pahare la fel cu cela pe care-l dăruise Califului, iar prin alte locuri, nenumărate bijuterii.

Intr'un colț, pe două tronuri de aur, stateau două trupuri moarte, îmbrăcate cu straie strălucitoare și cu coroane împărătești pe cap.

— Aceștia sunt strângătorii acestei comori!

Califul citi următoarea inscripție de aur pe o placă de abanos de de-asupra tronurilor:

„Strâns-am tot ce vedeți aici bătând „și jefuind orașe și cetăți, robind po„poare și supunând sub puterea noa„stră pe toți aceia cari ne-au vrăjmă„șit vr'odată. Cu marea mea slavă și „avuția mea grozavă, credeam să nu „fiu biruit în veșnicie, ci și pe mine „m'au biruit moartea ca și pe cel din „urmă golan al lumii.

„Sfătuiesc pe toți câți mă vor vedea „aici, să cugete că și eu am fost în „viață, și că și el de-așijderi va fi o„dată mort precum sunt eu acuma. Și „să ia aminte că din tot ce strânge, nu „ia cu sine în lumea eternă a lui „Dumnezeu nimica afară numai de „comorile de binefaceri, pentru care „sfătuiesc să se ia de aici fără grijă „că se va putea secătui această ago„niseală a mea!"

Gazda sili pe mosafir să se 'ntoarcă într'acelaș fel precum venise. Era și vremea, căci se lumina de ziuă, iar slugărimea trebuia să se trezească pentru munca lor zilnică.

Veniră iar în camera de unde plecară.

— Prietene, primesc darurile!

— Sunt nefericit că nu ți-au plăcut mai multe lucruri!

— Dacă nu ești bănuitor... De ce nu te 'nsori?... Hei!... Dar te 'nțeleg eu prea bine!... Când ai roabe așa de frumușele, de ce să-ți mai iei beleaua unei neveste pe cap?

— Am roabe cum nici împărații n'au, dar... nu vreau să știu de farmecele lor!... Eu le cumpăr pentru ca să le dăruiesc altora! Inima mea este străină de ele!

— Și de ce?

— Fiindcă nu o pot uita pe Dardané!... Ah!... Cum aș vrea să fiu calicul de odinioară, să n'am nimic de cât sănătatea brațelor, dar s'o am pe Dardané lângă mine!

— Faci rău!... Dardané va fi murit de mult!... Trebuie să te omenești și dumneata, odată!

In ziua aceia, Califul porni cu toate darurile deodată, la Bagdad.

Dar pe când Califul primea darurile la Basra sub chipul unui oarecare negustor din Bagdad, Abd-El-Fat, Vizirul Sultanului din Basra, supus Califului, auzi că Abdul ar fi dat unele daruri de mare preț la un străin. Ca atare, dorul de a afla unde se află comoara cea mare, se trezi în sufletul vicleanului. El hotărî să 'ntrebuințeze orice mijloc pentru a ajunge la acest scop. Gândindu-se multă vreme, făuri un plan care, credea el, că nu ar putea da greș.

Abd-El-Fat avea o fată foarte frumoasă, Balaca. Aceasta era logodită cu Ali, nepotul Sultanului din Basra.

— Ascultă, Balaca! Diseară ai să te îmbraci cât se poate de bine, și-ai să te duci să cinezi cu Abdul-Barsă. Dar ia seama: să 'ntrebuințezi toate farmecele tale de fată frumoasă, întâmple-se ce s'o 'ntâmpla cu tine, să nu te dai înapoi de la nimic, numai să-l faci ca să-ți arate comoara, și notează-ți bine în minte locul unde se află ascunsă!

— Dar legea nu dă voie să mă duc în casa unui bărbat becher...

— Nu vreau să știu de nicio lege!.. Fă așa cum îți poruncesc eu, că dacă mi te 'ntorci acasă fără nici un rezultat, să știi că te tai bucățele cu mâna mea!

Plângând, frumoasa fată se găti, iar dacă se 'nopta bine, Vizirul o duse până în poarta casei lui Abdul.

— Incă odată: să nu dai îndărăt de la nimic, numai să-l faci să-ți arate comoara!

Cu inima tremurând, Balaca bătu la poartă, iar unul dintre robi o conduse lângă Abdul care se răni la inimă de frumusețea ei.

— Ce te face să vii la mine așa de târziu?

— Nimica rău!... Numai că, auzind că ai fi un om foarte nobil, mi-a venit poftă sa te cunosc, și-am venit ca să cinez cu dumneata!

Abdul porunci să se 'ntindă masa și să se aducă cele mai bune mâncări. Cu toate că era un om foarte temperat în dragoste, dar în fața unei fete așa de frumoase cum era Balaca, își pierdu puțin cumpătul, și se cam înfierbântă peste măsură. Atunci fata se crezu amenințată și începu să plângă.

— Dar de ce plângi?

— Domnule... Mă văd nevoită să-ți spun că n'am venit de buna mea plăcere aici!... Tatăl meu, Vizirul Abd-El-Fat, știe că dumneata ai o comoară ascunsă în pământ și m'a silit să viu la dumneata, să fac orice jertfă pentru ca să o văd și să-mi însemnez locul! M'a amenințat că altfel mă taie!

Aceste vorbe îl încremeniră pe Abdul.

— Foarte înțelept că mi-ai spus!... Liniștește-te!... Eu singur am să-ți arăt comoara, și tatăl dumitale nu-ți va putea face nimic!

Intr'acelaș fel ca și pe Calif, Abdul o duse pe Balaca în tezaur, dar de mii de ori mai mult de cât Califul, s'a mirat biata fată de imensitatea averii. Aceia ce furase ochii fetei mai mult, era un colier de perle cât oul de porumbiță, care se găsea la gâtul moartei împărătese. Abdul văzând că Balaca privește cu mult jind la această bijuterie, o desprinse de pe gâtul moartei și i-l atârnă ei.

— Darul acesta va 'ncredința pe tatăl dumneatale cum că ai văzut într'adevăr comoara!

Și după ce o mai dărui și cu alte giuvaieruri, o scoase afară din tezaur și, printr'un rob o conduse până în poarta casei părintești.

Vizirul se mâhni de cinstita purtare a lui Abdul, și rămase desperat când auzi că om străin n'ar putea pătrunde în comoară.

In acestă vreme, Califul Harun-Al-Rașid ajunse la Bagdad și-l chemă pe Vizir de la 'nchisoare.

— Geafer!... Ce mă sfătuiești să fac?... Omul acela m'a covârșit cu darurile!... Ce să-i dau în schimb?... Aur?.. Diamanticale?.. De-alde astelea are el nesămuit mai multe și mai frumoase de cât mine! Găsește tu ceva prin care să-l pot bucura și eu!

— Măria-Ta, dacă vrei să-l covârșești în dărnicie, atunci scoate din scaun pe silnicul și hainul Sultan al Basrei, și fă-l Sultan pe Abdul!

Califul se lovi cu palma peste frunte.

— Asta e, domnule!... Asta!... Ii dau titlul de 'mpărat, precum și merită!... Trimite repede Menzil cu scrisoare de destituire, iar mai pe urmă te duci dumneata cu *„mucareru"*, ca să-l statornicești în scaun pe Abdul!

Când Sultanul Basrei primi Menzilul, rămase încremenit de groază.

— Ce ne facem?... se sfătui el cu Abd-El-Fat, pe unde scoatem cămașa?

— Nu te pierde cu firea, Măria-Ta!.. Pentru ca să rămâi și mai departe 'n scaun, trebuie să facem ca să dispară Abdul! De omorît, nu-l putem omorî, fiindcă s'ar revolta norodul și ne-ar ucide cu pietre!... Dar am eu mijlocul de a-l face să moară de bucurie tocmai astăzi când primește vestea că este făcut Sultan!

Abd-El-Fat socoti că ar fi sosit vremea să-l tragă pe sfoară pe Sultanul și tovarășul lui de rele. El se duse în visită la Abdul pentru ca să-l felicite despre marea veste care umbla prin cetate, și pentru că era tocmai vremea mesei, fu poftit să prânzească. In vremea mesei, hainul om turnă ceva în băutura lui Abdul, care căzu mort de năprasnă.

Vestea se răspândi prin oraș, iar Stăpânirea luă asupră-și înmormântarea lui Abdul. Dar în noaptea care urmă îngropării, Vizirul Abd-El-Fat, se duse la gropniță și scoase pe Abdul de acolo, transportându-l într'o închisoare tainică, unde, dându-i o băutură îl readuse la viață.

— Dar unde mă găsesc eu? se 'ntrebă Abdul când se dezmetici puțin.

Rânjetul crudului Vizir îl trezi de-a binelea.

— Te afli în laba mea!... Pentru toată lumea, tu ești mort și chiar ai și fost dus la groapă!... Dacă vrei să mai trăiești, arată-mi unde este 'ngropată comoara!

Abdul nu răspunse.

— Dar nu 'nțelegi că ești în laba mea, și că pot face tot ce vreau cu tine?

— Mâna lui Dumnezeu este încă și mai tare de cât laba ta! Fă ce vrei cu mine, dar locul comoarei nu-l vei afla nici odată!

— Munciți-l! porunci Vizirul către doi călăi cu care venise.

Aceia îl supuseră la cazne așa de grele, încât bietul Abdul căzu leșinat!

— Lăsați-l aici până mâne, fără mâncare!

Abd-El-Fat se duse repede la Seraiul Sultanului.

— Ceia ce ai făcut, cred că este foarte bine, dar trebuie să dăm un răspuns Califului!

— Răspundem că Abdul a murit de năprasnă în clipa când a primit vestea că e făcut Sultan!

Și așa făcură.

In dimineața următoare, Vizirul se duse ca să-l mai muncească pe Abdul, că doară-doară va afla locul tesaurului. Dar dacă ajunse acolo, găsi ușile închisoarei date de perete, și nici urmă de Abdul! Desperat peste măsură, începu să-l caute. Drumurile fură împânzite cu străji credincioase, iar orașul tot înconjurat cu oaste și toate casele cercetate cu grijă.

Dar Abdul-Barsă intrase parcă în pământ.

In vremea asta, Menzilul care dusese destituirea Sultanului din Basra, se 'ntorsese la Bagdad și aduse Califului vestea morții lui Abdul.

Califul chemă pe Vizir.

— Geafer!... Ce să 'nsemne asta?... Cum să moară el omul acela de bucurie, când știm noi prea bine că nu ținea de loc la asemenea deșarte măriri omenești?... Nu mi se pare lucru curat...

— Parcă-mi spune cineva la ureche că l-au omorît!

— Amândoi sunt niște blestemați fără de pereche!... Poruncește să fie prinși și puși binișor la 'nchisoare, până ce se limpezește taina!

— Ia zece mii de călăreți, pune mâna pe ei, și mi-i adă aici legați cobză!

Dar ce s'a făcut Abdul?

In urma bătăilor ce-i dase Abd-El-Fat, Abdul căzuse aproape mort. In starea aceasta a rămas toată ziua. In noaptea următoare însă, se trezi într'un scârțâit de ușă. In tăcerea nopții, răsună zgomotul de pași al unei cete de oameni. Abdul crezu că vin iarăși chinuitorii, și le strigă mânios:

— Nu mai pierdeți vremea de geaba!... Nu vă spun nimica!... Mai bine ucideți-mă!

— Abdul Barșă, nu te teme că noi nu venim să te muncim, ci ca să te scăpăm dela o moarte grea!

Abdul cunoscu glasul și deschise ochii mari. In fața lui se afla frumoasa fată a Vizirului Abd-El-Fat.

— Dumnezeu să te binecuvânteze!... Dar cum ai aflat de mine?

— Când s'a răspândit vestea morții dumneatale, am bănuit că este o lucrare a tatei, și de-aceia am cumpărat pe robii lui de'ncredere care mi-au mărturisit totul. Pe urmă i-am furat cheile din buzunar și am venit aici împreună cu Ali, logodnicul meu! Dar să fugim repede de-aici!...

Abdul se 'mbrăcă în straiele de rob pe care i le adusese Ali, și se duse la casa acestuia unde stătu ascuns până ce drumurile deveniră iarăși libere.

Atunci Ali îi dete un cal bun și câteva pungi cu galbeni.

— Drumurile sunt libere!... Du-te repede de pe locurile acestea!... Dumnezeu să te apere!

Abdul plecă odată cu 'mputernicirea nopții, iar când se lumina de ziuă, era departe pe drumul Bagdadului. Iar dacă se văzu în acel oraș, cel dintâi gând îi fu ca să întâlnească pe negustorul pe care-l dăruise așa de frumos. Nu cunoștea pe nimeni altul, și simțea nevoia unui suflet căruia să i se destăinuiască. Se duse la cafeneaua unde obișnuiau să se adune negustorii, dar nu-l zări. Il căută prin bazar, dar tot de geaba. In ziua următoare începu să cerceteze prăvălie cu prăvălie, că doară va da peste acel prieten, dar ajunse în fața palatului Califului, obosit ca de moarte. Stătu pe un pietroi de lângă o cișmea și cugeta la amărăciunile acestei vieți, când îl zări din curtea Califului robuleţul cu paharul fermecat. El, care știa că marele Stăpânitor era foarte amărît fiindcă primise vestea morții lui Abdul, dete fuga și spuse Califului că la cișmeaua de lângă palat se odihnește Abdul-Barșă.

— Cum să trăiască, dacă a murit de atâtea zile?

— Trăiește, Măria-Ta!... Acuși îl văzui!

— Sigur că te-ai înșelat!

— Măria-Ta, vino cu mine să ți-l arăt!

Califul se 'ntoarse către alt rob adus tot de la Basra:

— Du-te și tu și vezi-l!

Amândoi robii căzură la picioarele lui Abdul.

— Da' de unde veniți voi?... Parcă ieșirăți de la palat!

— Da!... De la palat, Stăpâne!

— Cum se face că ați eșit voi de la negustorul căruia v'am dat?

— Dumneata nu știi, Stăpâne, că negustorul acela care te-a cinstit cu vizita lui, și pe care Dumneata l-ai dăruit împărătește, nu era negustor, ci chiar Califul Harun-Al-Rașid, marele stăpânitor al Islamului!

— Califul?

— Da!... Califul!... Și-acuma arde de nerăbdare ca să te vadă!

Când intrară în curtea palatului, pe scări venea chiar Califul pentru ca să-l întâmpine.

— Prietene drag!... Mai cunoști pe mosafirul pe care l-ai primit atâta de frumos?

— Stăpâne!... Tu ai fost acela care ai cercetat casa robului tău?

Abdul căzu la picioarele Califului, dar acesta îl ridică repede.

— Cum se face că trăiești?

Califul ascultă cu luare aminte toate câte i le povesti Abdul.

— Să știi că numai eu sunt vinovat... Intoarcându-mă de la Basra, am crezut să te bucur foarte mult ridicându-te pe tine la tron, și am trimis Sultanului din Basra să lase scaunul. Și, pentru că nu-i venea la socoteală, au căutat să te 'nlăture!... Acuma, bine c'ai scăpat!... Eu am bănuit că nu este lucru curat cu moartea Dumneatale, și am trimis pe Vizir cu armată pentru ca să pună mâna pe ei și să-i aducă aici!... Deocamdată, rămâi în Seraiul meu unde vei avea tot ce-ți trebue, și unde îți poruncește să te arăți deplin stăpân cum sunt și eu!

Califul îl duse pe Abdul într'o grădină mai dosnică, dar foarte frumoasă, unde era o baie de marmoră suspendată pe 12 stâlpi. Acolo se 'mbăiară în toată legea, după care veniră robii cu

Continuare în pag. 16-a

Pirandello

Corbul din Mizzaro

Niște ciobani voinicoși, cățărându-se într'o zi sus pe râpele din Mizzaro, dădură peste un cuib în care un corb mare sta liniștit clocind ouăle.

— O, prostolanule, și ce meșterești? Ia uitați-vă nițel! Clocește ouăle! In locul neveste-ti, prostolanule!

Nu se poate spune că corbul nu le-ar fi dat toate lămuririle; le dădu, dar pe limba lui și bineînțeles nu-l pricepu nimeni. Ciobanii își făcură de lucru să-l necăjească toată ziua; pe urmă unul din ei îl luă cu el în sat; însă a doua zi, neștiind ce să mai facă cu el, îi legă drept amintire un clopoțel de bronz la gât și îi dădu drumul:

— Bucură-te!

Ce impresiune îi făcea corbului acel clinchet sonor o fi știut-o el care-l purta la gât, sus prin cer. Judecând după largile rotiri pe care le făcea legănându-se, părea că-i fericit, uitând deacum și cuib și soață.

— Din dindin din dindin...

Țăranii care munceau aplecați deasupra ogorului, se înălțau din șale, priveau ici, colo, peste țarinele uscate sub teribila arșită a soarelui:

— Unde sună?

Nu sufla adiere de vânt; oare dela care îndepărtată biserică putea deci să ajungă până la ei acel clinchet vesel?

La orice puteau să se gândească, afară că un corb ar fi sunat așa, prin văzduh.

— Duhuri! gândi Ciché care lucra singur, singur într'o livadă săpând gropi împrejurul unor pueți de migdali pe care le umplea apoi cu gunoi. Și își făcu semnul crucii. Fiindcă el credea — și încă cum! — în Duhuri. Parcă nu se auzise el strigat într'o seară când se înapoia târziu dela câmp, dealungul șoselii pe lângă vărării unde, după spusa tuturora, și-au făcut cuibul. Strigat? Și cum? Strigat pe nume:

— Ciché! Ciché! — uite-așa, și părul i se făcuse măciucă sub beretă.

Acum acel clinchet îl auzise mai întâi de departe, acum de-aproape, pe urmă iar de departe și împrejur nu era țipenie de suflet: câmp, copaci, răzlețe tufișuri care nu vorbeau nici n'auzeau și care cu nemișcarea lor îi mai măreau spaima. Pe urmă ducându-se să-și ia mâncarea pe care de dimineață și-o adusese de-acasă — un codru de pâne și o ceapă — în desaga lăsată împreună cu haina nițel mai încolo atârnate de o creangă de măslin, —ei bine, da— ceapa era în desagă, dar bucata de pâne nu mai o găsi. Și pe urmă, trei zile de-a rândul, acelaș lucru.

Nu spuse nimănui nimica, fiindcă știa că duhurile când se agață de cineva, păzea să te vaiți, se țin lanț de capul tău și-o pățești și mai rău.

— Nu prea mă simt bine, — răspundea Ciché seara când se înapoia dela lucru, nevesti-si care-l întreba dece avea acea înfățișare buimacă.

— Mănânci totuși — îl iscodea puțin după aceia, nevasta, văzându-l înghițind două și trei linguri de ciorbă, una după alta.

— Mănânc, păi — mormăia Ciché care postea din zori, și înciudat că nu-și putea spune păsul.

Până ce prin sate se răspândi vestea acelui corb hoț care sbura sunându-și clopoțelul sus prin ceruri.

Ciché făcu greșala că nu știu și el să facă haz ca toți ceilalți țărani care la început trăseseră și ei spaima.

— Făgăduiesc și jur, — spuse — că o să-l fac să mi-o plătească!

Și ce făcu? Iși luă în desagă împreună cu bucata de pâne și ceapă, patru boabe de fasole uscată și patru capete de sfoară subțirică. Cum ajunse la livadă luă depe măgar șaua și-l îndepărtă peste lanuri să mai pască în miriști paele rămase. Cu măgarul lui Ciché vorbea cum fac de obicei toți țăranii; și măgarul înălțând când o ureche când alta, din timp în timp sfornăia, ca și cum ar fi răspuns și el cum putea.

— Hai, Ciccio, hai, — îi spuse în aceea zi Ciché, și ai să vezi, ce-o să mai petrecem!

Găuri boabele de fasole; petrecu prin fiecare câte-un fir de sfoară, le legă de șea și le puse la rând jos, pe desagă. Pe urmă se duse și se apucă de săpat.

Trecu un ceas; trecură două. Din timp în timp Ciché își întrerupea lucrul crezând mereu că auzea sunetul clopoțelului prin văzduh; îndreptat din șale, ascuțea urechea. Nimic. Și începea iarăși să sape.

Se făcu ora prânzului. Sta la îndoială dacă să se ducă să-și ia pânea sau să mai aștepte încă puțin; Ciché până la urmă se urni; dar pe urmă văzând atât de măestru așezată păcăleala pe desagă nu-i veni s'o strice; între timp auzi limpede un clinchet îndepărtat; ridică capul.

— Iată-l!

Și pe tăcute și plecat, cu sufletul la gură, se furișă și se ascunse mai departe.

Corbul totuși ca și cum s'ar fi bucurat de sunetul clopoțelului său, se rotea sus, tot mai sus și nu cobora!

— Poate mă vede,— gândi Ciché,— și se duse să se ascundă mai departe.

Insă corbul continuă să sboare sus, fără să dea semn c'ar fi vroit să coboare. Lui Ciché îi era foame; și totuși nu vroia să se lase învins. Și reîncepu să sape. Aștepta, aștepta, corbul mereu acolo sus ca și cum o făcea dinadins. Flămând, cu pânea colo la doi pași, of, Doamne, fără să te poți atinge de ea! Și îl rodea pe dinăuntru, dar răbda, Ciché, înfuriat, încăpățânat.

— O să cobori! o să cobori! Trebuie să-ți fie și ție foame!

Corbul totuși, din înaltul cerului, cu sunetul clopoțelului părea că i-ar fi răspuns batjocoritor:

— Né tu ne io! Ne tu ne io!

Trecu așa toată ziua. Ciché, plin de ciudă se răzbună pe măgar trântindu-i în spate șaua de care atârnau ca o nouă găteală cele patru boabe de fasole. Și, de-a lungul drumului, mușca ca un turbat din pânea aceia care o întreagă zi îi fusese un chin.

Dar a doua zi îi merse bine.

Pregătită capcana cu fasolele, cu aceiași grijă, de abia începuse lucrul când de-odată auzi un clinchet zăpăcit, acolo aproape, și un croncănit disperat împreună cu furioase bătăi de aripi. Dădu fuga. Corbul era acolo, ținut în sfoara care-i eșa din cioc și-l sugruma.

— Aha, ai căzut în laț — îi strigă luându-l de aripi. — Bună fasolea? Acum ești al meu, afurisită bestie! ai să vezi tu.

Tăie sfoara; și pentru început dădu corbului doi pumni în cap.

— Ăsta pentru spaimă și ăsta pentru posturi!

Măgarul care era mai încolo smulgând câte un pai de pe miriște, auzind croncănitul corbului o luase la fugă, înspăimântat. Ciché îl opri strigând dupe el; pe urmă din îndepărtare îi arătă neagra pasăre:

— Uite-l aici, Ciccio! L-am prins! l-am prins!

Il legă de picioare; îl atârnă de copac și se înapoie la lucru. Săpând se gândea cum să se răzbune. I-ar fi tăiat aripele ca să nu mai poată sbura, pe urmă l-ar fi dat pe mâna copiilor lui și-ai vecinilor să-l chinuiască. Și în sinea lui se bucura.

Când veni seara, puse șeaua pe spinarea măgarului, luă corbul și-l spânzură cu capul în jos de cureaua care trecea pe sub coada măgarului, încălecă și o porni. Clopoțelul legat la gâtul corbului începu să sune, măgarul înălță urechile și se opri.

— Arri! îi strigă Ciché, smucindu-l de căpăstru.

Și măgarul o luă din loc, nu prea încântat totuși de acel sunet neobișnuit care-i întovărășa încetul lui tropăit în praful șoselei.

Ciché, înaintând, se gândea că din ziua aceia nimeni nu va mai auzi sunând în cer Corbul din Mizzaro. Il avea el, acolo, și nu mai da semn de viață acum, spurcata bestie.

— Ce faci — îl întrebă întorcându-se și lovindu-l în cap cu căpăstrul — Ei fi adormit?

Și corbul numaidecât:

— Cràh!

Imediat, la sunetul acelei voci neașteptate măgarul se opri, gâtul întins, urechile ridicate. Ciché isbucni într'un hohot.

— Arri-Ciccio! Ce ți-e teamă?

Și dădu cu fringhia peste urechile măgarului. Nițel după aceia întrebă din nou corbul:

— Ai adormit?

Și altă lovitură, mai tare. Mai tare atunci corbul:

— Cràh!

Dar de data aceasta măgarul se înălță pe picioarele dinapoi și o luă la goană. De geaba Ciché cu toată puterea brațelor și a mânilor încerca să-l oprească. Corbul sbătându-se în goana aceia furioasă începu să croncăne ca un disperat; cu cât croncănea, cu atât măgarul gonea mai înspăimântat.

— Cràh! Cràh! Cràh!

Ciché răcnea și el la rândul lui, trăgea, trăgea de căpăstru; dar acum cele două animale păreau înebunite de spaimă și se întreceau care mai de care una croncănind și alta gonind. Se auzi un timp în noapte furia acelei goane disperate, pe urmă un sgomot înfundat ca o cădere și pe urmă nimic.

A doua zi, Ciché fu găsit în fundul unei râpe, cu oasele frânte subt măgarul și el mort; hoituri care începuseră să fumege subt soarele arzător și deasupra cărora bâzâia un nor de muște.

Corbul din Mizzaro, negru în albastrul frumoasei dimineți își suna din nou în ceruri clopoțelul, liber și fericit.

Din italiană de
MARCELLA KOSTACHI

Viața lui Abdul Barșâ

Continuare din pag. 15-a

ștergare de mătase și-i uscară, iar pe Abdul îl îmbrăcară în straie împărătești. Pe urmă, Califul îl luă de mână pentru ca să-l înfățișeze Sultanei.

Impărăteasa sta cu toate roabele ei într'o încăpere la lucru. Erau acolo de la femeile care scărmănau lână și până la cele ce țeseau minuni de scoarțe și chilimuri. De 'ndată ce Sultana văzu că-i vine soțul cu un străin, veni înaintea mosafirului cu multă ceremonie, îl pofti să șeadă pe o pernă țesută cu fire de aur, și apoi aduse dulcețuri și șerbeturi frumos mirositoare pe care le 'mpărți celor ce veniseră. Apoi dispăru. O clipă mai târziu, Abdul o văzu cu șorțul alb dinainte că se ducea către o 'ncăpere mai depărtată și înțelese că se ducea la bucătărie.

Nu trecu mult după aceia, și Sultana chemă pe toți la o masă pe care așteptau 36 tacâmuri. Și cu toate că erau așa de multe persoane, și că foarte multe feluri de mâncare trecură pe dinaintea mesenilor, totuși, nu se'ntâmplă nici măcar o mică neregulă, totul fiind condus de gospodină numai cu mișcările ochilor.

Mosafirul nu se mai putu stăpâni. El se ridică:

— Prea Puternice Impărate al Impăraților!... Odinioară poate că ai jinduit la o comoară pe care ai văzut-o la mine acasă!... Acuma văd bine că ai o comoară și mai de preț! Este gospodina neiubitoare de lux, meșteră în treburile casei și cinstită față de soț! Ferice de Impăratul care are asemenea soție!... Să ți-o păstreze Dumnezeu sănătoasă!...

In timpul acestei vorbiri, una dintre sclave rămase cu ochii țintă la Abdul, apoi, scoțând un țipăt, căzu leșinată. Și cum ea nu-și reveni numai decât, i se grămădiră cu toții împrejur ca să-i dea ajutor. Iar dacă Abdul luă seama la fața leșinatei, se'ngălbeni ca un mort la obraz, și se clătină pe picioare. Califul îl prinse în brațe și-l așeză și pe el pe un scaun.

— Dar ce 'nseamnă asta, Abdul?

— Măria-Ta, roaba asta nu este alta de cât... Dardané!

— Dardané?... Hei!... Dar sunt fericit că s'a întâmplat să o găsești la mine!

Trezindu-se Dardané, Califul o luă de mână și o așeză lângă Sultană.

— Dar cum de-ai scăpat cu viață?

— Când Sultanul din Mâsârdan m'a aruncat în Nil, s'a 'ntâmplat să cad în năvodul unui pescar care mă scoase aproape înecată. El îmi scoase apa din plămâni cu meșteșugurile pe care le știa, și dacă mă aduse la viață și-mi ascultă povestea, se'ngrozi că m'a scăpat. Pentru ca să nu afle Sultanul și să pățească cine știe ce, am consimțit să mă vândă roabă, ceia ce el și făcu de 'ndată ce 'ntâlni un negustor. Iar negustorul acela, aducându-mă la Bagdad, mă vându Măriei-Tale!

Abea acuma văzu Califul cât era de frumoasă Dardané.

— Nu mă mai mir de durerea ce o aveai din cauză că pierduseși o astfel de femeie!... Slavă lui Dumnezeu că m'a 'nvrednicit să o pot căpăta eu în Seraiul meu! Dar trebue să vă fac nunta aici în Bagdad!

Abdul se plecă și sărută mâneca hainei Sultanului.

— Dardané!... Dumneata ești deacuma liberă!... Mai mult: vei fi prietena cea mai bună a nevestei!

Abdul nu mai știa ce să facă de bucurie.

— Măria-Ta!... Dă-mi voie să-ți dăruiesc toată comoara pe care o văzuși la mine!

— Nu, Abdul!... Asta nu!... Stăpânește-o sănătos, că tu o 'ntrebuințezi cu mai multă vrednicie decât aș întrebuința-o eu!

In vremea nunții sosi și Geafer cu oastea. El aducea prins numai pe Abd-El-Fat, fiindcă Sultanul din Basra se omorîse singur când auzi că i s'a descoperit crima.

— Să tăiați pe-acest câne de Vizir în patru părți și să-l dați mâncare la câni!" hotărî Califul.

Dar Abdul se rugă de iertare:

— Dăruește-i viața, Măria-Ta!... Va fi destulă pedeapsă să mă vadă pe mine ridicat în slava vieței, iar pe el căzut în noroiul faptelor lui rele!

— Mărinimosule!... Veșnic mărinimosule Abdul!... Ei bine, fie!... Ferice de norodul Basrei care te va avea Sultan!

— Incă o rugăminte Măria-Ta!... Căsătorește pe Balacá după bunul Ali, și ridică-l pe acesta pe tronul unchiului său, că pentru mine va fi destul să am prietenia Măriei-Tale!

Peste câteva zile, lucrurile fiind rânduite după pofta inimii lui Abdul, el se 'ntoarse la Basra, condus de alaiul Califului din Bagbad. Acasă, își găsi toate averile neatinse."

●

Sültamémé își termină povestirea. Roabele lăudară, care pe Abdul, care pe Dardané. Numai Faruhnazé nu păru mișcată de loc.

— Hei!... Mi-ai spus o poveste frumoasă pentru copii!... Mie nu-mi spune altceva decât cum că și Abdul al Dumitale era să'nșele credința ce datora Dardanéiei, de 'ndată ce a stat numai un ceas cu o fată frumoasă cum era Balacá!

— Dacă tot nu ești încredințată că sunt și bărbați cari țin la nevestele lor, atunci ascultă și această poveste.

MIHAIL PRICOPIE

Cronica literară

Iorgu Iordan: Gramatica limbii romîne

Nu este în căderea noastră de a recensa cărţi în felul aceleia scrise de d. Iorgu Iordan, nu fiindcă nu am avea competenţa (tot ce se atinge de filologie în general şi de problemele de gramatică în special fiind de competenţa criticului literar), ci fiindcă noi dăm pe cât cu putinţă judecăţi de valoare. Opera d-lui Iorgu Iordan trebue însă discutată, discuţia fiind adevăratul omagiu ce i se poate aduce.

Pentru o asemenea discuţiune nu este destul loc aici şi apoi, cu excesul de specializare dela noi, ne putem atrage învinuirea de a intra în chestiuni pentru care nu avem titlurile trebuitoare, etc. Chiar dacă o astfel de gelozie ar fi exagerată, găsim cu cale s'o respectăm ca să subliniem acest adevăr că nu oricine vorbeşte în limba română, e autorizat să ne dea legi. Această seriozitate trebue îndeosebi cultivată acum când au început să ne dea lecţii de gramatică jurnaliştii autodidacţi, ascultaţi de altfel cu multă evlavie de unii profesori universitari lipsiţi de cultură serioasă, la înălţimea însărcinării lor în învăţământ. Gramatica este o ştiinţă fiindcă se bizue pe observaţie.

Nu oricine poate avea la îndemână, pentru a trece la inducţiuni, materialul documentar pe care-l are filologul. Cutare gazetar se revoltă împotriva neologismelor, crezând că neologismele sunt de azi de eri şi că alaltăeri se vorbea o limbă românească neaoşe, nemişcătoare. Dacă ar răsfoi cronicarii ar vedea că multe pretinse neologisme au o vechime respectabilă. Cantemir vorbea de *circumstanţă*, de *mod*, de *materie*, de *formă*, de *disputaţie*, Dionisie Eclisiarhul de *batalionuri*, *depertament*, *coroşpondenţie*, *inginir*, *administraţie*, *alianţe*, *miniştri*, *curier*, *contract*, *interes*, *cetăţiani*, *persoane*, *institulturi*, *decret*, *plenipotenţiari*, etc. Unele cuvinte, socotite neologisme, se dovedesc a fi arhaisme. *De pildă pedestru*, *primar*. Prin urmare, în discutarea problemelor generale de limbă, se cere competenţă. Este totuşi o latură a chestiunii, o latură cu totul teoretică, ce se poate atinge în această cronică şi anume conceptul de limbă şi de gramatică dela care trebue să pornească orice încercare de codificare a vorbirii.

Niciodată ca în această epocă de după războiu nu s'a scris mai rău şi nu s'a arătat un interes mai viu pentru tot ce poate da o îndrumare în „corecta" scriere. Acest interes pentru regulă întăreşte afirmaţia dintâi că se scrie rău. Intr'adevăr, numai cine nu ştie bine o limbă caută cu desnădejde regula. Cum se explică acest fenomen? credem că în chipul următor: La viaţa orăşănească au început să participe tot mai mult cetăţenii de origine etnică străină pe deoparte şi ţăranii. Cei dintâi neavând o cunoaştere congenitală a limbii, simt nevoia normelor şi uneori cad într'un ortodoxism, într'un „neaoşism" care este tocmai simptomul relei lor conştiinţe. Ţăranii care vorbesc la ei acasă aşa de curat româneşte, îşi fac despre limba cultă o idee eronată.

Ei cred că ea trebue să fie „altfel". Am cunoscut un profesor secundar, nu mai departe, dar de o specialitate neliterară, care scria cam aşa: „Eu mergând pe stradă". Punct. Din credinţa că limba literară este o singularizare, el compunea în modul acesta bizar. La observările mele, el răspundea că n'a găsit o gramatică mai bună, ca şi când o limbă se'nvaţă din gramatică.

Se scrie rău azi, nu stilisticeşte, ci din punct de vedere gramatical. Cea mai simbolică eroare este neacordarea adjectivului la genetiv cu substantivul. Gazetari, profesori universitari, miniştri compunând proecte de legi, cultivă cu frenezie această aberaţie. Un autor recent, om cu carte, care scrie despre Anglia, zice: „unei atitudini prea studiată."

Intâi tratamentul a fost aplicat numai adjectivului provenit dintr'un participiu: *unei cărţi uitată,* apoi a trecut asupra adjectivului în genere *unei femei frumoasă* în sfârşit a contaminat şi substantivul la genetiv *unei podoabă.* Foarte curent citim în gazete titluri de acestea: *Amănunte asupra unei crimă odioasă.* Un român cu urechea normală rămâne uimit. Nu numai tradiţia limbii refuză asemenea dezacorduri, dar chiar logica. Totuşi aberaţia se pare a avea un trecut. Astfel Pantazi Ghica scria şi el: *unei femei onestă, asupra unei temă, unei reflecţiuni cavalerească.* S'ar părea deci că este neapărat nevoe de o gramatică. De o gramatică este nevoe, dar de o gramatică din care să învăţăm limba română nu, fiindcă o gramatică nu face altceva decât să traducă în reguli propria noastră sensibilitate linguistică.

Două chestiuni se desbat cu furie de către nefilologi prin gazetă: chestiunea neologismelor şi aceea a vorbirii corecte.

S'a hotărît în aceste cercuri că există o limbă românească pură în care nu trebue să se mai introducă nimic de prisos şi că nu există decât o modalitate „corectă" de a exprima un raport. Ca o consecinţă a acestor propoziţii, se mai afirmă existenţa unei limbi „frumoase", cu ajutorul căreia oricine poate să scrie „frumos". Cei care fac astfel de teorii, pot să aducă uneori exemple valabile, teoriile însă sunt fundamental greşite. Chestiunea neologismelor şi a limbei frumoase, am discutat-o mai pe larg altădată în legătură cu broşura d-lui Măruţă asupra cazului Pisani. Acum vom privi lucrurile numai în legătură cu gramatica.

Neaoşiştii, ca oameni fără cultură filologică ce sunt, cred într'o limbă fixă, într'o convenţie stabilă. Teoria este cu desăvârşire falsă. Nu există o limbă română ci un proces al limbii române. Atunci şi teoria neologismelor cade. Există neologisme într'un mod relativ, în sensul că un anume cuvânt a apărut în limbă de curând. Apoi cuvântul se învecheşte şi devine neaoş. Orice arhaism a fost la origine un neologism şi toată limba română, ca orice limbă neolatină, e un sistem de furturi din limba latină. Totul începe prin a fi neologism. Dacă se va observa însă că neologismul e un împrumut voit, netrebuitor dintr'o limbă străină, atunci vom replica îndată că se greşeşte, întrucât nu se poate numi neologism decât cuvântul străin care a devenit românesc, care adică a fost acceptat. *Monşer* nu e neologism ci pur şi simplu un cuvânt din vocabularul francez. Este neologism însă *şampanie.*

Nu numai că nu există limba fixă (existând însă procesul organic cu legile sale de evoluţie) dar nu există nici *limba română* decât ca o abstracţiune ştiinţifică. Trebue să facem o deosebire hotărîtă între *limbă* şi *vorbire.* Reală este numai vorbirea, adică actul de comunicare a gândurilor. Limba este dicţionarul. Textul mort al unei drame jucate. Când zic: *Monşer, femeia asta mă oripilează!* în limbă, recte în dicţionar, cuvintele *monşer* şi *oripilează,* nu se află. Puristul va putea observa că vorbesc rău, folosind franţuzisme, care de fapt sunt curate cuvinte franceze. Dar în vorbire totul e românesc, totul e plin de un umor, ce ar dispărea pe dată ce am traduce şi restul în franţuzeşte. Chestiunea autenticităţii limbii nu se pune nici o clipă, căci vorbirea însăşi e autentică, de vreme ce prin ea s'a observat o conduită verbală posibilă a unui român. Limba lui Caragiale este impură, privită ca limbă, dar e autentică privită ca vorbire. Doar Caragiale este cel care a observat mai bine conduitele verbale ale românilor. Intre limbă şi între vorbire este raportul dintre eleganţa unui om şi dulapul cu haine. Hainele sunt scoase din dulap, dar realitatea lor formală începe odată cu purtarea de către un individ anume. De fapt, cum am mai spus, nu numai că nu există o limbă obiectivă, dar nu este nici o vorbire ci atâtea vorbiri câţi indivizi sunt. Ceeace leagă laolaltă pe aceşti indivizi, este tradiţia şi comunitatea relativă a gândirii şi a formelor.

A cui este gramatica: a limbii sau a vorbirii? Hotărît ea este a vorbirii, întrucât limba nu are nici o realitate, ci este numai conceptul cel mai larg scos din observarea actelor de vorbire ale românilor. De aci rezultă adevărul că nu este o ştiinţă deductivă, cu propoziţii deduse dintr'un concept aprioric al limbii, ci este o ştiinţă inductivă de observaţie. Şi cum vorbirea e proces, nu există o gramatică unică ci o istorie a gramaticii ca aspect al vorbirii, din care contimporanul reţine ultimul moment. Unii ar fi în stare să tragă de aci încheerea că fiecare e liber să vorbească cum îl tae capul, vorbirea lui fiind reală şi ca atare valabilă ca punct de plecare pentru observatorul gramatic. Fiecare este fireşte liber să vorbească aşa cum pofteşte, dar în măsura în care un individ ştie limba română, se supune legilor organice de evoluţie ale acestei limbi. In actul vorbirii suntem şi liberi şi constrânşi. Suntem liberi întrucât ne exprimăm pe noi înşine şi în acest scop facem analize noui de noţiuni şi chiar creaţiuni verbale şi suntem constrânşi întrucât marginea acestei libertăţi o formează rezistenţa colectivităţii. In vorbire apare o censură a opiniei publice de care trebue să ţinem seama dacă vrem într'adevăr să comunicăm. Vorbirea îşi are legile ei, decât aceste legi nu sunt dogme ci dovada unei organicităţi în mişcare. Pe acest echilibru între libertatea de a crea şi censura colectivităţii se bizue progresul limbii, adică progresul culturii. Dacă limba ar fi fixă, atunci noţiunea de cultură n'ar mai avea nici un înţeles. „Corect" în materie de limbă nu poate avea sensul unei conformări la o convenţie unică a limbii, ci vorbire care capătă consimţirea conaţionalilor. Dar şi *unei femei frumoasă,* e un fel de vorbire care a căpătat asentimentul multora. Aci intervine nu noţiunea de neaoşie ci acea de sferă de fixare. Este hotărît că ţăranii din regiunile mai ferite de contaminaţie, au o vorbire mai organică, mai relativ fixă. In societatea orăşănească, marii scriitori sunt aceia care fixează. Prin urmare, pornind dela noţiuni de limbă ca vorbire organic mişcătoare, ne sprijinim pe zona cea mai puţin învârtitoare, pe aceea de lângă centru.

S'ar părea că am uitat să vorbim tocmai despre ceeace ne propusesem, despre gramatica d-lui Iorgu Iordan. Totuşi am vorbit, ce-i drept cu desvoltări teoretice care sunt ale noastre dar care sunt chiar în spiritul gramaticei. Mai mult decât tratarea materiei însăşi, e important în manualul d-lui Iordan spiritul. Din acest punct de vedere, gramatica aceasta e cu desăvârşire nouă. Ea răspunde teoretic la toate problemele puse în ultima vreme, aşezându-le într'o justă poziţie de examinare. Autorul nu enunţă reguli absolute ale limbii române, ci reguli relative, istorice (deocamdată ale momentului actual) eşite din observarea limbii ca vorbire. Când mai multe reguli, adică propriu zis atitudini, es la observaţie, atunci începe comparaţia. Corectă este găsită modalitatea cea mai aproape de spiritul zonei curat româneşti şi de aceea a marilor scriitori. Dar şi aci se lasă deschisă putinţa ca ceeace este respins azi să devină normă mâne.

Din această indiferenţă ştiinţifică a gramaticianului, faţă de procesul vorbirii poate să iasă unele abuzuri. Dacă e adevărat că individul contribue şi el la crearea limbii (faptul e incontestabil) atunci se cade ca şi gramaticianul să contribue la fixare prin alegerea modalităţii celei mai potrivite. Dezorientarea celor mai mulţi vine din această nedumerire în faţa mai multor forme care circulă. Deşi d. Iorgu Iordan nu ia atitudine fixătoare explicită, totuşi gramatica sa trădează şi această lature. Aş compara-o în privinţa aceasta cu o foarte bună gramatică italiană a lui Pier Gabriele Goidànich. Chiar colectivitatea poate să greşească în sensul că se abate dela expresia cea mai dreaptă, cea mai economică. Criteriul ultim al gramaticianului este aşadar logica. Intr'adevăr, gramatica nu este decât un capitol al logicei şi a învăţa să gândeşti este tot una cu a învăţa să te exprimi. Toată gramatica lui Iordan este plină de analize şi fiece capitol se începe printr'o încercare de nouă definire a noţiunilor respective. Autorul merge până la explicarea erorilor prin confuzii de gândire.

Este de prisos să analizăm regulele gramaticale înseşi. Uneori ne putem deosebi în vederi. Dar d. Iordan n'a făcut erori cum îşi închipue unii, de vreme ce a dat după o răbdătoare observare toate modalităţile reale. Atitudinea sa de vorbitor poate fi contestată, dar contestaţia însăşi va fi primită numaidecât de autor ca un document de vorbire. Gramatica îndrumează nu prin regule oarbe, ci prin discuţie şi analiză. Bunăoară, d. Iordan observă că muntenii zic *neichii,* socotind că trebue să se zică *neicăi.* Insă noi nu vrem să zicem *neicăi* ci *neichii,* iar d. Iordan va ţine seamă fără îndoială în spiritul gramaticei sale de această rezistenţă a unui individ român cult care are obiceiul să îşi supravegheze vorbirea.

Gramatica d-lui Iorgu Iordan este cea mai însemnată încercare de acest fel pe care o cunoaştem în limba română. Atitudinile parţiale pot fi discutate, spiritul manualului cerând această discuţie, dar fundamentul ei este solid.

Avem de a face cu o gramatică de gânditor, de filosof al limbajului, care porneşte dela un concept de limbă ştiinţific nu metafizic spre a ajunge la nişte reguli care sunt observări ale actelor de vorbire şi proceselor de gândire, considerate în complexitatea organică a limbii române, ca vorbire a românilor.

G. CALINESCU

Premiul Naţional de poezie

Al. T. Stamatiad — noul laureat al premiului naţional de poezie — s'a născut în 1885, în Bucureşti. A debutat în literatură sub auspiciile lui Alexandru Macedonski, în 1905. A publicat următoarele volume de versuri: Din trâmbiţe de aur, Mărgăritare negre, Pe drumul Damascului, Peisagii sentimentale. Proză: Cetatea cu porţile închise, Câţiva scriitori.

Traduceri: Catrenele lui Omar Khayyam, Ciclul morţii de Maeterlinck, Pagini din Baudelaire, Pagini din Oscar Wilde.

Opera sa a fost premiată de Ministerul Artelor, de Societatea Scriitorilor Români şi de Academia Română.

Premiul naţional de poezie vine să consoleze o viaţă închinată numai Poeziei.

INSEMNARI ŞI POLEMICI

Doctorie

Intr'o revistă citim următoarele versuri:

S'a răsvrătit natura:
Pământul expectorează
Prin gura craterelor,
Fum şi zgură".

Iată un lucru foarte grav! Auziţi dvs., pământul dvs. „expectorează" ca un bolnav de piept.
Suntem curioşi să ştim cum reacţionează poetul în faţa acestui fenomen de boală pulmonară, în afară de faptul că-i inspiră „versuri" expectorante.
Te pomeneşti că erijându-se în medic al globului pământului îi recomandă sinapisme, ventuze şi bonboane de eucalipt...

Radio

Un alt „poet" exclamă grav şi patetic:

„Aici,
In piept
Intre coaste
Bate gongul inimii".

Desigur, ora oficială, ca la radio...

Tumult

In aceiaşi revistă citim, de data aceasta, în proză:
„Dimineaţa este luminoasă, albă, clară. Un tumult zgomotos umple văzduhul".
Probabil că dacă tumultul n'ar fi fost zgomotos n'ar fi putut să umple văzduhul şi nici dimineaţa n'ar fi fost albă...

Premii

Comentând acordarea premiilor naţionale de poezie şi proză, un domn critic constată doctoral:
„Menirea premiilor este să încoroneze o operă".
Ce vorbeşti, dom'le critic! Şi noi care credeam că premiile sunt menite să stigmatizeze o operă...

IBYCUS

Libertate pentru scriitori

Ce libertate pot reclama scriitorii pentru activitatea lor într'o societate în care constrângerea exterioară tinde să devină din ce în ce mai mare?
Desigur dacă nu ar fi vorba de scriitori într'o societate şi privind numai din principiul dreptului omului la libertatea gândirii şi a liberei sale expresiuni, răspunsul ar fi simplu.
De fapt însă condiţiile sociale îşi au ele insele drepturile lor şi libertatea scriitorilor se pune din ce în ce mai mult în discuţie. Statele totalitare tăgăduesc şi constrâng din ce în ce mai mult drepturile scriitorului la libera gândire, pe cât e posibil, ca şi, mai ales, la libera expresiune. Restrângerea aci este precugetată şi conştientă.
Dar chiar şi în organizaţiile democratice, unde scriitorul e privit ca având chemarea de a dezvolta spiritul uman şi a-i lărgi orizontul, libertatea scriitorului este din ce în ce mai restrânsă prin necesitatea de a-şi găsi cititori printre semiculţii a căror masă este din ce în ce mai mare şi printre care trebuie să-şi comercializeze opera, spre a-şi agonisi existenţa... In cazul acesta libertatea de a scrie e limitată printr'o constrângere automatică şi inconştientă.
S'ar părea că nu este nici o legătură între constrângerea statelor totalitare şi acea a maselor din statele totalitare.
In adevăr ceiace e nou şi special în statele autoritare este faptul că el caută să se reazime pe aprobarea mulţimii. Mecanicitatea democraţiei tinde însă la aceiaşi bază: consimţimântul vulgului, al maselor.
Nu putem însă să uităm zicerea lui Milton că: suprimarea libertăţii expresiunii e lovitura mortală în viaţa unui popor. De sigur o societate care nu se interesează de faptele intelectuale şi operele de artă, nu pune nici un preţ pe libertatea intelectuală. Cei ce restrâng libertăţile în astfel de societăţi nu lovesc decât un principiu viu pentru un Milton, abstract şi gol pentru cetăţeanul turmentat, ca şi pentru Stan Păpuşă fascist.
Milton de sigur nu era democrat, iar Anglia în care doctrina libertăţii scriitorilor s'a stabilit şi a existat întotdeauna, a fost ţara în care, timp de două sute de ani, a stăpânit aristocraţia intelectuală. Aceasta însemna că libertatea nu era proclamată ca „o consecinţă a credinţii într'un principiu", ci pentrucă întregul organism social şi politic o impune, însă ca un drept teoretic şi de formă pentru toţi, restrângând-o, de fapt la câţiva.
Ar fi interesant să se discute problema analizându-se faptele şi tendinţele inconştiente pe care se bazează, ca un act de credinţă, necesitatea de libertate de a scrie şi să se stabilească situaţia sa reală în faza socială de azi ea existând stabilă şi de fapt şi situaţia acestui principiu în altă lumină, în senzul răspunderii sociale.
Perioada democraţiei de azi se arată a fi o perioadă de tranziţie, de la o stare inconştientă de stabilitate socială, la o fază de conştientă responsabilitate socială.
Scriitorul modern, după părerea unor scriitori englezi, nu poate cere libertate absolută pentru el, în numele unei morale fără nici un principiu de autoritate, sub cuvânt că e democrat. Poate însă pretinde libertate completă dacă convine să alăture dreptul său la libertate, de ideia responsabilităţii sociale şi să-şi disciplineze libertatea sa individuală în lumina acestei concepţii.
Altfel socot partizanii acestei concepţii, nu poate fi vorba decât de o denumire politicoasă a anarchiei morale şi sociale.

Monştrii legendari

Contestările dintre adevăr şi construcţiile imaginare nu se termină întotdeauna cu triumful adevărului.
Nu se ştie, de pildă, cu cât a contribuit Shakespeare la reputaţia lui Macbeth ca omorîtor al ultimului Duncan din dinastia sa. Mulţi dintre cei mai cu faimă criminali, monştri morali, au fost sugrăviţi astfel numai pentru că unii scriitori au adăugat de la ei trăsături şi fapte care nu erau decât produsul imaginaţiei şi apoi după cine ştie câtă vreme, cercetători de archive şi documente s'au străduit să-i curețe de toate adaosurile şi să le restabilească chipul adevărat.
Astfel s'a întâmplat în literatura engleză cu Thomas Griffiths Wainewright pe care a căutat a-l reabilita Jonathan Curling şi a risipi reputaţia de monstru pe care i-o făcuse puterea de imaginaţie şi de invenţiune a diferiţilor literaţi ce au scris despre el.
Wainewright s'a născut în 1794 şi a moştenit dela bunicul său Ralph Greffiths, în 1803, cinci mii de lire. A fost educat de Charles Burney şi a studiat apoi pictura ca portretist, s'a însurat în 1821 şi s'a manifestat ca pictor şi critic de artă, scriind în special la „London Magazine", mai ales sub pseudonimul de Janus Weathercock.
Aceasta i-a adus prietenia multor oameni de seamă ca Fuseli, Blake, Lamb, etc., iar mesele sale erau foarte preţuite.
In 1828 a mai moştenit dela un unchiu o casă în valoare de 5000 lire, iar în 1830, când se înglodase în datorii, soacra sa moare lăsând fiicei sale 100 lire şi apoi a murit curând după ea şi o soră vitregă. Aceasta din urmă era asigurată la mai multe societăţi în favoarea surorii sale, iar Janus Weatercock a fost învestit cu dreptul de a le incasa. Societăţile de asigurare au făcut opoziţie la cerere şi Banca Angliei a emis un mandat de arestare în potriva lui.
El trece canalul şi nu se reintoarce în Londra decât în 1837, urmărit şi mai grozav de nenoroc, căci este prins, judecat şi deportat pe viaţă. Moare la Hobart în 1847. Legenda face din el un monstru care a ucis pe rând pe unchiul său, soacra şi cumnata, pentru a scăpa de ruină şi a-şi procura bani, şi-l putem pune în galeria celor „Doisprezece Ticăloşi" ai scriitorului englez Thomas Seccombe.
Invinuirea de crimă a lui Thomas Griffith Wainewright, nu este însă de loc sprijinită pe dovezi. Din potrivă, Charles Lamb, poetul contimporan şi prieten cu nefericitul pictor, vorbind despre el, îl califică de „bun şi uşuratec om vesel". Acesta n'a avut altă vină decât aceia de a căuta să pună mâna pe nişte bani, care de fapt erau ai săi, însă contravenise la legile şi dispoziţiile formale ale societăţilor de asigurare. Bănuelile de omor al rudelor pe care trebuia să le moştenească şi în special de omorul cumnatei sale, s'au născut numai din cauza atmosferei creată de punerea în urmărire a societăţilor de asigurare şi acea a necesităţii sale de bani.
Autorul englez care reia în cercetare cazul lui Wainewright, dovedeşte că această bănuială a plecat dela procurorul general, care a impus-o cu autoritatea juriului din 1835. Apoi Henri Smith, directorul societăţii de asigurare Eagle Company, a strâns dovezi din hârtiile lăsate de el în Franţa, iar Bulwer Lytton a întărit bănuiala în public scriind romanul „Lucreţia". Din nişte manuscrise de cărţi şi desemne fără nici o valoare ca dovezi juridice, agentul societăţilor de asigurare şi romancierul au întocmit cazierul de criminal al unui nevinovat artist. Sugestia însă a fost atât de puternică, încât Barry Cornwall merge atât de departe cu invenţia imaginaţiei, încât îl arată ca otrăvitorul unei femei de rând, măritată, cu care se încurcase, în timpul refugiului său în Franţa şi chiar pe sora acesteia care il luase în afecţie...
Jonathan Curling, autorul actual al unei biografii a pretinsului monstru, dovedeşte, pas cu pas, erorile, exageraţiile şi invenţiile care au contribuit la acuzaţia şi deportarea acestuia în Australia. Condamnarea sa nedreptă va fi servit totuşi la ceva: artistul, necunoscut posterităţii, este pus în lumină prin cercetările asupra vieţii sale private. J. Curling atrage atenţia asupra articolelor sale, colectate de Hazlitt (1788—1830), din „London Magazine" care arată fineţa de gust şi talentul lui Weinewright pentru critica artistică, precum şi frumuseţa amară introdusă în pictura şi desenul său ca parte originală proprie, în influenţa vădită pe care „maeştrii" săi au avut-o asupra artei sale. Ceiace e remarcabil, mai ales, este faptul că în anii săi de degradare şi captivitate, el nu a încetat de a creia opere în care dă dovadă de talent şi stil deosebit, căci Curling biograful şi reabilitatorul său, vorbeşte numai de operele rămase din epoca închisorii sale în Australia.

Cronica mizantropului

Cumul

Am un amic care, împreună de altfel cu atâţi alţi cetăţeni români, e de părere că un om nu poate face două sau mai multe lucruri de o dată. Un om politic nu poate fi poet, un poet nu poate fi general, un general nu poate fi pictor, un pictor nu poate fi romancier, un romancier nu poate fi critic, un critic nu poate fi creator, un creator nu poate fi om de acţiune, un om de acţiune nu poate etc. etc. E de neînchipuit câtă ardoare dialectică pune amicul meu în a-mi dovedi propoziţiile lui. Argumentele lui par într'adevăr impresionante, dar oricum a priori îmi vine greu să le primesc. M'am hotărît deci să-i fac o mică farsă. I-am arătat o sculptură de un artist incontestabil, fiind sigur de efect, deoarece amicul meu are gust, câtă vreme nu e în reţeaua teoriilor.
— Ei — am întrebat eu — ce zici de asta?
— Admirabil!
— Uită-te bine! Iţi place sau nu?
— Dar fireşte! E o operă remarcabilă.
— Este autorul sculptor ori nu?
— Ce întrebare? Este.
— Te întreb încă odată: îţi place sau nu-ţi place?
— Imi place, frate.
— Ei bine, este de un pictor.
O uşoară roşaţă acoperi obrazul amicului.
— Cum? Nu-ţi mai place acum?
— Ba da. Dar mă întreb dacă plăcerea nu e subiectivă.
— Ştii că ai haz? E frumoasă sau nu?
— Un pictor e sclavul colorilor şi atunci e firesc ca şi în sculptură să pună mai mult colorit decât adevărate mişcări plastice...
— E frumoasă sau nu?
— Oricum geniul se specializează: nu poţi vedea în acelaş timp şi lumea spaţială şi cea interioară...
— Eu te 'ntreb: e frumoasă sau nu?
— Fiecare artă cere o experienţă completă. Un sculptor trebue să cunoască marmora, pictorul colorile, nu e timp destul în viaţă pentru amândouă artele...
— E frumoasă sau nu?
— Pe urmă, vezi tu, nimeni n'a izbutit până acum să creeze ceva mare în două arte deosebite. Michelangelo însuşi în pictură nu este decât un sculptor, lucrul se vede cât de colo...
— Chestiunea nu e asta. Sculptura pe care ţi-am arătat-o e frumoasă ori nu?
Amicul lăsă capul în jos:
— E interesantă fireşte, dar chestia e complexă, nu e în căderea mea s'o resolv. Să vedem dacă rămâne.
— Prostule, — am izbucnit eu atunci — eşti sclavul teoriilor. Ei bine, sculptura asta nu e de un pictor ci de un sculptor curat.
Amicul nu mai îndrăzni să afirme că-i plăcea din nou.

ARISTARC

Este meritul întreg al d-nei Alexandrina Călinescu care dovedeşte nu numai calităţi de educatoare ci şi de creatoare, d-sa expunând o prea frumoasă icoană, unde printr'un ritm nou al distribuţiei liniare obţine o interesantă interpretare iconografică.

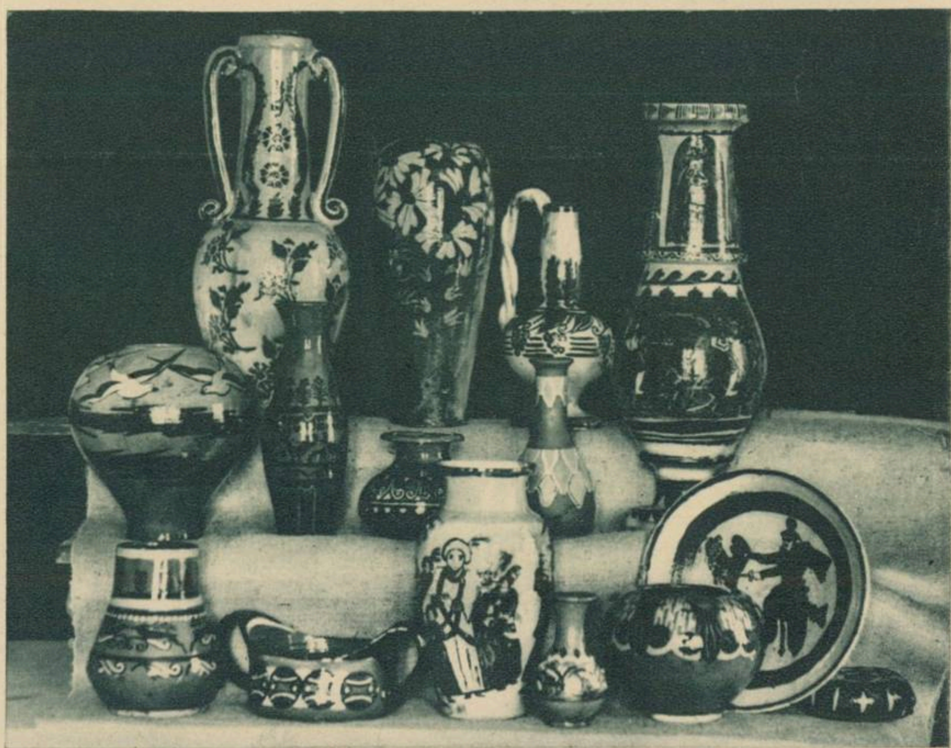
Aceleaşi cuvinte bune se cuvine să le adresăm şi d-rei *Maria Chelsoiu*, conducătoarea secţiei de ceramică. E o artă care cere nu numai simţ decorativ dar şi un efort manual, o filieră technică delicată, greu dc parcurs până la un sfârşit ireproşabil. Ceramica rezultă de multe ori din întâmplare, din capriciul fazelor de transformare, acea a arderii fiind principală.

întâmplă astfel ca o icoană să fie preţioasă ca execuţie dar improprie spre a fi socotită de provenienţă pur clasică.

In acest proces delicat de identificare, d. Profesor N. Iorga a avut şi autoritatea şi experienţa de a asigura şcoalei d-sale o orientare sigură şi norme neîndoelnice de urmat. Rămânea să găsească o meşteră pricepută care să le pue în practică. A aflat-o în persoana d-nei *Alexandrina Călinescu*, elevă apreciată a cunoscutului pictor francez André Lhote.

Rezultatul obţinut de d-sa prin eleve diletante — căci cursurile şcoalei dela Vălenii de Munte sunt urmate numai de învăţătoare — este mai mult decât mulţumitor. In afară că sunt lucrate după procedeele technicei vechi bizantine, stăruindu-se asupra putinţei de a scoate maximum de frumuseţe din materialele întrebuinţate şi mai ales din armonizarea între aur şi culori — s'a pus pasiune şi conştiinciozitate în execuţie. Figurile sfinţilor sunt uneori stângaciu modelate (nu se putea cere mai mult) dar draperiile şi ornamentaţiile sunt realizate după un desen sigur, melodios şi prin culori curate, proaspete, de adevărat farmec decorativ. Şi trebue să ţinem seamă că formarea elevelor se produce într'un timp scurt — în doi ani.

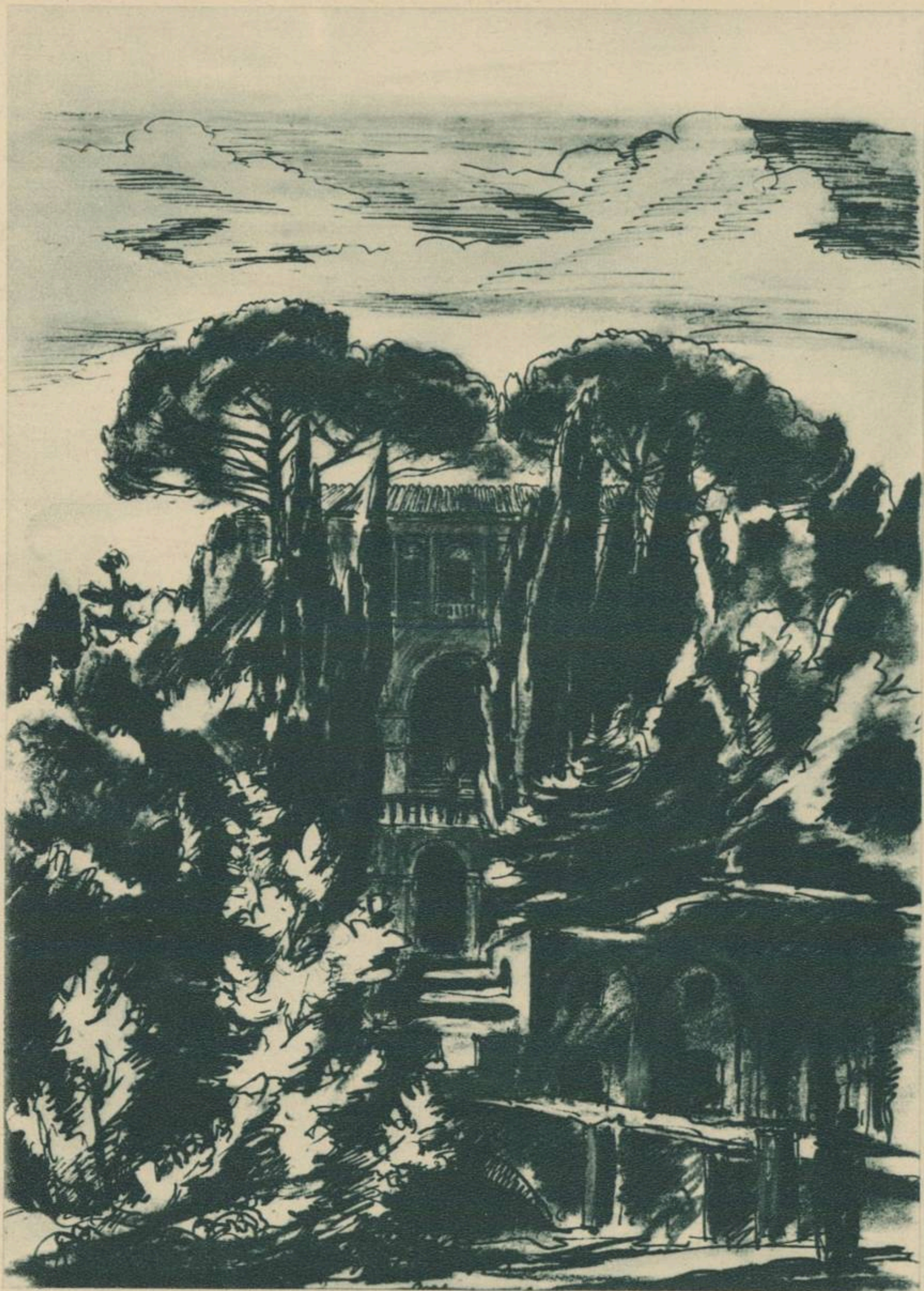

Contribuţia artistică se poate totuşi deosebi prin formă şi culoare. Amândouă căutate de d-ra Chelsoiu să se potrivească tradiţiei populare, prin simplitate şi franchetă. Scrisul fin al culorilor împlineşte îndemânatec un motiv decorativ, întotdeauna luminos şi tineresc.

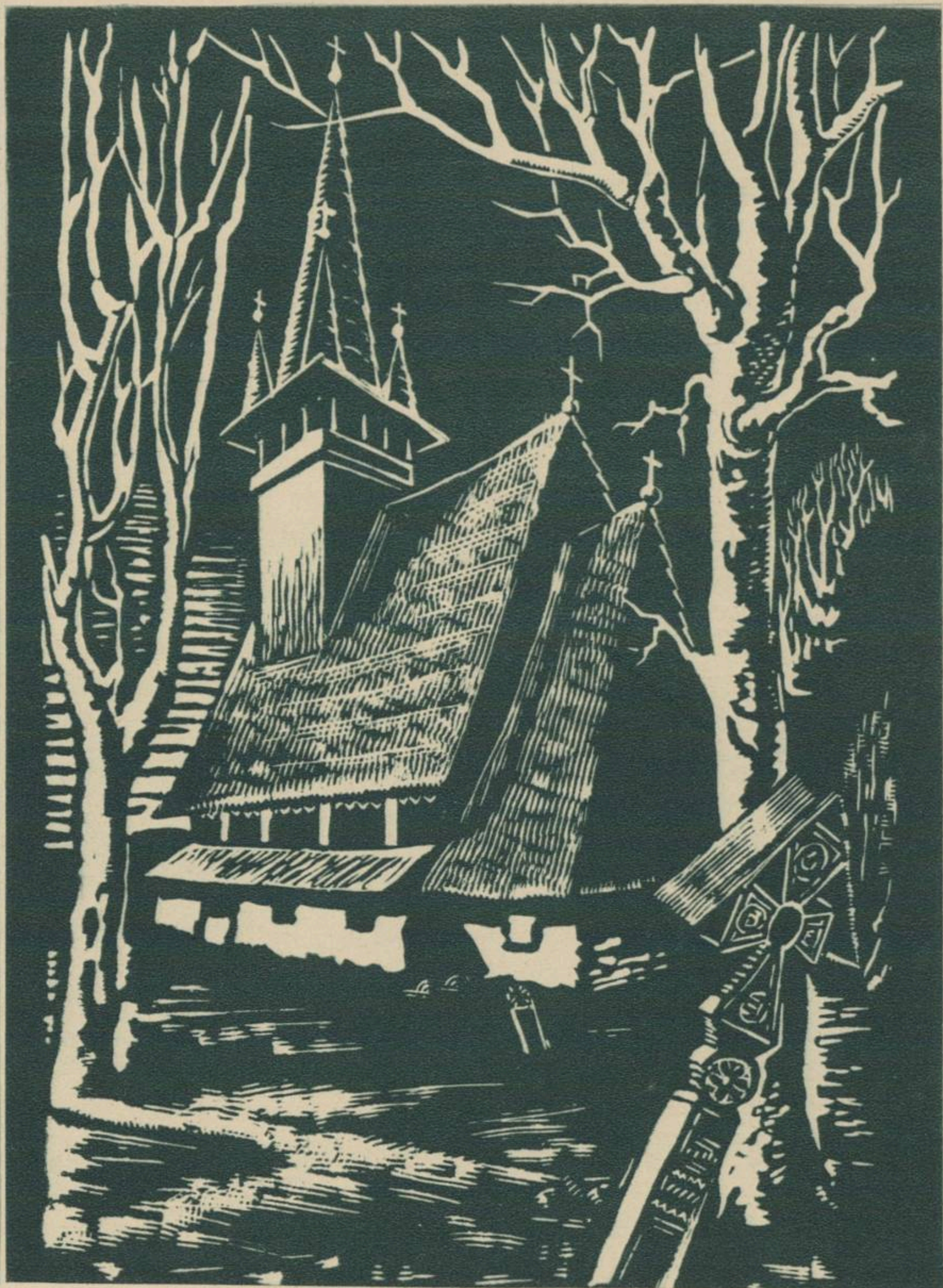
D-ra *Niţulescu* expune câteva scoarţe, după modele rare, cu câmp unitar şi cu o liniatură subţire, limpede.

O activitate întreită, aşa dar, din cele mai merituoase.

TACHE SOROCEANU

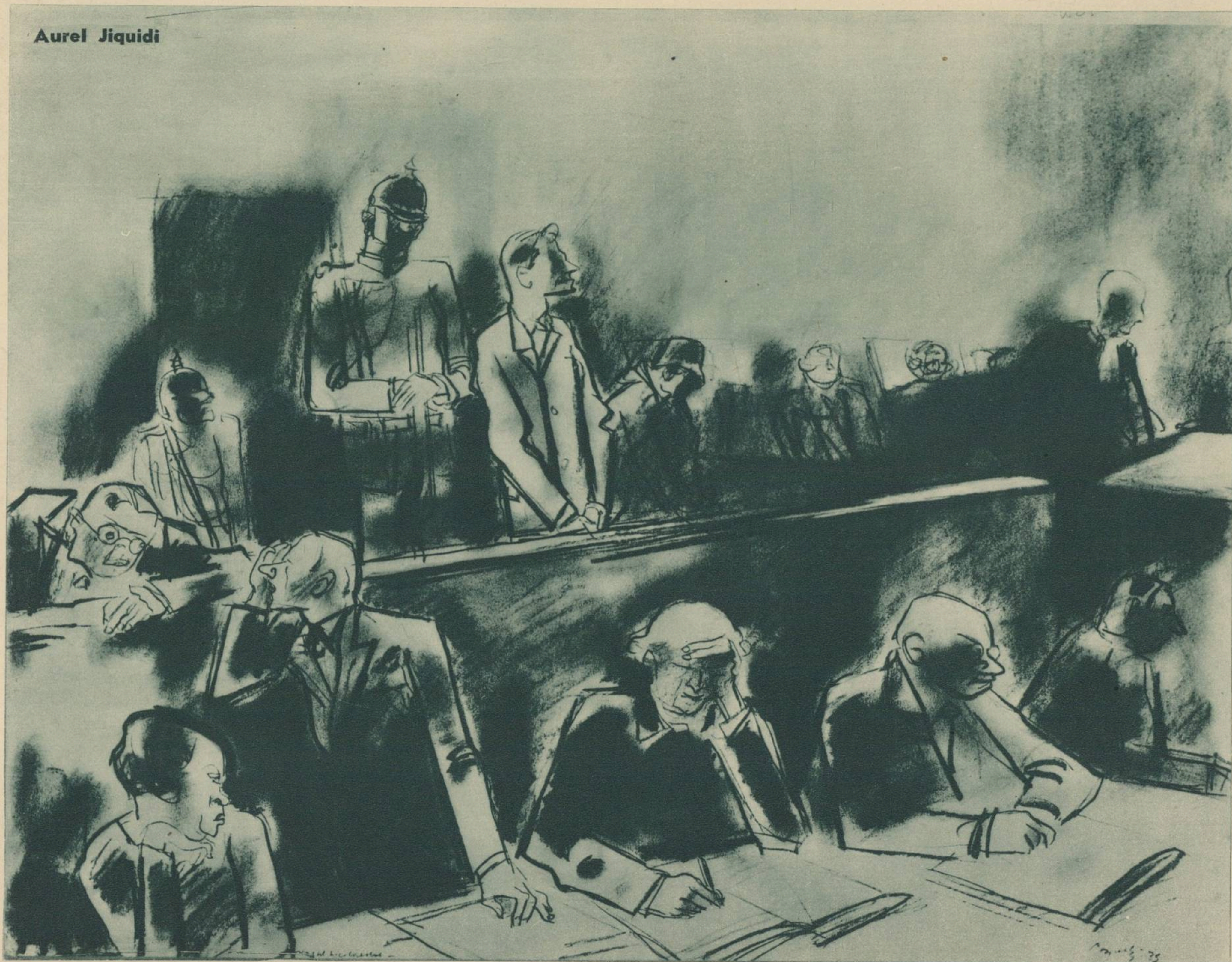

V. Ivanoff

G. M. Cantacuzino

Aurel Jiquidi

IMPRIMERIILE „ADEVERUL" S. A., BUCUREȘTI

Adevĕrul literar și artistic

914-

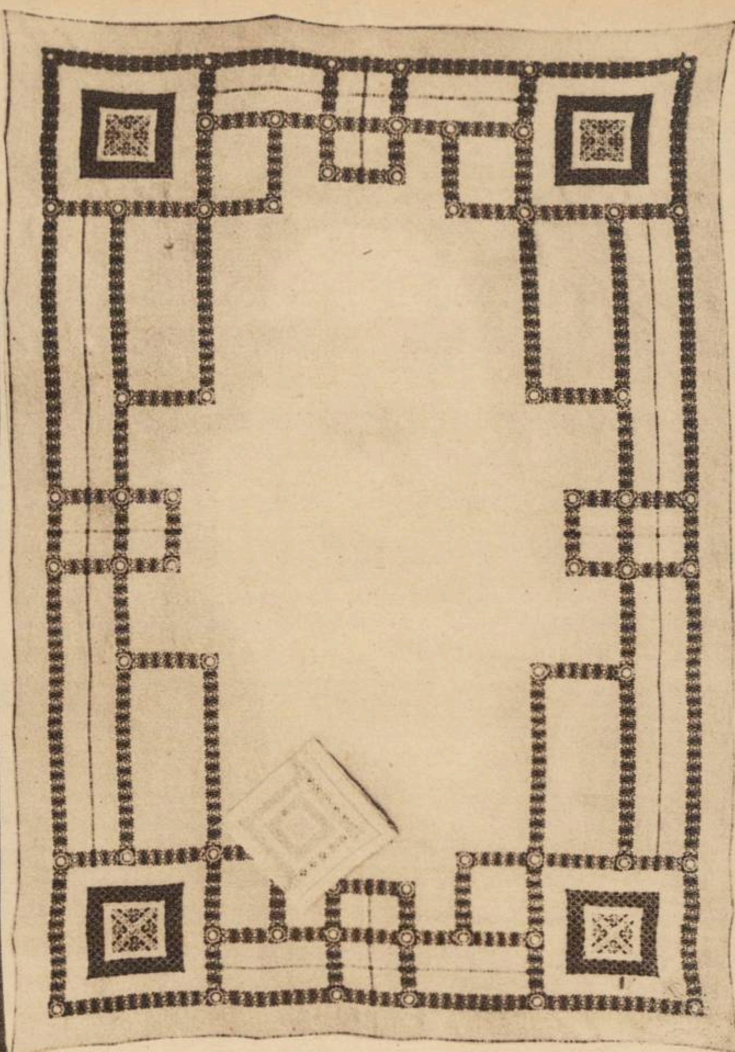

Marius Bunescu: Portret

Marele Premiu Național

Expoziţia asociaţiei cercurilor de gospodine

STATUL nu poate face totul — cu atât mai puţin într'o ţară unde sunt multe de desăvârşit şi chiar multe de început. In complectarea unei educaţii dincolo de zidurile şcoalei, în organizarea vieţii în mediuri copleşite de greutăţi materiale şi stăpânite de obiceiuri nefaste, în apropierea unei civilizaţii elementare sănătăţii morale şi fizice, statul nu poate asista mereu pe individ. Oamenii trebue să înveţe şi singuri. Ar izbuti desigur dacă împrejurări nenorocite nu i-ar împiedica. A spune că natura şi viaţa sunt cele mai bune şcoli înseamnă a vorbi frumos dar fără răspundere. Şi când sprijinul celor mai puternici şi mai luminaţi trebue acordat în cazuri vitale pentru un popor, cum ar fi creşterea copiilor, higiena mamei şi a alimentaţiei unei familii, atunci ezitarea ajunge criminală, chiar dacă ar fi justificată. Ori câtă bunăvoinţă ar avea statul în astfel de cazuri, lucrul nu poate fi îndeplinit de funcţionari ci de suflete entuziaste de misionari.

Atunci rolul statului e suplinit de iniţiativa particulară. Din nefericire foarte rară la noi şi mai ales foarte rar durabilă. Astfel că nu vom şti cum să salutăm mai recunoscători o realizare izvorâtă din îndemn public şi susţinută din total dezinteres, din spirit de sacrificiu, din delicată şi rodnică grijă umanitară. Una din aceste opere de binefacere, poate cea mai variat şi mai serios organizată, este aceia a Asociaţiei Cercurilor de Gospodine.

Infiinţată acum aproape două decenii, instituţia a parcurs un drum pe care e greu să-l rezumăm în câteva cuvinte. Ceia ce a înfăptuit Asociaţia Cercurilor de Gospodine o arată expoziţia ei actuală, unde sunt prezentate rezultatele pe terenul asistenţii sociale şi produsele atelierelor de artă populară, o arată ţesăturile şi cusăturile, hărţile, fotografiile şi graficele, dar mai lămurit poate s'o urmărească miile de suflete ale celor mici ca şi ale celor mari, care s'au bucurat cu mirare şi cu scâncet de vietate alintată după vitregii, de o vorbă frumoasă, de un sfat bun, de o îmbrăcăminte curată, de un culcuş moale, de o hrană dulce, acolo, departe, în colţuri umile, în colţuri uitate de ţară.

Atenţia Asociaţiei s'a îndreptat întreagă spre educarea şi formarea morală a femeii, acea hotărâtoare contribuţie în trăinicia şi fericirea unui cămin, influenţând direct însăşi existenţa unei societăţi, însăşi existenţa unei ţări. A fost o faptă pornită dela inima caldă a unor nobile femei către inima femeilor ţării. Ca ele, cele multe, necăjite, neluate în seamă, împovorate de nevoi, să iasă la lumină, la un liman de linişte şi optimism în îndeletnicirile lor hărăzite de natură şi viaţa căminului: de gospodină, soţie şi mamă.

Tradiţia a tot ce este expresie artistică populară trebuia păstrată împotriva unei civilizaţii rău înţeleasă. Minunea cusăturilor, a ţesăturilor şi a înfloriturilor, de un gust şi o sensibilitate care făceau din lucrul manual transpunere sufletească, trebuia să continue adăogire trecutului de uimitoare bogăţie. Să nu se piardă nimic, să nu se înstrăineze, să nu se ştirbească o conştiinţă plămădită dealungul veacurilor din bucuriile, din durerile, din dorurile şi visurile unui neam. Şi în acelaş timp, munca femeii să aducă un sprijin material în traiul unei căsnicii. Femeia să ia parte activă în viaţa unei familii — lucrând, nu numai ascultând, colaboratoare, nu pasivă.

Gândul cel bun, înţelept şi fapta privea, după cum am văzut, nu numai munca războaelor de ţesut şi a acului, ci viaţa toată a femeii, a femeii care luminează casa, face pe bărbat mai bun şi muncitor şi călăuzeşte paşii copiilor. Trebuia însă procedat cu delicateţă şi totodată cu convingere, căci e greu de apropiat sufletul omului din popor, neîncrezător şi sperios ca păsările cerului. Şi dacă vom socoti şi piedicile materiale, strângerea fondurilor unei astfel de opere, educarea personalului, organizarea cercurilor şi atelierelor şi încă multe altele, atunci ne vom da seamă de câtă energie, perseverenţă şi curaj au trebuit Asociaţiei Cercurilor de Gospodine ca să izbândească.

Şi toată strădania aceasta, dealungul celor 18 ani, a stat sub semnul discreţiei. Nici surle, nici tobe, niri tirade goale, ci muncă susţinută aprig, fapta, pilda vie şi rodnică, cu răsunet adânc. Câteva expoziţii care să măsoare calea străbătută, popasuri de reculegere pentru cei ce s'au ostenit, îndemnuri pentru cei odihniţi. Dintre toate, manifestarea de acum e cea mai elocventă. E şi firesc — se bucură de prestigiul care-l dă timpul.

Bilanţurile şi graficele sobre arată că s'au înfiinţat zeci de dispensarii, grădini de copii, ateliere de lucru, biblioteci, s'au dat sute de mii de consultaţii gratuite, de vizite la domiciliu, s'au împărţit ajutoare în bani şi îmbrăcăminte de milioane, s'au cumpărat atâtea localuri, s'au înzestrat atâtea cabinete medicale. Şi când femeia bolnavă şi săracă a găsit alinarea durerilor, când s'a simţit mângâiată şi ajutată, când copilul îi creştea frumos, datorită sfaturilor şi asistenţii medicale, atunci lucrul ei de mână a prins să sporească şi să se împlinească cu dragoste. I s'a furnizat material din cel mai bun, i s'au dat directive, i s'au complectat cunoştinţele. Iată, stau pe pereţi zeci de scoarţe de cea mai autentică inspiraţie românească, pe mese sute de broderii meşteşugite şi în dulapuri costume de o somptuoasă bogăţie decorativă.

Nu mai este vorba de un bazar ocazional, cu improvizaţii care dacă au urme de artă populară pot trece drept cusături şi ţesături româneşti. E o întoarcere la izvoare vechi, un respect pentru tradiţie, un rezultat al unei călăuziri şi al unei alegeri a mijloacelor — modele şi culoare — făcută cu siguranţă şi rafinament — Un mare farmec se desprinde din toată această îmbinare între simţ artistic şi răbdare, o melodie evocatoare, ştiută şi parcă mereu alta, şi mândrie pentru destoinicia ţărancei noastre. Dar bănueşti şi o disciplină, un

ANUL XV *II SERIA IIII No. 914 Lei 5 Exemplarul Duminică 12 Iunie 1938

ADEVĚRUL LITERAR ȘI ARTISTIC

Director: M. SEVASTOS

UN ROMAN

Am citit într'un suflet ultima carte a d-lui G. Călinescu [1].

Subiectul acestui roman a fost schițat în recenzia care a apărut într'un număr trecut al „Adeverului Literar".

Acțiunea romanului se petrece în Capitală — oraș zugrăvit de autor prin trăsături caracteristice. Ni se prezintă Bucureștii de dinainte de războiu — târg care amintește atât de mult provincia, uneori chiar satul... obârșia aproape a tuturor orașelor noastre.

Iată cum descrie autorul strada Antim, într'o seară dela începutul lui Iulie 1909:

„Strada era pustie și întunecată; și în ciuda verii, în urma unor ploi generale, răcoroasă și foșnitoare ca o pădure. Intr'adevăr, toate curțile și mai ales ograda bisericii erau pline de copaci bătrâni, ca de altfel toate curțile marelui sat ce era atunci Capitala. Vântul scutura, după popasuri grele, coamele pomilor, făcând un tumult nevăzut; și numai întunecarea și reaprinderea unui lan de stele dădeau trecătorului bănuiala că mari vârfuri de arbori se mișcau pe cer...

„...Strada era pustie și lumea părea adormită, fiindcă lămpile de prin case erau stinse sau ascunse în mari globuri de sticlă mată, ca să nu dea căldură. In această obscuritate, strada avea un aspect bizar. Nici o casă nu era prea înaltă și aproape niciuna nu avea cat superior. Insă varietatea cea mai neprevăzută a arhitecturii (operă în deobște a zidarilor italieni), mărimea neobișnuită a ferestrelor, în raport cu forma scundă a clădirilor, ciubucăria ridiculă prin grandoare, amestecul de frontoane grecești și chiar ogive, făcute însă din var și lemn vopsit, umezeala care dejghioca varul și uscăciunea care umplea lemnăria, făceau din strada bucureșteană o caricatură în moloz a unei străzi italice".

In acest decor, complectat din timp în timp cu noui aspecte, se desfășură acțiunea — natura trecând însă, cum e și natural, într'un oraș, pe ultimul plan.

Drama se joacă în case, în suflete...

Decorul cenușiu al Capitalei este înfățișat în liniile și cu culorile naturale — șterse, fumurii, depărtate.

Când însă eroii se înfundă în mijlocul naturii, autorul își moae penelul în culori vii, strălucitoare...

Și, deși-i vorba de un tablou al Bărăganului — regiune pământie și monotonă — d. Călinescu știe să-i dea o surprinzătoare viață plastică.

Eroii pornesc în trăsură pe Bărăgan:

„Brișca însăși era un vehicul de lux, ușor ca un caic; și cei doi cai negri erau așa de voinici și de nervoși, încât trăsura părea mai ușoară decât era într'adevăr...

„..Câmpia era așa de plată și de întinsă, încât nu i se zărea nici o margine. Fâșii enorme de pământ care fusese lanuri de grâu, erau acum niște întinse miriști isprăvite pe orizont, din care se ridica un bâzâit formidabil, fără oprire, de cosași, vărsați în atâta cantitate pe câmp, încât la trecerea trăsurii, săreau ca niște stropi mărunți de noroi. Otilia prinse unul chiar pe rochia ei; dar, când vru să pună mâna pe insecta de culoarea paiului putred, rămase numai cu un picior minuscul între degete...

„...Multă vreme lipsa desăvârșită a oricărei așezări omenești, dădea călătorilor impresia eșirii din orice margine posibilă a civilizației și diforma noțiunea de timp. Era numai un ceas de când coborîse din tren și Felix se simțea pierdut de sute de ani pe locuri în care orice urmă de civilizație fusese distrusă demult de soare și de erburi. Lanurile începură după câțiva kilometri să se întunece și se ivi o pustietate stearpă de colburi negre cu o ușoară mălurire în depărtare"...

Dar minunată este descrierea trecerii bivolilor:

„Un noroiu negru gros părea că se rostogolește moale dinspre zare spre trăsură, un noroiu cald care fierbe și plesnește, făcând să se miște domol suprafața lui. Bucăți din această lavă pătă câmpul pe ici pe colo, adunându-se spre centrul invaziei. Strigătele guturale, sugrumate, crescură în val și noroiul începu să se prăvale mai cu putere, sguduind pământul...

„...Colbul crescu ca o furtună și înegri totul. In inima lui se zărise întâile vite lungi, negre, cu capul aplecat și adulmecător ca al unor rinoceri, mergând ondulat ca o barcă neagră pe Styx. Apoi veniră mai multe laolaltă plutind, îndesate unele într'altele, pline de nămoale încrustate, bărboase; și însfârșit invazia fu atât de generală, încât brișca fu înconjurată de acești zei negri care trăgeau din nări privind spre Otilia, confundând-o poate cu o buruiană mai înaltă. Toată câmpia părea din pricina colbului cotropită de bivoli. Tropotul, răgetele sugrumate făceau o larmă surdă în care răsăreau niște urlete sălbatece...

„...In curând, printre bivolii mai risipiți dinspre margine, se ivi călare cu un băț în mână, un om aproape gol, cu pielea tot așa de neagră și de mânjită de noroi uscat ca și a bivolilor. Degetele picioarelor atârnând fără scaune, erau îmbrăcate într'o coajă de tină. Noroiul în care intrase, i se lipise în țurțuri de perii fluerelor. Sudoarea îngroșată cu colb, îi brobona fruntea adăpostită sub o pălărie mică ardelenească, foarte unsuroasă, și sămănând cu tichia lui Mercur. Părea Hermes însuși, rătcit prin nămoluri, cu caduceul rupt.

...Otilia țipă deodată, fiindcă un bivol indus în eroare de rochia ei albă, își apropiase fălcile lungi și păroase,m irosind-o și cu înclinarea de a o rumega. Pascalopol îl lovi cu biciușca peste bot și vita se trase înapoi, năruindu-se peste celelalte. Și unul din caii dela brișcă necheză la vederea ciurdarului. Turma se scurse încet ca o lavă groasă ridicând un fum gros de praf și reconstitui de cealaltă parte a câmpului acea târire colboasă".

Scriitorii plasează deobiceiu descripții de natură, în operele lor, cu rost și fără rost. D. Călinescu stabilește cadrul acțiunii cu socoteală — desfășurând decoruri largi pe Bărăgan și punând culise de pânză cenușie în scenele bucureștene, așa cum se joacă Hamlet în unele teatre, între draperii de pânză neagră..

Eroii vorbesc, fiecare, o limbă proprie — într'un anumit stil. Ce deosebire între vorbirea escrocului Stănică și între vorbirea Otiliei !

D. Călinescu nu creiază personagiitip, ci oameni vii — cu oarecare calități, printre multe defecte. Mai de grabă — oameni cu unele izbucniri de afecțiune și de bunătate, din vulcanul glodos al unui suflet abject. Chiar avarul moș Costache, chiar escrocul Stănică au unele gesturi contrare firii lor de toate zilele.

Citești romanul d-lui Călinescu cu curiozitate, luat de evenimente — dar sub o permanentă apăsare sufletească. Simți uneori senzația de sufocare.

Autorul, înzestrat cu un fin spirit de observație, a prins toate defectele societății noastre — făcând o formidabilă chintezență sociologică.

Personagiile te urmăresc și te torturează ca niște oameni vii — spre care ai vrea să te întorci brusc și să le tragi palme, chiar dacă nu-ți stă în fire.

Când ai citit ultima foae, ai o impresie de ușurare.

In lectură, n'ai fost supărat de nenaturale flori de stil, stilul sobru și simplu al d-lui Călinescu neinterpunându-se între cititor și viața cărții. Parcă ești pus față în față cu lumea fără nici un intermediar artistic.

La noi, autorii sunt în deobște oameni fără cultură. „Enigma Otiliei" te încântă și ca opera unui om cult în adevăratul înțeles al cuvântului, un om dotat cu o vastă cultură literară și artistică. Autorul, stăpânit de preocupări intelectuale, strecoară și cititorului astfel de preocupări. Iți deschide largi perspective spirituale. Umblă după un sens al vieții și te face să urmărești și tu cu energie, un înalt scop în lume.

M. SEVASTOS

1 G. Călinescu: *Enigma Otiliei*, 2 vol. Edit. Națională-Ciornei București.

Antologia tinerilor poeți contimporani

P. STATI

Furtună

La marginea pădurii m'a m despărțit de mine,
M'am risipit zadarnic, cu prins de'ntunecimi...
Fântânile simțirii de chi pul tău sunt pline,
Când mă cobor cu teamă, privind în adâncimi.

Pe munte neguri albe, pluteau văluri ușoare
Intinse peste codrul întunecat de brad...
Doar piscul singuratic st a luminat în soare,
Pe când în văi pribege, fâșii de raze cad.

Stăpân al firii, cerul, un templu de lumină
Albastru fără margini, misterios și clar,
Iși revărsa pe lume splen doarea lui divină,
Țesând cu mâni măestre, visări fără hotar.

Veneau de pretutindeni vrăjitele ispite
Și mă lua avântul năzui tor, spre cer,
Pe drumul care duce la culmile'nsorite,
Dar nu mă lasă gândul, să plec din nou stingher.

Vrajă

In adumbriri de gene, do rm ape viorii,
Dorm noapte fermecată sub ceruri azurii.

Sclipiri de neștiute și dr agi mărgăritare
Se oglindesc in ele ca'ntr' un afund de mare.

Din ele se revarsă isvor ul luminos,
A cărui undă pură mi-i pururea prinos.

Și ca să-i țin talazul dep arte de abis,
Temându-mă de soartă, în suflet l-am înc...

Chiar de-i pleca vreoda tă în alte zări străi...
Privirile-ți pierdute să le păstrez cu mine.

Austria care a fost

Cultura austriacă a fost fără îndoială germană în esența sa, dar de o nuanță cu totul specială, care o făcea să difere foarte mult de cultura Reichului și-i dădea originalitatea ei incontestabilă.

Inspirația sa își are izvorul în Italia încă din secolul al XVI-lea, chiar și în teatru, până ce în 1750, prin instalarea la Viena a unei trupe franceze de comedii, făcând din Burgtheater un teatru al tragediei franceze. In această atmosferă apare Grillparzer, cel mai autentic poet austriac, ce caută să se inspire în poezie ca și în teatru numai din sufletul și istoria Austriei, accentuând nota prezenței mediteraneene și retrăind visul anticilor Heleni.

El reînvie trecutul de glorie în care Austria se confundă cu Spania și este pătruns de spiritul european care stăpânea pe acele vremuri Viena. Shakespeare este scriitorul său cel mai iubit, contactul cu tragedia clasică este neîntrerupt în toată viața sa sufletească, a studiat în amănunt esențialul operei lui Lope de Vega și a lui Calderon. De o întinsă formidabilă cultură, Grillparzer rămâne totuși credincios spiritului vienez și păstrează frumosul element de tradiție dramatică națională.

El impune un europenism intelectual, o sinteză a tuturor valorilor dramatice din lume, tocmai în timpul când romantismul orientează spiritul Reichului, din ce în ce mai mult, spre trecut și spre naționalism.

El creează atmosfera de oboseală și pesimism, care se regăsește către sfârșitul secolului, sub influența lui Baudelaire și a simboliștilor, în grupul Yung Wien, întemeiat prin 1890. Poezia „decadentă" din Viena e însă mai bogată în rezonanțe de cât acea a Parisului, din care s'a inspirat. Feeriile lui Hofmannsthal au accentul acesta pronunțat de resemnare prea mare, chiar în opera „Eri", scrisă la 17 ani, dar numai până în preajma celor douăzeci de ani ai săi. De aci înainte atitudinea sa se schimbă. In 1914, Hofmannsthal după ce scrie, la patruzeci de ani, comedia sa „Ein Jedermann" căutând drumul spre sufletul poporului său, el revine din ce în ce spre catolicismul cel mai simplu, acel de tradiție medievală. Iar după dărâmarea Austriei, credința sa religioasă se apropie de acea a dramaturgilor spanioli și în special de Calderon. După 1920 poezia lui Hofmannsthal se încadrează mai mult în Salzburg, cu stilul baroc al catedralei sale capo d'operă a influenții italiene căutând să reînvie Austria lui Grillparzer și să aducă poporului spre originile sale profunde, să exalte tot ceia ce simțea el că este pe moarte în Austria.

Am putea reaminti în câteva trăsături istoria Vienei care a fost.

Origina sa este Vindobona, stațiune romană pentru flotila de pe Dunărea de jos. După căderea dominației romane în secolul al V-lea, ea devine posesiunea și reședința margravilor Austriei. Primește în 1237 titlul de oraș imperial, căpătând o Universitate în 1480, apoi un episcopat și devine prin situația sa geografică piață comercială și cetate de război.

A fost cucerită în 1845 de Mathei Corvin, regele Ungariei până la 1490.

Turcii au cucerit-o în două rânduri, (1529—1683). Multe tratate de pace s'au făcut pe numele ei, în special acel ce a trebuit să lichideze războaiele napoleoniene (1814-1815) și să reorganizeze Europa. In secolul al XIX-lea a fost teatrul revoluției din 1848, a fost asediată și reluată de armata imperială în acelaș an. Din 1857 începe era sa de înfrumusețare și modernizare, cu dărâmarea zidurilor sale de întărire.

In 1918, Marele Războiu mondial o reduce a fi capitala unui stat de șase milioane jumătate de locuitori, ea păstrându-și populația de 1.865.000.

O JUMĂTATE DE OM

MARELE ROMAN AL SCRIITORULUI LUDOVIC DAUȘ

a fost distins cu premiul REGELE CAROL al II-lea oferit de Ministerul Artelor prin S. S. R.

EDITURA „ADEVERUL" S. A.

LEI 80

Al zecelea Goncourt

Ultimul membru al Academiei Goncourt René Benjamin este dimpreună cu Dorgelès și Carco, un mezin, un adevărat Benjamin, căci e născut în 1884. Personalitatea sa se caracterizează printr'o violentă aversiune față de studiile și disciplina școlară și se poate să fie aci origina operei sale „La Farce de la Sorbonne".

Satiristul de după războiu, autorul scrierei „Aliborons" a trecut drept un elev leneș, „un canere" în jurul lui 1900. De și naționalist integral, ura cazarma și gradații tot atât de mult ca și școala și pe profesori. Nu s'a simțit fericit decât în clipa când s'a eliberat și de una și de alta și a putut să se îndeletnicească cu ce-i plăcea, adică să scrie ceia ce gândea.

După ce a făcut teatru cu Antoine, René Benjamin publică, în 1913, satira cea mai comică și mai plină de răutăți din câte s'au scris asupra tribunalelor „Justices de Paix".

Cunoscut însă s'a făcut numai când a publicat Gaspard, în 1915, cu care a obținut imediat premiul Goncourt.

Dar tânărul autor nu-și prea face iluzie asupra succesului său: „Eram în plin războiu și singurul candidat", zice el însuși.

După războiu René Benjamin continuă să scrie satire din ce în ce mai mișcătoare. Satira profesorilor cu romanul: „La Farce de la Sorbonne", satira Soc. Națiunilor cu: „Les Augures de Genève", satira învățătorilor: „Aliborons et Démagogues". Nu se poate trece cu vederea nici scrierea sa celebră și atât de spirituală „Sous l'oeil en fleur de Madame de Noailles" în care însă se găsește și multă afecțiune și admirație, pe lângă săgețele spirituale.

In tot timpul acesta a scris și biografii: „Le Vie prodidigieuse d'Honoré de Balzac", „Mussolini", „Molière", „Sacha Guitry", „Charles Maurras" și celebrul „Soliloques de Barrès".

Satirele sale nu i-au adus numai glorie și bani. Multă vreme autorul lui „Aliborons et Démagogues" nu a putut ține vreo conferință în afară de Paris, fiind huiduit cu furie de institutorii luați în râs și insultați.

Il apărau „les camelots du roi" și aceasta a contribuit mult la legătura sa cu „l'Action Française". Totuși individualismul său nu i-a îngăduit nici odată să adere la vreun partid.

Teatrul este una din cele mai credincioasă dragoste ale sale și este încă în căutarea unui artist care să interpreteze pe „Balzac", piesa scoasă din cartea sa. După teatru conferința este printre activitățile sale favorite, pentru că îi place să seducă un public care se delectă când este ars cu gluma.

M. Zoscenco

MUSAFIRII

Firește nu mai încape nici o discuție! De câtva timp, musafirul a apucat pe-o cale anormală. Trebue mereu să-l urmărești. Ba, să îmbrace paltonul său; ba, să nu-și îndese de prisos încă o căciulă de oaie în cap.

Firește, mâncare poate să ia cât poftește. Dar dece să mai împacheteze de-ale mâncării în șervete? Asta, chiar că-i de prisos. Dacă nu bagi de seamă, ajung două sindrofii ca să te cureți, căci musafirii sunt în stare să plece cu tot avutul tău, până și cu paturi.

Iată, ce fel de musafiri s'au ivit!

De ultimele sărbători, s'a petrecut, la niște prieteni care se tem de musafiri, un mic incident.

Au fost invitați de Crăciun vreo cinsprezece musafiri feluriți. Dame și ne-dame. Băuturi și sugători.

A fost o sindrofie bogată.

Numai pentru mâncare s'a cheltuit vreo șapte ruble. Băutura, s'a cumpărat în tovărășie. Câte două ruble și jumătate fiecare nas. Damele-gratis. Deși, asta-i, drept să vă spun, o prostie. Nimerești câte-o damă care toarnă pe gât atâta, încât poate da oricărui bărbat o sută de puncte înainte.

Dar, să nu intrăm în amănunte și să nu ne enervăm degeaba. Asta îi privește pe amfitrioni. Ei știu mai bine.

Au fost trei amfitrioni. Soții Zefirof și bătrânul lor — Evdochimovici, tatăl nevestei.

Poate că pe bătrânul l-au invitat special, ca să-i păzească pe mosafiri.

— In trei, — și-au zis, — putem să-i urmărim mai lesne. Pe fiecare musafir îl supraveghem în parte.

S'au pus deci la pândă.

Primul căzut din rânduri a fost Evdochimovici. Acest moșneag, să-i dea Dumnezeu sănătate și bătrâneță fericită, s'a îndopat în cinci minute în așa hal, încât nici „maică" nu mai putea spune.

Șade butuc, îi joacă ochii și face semne damelor, despre anumite lucruri.

Amfitrionul, Zefirof, tare necăjit și amărât că socru-său s'a afumat în primele cinci minute, a început singur să alerge prin casă, să vadă cum și ca și ca să nu se întâmple ceva.

Dar, către miezul nopții, fiind prea amărât, ajunse și el într'un hal fără hal.

Și ațipi, chiar în sufragerie, lângă fereastră.

In consecință, s'a dovedit că l-a tras un curent și trei săptămâni a umblat cu fălcile umflate.

Musafirii, după ce s'au ghiftuit, au început să se joace și să se veselească.

Au purces cu baba gaia, apoi au trecut la baba oarba, în urmă s'au jucat d'a ascunselea.

In toiul jocului, se deschise ușa și intră madam Zefirova, palidă ca moartea, și zise:

— Asta-i, — zise, — adevărată porcărie! Cineva a fost la toaletă și-a deșurubat becul de 25 de lumânări. Curat că nu-i mai poți lăsa pe musafiri să se ducă la toaletă.

Se porni un vuet și o mare agitație. Papa Evdochimici, firește, se trezi pentru o clipă, se alarmă și se apucă de musafiri.

Damele, firește, fac gălăgie și nu se lasă să fie pipăite.

—Apucă-i pe bărbați, — zic, — în cazul cel mai rău.

Bărbații răspund:

— Dacă-i așa, să se facă o percheziție generală.

Se iau măsuri. Se închid ușile. Se percheziționează.

Musafirii singuri se prezintă pe rând, își întorc pe dos buzunările, își desfac hainele, își scot cizmele. Dar nu s'a descoperit nimic compromițător; afară de câțva sandwici și câteva sticluțe de vin, două păhărele și un clondir, nu s'a găsit nimic.

Madam Zefirova se scuză călduros — vorba aia: s'a pripit și a aruncat o umbră asupra unei societăți atât de alese. Și a declarat că presupune c'a intrat poate vre-un nechemat, care și-a deșurubat becul.

Cu toate astea, s'a stricat cheful. Nimeni n'a mai vrut să se joace d'a ascunselea, a încetat și dansul încins de balalaice și musafirii s'au împrăștiat cu încetul.

Iar dimineața, când amfitrionul își frecă ochii, totul se lămuri definitiv. Se dovedi că Zefirof, de frică să nu-i șterpelească vre-un musafir becul, l-a deșurubat și l-a băgat în haină. In buzunar lampa a plesnit. Pe semne că s'a așezat pe ea, când adormise lângă fereastră.

Traducere de F. DIMA

CURS DE POEZIE

V

VI

Să încercăm acum după ce am analizat câteva programe poetice să definim poezia. Zicea „să definim" dar cuvântul este mai mult o imagine, căci neexistând un concept clar de poezie ci numai sentimentul empiric al acestei poezii nu vom putea niciodată ajunge la o definiție. Voim să dăm numai o descripție esențială și nu a conceptului de poezie ci a poeziei ca obiect de percepție al simțului nostru critic. Cu alte cuvinte ne vom sili să determinăm care este factorul constant structural din marile poeme lirice asupra cărora există un consimțimânt estetic unanim.

Incă și azi mulți sunt stăpâniți de concepția veche a artei în general ca un produs de imitație. Ce-ar putea să imite poezia? Din lumea externă așa zisa natură, din lumea interioară sentimentele. Așa dar pentru mulți o poezie este frumoasă dacă cuprinde imagini frumoase de natură sau dacă e „sinceră", dacă e plin de „sentimente adevărate". Poezia de imitație a naturii duce la descripție și deci la pastel. In cazul cel mai bun ca poate duce la metaforă, care în foarte multe cazuri este un mod de a întări un aspect al naturii prin altul. Să cităm o știută poezie de D. Bolintineanu:

Pe o stâncă neagră într'un vechiu
castel
Unde cură'n vale un râu mititel
Plânge și suspină o tânără domniță
Rumenă suavă, ca o garofiță.

Aici sunt toate elementele de imittație. Natura e înfățișată prin „stânca neagră" și prin râul mititel", sentimentul prin „plânge și suspină". Un critic de tip școlar ar zice că poezia e remarcabilă prin frumusețea tabloului și prin [illegible] și sinceritatea emoției. Acestea sunt însă vorbe fără nici un conținut. Asta duce la concepția unui frumos obiectiv. Nu este nici un motiv să ne placă stânca și râul și singura îndreptățire a acestor elemente ar fi să ne informeze, ceeace nu este cazul nefiind vorba de nuvelă sau de roman. Oricât de amănunțit ar fi tabloul și nu este nici o rațiune pentru plăcere, de vreme ce nu există natură frumoasă și natură urâtă ci numai atitudini foarte variabile față de aceasta natură. Am putea spune atunci că arta urmărește imitarea naturii prin idealizare. Atunci metafora ar fi forma de imitație mai potrivită poeziei, întrucât înțelegem prin metaforă, deocamdată, o analogie între două reprezentări în scopul de a le întări. In versurile de mai sus ale lui Bolintineanu este o comparație:

Rumenă, suavă ca o garofiță.

Mulți vor spune că este frumos să compari obrazul tânăr cu o garoafă, pentru că roșața feței seamănă cu roșața garoafei, fiindcă prin urmare este analogie și deci în fond conformitate cu natura. Dacă însă medităm bine constatăm că acest punct de vedere este greșit. Să luăm alte comparații de Bolintineanu, privind tot femeea:

Am una cu cosița bălaie de fuior
De in și cu mijlocul, ai zice un mosor
Să-o ții prin intunerec, ca casa să-ți
lumine,
Atâta e de albă! să o aibi pe lângă
tine.

Ne putem întreba de ce ar fi frumos să compari mijlocul cu mosorul sau mosorul cu mijlocul? Dacă s'ar obiecta că de data asta imaginea este urâtă, am putea foarte bine observa că analogia nu e greșită întrucât și mijlocul și mosorul se îngustează. In realitate când o imagine place cauza nu este întărirea procesului mimetic, ci de cele mai multe ori abstragerea dela natură. In

Rumenă suavă ca o garofiță

cele două percepții „fața feciorelnică" și „garoafă" se suprapun și dau o nouă percepție suprarealistă, a unei existențe care să aparțină vegetalului și umanului totdeodată. Prin metaforă facem conștienți acele aprecieri aparent absurde care sunt posibile în vis. Metafora este modul de a visa al umanității. Luând dela om iscusința și dela cal iuțeala alergării omul a născocit centaurul care este condensarea unei comparații ce ar fi sunat cam astfel: un săgetător fuge cu iuțeală cavalină. Metafora, comparația nu sunt frumoase în sine ci pentru organizația din care fac parte. Cinematograful folosește curent metafora însă în modul cel mai potrivit fiindcă acolo orice greșală duce la absurditate. Bunăoară un individ în prada furiei izbește cu pumnul în masă și un zgomot prelung de sticlărie spartă răsună. Deodată ni se înfățișează un țărm stâncos de mare în care lovesc valurile. E un fel de a spune că furia omului este ca furia mării. Totuș nici un termen nici altul nu e frumos în sine, dar amândoi termenii sunt o simbolizare mai puternică a furiei. Intr'un cuvânt, comparația și metafora, care e o comparație rezumată, constituesc un poem mic, o structură particulară cu o temă dominantă. Fata rumenă ca o garofiță este de fapt nu o percepție din natură ci o organizație lirică pe tema suavitate.

Fiindcă este vorba de imitarea naturii să cităm acum vestitul sonet al lui Baudelaire *Correspondances:*

La Nature est un temple où de vi-
vants piliers
Laissent parfois sortir de confuses pa-
roles;
L'homme y passe à travers des forêts
de symboles
Qui l'observent avec des regards fa-
miliers.

Comme de longs échos qui de loin se
confondent
Dans une ténébreuse et profonde
unité,
Vaste comme la nuit et comme la
clarté,
Les parfums, les couleurs et les sons
se répondent.

Il est des parfums frais comme des
chairs d'enfants,
Doux comme les hautbois, verts com-
me les prairies,
— Et d'autres, corrompus, riches et
triomphants,

Ayant l'expansion des choses infinies,
Comme l'ambre, le musc, le benjoin
et l'encens,
Qui chantent les transports de l'esprit
et des sens.

Cum ar prețui critica școlară acest sonet, presupunând că n'ar rămâne nesimțitoare la farmecele lui? In cazul cel mai fericit, observând că deși e vorba de natură poetul nu dă reprezentări din natură ci propriu zis o definiție, ar decide că ideea a fost exprimată plastic, prin urmare ci elemente din natură, căci ce este plastic cade sub simțuri. Deci plastic este sinonim pentru cei mai mulți esteți cu frumos și cum plastică e în fond orice imitare a naturii, natural este sinonim cu frumos. Dar de ce plasticul să fie numai decât frumos? Problema este cu totul absurdă și nimeni n'ar putea să-i dea o deslegare. O imitație exactă a unei priveliști cu mijloace fotografice ar trebui să fie în chip necesar frumoasă. La asta se răspunde că imitația frumoasă e colorată și personală. Vasăzică se pune un accent deosebit pe intensitate. Dar aici cădem în plină subiectivitate, căci mie poate să-mi para foarte colorat ceeace altuia i se pare incolor.

De fapt, analizând bine sonetul lui Baudelaire, descoperim în el nu idei în sensul de concepte pe deoparte și imitații de natură, adică plasticități, pe de alta, ci elemente disparate organizate într'o structură nouă care nu e nici din domeniul logic nici din acela al percepției naturii. Intre stâlpi, cuvinte, parfumuri, copii nu este niciun raport de realitate. Fondul poeziei îl formează inițierea solemnă într'o pretinsă ordine metafizică, după care parfumurile și coloanele ar colabora. Mișcarea rituală, comunicarea sibilinică, acestea sunt elementele poemului și dacă se poate vorbi de natural în chip figurat bine înțeles putem remarca doar colaborarea simfonică a tuturor imaginilor. Deci nici vorbă nu este de vreo imitație ori de vreo simbolizare platică a naturii. Sonetul e un fel de compunere muzicală, descriind doar organizațiunea interioară a poetului, spaima lui în fața universului.

Sunt unii care vor spune acum: firește, poetul își exprimă prin mijlocirea imaginilor propriul lui sentiment. Deci a doua formă de imitație, de imitație a realității interioare, este „sentimentul adevărat", „sinceritatea". Să ne întrebăm dar ce sentiment exprimă Baudelaire din gama știută a sentimentelor? Răspunsul e greu de dat tot așa cum e greu de dat în muzică. E adevărat că am pomenit de spaima în fața universului dar acesta e un mod de a vorbi. Poetul are o teroare calmă, o spaimă religioasă care e mai mult un act de cunoaștere. Fondul poeziei nu este „sentimentul" ci atitudinea de inițiere în ordinea ascunsă a lumii.

Să vedem ce valoare poate avea sentimentul în poezie? Cei mai mulți îl socotesc ca un punct de plecare, recomandând sinceritatea, adevărul. Lucru în aparență curios. Cele mai sincere simțiri nu dau cele mai bune poezii, putem chiar spune dimpotrivă. Iată o poezie plină de sentiment scoasă la întâmplare dintr'o revistă literară recentă:

Mă doare sufletul
Mă doare inima
Mă doare dorul,
Mă doare tot ce-mi amintește
De clipele noastre dragi.

Versurile sunt firește rizibile pentru cei care au o oarecare noțiune de poezie, dar pentru omul simplu ele sunt sguduitoare, căci de cele mai multe ori prin sentiment se înțelege mărturisirea unei mari dureri și unei mri pasiuni, la acestea reducându-se după vulg sentimentele posibile. Nu trebue nici o analiză ca să ne dăm seama că aceste versuri pline de sentiment ne lasă reci și că ele nu-și ating de loc scopul lor de a mișca. Una din cauzele frigidității lor este că ele nu sunt simbolizarea propriu zisă a sentimenelor ci doar schema lor logică. Dor, durere nu sunt sentimentele însiși, ci noțiuni de sentimente, conceptul prin care sintetizăm un număr de observațiuni asupra conduitelor umane. Nimeni nu simte durere când un poet declară că e cuprins de durere. In versurile lui Eminescu

Pe lângă plopii fără soț
Adesea am trecut
Mă cunoșteau vecinii toți
Tu nu m'ai cunoscut.

nu e amintit noțional niciun sentiment, dar totuși noi avem o clipă de regret și de indignare, fiindcă ni se pare scandalos ca o femee să ignoreze până într'atât pe liricul trecător. Ne este indiferent dacă pe poet îl doare sau nu sufletul, singurul lucru interesant este pentru noi ca poezia să fie eficientă. Dar că, din acest punct de vedere, o poezie poate fi bună fiindcă exprimă durerea este un lucru foarte discutabil. Practic vorbind o simfonie poate să ne producă exaltațiune ori tristețe, dar nu există nicio bucată muzicală care să exprime în mod hotărât vreun sentiment. In de multe ori citatul sonet al lui Gérard de Nerval *El desdichado* se vorbește de nemângâere și de melancolie:

Je suis le ténébreaux, — le veuf, —
l'inconsolé,
Le prince d'Aquitaine à la tour
abolie:
Ma seule *étoile* est morte, — et mon
luth constellé
Porte le *soleil noir* de *la Mélancolie,*

dar nu ne cuprinde melancolia ci o turburare de natură conoscitivă. Un oracol turbure vorbește despre destinele unui poet. Nu numai că sentimentul nu produce sentimentul, dar noțiunile nici nu sunt cum se socotește ostile emoției și n'am avea decât să citim pe Dante și pe Eminescu, poeți foarte abstracți. Nu se pot închipui versuri mai discursive ca acestea:

Per me si va nella città dolente
Per me si va nell'eterno dolore
Per me si va tra la perduta gente.

Giustizia mosse il mio alto Fattore
Facemi la divina potestate
La somma Sapienza e il Primo
Amore.

Dinanzi a me non fur cose create
Se non eterne ed io eterno duro:
Lasciate ogni speranza voi ch'entrate!

Emoția pe care ne-o produc este considerabilă, fără să putem determina practic sentimentul. Este și aci o emoție inițiatică, turburarea în fața unei sentințe obscure din care rezultă impenetrabila ordine a universului. Incât concluzia este aceasta: *poezia nu are nicio legătură cauzală cu sentimentele așa zise adevărate și nici nu urmărește să trezească sentimente. Emoția poetică dacă este un sentiment este un sentiment sui-generis, o emoție nepractică.*

Este momentul de a combate o expresie nefericită care circulă în publicistica română și care uneori sub pana unor oameni cu aparență de inteligență, expresie care e un instrument din arsenalul celor care văd în artă o imitație. Expresia este *a reda.* Mai toți constată că un poet *redă* bine natura, că altul *redă* bine un sentiment. Expresie îngustă, aproape trivială, fiindcă arta nu redă nimic ci dă ceva care e din natură numai întrucât poezia însăși și arta însăși sunt și ele fenomenologic aspecte ale naturii în accepțiunea cea mai largă. Portretul unui individ nu este o redare a fizionomiei individului, nici măcar o idealizare a lui ci este în plan estetic o invenție. Nu există în natură anatomia din sculptura greacă. Dar dacă întrebăm: arhitectura ce redă, cine ar putea da un răspuns valabil? Arhitectura e una din artele cele mai pure, alături de mistică și de poezie, fiindcă ea creează o supra-natură, și ca să nu se înțeleagă greșit în sensul idealizării, o contra-natură, în mijlocul naturii.

O vorbă care circulă mult dela o vreme este *gratuitate.* Arta în deobște și poezia în special sunt gratuite. Ce trebue să înțelegem prin aceasta? Că poezia e scoasă de acolo de unde nu este nicio activitate de adaptare teretică ori practică, adică din nimic. Mulți fac această eroare sinonimizând gratuitatea și puritatea și recomandând extirparea oricărei materii. Insă poezia e în punctul ei de plecare un act de viață deplină. Ca să cântăm trebue întâi de toate să trăim. Gratuitatea se înțelege de către poeții moderni ca o abdicare dela orice scop de adaptare. Intr'adevăr ideea ne adaptează întrucât ne orientează în lumea sensibilă, sentimentul ne adaptează întrucât ne semnalează plăcerile și durerile existenței. Poezia este însă o activitate fără finalitate, întrucât nu ne dă nicio imagine a realității și nu ne previne. In termeni obișnuiți poezia nu ne învață deci nu se cade să fie didactică și nu ne arată ce e bine și ce e rău, deci nu trebue să fie morală. Poezia nu instru-

(Continuare în pag. 6-a)

ește și nu educă, ea e un pur exercițiu spiritual.

Noțiunea de gratuitate se leagă cu aceea de obscuritate sau mai bine zis de infinitate. Intrucât poetul nu voește să comunice nimic din lumea aceasta, el trebue să evite a părea finit, să se ferească a spune totul. Impreciziunea, clar-obscurul, lacuna acestea crează poezia, după Paul Valéry și de altfel după mulți alții. Thibaudet citează două vechi strofe din Maynard:

Mon ami, chasse bien loin
Cette noire rhétorique;
Tes ouvrages ont besoin
D'un devin qui les explique.

Si ton esprit veut cacher
Les belles choses qu'il pense,
Dis-moi, qui peut t'empêcher
De te servir du silence?

Maynard firește, cel puțin așa pare, ironizează pe un poet obscur fără să-și dea seama că dădea definiția cea mai bună a poeziei, invers. Intr'adevăr tăcerea, absconsitatea, sunt cele mai nimerite mijloace de a trezi predispozițiunea ceremonială, caracteristică poeziei și de a da impresiunea de gratuitate fără sentimentul vidului. Căci atunci când ascunzi pari a spune ceva mai adânc decât atunci când spui totul. A spune totul înseamnă a fi discursiv și discursivitatea este retorică. Toți poeții moderni au veștejit retorismul în frunte cu Verlaine:

Prends l'éloquence et tords lui son cou.

Nu trebue să se confunde însă obscuritatea gramaticală cu absconsitatea substanțială. Poeziile lui Eminescu sunt foarte discursive, chiar elocvente și cu toate acestea sunt sibilinice, ceremoniale și din potrivă multe versuri hermetice moderne dau impresia unei inteligibilități rău ascunse. Absconsitatea este dar un corolar al gratuității, un semn de substanțialitate cu refracție infinită.

O altă noțiune curentă azi este aceea de *joc*. Ideea că arta ar fi un simplu joc al oamenilor mari a fost sugerată încă de Schiller, dar încercarea de demonstrație s'a făcut în estetica modernă. Apoi s'ar fi constatat că arta nu intră totuș în mecanismul jocului propriu zis. Totuș ideea de joc e bună și poeții o folosesc cu predilecție. Poeziile lui Ion Barbu se intitulează *Joc secund*. Trebue să luăm cuvântul într'un sens analogic. Poezia nu e jocul copiilor care exercită pentru existență, dar e una din activitățile caracteristice umanității care seamănă mai mult cu jocul. Tipice la joc sunt aparenta gratuitate, ritualul și tehnica severă. Paul Valéry accentuiază în deosebi asupra acestei laturi a poeziei, a ordinei, a necesității. De aceea el cultivă versul clasic, care sugerează mai puternic ordinea de sine, fără nicio finalitate. Este interesant că Tudor Arghezi și-a intitulat la rându-i culegerea de poezii *Cuvinte potrivite* deci foarte în spiritul lui Paul Valéry. Prin urmare poezia n'ar urmări să comunice nimic, ci ar fi numai o potriveală de cuvinte după anume legi ale organizării spiritului.

Este acum momentul să facem o observațiune. Ideea, pornită din groaza de elocvență, că poezia nu spune nimic poate duce la erori, la o sterilitate numită impropriu purism. Organizarea spiritului presupune totdeauna un sens și lucrul a început să fie observat. Dementul nu mai este în stare de a ne comunica nimic, întrucât s'a alienat dela logica noastră, dar atitudinea lui este de a spune ceva. Dacă vorbirea lui n'are sens ea are forma cel puțin a sensului. Popoarele și poeții vechi au produs mituri. Aceste mituri sunt obscure dar au un sens multiplu și infinit. Nu există mod de exprimare care să nu sugereze un sens chiar fără explicare. Muzica este arta cea mai lipsită de conținut și cu toate acestea intelectualitatea nu-i lipsește. Căci muzica pare sforțarea disperată a unui mut de a comunica prin tonuri nearticulate un adevăr ce va rămânea mereu obscur. In chipul acesta, acel deziderat al lacunei este realizat în chip perfect numai de muzică, fiindcă muzica e o lacună prelungă, o năzuință goală la expresivitate. Deci trebue să distingem inteligibilitatea de intelectualitate. O poezie nu trebue să fie inteligibilă adică nu trebue să *ne* instruiască dar trebue să ne comunice totuș ceva din ordinea lăuntrică a spiritului poetului. Această sforțare de a comunica iraționalul, profundul, trezeșie emoția noastră și ne dă iluzia că poetul exprimă sentimente. Presupunându-se întrebat de o fetiță ce este poezia, Giosuè Carducci răspunde așa:

O piccola Maria
Di versi a te che importa.

Esce la poezia
O picola Maria
Quando malinconia
Batte del cor la porta.

O piccola Maria
Di versi a te che importa.

Această poezioară produce o puternică impresie, pe care unii ar explica-o prin faptul că poetul e plin de sentiment. Dar construcția poeziei e didactică. In fond emoția vine din altă parte. Poetul ia atitudinea solemnă a unui om ce spune ceva, dar nu spune nimic în termeni inteligibili. Din ținuta solemnă, din ceremonia fals didactică iese sugestia imposibilității poetului de a explica sensul interior al activității. Totul rămâne abscons. Adriano Tilgher în *Estetica* lui pare a-și da seamă de caracterul intelectual al poeziei dar formula lui e prea subtilă. In tot cazul el își dă seama că ceeace dă organizațiunea unei poezii este factorul intelectual, ideea în interesul cel mai pur, pornirea de a comunica. Noi am spune așa: poezia este un mod ceremonial, ineficient de a comunica iraționalul, este *forma goală a activității intelectuale*. Oamenii de toate zilele spun că, ca să se facă înțeleși poeții să joacă făcând cași nebunii gestul comunicării fără să comunice în fond nimic decât nevoia fundamentală a sufletului uman de a prinde sensul lumii. Ion Barbu într'o foarte frumoasă poezie a simbolizat această năzuință intelectuală, tradusă în rit și cântec, atribuind-o universului întreg:

Ar trebui un cântec încăpător,
precum
Foșnirea mătăsoasă a mărilor cu
sare;
Ori lauda grădinii de îngeri, când
răsare
Din coasta bărbătească al Evei
trunchiu de fum.

— Sfârșit —

G. CALINESCU

Viața teatrală

„Dela munte la mare", comedie muzicală la Grădina A.R.P.A. Colos

Stagiunea de vară s'a deschis în mod oficial Sâmbăta trecută la Grădina ARPA-Colos, — izolată în mijlocul blockhauzurilor care o înconjoară din toate părțile — unde o trupă de elemente tinere și valoroase, condusă de d. Ion Vasilescu a reprezentat „De la munte la mare", o comedie muzicală datorită colaborării d-lor Eug. I. Mirea, H. Nicolaide și I. Vasilescu.

Teatru de vară este una din caracteristicile Bucureștilor. A intrat în ritmul de viață al Capitalei și constitue un gen dramatic cu totul special, care s'a adaptat unor cerințe, — legitime ce e drept — impuse de calvarul toridelor raze de soare pe care bucureșteanul le poartă în spinare de dimineață până la asfințit.

Către seară, omul care a muncit din greu, și a suferit căutând un colț de umbră, simte nevoia de a-și ridica ochii către cer, nestingherit de nimeni, și bucuria de a se uita la stelele care din depărtarea lor îi aduc o adiere binefăcătoare. Pentru desăvârșirea acestei contemplații, îi place omului să audă ca prin vis o melodie ușoară, pe care o va cânta fals câteva zile în șir, până ce i se va imprima pe coardele vocale cu tonul just, și e bucuros să poată surâde alene, la auzul unor spirite pe care știe el instinctiv că le-a mai ascultat cândva, dar care îl interesează totuși fiindcă sunt scutite de orice efort perceptiv.

Și iată dece, directorii de teatre, care suferă și ei vara de căldură, au înțeles doleanțele unui public venit la grădini, nu pentru arta dramatică, nici pentru plăcerea de a vedea un spectacol, ci numai pentru a se gândi în liniște, cum are să se rezolve problema caniculei, a doua zi, când soarele îi va trimite din nou raze încărcate cu aburi și praf.

Deaceea, avem datoria de a nu lua în serios spectacolele de vară. Ele trebuesce înregistrate cu acea doză de indiferență bunăvoitoare, de indolență orientală.

S'a întâmplat însă un lucru foarte curios. Tânărul director, d. Ion Vasilescu, a reușit să ne prezinte un spectacol demn de toată lauda, pe care, oricât am vrea să rezistăm, ne este imposibil să nu-l luăm în serios.

S'a risipit atâta vervă din partea autorilor, atâta trudă din partea interpreților, atâta armonie din partea compozitorilor, încât s'a închegat o realizare meritorie din toate punctele de vedere.

Să ne înțelegem. Nimic nou n'a fost creat sub cerul liber. Dar în mijlocul aceleași ambianțe, și bazat pe elemente deja cunoscute, ansamblul alcătuit de Ion Vasilescu a reușit să găsească lucruri noi, fericit inspirate și realizate cu o grije demnă de toată lauda.

Spectacolul dela Grădina Arpa-Colos poartă pecetea efortului. Și acolo unde se muncește cu râvnă, chiar într'un domeniu care nu aduce nimic nou, e imposibil să nu reușești ceva bun.

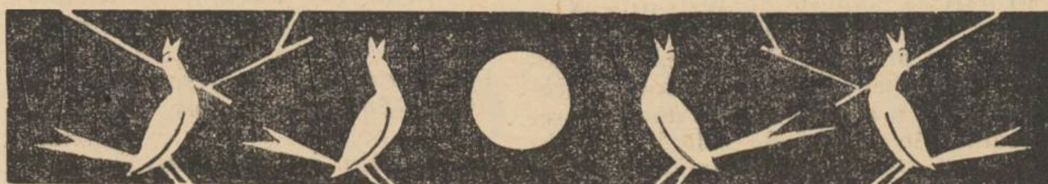
„Dela munte la mare" este o comedie muzicală, sau mai bine zis, un vodevil care s'a transformat în operetă, și pe care ansamblul dela Grădina Colos l-a jucat ca o revistă. Intr'un cuvânt, câte ceva din toate genurile ușoare de teatru, dar totul realizat în mod omogen și cu multă îngrijire.

Am remarcat eforturile d-lor M. Emilian și R. Rang, de a juca mai mult „teatru" decât revistă. Am apreciat umorul sec, din ce în ce mai stilizat al d-lui G. Groner, cum și verva minunată a d-lui H. Nicolaide, care, de astă dată, autor, a fost modest cu d-sa, împrăștiind tot duhul în rolurile celorlalți. Bun ca întotdeauna d. Giovani și neschimbat d. N. Antoniu. Mult mai puține laude avem de adus ansamblului feminin. D-nele Virginica Popescu, Florica Demion, Jeana Doljan, Didona Rădulescu, Henrieta Gamberto și Lulu Savu s'au identificat cu anumite roluri de revistă, din care, oricâte eforturi ar face, nu vor putea niciodată eși. Au jucat însă cu multă conștiinciozitate, dând ansamblului acea notă de omogenitate pe care o remarcam mai sus.

Decorurile d-lui Modran foarte reușite. Cât despre muzică, d. Ion Vasilescu s'a întrecut pe sine însuși, dând la iveală câteva arii extrem de melodioase, (cum de pildă a fost „Bătrâne București").

Un spectacol bine închegat și foarte plăcut.

GH. NENIȘIOR

Ziua de naștere a unui binefăcător

Boala e cu mult mai ucigătoare decât dinamita și de altfel există mult mai multe boale ca dinamită. Din motive inexplicabile, însă, ne îndreptăm toată atenția cu mult mai mult spre descoperitorul dinamitei, decât spre oamenii care au studiat boalele și au găsit mijloace pentru a lupta contra lor. Vrem, însă, să amintim ziua de naștere a unui om, față de care întreg Universul ar trebui să i se prosterne: *Sir Ronald Ross*. Pentru știință și omenire el a fost unul din cei mai însemnați pioneri. Ross și-a făcut descoperirile sale în spital și în laborator, fără sgomot și deaceea puțini știu ce-a descoperit acest modest englez cu privire la malarie, la țânțar și la chinină, descoperire care a schimbat jumătate din fața lumii. Stomacul țânțarului este desigur un spațiu foarte mic pentru descoperiri de fapte noui, însă Ross a găsit un lucru, pe care oricine ar trebui să-l cunoască. Iată-l: un țânțar, care a înțepat o persoană atinsă de malarie, capătă în stomacul său puțin sânge infectat. Stomacul țânțarului elimină germenii malariei, care se înmulțesc și infectează imediat persoana înțepată de acest țânțar. Cu alte cuvinte: stomacul țânțarului e o mică fabrică de malarie și singurul transmițător al temutei maladii.

Sir Ronald Ross a știut prea bine că înțepăturile de țânțari se produc destul de des și că posibilitatea infecțiunii este aproape sigură. El a scris în cartea sa despre prevenirea malariei că prin distrugerea tuturor țânțarilor s'ar putea nimici malaria, însă deoarece acest lucru este imposibil, singurul mijloc pentru combaterea malariei este administrarea chininei.

Și azi încă, singurul tratament al malariei cu renume mondial este cel cu chinină.

Ca profilaxie *„Comisiunea antimalarică a Ligii Națiunilor"* recomandă o doză zilnică de 0,4 grame de chinină în tot timpul sezonului malariei; iar ca tratament — o doză de 1-1,2 grame zilnic timp de 5-7 zile. Nu se aplică un tratament ulterior, ci toate recidivele se tratează în acelaș mod.

ENIGMA OTILIEI

CÂTEVA PĂRERI CRITICE

Aşi vrea să-l felicit pe domnul Călinescu pentru biruitoarea sa operă. Dar nu ştiu cum să încep. Sunt lucruri cu care literatura română nu m'a prea obişnuit, deoarece numai doi sau trei scriitori merită, după ce scot o nouă carte, să le dărueşti sufletul şi să-ţi însuşeşti curajul de-a anunţa lumii cetitoare că a apărut încă o victorie a minţii, în aceste vremi. E atât de stenic să-ţi dai seama că şi în literatura noastră apar cărţi cari pot sta alături de Balzac. Şi atât de rar se întâmplă acest lucru, încât când asemenea cărţi ies din teasc, te surprind oarecum nepregătit. „Enigma Otiliei" este o carte uluitoare, de răscruce, o carte care „înlocueşte oficierul stării civile"... e destul să vă spun că domnul Călinescu a creat romanul oraşului, aşa cum domnul Rebreanu l-a făcut pe acela al satului. Un suflu epic, o putere de făurire a personagiilor, un stil de o limpezime deconcertantă, direct neliterar şi cu toate acestea viu, organic, fac din „Enigma Otiliei" o biruinţă a scrisului românesc. Iar d. G. Călinescu să fie sigur că anul 1938 îi va purta numele în materie de roman...

Aşi vrea să-l întâlnesc pe Stănică Raţiu, unul dintre eroii romanului „Enigma Otiliei" al d-lui G. Călinescu, să-l întâlnesc şi să-l pălmuesc pentru tot lichelismul de care dă dovadă, pentru toată ticăloşia de care este capabil, şi apoi să-l dau pe mâna parchetului pentru furt şi omor. E atât de viu acest Stănică, atât de real, încât el pare mai mult intrat din viaţă în carte, decât din carte în viaţă. In fond Stănică face parte din umanitatea romancierilor pe care i-aşi numi de geniu, dacă n'ar fi vorba de d. G. Călinescu, deoarece nu se mai cuvine să catalogăm pe un autor în viaţă la rubrica la care se trec numai morţii. Dar dacă ne impunem această restricţie, totuşi nu putem să nu divulgăm un lucru : „Enigma Otiliei" inaugurează „avec un coup de maître" romanul oraşului românesc. „Ion" şi „Enigma Otiliei" iată cei doi poli ai epicei româneşti. Până acum am avut încercări respectabile, realizări fragmentare, promisiuni îmbucurătoare, dar un echivalent al lui „Ion" în epica oraşului literatura noastră nu a cunoscut. In genere, romancierii oraşului românesc făceau psihologism, sociologism şi tot în genere romancierii noştri realizaseră abia nuvela de proporţii mari. Singurul care a creat epicul urban, care a avut arta să făurească oameni aici, în scris, dar valabili pretutindeni este d-nul G. Călinescu...

ERASM (PETRU MANOLIU)
(Lumea Românească)

„Enigma Otiliei" este o carte surprinzătoare — din orice punct de vedere ar fi cercetată. Sfârşind să citeşti, îţi mărturiseşti — e o lucrare închipuită de cronicarul care cercetând şi disecând sute de cărţi asemenea, — s'a hotărît să scrie el un roman închegat, dens, plin...

Construcţia cărţii este de factură balzaciană, dela primele rânduri, prin amănuntele frazei sinuoase, în jocul de planuri epice, — joc care face ca povestirea să unduiască asemeni unui fluviu. Jocul de planuri — în cuprinsul aceluiaş capitol, îngădue perindarea rapidă de decoruri şi oameni, — o strămutare a acţiunii în tablouri — (de-aci, statornicirea de planuri paralele în jocul voinţelor). Procedeu teatral care prilejueşte cititorului apropierea frecventă de eroii cărţii. Eroii, burghezi, se agită, se mişcă în planurile panopticum-ului acesta, trăesc nestânjeniţi, construiţi deplin până la halucinaţie. Fiecare din eroi rămâne pe linia sufletească pe care păşeşte din prima clipă. Amănuntele vin să-i împlinească făptura, verbiajul personal îi colorează dialogul şi-l urmăreşte de câteori revine. E atâta viaţă în toţi eroii din „Enigma Otiliei", cum numai marii creatori de artă literară au închipuit : Otilia, Felix, Moş Costache Giurgiuveanu, Pascalopol, Titi, Simion, Aglae, acel uluitor Stănică, alcătuesc o galerie inedită, pe care condeiul d-lui G. Călinescu a încrustat-o până la a concura starea civilă. Niciun adjectiv nu e de prisos, pentru a semnala soliditatea construcţiei, viaţa eroilor, palpitul de înaltă tensiune al întregii cărţi. „Enigma Otiliei" a dat literaturii noastre un romancier care stăpâneşte adânc ştiinţa scrisului — (stil, procedee, viziune), şi nu se încurcă în felurite metode literare. D. Călinescu rămâne — cu romanul său — pe linia romanului clasic, al lui Balzac şi Stendhal. Dela Liviu Rebreanu... — nu s'a scris încă o carte atât de întreagă şi de frumoasă".

N. PAPATANASIU *(Arta)*

Viaţa orăşanului, în toate complexurile ei, nu ni-a fost descrisă încă de nimeni cu atâta minuţiozitate, cunoaştere şi temeinicie. S'a mai încercat şi s'au redat în unele scrieri fragmente din viaţa târgoveţului, mai cu seamă a mahalalelor târgurilor. Toate au fost însă simple lucrări pospăitoare care, dacă nu s'au uitat încă, vor trece desigur şi neîntârziat în uitare. Cu *Enigma Otiliei* e altceva. Nu putem vorbi în acelaş timp de-această adevărată operă, completă în ceiace priveşte tabloul înfăţişat şi de celelalte diverse scrieri apărute până la *Enigma Otiliei*.

Enigma Otiliei e suverana. E atât de evocatoare, atât de puternică, atât de reală şi de stăruitoare încât înăbuşe tot ceiace se credea bine realizat până la ea. Numai după ce-ai trecut peste lectura ei îţi dai seama de sterilitatea celorlalte lucrări cari au încercat viaţa orăşenească. Intre copertele *Enigmei Otiliei* se închide viguros şi dibaciu freamătul oraşelor noastre. Această minunată lucrare se aşează şi rămâne cu îndreptăţire lângă *Ion* al d-lui Rebreanu pentru a arăta posterităţii însuşirile unui alt mare scriitor român în persoana d-lui G. Călinescu.

C. GH. POPESCU
(Afirmarea-Satu Mare)

Pe neaşteptate... autorul „Vieţii lui Eminescu" aruncă în vitrina librăriilor unul dintre cele mai consistente şi mai viabile romane de după război. Nota pitorească, de notaţii puţin sumbre — d. Călinescu având o predilecţie pentru interioarele grele, stil „vieux temps", şi pentru o faună cu ticuri, manii şi habitudini ciudate — din „Cartea nunţii" se regăseşte şi în *Enigma Otiliei*, într'o maturitate a viziunii însă, care dă o vitalitate sigură personagiilor şi un suflu de autenticitate situaţiilor. Vocaţia de romancier a d-lui G. Călinescu se poate spune că pune în cumpănă vocaţia criticului şi a istoricului literar.

(Vremea)

Sfârşind romanul d-lui G. Călinescu nu te poţi opri să nu recunoşti, sincer, că literatura noastră s'a îmbogăţit cu o carte de valoare... D. Călinescu e un scriitor complect şi experimentat, deplin stăpân pe limbă şi pe stil şi pe cele mai delicate taine ale scrisului, pe care îl desăvârşeşte şi îl înţelege metodic după un sistem sigur şi fără greş, spunând totdeauna numai aceea ce vrea să spună; obiectiv faţă de personagiile cărţii, ale cărora reacţiuni, în faţa faptelor şi evenimentelor le înregistrează cu atenţie şi cu precizie, în evoluţia lor sufletească, determinate de imperativul logicei caracterului şi psihologiei lor. Virtuozitatea cu care romancierul reuşeşte să mlădieze limba, potrivit cerinţelor subtile ale scrisului, e datorită, credem, şi intervenţiei şi controlului de fiece moment, al criticului... „Enigma Otiliei" este, mulţumită faptului că întruneşte toate aceste preţioase însuşiri, o carte de maturitate literară ce deschide drumul autorului ei, spre o serie de opere noui, menite să însemne o dată strălucită în literatura românească.

... In special, figura lui Moş Costache, unul din personagiile centrale ale romanului e de un realism şi de o adâncime de pătrundere ce învederează arta superioară a autorului. Indârjirea cu care bătrânul acesta îşi apără avutul, împotriva cupidităţii celorlalţi şi situaţiile ce rezultă din ciocnirile dintre sgârcenia şi dragostea lui de bani şi dintre sentimentele lui de iubire faţă de copila lui, expusă invidiei şi persecuţiilor rudelor cari sunt chemate să-l moştenească, sunt descrise cu un umor şi cu o veridicitate ce afirmă o remarcabilă cunoaştere a naturei omeneşti. Aglae, sora lui Moş Costache, Simion, soţul acesteia, şi copiii lor, Titi, Olimpia şi Aurica; moşierul Pascalopol, a cărui onestitate sufletească ar putea să desfidă pe aceea a primilor creştini, şi Felix, tânărul cu sensibilitate de elită, îndrăgostit candid de Otilia sunt tot atâtea figuri înfăţişate cu impresionantă măestrie, cu toate notele lor caracteristice. Cartea mai cuprinde un erou, construit cu o naturaleţă, cu o putere de intuiţie şi o savoare psihologică, ce ar merita să facă singure obiectul unui articol special. Eroul acela e Stănică : avocat fără procese, chiţibuşar de mâna întâi, totuşi când e vorba să găsească mijloace pentru a sâcâi şi încurca pe ceilalţi; intrigant, prin temperament şi ocupaţie, în unicul său folos; lipsit de conştiinţă până la a merge până la furt, dar adânc pătruns de sentimentul şi ideea de familie; prefăcut şi mincinos până în măduva oaselor, dar având periodic clipele lui de bunătate, de înduioşare şi nobleţe, Stănică circulă febril de-a-lungul paginilor cărţii, se agită, pe temeiuri şi mobile precise şi bogat justificate, întotdeauna viu, adevărat şi rupt din actualitate, amintindu-ne cu beteşugurile lui, de atâţia alţi Stănici pe cari i-am cunoscut fiecare din noi, în viaţa noastră şi pe propria noastră socoteală.

ALEX. ANESTIN *(Ordinea)*

Stănică Raţiu este unul din cele câteva tipuri — nu prea multe — pe care le-a dat literatura românească. Tip şi totuşi violent conturat şi zugrăvit cu tocmai atât pitoresc cât trebue ca să nu se piardă în schematic...

Familia Tulea este zugrăvită de autor cu o rară vigoare. Figura sgârcitului Giurgiuveanu este de asemenea tratată magistral.

Dar dintre toţi, mai ales Stănică Raţiu — care este de fapt eroul romanului — este acela care trăeşte cu mai multă intensitate. Este un personaj care nu poate fi uitat. Se impune atenţiei noastre şi rămâne în amintire mai veridic şi mai viu decât o fiinţă reală. Marea artă, creatoare de viaţă, ne cucereşte mai mult chiar decât viaţa însăşi. Este tocmai ceeace se întâmplă cu romanul lui G. Călinescu.

AL. AL. PHILIPPIDE
(Viaţa Românească)

...cartea d-lui Călinescu are forţa, complicaţia, profunditatea umană şi asprul pesimism al unei istorii de Dostoiewski. Imposibil de spus care dintre tipuri are mai multă importanţă. Aceste tipuri nu sunt teoreme de geometrie morală, ci oameni, cu părţi bune şi părţi rele, cu aspecte josnice şi aspecte nobile. In sfârşit grotescul se amestecă mereu cu tragicul, conduitele bufone sau demente contrastează, îndulcindu-le, cu actele tragice. Istoria este plină de fiinţe complexe, inteligibile, fiecare separat şi din punctul lor de vedere.

Tânăra şi încântătoarea Otilia este totdeodată superficială şi profundă. Moş Costache este în acelaş timp un harpagon desgustător şi o inimă iubitoare şi gingaşă. Domnul Pascalopol este egoist ca orice flăcău bătrân bogat şi cultivat, dar are o facultate de renunţare şi un dar de a se supune, zâmbind în faţa evidenţei şi în faţa inevitabilului care-l face aproape altruist şi în orice caz generos. Stănică Raţiu, fântână de vulgaritate şi de josnicie, este, când vine cazul, un om de treabă. El este escroc, dar are un ideal; nu se ştie bine care, dar se simte că acest ideal doarme în fundul sufletului aşteptând un minimum de prosperitate materială ca să dea muguri. Chiar la personagiile episodice ca Aurica — fata bătrână dezolată — Titi, tânărul înapoiat şi stupid, tanti Aglae — burgheza mediocră şi avidă, Georgeta — cocota de treabă etc. găsim trăsături eterodoxe prin raport la psihologia centrală şi care o completează complicând-o.

Din toate acestea rezultă o impresie de mare bogăţie, de viaţă luxuriantă, unde pasiunile, aci violente şi vizibile, aci refulate şi adormite, se încrucişează, se combină sau se resping. In interiorul acestor două case alăturate şi aşa de stranii, din care cititorul nu iese decât rar ca să se întoarcă numaidecât se petrece o enormitate de lucruri...

Am voi, ca să terminăm, să spunem câteva cuvinte despre stilul autorului, despre arta sa de a scrie. D. Călinescu posedă, sub acest raport, un mare talent. El are imagini strălucitoare, expresii „qui font mouche", o proprietate adesea diabolică în alegerea cuvintelor, şi toate acestea fără cea mai mică sforţare sau voită fioritură. Vreţi proba ? Stilul d-lui Călinescu e cel mai neglijent, cel mai nepieptănat din câte se pot gândi. Repetările, „dar" folosit la tot pasul, chiar greşelile de limbă abundă. Am notat o listă întreagă, pe care spaţiul redus al acestui articol ne împiedică s'o reproducem. Şi totuşi d. Călinescu este un mare, un foarte mare stilist, un maestru al cuvântului, al invenţiei verbale. Este numai tumultuos şi vulcanic. Cuvintele, imaginile, frazele descriptive pornesc ca o irupţie de sondă, ţâşnind fără oprire. Pictează fără să pieptene. Grija miniţiei îi este străină. Şi cititorul care n'a citit cronicele sale literare — totuşi cele mai bune din câte avem în româneşte — va afla cu satisfacţie că acest romancier în chip brutal creator este şi un fin critic, foarte conştiincios sever pentru stilul altuia. Curioasă facultate de a se dedubla, după cum e vorba de propriile sensibilităţi biografice, sau, dimpotrivă, de o lucrare obiectivă asupra sensibilităţii altora. Dar nimic nu mai poate uimi, pentru cei care-l cunosc, la acest om excepţional, serios şi fantasc totdeodată, exemplar bizar de umanitate complexă şi desigur obiect de orgoliu pentru tânăra noastră cultură română.

D. I. SUCHIANU *(Le Moment)*

Citiţi în fiocare Joi
excelenta revistă
de popularizare
MEDICUL NOSTRU
Tinereţe, sănătate, frumuseţe, educaţie sexuală
16 PAGINI ILUSTRATE IN CULORI 5 LEI

Metodismul și creatorul său

Halévy în primul volum al operei sale „Istoria Poporului englez", da o descriere asupra condițiilor sociale dela începutul veacului al nouăsprezecelea care nu puteau duce decât la o catastrofă și la izbucnirea unei revoluții. Tot acolo găsim și o largă expunere a metodismului lui John Wesley, care a găsit mijlocul de a stăvili spiritul de răzvrătire al sărăcimii și a ațâța spiritul de reformă printre cei bogați.

Halévy este deasemeni foarte interesant în urmărirea influenței acesteia de preînoire a spiritului religios asupra creșterii și naturii modernului Laburism englez, subliniind profunda deosebire dintre mișcarea lucrătorilor laburiști din Anglia și aceia a lucrătorilor socialiști de pe continent.

Fenomenul wesleian nu este atât de neexplicabil și de misterios pe cât se crede. Doctorul Delisle Burns în lucrarea sa „Horizon of Experience" observă că adeseori știința ca și religia au tendința de a reveni mereu la experiența directă și simplă a vieții personale și ele se preînoesc astfel, întocmai după cum uriașul din basm se reînoește în putere ori decâte ori e trântit de pământ. In Istoria Religiilor asemenea preînoiri sunt cazuri destul de obișnuite, iar după ușurința și orbirea letargică a secolului al XVIII-lea, era nevoie în Aglia de o asemenea redeșteptare. Wesley a adus, fără îndoială ceva nou în spiritul lumii, căci chiar adversarii săi recunosc că Anglia nu a avut timp de trei sute de ani un spirit mai strălucit și mai desăvârșit ca morală.

Conversiunea lui John Wesley seamănă cu acea a lui Luther și mai mult cu acea a Sfântului Petre. Reproducem aci pasagiul în care John Wesley, el însuși, povestește cum s'a săvârșit aceasta în 24 Mai 1783:

Seara m'am simțit foarte nemulțumit de a merge la o adunare unde urma să se citească prefața lui Luther la Epistolele către romani. Pe la nouă fără un sfert, pe când se descria schimbarea pe care mâna lui Dumnezeu o provocase în inimă prin credința creștină, îmi simții inima deosebit de fierbinte.

Simții că trebue să mărturisesc în Christos, care e singura mântuire și pogorî în mine o siguranță că fusesem curățit de păcate și eram mântuit de păcat și de moarte".

Din clipa aceia Wesley a fost nu numai în pace cu sufletul său, dar a și schimbat fața Angliei. El singur recunoaște că acesta a fost momentul cel mai hotărîtor din istoria sufletului lui, căci până atunci fusese numai un „slujitor" al lui Dumnezeu, iar acum devenise fiul său. Pentru el de aci înainte începea tranziția de la supunerea neliniștită și îngrijorată, dar superficială la lege, înspre nădejdea plină de bucurie a unei credințe evanghelice în cea mai desăvârșită libertate.

Aceasta înseamnă că în viitor sufletul trebuia îndreptat dela botez la conversiune, la primirea harului, de când credinciosul primea credința, deplină și liberă, ca o răscumpărare prin intervenția darului Răscumpărătorului său.

„Acest brusc contact cu sine însuși" a făcut din Wesley un apostol. Altfel putea să rămână un cleric din secolul al XVIII-lea printre cei mai buni, cu o credință desăvârșită și sinceră, dar formal, intolerant ca toți cei din tagma lui. Experiența lui Wesley dela Aldersgate, conține întreg programul mișcării al cărei inițiator a fost. In această clipă de „șoc", John Wesley nu numai a strămutat centrul autorității religioase din tradiție, în experiență, dar a pus și bazele dogmei sale, adesea denumită „Christian Perfection".

Metodismul a ridicat multe și pasionate critici în jurul său. Criticile lui împotriva depravării și stricăciunii omenești erau sângeroase, dar erau contrabalansate prin nădejdea de răscumpărare.

Celui mai păcătos, între păcătoși, i se da nădejdea mântuirii pentru că Christos a murit pentru el, nimeni nu era condamnat pe vecie pentru trecutul său, căci în fiece clipă Dumnezeu, în marea sa milă îi dădea prilejul răscumpărării depline și libere.

Pentru cititorul modern al operelor lui Wesley ceiace e surprinzător este atitudinea sa care nu e a unui filosof în căutarea unui nou adevăr, ci acea a unui evanghelist, care a nimerit calea alegând-o dintre toate cărările care încurcă drumul omului și sprijinindu-se pe ea ca pe o doctrină așezată solid și pentru totdeauna.

Avea un gust sigur în alegerea lecturilor sale fie teologice, fie literare. Iată ce scrie despre Homer: „Ce geniu strălucit avea acest om, pentru ca să scrie cu puterea de cugetare și frumusețe de expresie, pe care nimeni n'a mai avut-o înaintea lui".

El știa cum să potrivească din lecturile sale pentru nevoile sufletești ale ascultătorilor. Niciodată nu se pierdea în subtilități și tocmai lipsurile lui de dialectician în teologie, au făcut din el un adevărat evanghelist de o atât de mare putere, el nu discuta, nici nu polemiza, ci declara, făcea rugăciuni și invoca.

Alte daruri au mai contribuit la izbânda sa strălucită: un glas de aur care stăpânea și mișca zeci de mii de auditori la vârsta de șaptezeci de ani trecuți și era auzit până la cel din urmă din mulțimea adunată. Fiecare din acești ascultători primea cuvântul său ca și când ar fi fost anume adresat lui, ca un mesagiu.

Apoi în afară de unele tendințe autocratice, Wesley era un organizator de extraordinară abilitate. Ar fi greu de înțeles cum a putut mișcarea methodistă să se afirme atât de mult fără îndrumările date de el în opera de propagandă și organizare. Dar mai presus de orice a fost influența sufletului său plin de milă pentru cei umili, apărătorul celor săraci, campionul sclavilor, sprijinitorul condamnaților celor mai plini de păcate. Iar d-rul Turrel reamintește acum de curând, că el a fost pionerul întrebuințării electricității în numeroasele sale infirmerii.

BERNARD SHAW

Despre medici și medicină

Cloroformul a produs multă nenorocire. Dă fiecărui prost putința să devină chirurg.

●

Pe vremuri, victima era îmbătată, urcată pe masa de operație și ținută bine de studenți și servitori; apoi victima trebuia să strângă bine din dinți și chirurgul să termine afacerea repede. Astăzi se lucrează comod, iar durerea vine la urmă, după ce chirurgul și-a băgat onorariul în buzunar.

●

Mulțumită cloroformului se poate extirpa o jumătate de duzină de apendice, fără a-i face omului vreun rău, exceptând boala și piesele de aur, care l-ar costa această glumă.

●

Nimic mai tragic pe lume decât un medic bolnav, căci seamănă cu un pleșuv care vrea să plaseze un remediu pentru creșterea părului.

●

Un singur lucru îi dă putința unui medic să-și simpatizeze pacienții: să nu fi fost întreaga viață, măcar o zi bolnav.

●

Lumea ar fi mai sănătoasă dacă toate farmaciile ar fi distruse. Numai medicii sunt vinovați de existența lor. Medicii au dat exemplu, au răspândit superstiția și au învățat pe oameni să creadă în sticle cu medicamente. Acum în loc să consulte pe medic, se duc și le cumpără la farmacie.

●

Medicii nu aparțin unei profesiuni, ci unei conjurații.

●

Să se îmbolnăvească poate orice dobitoc, dar să devie un medic bun, asta nu poate ori și cine; deaceea tot sunt încă prea puțini medici buni.

●

Eu știu ce sunt medicii: se adună împreună și se înjură unul pe altul în loc să se ocupe de bieții pacienți.

●

Când indivizii sunt bătuți în argumentația lor, încep să te intimideze.

N'am întâlnit încă pe nici un avocat, care să nu mă fi amenințat că mă va băga curând sau mai târziu la închisoare.

N'am întâlnit încă nici un preot care să nu mă fi amenințat cu pedepsele iadului.

Nu am întâlnit încă nici un medic care să nu mă fi amenințat cu moartea. Medicii cu toată vorbăria lor fanfaroană, nu au decât un mijloc și acesta e intimidarea.

●

Consider o discuție asupra valorii vieții omenești ca imposibilă între medici.

●

Nu există un remediu mai bun decât o femee încântătoare, cel mai bun medicament e buna dispoziție și remediul cel mai bun știința!

●

Practicarea particulară a medicinii de către medici ar trebui desființată, căci medicii practicieni sunt niște ucigași concesionați și ignoranți.

●

Medicii cu medicamentele lor au omorît pe unii oameni și-au vindecat pe unii oameni. Pentrucă medicii nu pot spune dacă vor ucide sau vor vindeca, ar trebui să renunțe la ele.

●

Marele secret al artei medicale este să dai leacuri pe care într'o bună zi să le interzici ca astfel natura singură să facă minunea.

●

Meșteșugul greu al medicinii cere o adevărată imaginație creatoare ca și dramaturgia.

●

Fiecare bolnav este convins că medicul se gândește numai la el, și nu numai la boala lui; dar și la afacerile lui, la planurile lui, la intrigile lui, la dușmăniile lui, la dragostele lui. Ce vreți să facă medicul? un bun medic lasă pe fiecare bolnav să creadă că nu există decât un bolnav pe lume, unul singur interesant, cel puțin. Iar dacă ceilalți bolnavi sunt menționați, o face cu sgârcenie și întotdeauna ca să pue în lumină o comparație favorabilă.

●

Cele mai multe boli provin din leacuri, dar ar trebui să fi zeu ca să te lipești de leacuri.

●

Ca să fie eficace, meșteșugul de medic trebue să aibă și puțin miros de vrăjitorie.

●

Numai atunci când sănătatea începe să asfințească ne gândim s'o admirăm, la fel ca și soarele.

GEORGES DUHAMEL

Ce este un medic? Un om care se amestecă în lucruri cari nu-l privesc. Un mercenar indiscret.

●

Un bolnav nu e aproape niciodată un obiect pur. Un bolnav însamnă zece bolnavi, zece suflete amestecate și uneori chiar mai mult. E un întreg grup complex cu reacțiuni confuze, uneori un oraș întreg; uneori o nație întreagă și, din când în când, o lume. E suficient ca o mică glandă să se strice înlăuntrul unui viscer și o societate întreagă se pune în mișcare, își pierde somnul și pofta de mâncare.

●

Imensul trib al bolnavilor nu se împarte în categorii decât în aparență. Analfabeți sau savanți, bogați sau săraci, școlari sau profesori, soldați sau mareșali, bolnavii — aceia cărora noi medicii le dăm acest nume și cari ne recunosc jurisdicțiunea — oferă caracterele unei caste omogene ca nici una alta. Admit, sunt oameni cari suferă și mor fără să fie numaidecât bolnavi. Ceiace face pe bolnav nu e leziunea sau, dacă vrei, boala e spiritul, e maniera. Un fel de geniu de care unii sunt complect lipsiți, alții obsedați cu îndărătnicie.

●

Turburătoare soartă are și medicina. Călăuziți de o grijă demnă de lăudat, servanții acestei arte scârboase, de un secol au chemat în ajutor toate științele exacte. In modul acesta un act medical seamănă cu o operație de algebră. Uimitoare operație în care intră, bălăbănit de colo-colo, un factor aproape în întregime compus din necunoscute ireductibile.

●

Bolnavii uită foarte repede că au fost văzuți cu picioarele în sus, în patru labe sau chiar în genunchi. Lipsit de abilitate și barbar ar fi acela care ar găsi o mare plăcere să le amintească.

SACHA GUITRY

Am impresia netă că morfina... e un lucru pe cari medicii îl dau bolnavilor ca să poată, ei, să doarmă liniștiți. Da... morfina e făcută ca medicii să poată dormi.

HELEN ASHTON

Dacă trebue trei căderi ca să faci un călăreț, sunt sigur că trebue trei asasinate ca să faci un doctor.

Culese de Dr. J. K.

NOU! PASIONANT!

[illegible] cu elementele demonice ale omenirii [illegible]. Exotism. Tainele vieții în ținuturi neexplorate.

8 LEI (complect), la chioșcari și librari

Nou: [illegible]

extraordinarul roman

Berlinul și Londra sub teroarea „Orbului" șeful „Frațiilor Neîndurați". Romanul e dominat de farmecul și suferințele frumoasei Nina și de rolul enigmatic al chinezului Wang-Ho, tainicul ei protector și totuși... umbra devotată a șefului. Ce voia? Ce urmărea?

In „Romanele Captivante"
La chioșcari și librari

Lew Gumilevsky

JOCUL DE-A DRAGOSTEA

CAP. VIII

Autorului nu-i rămâne altceva de făcut, decât să-și urmeze eroii în povestire.

Parte din presupunerile brutale ale mojicului komsomol corespundeau adevărului. Intr'adevăr, chiar în timpul când au fost rostite, fata care părăsise în chip atât de bizar casa de odihnă, se găsea la Gavril Mihailovici Lavrasov, cunoscut dealtfel sub pomposul nume de — Harry Piel. De altminteri relațiile lor nu corespundeau deloc presupunerilor komsomolului.

Bătaia în ușă la acea oră din zi, când toată lumea știa că Harry nu primește pe nimeni, deoarece o închină exclusiv tualetei sale, era totuși neașteptată. Fâstâcindu-se întrucâtva, Harry strigă la început „intră", dar apoi se răsgândi, deoarece își aduse aminte că în halul în care se găsește cu mustățile nerase și favoritele încâlcite o să semene prea puțin cu idealul vieții lui. Idealul acesta înfățișat în zeci de chipuri prin cărți poștale ilustrate și tablouri mărite de prin filme cu figura celebrului artist de cinema, al cărui nume îl purta și eroul nostru, îi stătea veșnic sub ochi. Dor noroc că într'unul din portrete celebrele favorite ale genialului artist aveau ireproșabilă înfățișare ca și ale lui Harry în clipa de față și pentru că nu putea opri accesul vizitatoarei își șterse la repezeală clăbucul de săpun de pe bărbie.

Zăpăceala și uimirea lui Harry crescură însă și mai mult, când, ca răspuns la invitația-i de a intra, se ivise un oaspe și mai neașteptat cu bătaia în ușă la acea oră din zi.

— Dumneata? — bâlbâi el aiurit și numai când acela îi răspunse cu un surâs ce vroia să pară amabil, Harry își reveni și-l rugă că intre, să ia loc, să-i povestească și să ceară tot ce vrea dela el.

Fata îi ceru deocamdată să nu se deranjeze.

— Apoi, — grăi ea, scoțând din geantă un plic boțit, nedesfăcut, — ia scrisoarea asta idioată de aci...

— Care scrisoare? — se miră Harry.

— Dar scrisoarea ceea, frate, pe care mi-a adus-o Vostrikov dela depozit și care era cât p'aci să-mi strice planul... Dacă nu mi l-a și stricat!

Umbre de neliniște și spaimă trecură pe fața lui Harry dela buzele-i nerase până la favoritele încâlcite.

— Cum așa? Chestia aceasta va trebui clarificată.

— Se va clarifica și fără noi, — întrerupse ea cu violență, — trebue s'avem răbdare, și până una-alta s'o prevenim pe fată. Ar trebui ca toate scrisorile sosite pe adresa ei, să fie lăsate la dumneata, iar dumneata mă vei anunța imediat la telefon sau mi le vei aduce mie...

Harry începu să se desmeticească. Tonul ei ferm trăda o hotărîre nestrămutată. Tânărul se încărcă de o energie străină, întocmai ca un acumulator și multă vreme acționă cu această energie împrumutată.

— Apoi, continuă fata, de va veni cineva să întrebe aci la cămin de dânsa, — ea îi va ieși înainte și-i va spune că Ketty nu-i acasă, dar cum ea este cea mai bună prietenă a ei, îi va transmite totul, ai înțeles?

Harry își mângâe pe furiș favoritele ce formau obiectul eternei lui preocupări, chiar în momentele cele mai critice ale vieții, și spuse cu multă mândrie:

— Cum să nu. Chiar foarte bine.

— Atunci bravo dumitale, — îl lăudă musafira și ca semn că tot ce avea de spus mai important s'a terminat, începu să-și rotească ochii prin odae și privirea-i ce scânteia de veselie se opri pe portretele celebrului artist de cinema, — dar dumneata aduci într'adevăr, foarte mult cu dânsul! — zise ea, arătând spre perete, — nu zău!

Harry surâse și-și mângâie favoritele acum demonstrativ, pe față.

— Toate aceste însă, — continuă fata, observându-i gestul, — n'au nici un interes pentru mine și te-aș sfătui să nu-ți pierzi timpul din cauza mea... Dar stai că mai am ceva! — zise ea, scoțând din poșetă o hârtie împăturită în patru.

— Dar asta ce o mai fi?

— E raportul lui Solomasov.

— Ah, uite ce-i! — exclamă el, înșfăcând cu lăcomie hârtia, — asta-i minunată. Nu mai ai nevoe de ea?

— O știu pe din afară.

— Of, și ne-a înebunit Solomasov ăsta acolo la birou, toată ziua ne sâcâe: n'a venit cumva vreun răspuns? Cere ajutor. Și-a pierdut răbdarea. Se aude că în străinătate a apărut un articol despre dânsul.

— Un articol? In străinătate?

Interesanta comunicare sili pe musafiră să-și schimbe tonul.

— Nu, Harry, văd că numai la favorite semeni lui Harry Piel, dar la memorie... ești o adevărată gâscă!

— Ce vrei să zici cu asta? — îngână el, roșindu-se, în ce constă oare lipsa-mi de memorie?

— Ah, Dumnezeule! Și asta trebue să ți-o mai spun? Dă-mi acest jurnal!

Harry se plesni pe frunte cu un vădit necaz. Recunoscu și el însfârșit lipsa-i de memorie.

— Cred că lui Harry Piel n'ar fi fost nevoe să i se pomenească de asemenea lucru.

Harry strânse din umeri și-și desfăcu mânile, — toate aceste erau făcute în chip stângaci, ce-i era propriu celebrului tiz. Neașteptata musafiră îl privi cu un aer de adâncă milă și sinceră compătimire și clătină din cap.

— Vezi cum ești, dragul meu! — spunea ea, — vezi cum ești. Tu nu știi însă că am făcut cunoștință la casa de odihnă cu Telejnikov. Cine, prin urmare, afară de mine, ar putea să te ajute pe dumneata în aceasta și pe Solomasov al dumitale? Doar un cuvânt să-i spun lui Telejnikov și Solomasov al dumitale va fi aranjat! Ah, — că prostuț mai ești!

Harry bolborosi ceva neînțeles. Dar nici interlocutoarea lui nu se ostenea să înțeleagă ce spunea el.

— Eu sunt o bună tovarășă, — urmă dânsa, dumneata mi-ai făcut un bine, da? Da! Fără concursul dumitale eu n'aș fi ajuns la casa de odihnă, e drept? E drept. Ai fi fost un mare găgăuță dacă toate aceste le-ai fi făcut doar de dragul ochilor mei frumoși.

Generozitatea acestei frumoase femei ce părea în acelaș timp și o excelentă tovarășă și prietenă, îl strivise cu desăvârșire pe Harry. Dar spre a nu-i spori și mai mult tulburarea și emoția, ea se duse spre oglindă și-și vopsi buzele, și-și pudră născiorul: aceste preparative pentru scurtu-i drum, odată terminate, făcu un semn din cap lui Harry.

— Cu aceste deocamdată am terminat, dragul meu. Pe Solomasov o să-l ajut eu, — fii pe pace. Să-mi faci însă rost de revistă. Dealtfel, eu am vorbit în treacăt lui Telejnikov referitor la această descoperire... Așa că te poți bizui pe mine, iar lui Solomasov niciun cuvânt despre amestecul meu aci. Niciodată nu strică să ai un prieten care să-ți rămână îndatorat...

— Cred, — mormăi Harry ursuz și căutând un răspuns la generozitatea ei, în favorite, începu să le descurce fir cu fir. — Da, unul așa ca dumneata!

— Și așa, aceasta e totul?

— Totul! — bufni el.

— Atunci — la revedere. Te aștept pe mâne sau poimâne.

— Mâne chiar.

— Minunat.

Harry era încărcat pentru multă vreme cu energie. Indată ce musafira păși peste pragul odăii, el se repezi la oglindă cu briciul și cu apa răcită. Fiind cuprins de o adâncă tulburare și neliniște își făcu tualeta, cu o repeziciune uimitoare. Insărcinarea pe care i-o dăduse nostima femeiușcă îl pasiona și-l obseda. Avea impresia că de el depinde soarta tuturor complicilor din nu știu ce intrigă vastă care se desfășura dinaintea lui cu iuțeala unui film. Se credea actor și era îmbătat de rolul său.

Imediat ce termină cu tualeta, adică cu favoritele, ajutat de brici și de apara zaharată, în genul favoritelor lui Harry Piel, cu rasul mustăților, cu îndoitul cravatei și cu scosul manșetelor de celuloid exact cu trei pătrimi de centimetru de sub mânecă, Harry se îmbrăcă și ieși. Dar de cum păși pragul odăii, fața i se schimonosi de desgust: ieșise în coridorul căminului.

Căminul T. P. F. S.-ului, care ocupa de fapt o clădire nouă, era construit ca vai de lume, din lipsa a tot felul de materiale. Prost tencuit, insuficient vopsit și pretutindeni întesat cu tot felul de tuburi și țevi pentru canalizare și calorifere, și țevi pentru apă, nu stârnea nici milă, nici simpatie printre locatarii lui. Probabil datorită acestui fapt, ajunsese într'un răstimp mult mai scurt, decât e obiceiul, într'un hal îngrozitor: murdar, plin de praf și de scuipat, tixit de coșuri, albii, putini, oale, resturi de mobile și sdrențe de rochii, cu toate acele vechituri și boarfe murdare, împuțite, respingătoare și absolut inutile, care umplu, parte de teama unei eventuale nevoi, și mai presus de orice, din lene, neglijență și obișnuință cu necurățenia, toate colțurile și locșoarele coridoarelor noastre și orice loc liber în general.

Harry avea de străbătut lungul coridor al etajului său, apoi să coboare și traverseze tot coridorul de jos, până la capăt unde locuiau lucrătoarele. Căută să se strecoare cu o grijă deeosebită prin strâmtul spațiu dintre dulapuri, grămezi de lemne, lăzi goale și tot felul de hârțoage, spre a nu-și agăța jacheta nouă și pantalonii vărgați. Umbla senin și sigur prin aceste locuri pline de primejdii, apoi scoase un suspin de ușurare când ajunse în fața ușii cenușii cu tăbliță de tuciu numerotată, și după ce-și scutură pantalonii și jacheta, ciocăni la ușă.

Declinându-și numele, ca răspuns la întrebare, auzi după un răstimp, mișcări și freamăte în dosul ușii. Aceste încetară numai când ciocăni pentru a doua oară, energic.

Atunci ușa se deschise larg și tânărul fu invitat să intre. Harry intră, salutând pe cele trei fete ce stăteau în picioare lângă paturile lor și se îndreptă spre a patra, anunțând din mers:

— Viu la Ketty!

Tânăra fată cu cochetul nume îi ieși repede înainte, roșindu-se toată, ca un mac. Ii întinse mânile, clătinându-se de emoție. La porunca înaltei și severei fete, prietenele ei părăsiră imediat odaia. Cea mai mare dintre ele, deschise într'aceste ușa și-i atrase atenția:

— Zece minute, — nu mai mult.

Harry se întoarse nedumerit spre ușă, apoi spre fată.

Fata îl lămuri, roșindu-se și mai tare:

— Nu-i nimic, așa ne-a fost convenția, când va veni un bărbat la vreuna din noi, atunci celelalte să iasă... Findcă, oricum, e incomod!

— Cred, — observă el, încurajând-o, — nu-i atât de plăcut să caști gura la oameni.

— Dar vezi că numai pentru zece minute, Harry, — se tângui ea cu melancolie.

— Da, e destul de greu să te supui unui asemenea regulament, — zâmbi Harry, dar aproape în aceiași clipă se schimbă, deveni ursuz și aspru și-i aruncă o scrisoare în pat.

— Uite, ți-am adus o scrisoare, dela părinți îmi pare! — o lămuri el, și cu un gest sever, văzând că fata întinde mâna spre scrisoare, o opri, — las-o, vei citi pe urmă. Sau poate că te interesează mai mult scrisoarea decât o discuție cu mine?

— Harry, — exclamă fata cu duioșie și tristețe, — de ce spui așa?

Intinzând mânile înainte, ea alunecă spre marginea patului și lăsându-se la picioarele lui îi puse capul pe genunchi.

— O, nu de dragoste e vorba! — o respinse el brutal, — ci de afaceri.

— Mi-e tot una, Harry, vom vorbi despre ce poftești.

Ea-l asculta și aproba în neștire tot ce spunea el. Dar toate gândurile îi erau pline numai de el.

Harry spuse sec:

— Uite ce este. In caz de vei primi niscai scrisori, să mi le aduci mie, ai înțeles?

— Ințeles, Harry.

Ușor, în așa fel ca el să nu bage de seamă, ea întinse mânile spre minunatele lui favorite, și mângâe cu drăgălășenie, nu părul, — nu, asta ar fi fost prea mult, — dar numai aerul din jurul lor, și leșina de plăcere.

— Apoi, — porunci el cu asprime, — în caz de va veni un străin să întrebe de Neniukova, tu îi vei ieși înainte și-i vei spune că Ketty Neniukova a plecat după treburi și că nu se va întoarce

FOTOGRAFIILE

TUTUROR VEDETELOR
DE CINEMA
APAR MINUNAT
REPRODUSE IN
EXCELENTA REVISTĂ

Cinema

24 pagini tipărite la heliogravură 5 LEI

curând, şi în general, e foarte greu de găsit acasă, dar cum eu îi sunt cea mai bună prietenă, îi voi transmite eu tot ce doriţi. Ai înţeles?

— Înţeles, Harry!

Degetele-i tremurătoare alunecară din întâmplare pe obrajii lui. Harry se ridică brusc şi-i respinse mânile cu brutalitate.

— O, ajunge, ajunge. Ai dat de chilipir.

— Harry! — gemu ea.

— Ei, ce este?

El o privea cu o lucire stranie în ochi şi prinse a zâmbi văzându-i obrajii împurpuraţi de emoţie şi ochii înfriguraţi şi plini de teamă.

— Harry, — şopti ea, — Harry. Rochia mea e gata.

— Ah, cea de mătase? — se interesă el.

— Da, fireşte, cea de mătase, Harry! E o minune, un vis, Harry! Vrei s'o îmbrac acum?

— Nu, n'am timp acum...

— Dar când, când Harry! De-ai şti ce bine mă prinde, cât îs de frumoasă în ea! Semăn cu o adevărată domnişoară, n'ai să mă deosebeşti de funcţionarele dela birou, Harry!

Chemarea ei pătimaşă îl mişcă. Se apropie de ea zâmbind şi îmbrăţişând-o cu căldură, şopti:

— Când vii pela mine?

— Harry!

— Azi, de exemplu, da?

— Harry, astăzi. Astăzi, astăzi, Harry!

Harry rămase gânditor, apoi scoase din buzunarul hainei un act gros, scris la maşină cu indigo, şi-l puse în mâna fetii.

— Mai intâi vei ceti asta.

Fata se trase înapoi cu neîncredere. Inima-i îndrăgostită refuza mângâierile pe hârtie. Rândurile albastre, şi mânjite încă, şi nu tocmai citeţe, o indispuneau şi o înfricoşau. Il întrebă totuşi supusă:

— Harry, ce-i asta?

— Vei ceti şi vei vedea, — mormăi el ursuz, — dar fără aceasta iubirea noastră va fi imposibilă.

— Bine, voiu citi! — conveni ea.

— Când vei înţelege şi vei învăţa totul pe de rost, atunci poţi veni. Ai înţeles?

— Inţeles, Harry!

— Atunci, perfect. La revedere... Zece minute au trecut deja, — şuera el sarcastic şi se îndreptă spre uşă.

Prietenele ei se găseau, probabil, undeva pe aproape, căci abia se închise uşa în urma lui şi ele apărură îndată una după alta. O anumită mândrie prietenească le reţinea să întrebe ceva pe Ketty, silindu-le s'aştepte până ce va începe ea singură să povestească ce a fost. Jignită de mutismul ei, Dorothea isbucni înţepată:

— Deranjezi lumea aşa degeaba... Văd că n'a fost nimic între voi...

Tremurând de indignare, Ketty se îngropă în perne. Amărăciunea i se topea în inimă ca zăpada primăvara sub soarele fierbinte. Scoţându-şi încetinel caetul lăsat de Harry şi încordându-şi toată puterea sufletească, începu să citească.

Manuscrisul, cu litere mari roşii şi albastre, se intitula: „Poruncă obiectului meu". Când înţelesul acestor cuvinte îi pătrunse în conştiinţă, simţi cum i se revarsă un val fierbinte de plăcere şi ruşine în tot corpul.

Roşind necontenit de căldură şi emoţie începu să citească porunca.

Porunca aceasta, ce reprezenta un tratat cu conţinut nu tocmai mare, dar succint, glăsuia în nouă puncte următoarele:

„Prin prezenta voi încerca să fac o schiţă asupra dramelor vieţii, adică asupra celor ce se petrec în lumea simţurilor noastre, când ne unim cu cineva. Ce vreau să spun prin porunca mea? E drept, e scrisă cam la repezeală şi, poate, nu tocmai literar, dar e îndeajuns să fie înţeleasă. In porunca-mi de faţă, vreau să expun, de fapt, pretenţiunile mele.

Adică, iubirea noastră reciprocă, se poate sprijini pe următoarele fapte :

In primul rând, în niciun caz, nu ţi-e permis s'aştepţi altceva, decât cele ce-ţi încuviinţez eu însumi, cele ce-ţi fac eu şi ce vreau eu, etc., etc... Să fii mulţumită cu ceeace socotesc eu că-i necesar. (Referitor la Z. A. G. S. * nici nu vreau s'aud, şi nici nu-mi poţi impune, ca burghezia).

In al doilea, pentru a mă atrage, captiva, — trebue să cauţi tu singură să mă mângâi şi mijlocul de a lichida neînţelegerile dintre noi, precum şi modul de a mă distra, — judecând după dispoziţia-mi sufletească, — şi să mă înţelegi în orice moment. Să-ţi aminteşti că iubirea este o contopire gingaşă a două făpturi într'o reciprocă armonie. Să vezi în obiectul tău un ideal, fericirea întreagă, universul întreg. Să învălui chipu-mi în gând cu o

nemărginită vrajă, cu cele mai înalte însuşiri.

In al treilea, iubirea să fie întreagă, absolută, cu toate cele o sută de procente, iar nu aşa, ca patruzeci să-ţi plac, iar şaizeci nu. In aşa chip, ca să pot simţi, înţelege şi vedea că eu sunt în adevăr totul pentru tine, mai presus ca toţi (mai drag decât toţi), mai apropiat, mai scump, că-ţi sunt necesar ca aerul, că te vei arunca pentru mine şi în apă, şi în foc. Că-mi vei spune totul, fără a-mi ascunde nimic.

Al patrulea, vei căuta să-mi cunoşti gusturile în îmbrăcăminte, în relaţiile cu lumea, cu mine, în intimitatea noastră, în mângâeri, (în modul de a mângâia şi altele) pentru a le face cât mai plăcute posibil şi te vei conforma fără murmur voinţei mele, atât în privinţa îmbrăcăminţii, cât şi în privinţa purtării, pretutindeni şi oricând, fie la cinematograf, fie pe stradă, fie acasă.

Al cincilea, îţi cer o oarbă împlinire şi supunere în totul, în orice împrejurare a vieţii, fără excepţie, şi ia seama bine şi înţelege, că, atât în linia teoretică, cât şi în cea practică, — în ştiinţa vieţii şi în ştiinţa (codul) manierelor elegante, — îţi sunt superior. Consideră-te prietenă, iar nu o sfetnică îndărătnică, adică îmi vei da sfaturi când va fi nevoe, când îţi voiu cere eu şi vei face toate şi totdeauna numai ceeace eu îţi voi spune.

Al şaselea, să nu mă suspectezi, pentru că aceasta nu foloseşte la nimic, ci măreşte numai prăpastia dintre oameni, să nu mă săcăi cu întrebările, ci s'aştepţi până îţi voi spune eu însumi totul, — adică ce trebue şi când trebue, la momentul potrivit. Alungă-ţi orice tactică din cap şi din inimă, dă-i inimii libertate şi dragoste deplină şi ea se va împlini.

Al şaptelea, în relaţiile sexuale să mă doreşti ca pe cel mai scump şi mai drag bărbat şi să ştii că ceeace a fost până acuma, n'a fost decât nimic, era mai mult decât nimic, să mi te dai întreagă, să mă doreşti — ca aerul, (să mă priveşti ca pe un amant, iar nu ca pe o distracţie, ca pe un joc de dragoste).

Al optulea, să înţelegi logiceşte că ai intrat acum în însuşi plinul vieţii, în epoca de desăvârşire, în cea mai frumoasă epocă a vieţii, atât de frumoasă, cum alta nici nu poate exista, pentrucă eu îţi sunt unicul. Deci fii cu mine de o calmă voioşie şi de o gingaşă feminitate, concentrându-ţi asupra mea tot ce ai mai scump, inima toată, gândurile toate, sufletul tot.

Al noulea, să fii femeie, iar nu să te masculinizezi, să renunţi la orice façon bărbătesc, ştiind că prin nelimitata-mi putere bărbătească te voi înfrânge, te voi domina, te voi face să îmi s'm'i puterea, atunci când vei voi să te răsvrăteşti; deci renunţă la toate aceste, chiar acum îndată.

Numai pe acestea se poate sprijini iubirea noastră reciprocă, când îmi vei spune:

— Te iubesc!!!

Câtă expresivitate în aceste două cuvinte, cât sentiment şi ce înfiorări de inimă, când găsesc ecou în inimile armonioase.

In aşteptarea răspunsului, adică a fatalului „da", rămân cel pe care-l ştii şi care aşteaptă împlinirea punctuală a poruncii de faţă.

HARRY

Ketty citi şi răsciti scrisoarea.

Punându-şi caetul murdar de cerneală şi puturos peste faţa învăpăiată de ruşine, rămase multă vreme nemişcată. Intre timp, prietenele se îmbrăcară şi plecară una după alta. Când însă caetul îi căzu de pe faţă, după ce sbuciumul şi ruşinea i se mai potoli, zări în odae doar pe cea mai tânără dintre fete, care purta, după obşteasca alegere, numele ironic de Nelly. Cu mişcări molatece, fata se chinuia să-şi facă dintr'o eşarfă veche un soi de cealma. Ketty a trebuit s'o strige de câteva ori, — atât era de ocupată cu găteala.

— Ei, ce vrei? — îi răspunse aceea, în sfârşit.

Ketty tăcu câteva momente. Apoi coborîndu-şi vocea, aproape în şoaptă, o întrebă:

— Nelly, tu ştii ce-i aia modul de a mângâia?

Nelly se depărtă puţin de oglindă, îşi îndesă pe cap cealmaua, apoi o scoase, o desfăcu de tot şi de-abia atunci îi răspunse cu nepăsare:

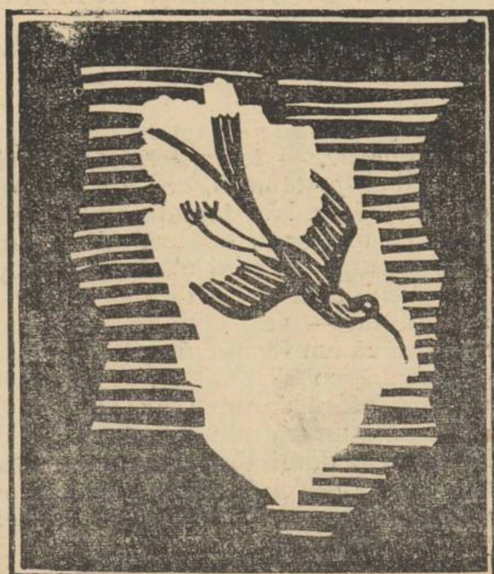
— Nu ştiu. Probabil vreo porcărie.

— Cum porcărie? Se poate?

— Cum să nu, ce nu ştii cum sunt, de obicei băeţii? Dă-i la dracu.

Ketty n'o mai contrazise. Nelly găsi în sfârşit forma care îi sta mai bine şi plecă.

Ketty vârî caetul sub pernă şi cu o grabă înfrigurată începu să se îmbrace.

* Oficiul stării civile.

VOIAJE DE STUDII ORT
IN ANUL 1938
spre
STATELE UNITE, CANADA, AMERICA CENTRALĂ
CUBA şi MEXICO
INDIILE şi AUSTRALIA
Ceylon — Sumatra — Bali — Java
IN JURUL AFRICEI
Cele mai frumoase voiaje săptămânale de Primăvară
spre: COASTA DE AZUR şi MAROC
cu circuite forfaitare
VOIAJE de AGREMENT spre:
SPITZBERG, CAPUL NORD
TARILE NORDICE U. S. S. R.
INSULELE ATLANTICE
cu vaporul de lux „STELLA POLARIS"
Recomandăm de acum rezervarea cabinei ..vs.
Repr. Gen. Societăţilor de navigaţiune olandeze şi norvegiene
ORGANIZAŢIA ROMÂNĂ DE TURISM S. A. R. Bucureşti
CALEA VICTORIEI, 70 (Pasagiul Generala) Etaj
Timişoara, Strada Veneţia, 2 | Iaşi, Str. Lăpuşneanu, 1
Cernăuţi, Str. Regele Ferdinand, 27 | Oradea, Strada Alexandr

Săptămâna străjeriei
Reporterii fotografi ai „Realităţii Ilustrate" răspândiţi în toată ţara au trimis fotografii dela toate manifestaţiile străjerilor.
CHINEZII IN RĂZBOI
1 soldat japonez = 4 chinezi. — Dar China are de şapte ori atâţia soldaţi cât are Japonia.
O VIZITĂ CLANDESTINĂ LA CASTELUL DIN CROE, REFUGIUL DUCELUI ŞI DUCESEI DE WINDSOR
SURORILE DIONNE LA 18 ANI
Un reportaj fantezist asupra vieţii celor cinci gemene în 1952.
Castele blestemate şi castele de feerii
Toate în excelenta revistă
„REALITATEA ILUSTRATĂ"
„REALITATEA ILUSTRATĂ" CUPRINDE DOUĂ PĂRŢI:
24 PAGINI MARI tipărite la heliogravură în culori şi
4 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOŢI"
48 pagini 10 lei

P U Ţ I N Ă   C A R T E

Cum n'ar trebui să se scrie

Basmul cu fetişcana din piatră şi cu puiul de împărăteasă cel norocos la vânat — basm care, în capitolul al 10-lea din „Psevdokinegheticos", a luat loc imediat după o încercare etnografică asupra bisocenilor — este povestit într'o proză care e mult împănată cu stihuri. Insăşi proza ia pe alocurea alură de vers. Din distanţă în distanţă rimează. Şi aşa se cuvine să şi fie, câtă vreme povestea e spusă de un botanist poporan (cunoscător bun al laptelui-stâncii şi al buruienii nu-

Ion Creangă

mită iarba-ciutei) şi care mai e şi pu-ţin cumulard: cioban, cosaş, vânător (noi îl bănuim: braconier) şi cântăreţ din caval.

In „Harap-Alb" deasemenea întâlnim o proză unde, în răstimpuri, potrivirea sunetelor dela sfârşitul diverselor cuvinte şi unele inversiuni făcute *tocmai* pentru înlesnirea acestor potriveli, ne îndeamnă să credem că pasagiile respective au fost spuse şi scrise în versuri:

„...Şi porneşte tot cum a venit mergând spre împărăţie, Dumnezeu să ne ţie, că cuvântul din poveste, înainte mult mai este... Şi pe unde trecea, lumea din toate părţile îl inghesuia, pentrucă piatra cea mare din capul cerbului strălucea, de se părea că Harap-Alb soarele cu el îl ducea".

Şi la Odobescu şi la Creangă avem aface cu epica populară, nu redată fonografic, ci din nou creată.

Dacă proza în cadenţe şi cu rime uşoare (mai mult asonanţe) vine în sprijinul frumuseţii basmelor printr'un pitoresc primitiv, — apare însă ciudată în articole de ziar şi de revistă.

Astfel într'un articol-prim din colecţia unei, altminteri, bine scrise foi dela Blaj, am găsit următoarea frază:

„Acordurile încheiate, măsurile luate, sfaturile date, lozincele lansate, acţiunile preconizate, directivele impuse, sforţările depuse şi jertfele aduse, totul vizează viitorul..."

Iar mai departe arată mijloacele prin cari s'ar feri *„neamul şi biserica de primejdia de a se trezi cu nişte secături gălăgioase, pretenţioase, dar găunoase şi viţioase, banale şi superficiale..."*

S'ar putea spune — fie chiar numai cu privire la acele acorduri, măsuri, sfaturi, lozinci, acţiuni, directive, sforţări şi jertfe încheiate, luate, date, lansate, preconizate, impuse, depuse şi aduse — s'ar putea spune că *astfel* se înfăţişează calificativele româneşti. Chiar dacă ar fi *aşa*, încă prin felul cum sînt orânduite zisele calificative sînt discalificative pentru purtătorul de „peană" *)

Lucrurile stau, însă, cu desăvârşire altfel. Limba română are adjective de o varietate şi, în ce priveşte terminaţiunea, în stare să împlinească toate aşteptările şi nevoile. O probă? Să ne întoarcem la Basmul fetei din piatră. Acel „oacheş Apolon muntenesc" al lui Odobescu înşiră o sumedenie de sburătoare. Şi cum îi sînt — bunăoară — cocorii? *Sălbăticoşi*. Bufniţele sînt cobitoare; şoimii — dârji; găinuţele — moţate; graurii — pestriţi. Şi dacă lasă fără atribute „mierlile şi privighetorile, pitulicele şi sticleţii, presurele şi franciocii, pietroşeii şi sfredeluşii, botgroşii şi scatiii; şi dacă adună în chip de rimă ţoii, ţintezoii şi piţigoii: este că *aşa* cere cântecul pădurii şi al frazei. Va avea tot timpul ca mai târziu să dăruiască cu tot felul de epitete (şi poate chiar cu prea multe): „viezurii cu peri suri, lungi şi drepţi ca ţepele, şi bursucii somnoroşi, cari ies numai noaptea din vizuini, jderii pădureţi cu blana ruginie, deasă, moale şi frumos netezită, şi vidrele colţate de pe malul bălţilor; nevăstuicele cu trup prelung şi mlădios şi cu guşe albe, care se furişează printre răzoare, vânând cuiburi de păsărele, şi veveriţele şugubeţe cu coadă vâlvoi, cari sar zglobii pe crăcile copacilor ronţăind alune, ghindă şi scoruşe; pinţele cu labe scurticele la piept, iar la spate cu picioroange, care când umblă se saltă ca lăcustele, şi căţeii pământului — de le zice şi şuiţe — cari scot capul la amiază din găuri ca să latre la soare; apoi mişunii cei cu gropanele pline de grâu, şi şobolanii din smârcuri; toate lighioanele, până şi cârtiţele orbeţe şi aricii ghimpoşi..."

In concluzie, — şi cu referire atât la rimele insistente din textul articolului din foaia dela Blaj cât şi la cele din descrierea de călătorie despre care ne ocupăm în nota primă a acestor cercetări critice — vom spune aşa dar:

Nu trebue să primeşti numele şi adjectivele cari ţi se prezintă prea uşor. Tocmai cele mai trândave şi mai nule dintre ele îţi vor face de petrecanie, ţie scriitorului, dacă nu le dai tu lor răvaş de drum.

Gramaticul Vaillant

Din Protocoalele Adunării Generale a României dela 1 Martie 1863, am citat — în lucrarea mea *Cu privire la Asaki şi Heliade* (editura „Cultura Românească") — o apostrofă a lui C. Creţulescu:

„Eu nu cunosc, d-lor, în (=la) *alte naţiuni niciun fel de celebrităţi, nici un fel de geniuri cari au fost recompensate precum se cere astăzi a se recompensa d. Heliade şi d. Vaillant".*

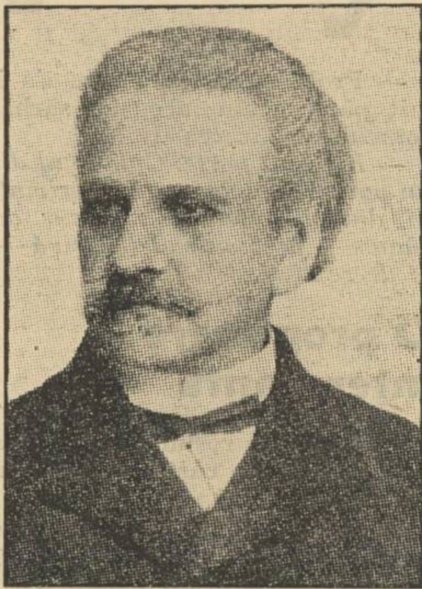
E vorba de J. A. Vaillant despre care am mai scris în paginile *Adevărul literar şi artistic.*

El este autorul unei lucrări — în trei tomuri întovărăşite de o hartă —, lucrare alcătuită în limba franceză şi al cărei titlu în traducere ar suna astfel: *România sau istoria, graiul, literatura, descrierea munţilor şi statistica popoarelor limbii de aur.*

Un articol special merită lexicograful bilingv Vaillant.

Numai Grigore Pleşoianu, profesor al Şcoalelor Naţionale din Craiova, ar avea dreptul, alături de Vaillant, la titlul de precursor în ce priveşte literatura lexicală franco-română.

Al său *„Abeţedar franţezo-românesc"* şi *„Frumoasele dialoguri, — carte făcută într'adins pentru pregătirea tinerilor ce vor să intre la învă-*

Al. Odobescu

ţătura Gramaticii Franţezo-Româneşti"; dar mai ales traducerea lui după M. Fournier: *„Limba franţuzească şi ortografia ei arătată prin prinsipuri în 24 de legi; au* (adică: sau) *Gramatecă franţuzească prin ajutorul căriia poate să* înveţe cinevaşi singur şi fără dascăl a vorbi *şi a scri regulat, împărţită în 24 de capete au legii, în care se coprind toate trebuincioasele regule pentru părţile cuvântului, termenul zicerilor, întrebuinţarea neglasnicilor îndoite, ş'a partiţipiilor, despre care nici un Gramatic n'a vorbit până acum"*: manualele acestea însemnau ceva (şi însemnau chiar mult) în didactica bilinguă a vremii. Faţă, însă, de lucrările „scolastice" ale lui J. A. Vaillant — primul care, în mod oficial, a izbutit să introducă studiul limbii franceze în Colegiul Sf. Sava — cărţile lui Pleşoianu se înfăţişează cam rudimentare.

Gramatica pe care în 1836 Vaillant a scos-o în editura librăriilor Curţii Frederic Walbaum şi Weise, — şi căreia i-a dat titlul: *Grammaire vallaque à l'usage des Français* (devenită, în a doua ediţie: *Grammaire roumaine)* — are lipsuri rezultate tocmai din plusuri. J. A. Vaillant îi face cadou gramaticei româneşti un al şaselea caz: *ablativul*. Iar întâlnirea a *două* silabe alcătuite din diftongi, el o botează *quadriphtonque* (şi nu-şi închipuie că în *oaie*, atât *oa* cât şi *ie* se rostesc deosebit, şi nu tuspatru vocalele în acelaş timp, prin o singură deschidere a gurii!) **

Altminteri gramatica lui e plină de „nete stabiliri" şi are unele chipuri de a scoate uşor la lumină tocmai ceeace părea anevoe de lămurit.

Cu deosebire, însă, al său *„Vocabular purtăreţ rumânescu-franţozesc şi franţozescu-rumânesc urmat de un mic vocabular de omonime"* (281 de pagini) merită întreaga luare-aminte a lexicografilor. Şi a căutătorilor de pitoresc arhaic!

Ştim că adjectivul „purtăreţ" — mult mai la locul lui în domeniul confecţiunilor — nu ni se înfăţişează cu desăvârşire fericit nouă cari în encliticul *eţ* vedem un sufix ce de obicei dă o nuanţă pejorativă cuvântului de care este atârnat: *băgăreţ, făleţ, gogoneţ, golăneţ, iubeţ* (şi mai ales femininul: *iubeaţă!), lăieţ, lumeţ, lungăreţ, lătăreţ.*

Am fi preferat, deci, până şi epitetul: *portativ.* Vaillant era, însă, căutător de cuvinte neaoşe. Scurma ca o râmă dacă nu în folklorul românesc — pe atunci încă gânguritor — în tot cazul în limba cea mai puţin venită'n atingere cu neologismele. Şi el nu se mulţumea în „vocabularul purtăreţ" să dea cuvântului technic francez echivalentul românesc. Dar căuta să-i alătureze şi câte o explicaţie.

Bunăoară cuvântul *diplôme* se află în „vocabular" însoţit de lămurirea următoare:

„[diplomă], *sinet doveditor de cunoaşterea unei ştiinţi*".

Când vine la vocabula: *etimologie,* el adaogă desluşirea: „isvorul din care se trage zicerile"; pe *ritor* (rhéteur) ni-l defineşte precum urmează: „[cel] *care ştie meşteşiugul de a cuvânta bine"*; pentru *„démocrate"* are această traducere perifrastică: „[cel] c*ţine cu stăpânirea norodului"*. Iar pe *„antipode"* îl tălcueşte, în forma-i plurală astfel: *„locuri, lăcuitori ai pământului drept de sub picioarele noastre"* ş. a. m. d.

Cu unele mici insuficienţe, cu oarecari (imperceptibile) alunecări de senz, el nemereşte câteodată explicări nelipsite de farmec.

In această serie intră definiţia dată de dânsul cuvântului omonim. Iat-o:

„(omonim), o zicere care se scrie întocmai ca altă zicere; spre pildă: vie=*vigne;* vie=*vive;* ca să vie=qu'il vienne!"

Ştim că definiţia aceasta, exactă *numai* în limbile cu scrierea fonetică (şi la locul ei, deci, în cazul cuvântului *„omonim")* nu mai e adevărată în ce-l priveşte pe franţuzescul „homonyme". Aci definiţia trebue căutată şi dedusă din similitudinea completă a *sonurilor* diverselor vocabule, nu şi dintr'aceea a literelor.

Dar observaţiile acestea sînt şicane.

Şi dacă le facem cu bună ştiinţă, e că lexicograful acesta ne apare ca un contimporan, atâta-i de sprinten şi, pe alocurea, de bine informat; iar contimporanilor — este ştiut — li se fac, de obicei, mizerii.

BARBU LAZAREANU

---

* Deopotrivă de neplăcute auzului, — cu rime înlăuntrul unui reportaj care tinde zadarnic spre proza beletristică — sînt frazele dintr'o excursie erudită a d-lui Leca Morariu, apărută în revista „Făt-Frumos" anul XIII (1938), No. 1. Iată-i începutul:

„La munte

— Continuare —

Tovarăş la masă îl avem şi pe d. Al...ra, simpatic *prin felul* democratic *al comportamentului, — şi cu atât mai simpatic când auzi că gazda Petre Necula nu-l mai slăbeşte din „domnule general". Verde la vârsta* care *nu i-o ghiceşti, pân'aice'n Arin a venit* călare. *E 'n drum spre* cutare *comisiune de* delimitare".

Sublinierile sînt ale noastre, cutoatecă şi fără ele rimele, ce străbat proza inexpresivă a d-lui L. M., sar în ochi sâcâitoare.

** Cum ar fi botezat el vocalele care se adună în fraza aconsonantică a grupului artistic Stroe şi Vasilache: *„oaia aia e a ei"?*

Problemele cărţii româneşti

De vorbă cu d. Em. Ocneanu

In continuarea anchetei privitoare la activitatea editorilor noştri, publicăm astăzi răspunsurile d-lui Em. Ocneanu, directorul editurii „Alcalay" şi conducătorul tuturor publicaţiilor casei de editură „Socec".

Din aceste răspunsuri cetitorul va reţine propunerea interesantă referitoare la publicarea unui catalog anual care să oglindească ca o bbibliografie completă, activitatea generală a tuturor caselor de editură, în toate domeniile literare.

— Cum credeţi dv. că ar trebui să se desfăşoare în mod ideal sărbătorirea zilei cărţii?

— *In mod ideal, ar însemna să nu mai izbutim niciodată să dăm cărţii*

Em. Ocneanu

sărbătoarea pe care o merită. Idealul e greu de realizat, uneori imposibil. Dar, în chip real am putea da cărţii un cadru festiv, nu numai într'un anumit loc, în Bucureşti şi la sucursalele câtorva din librăriile bucureştene. Am putea invita, bunăoară, să participe toate instituţiile de cultură din ţară, interesate cel puţin în acelaş grad—dacă nu şi mai mult—decât editorii noştri. Poate că în curând vom vedea în fruntea noastră ministerul educaţiei naţionale, organizând în fiecare şcoală dela ţară şi dela oraş o mică şezătoare şi o masă de cărţi — căci sărbătoarea cărţii este de fapt sărbătoarea şcoalei. Poate că teatrele, îndemnate de ministerul artelor, vor da câte un mic spectacol al cărţii, la care ar lua cuvântul câte un scriitor şi unde intrarea ar fi gratuită. Poate că primăriile vor găsi şi ele prilejul, în vreun fel oarecare, să contribue la luminarea — nu numai cu gaz aerian — a contribuabililor... Vedeţi dar ce activitate vastă ne aşteaptă, dacă ne bazăm numai pe realitate — şi dacă persoanele oficiale, cu oarecare răspundere, ar avea timp îndestulător şi un pic de tragere de inimă pentru a da o cât mai mare eficacitate propagandistică zilei cărţii.

— Problemele după care s'a înfăptuit până acum această sărbătoare, coincid cu părerea dv.?...

— *In bună parte. Cum sunt din fire un om cu dorinţe mari în privinţa cărţii, din proiectele de mai sus, au mai rămas — precum vedeţi înşivă — multe de realizat.*

O propunere interesantă

— Care este rostul zilei sau a săptămânii festive a cărţii şi în ce măsură a fost el realizat până acum?

— *Scopul primordial a fost, desigur, un îndemn spre mai multă lectură bună. Deocamdată am izbutit, cu manifestaţia noastră anuală, să ridicăm prestigul cărţii. N'am făcut însă un pas prea mare în sensul difuzării ei. Vina nu e numai a concurenţilor noştri de artă, cinematograful, radioul, ci şi a felului în care ne-am apropiat de cetitori. In chip fatal noi editorii lucrăm şi individual şi pe bază de concurenţă, spre binele marelui public. Dar cu prilejul zilei cărţii ar trebui să găsim modalitatea ca întreaga noastră activitate să fie prezentată marelui public ca un efort unitar — publicând un catalog general pe autori şi publicând apoi un catalog pe materii. Aceste două publicaţii — care ar trebui difuzate gratuit în sute de mii de exemplare, sistematic: în şcoli, la cancelariile şcolilor, la tribunale (avocaţilor şi magistraţilor), în cazărmi (ofiţerilor) până şi în spitale, — ar fi în acelaş timp bilanţul intelectual al anului. Evident, cu cât aceste două bilanţuri vor fi mai elegante şi mai artistice, vor fi primite cu mai multă bucurie şi vor ajuta mai mult la răspândirea cărţii*

Ofensiva culturală

— Pentru o mai bună difuzare a cărţilor găsiţi oare că mai rămâne loc şi pentru concursul autorităţilor de cultură oficiale, sau această operaţie trebue văzută sub raportul priceperii editorului, ca o chestiune de reclamă şi de publicitate?

— *Nu numai că mai rămâne loc şi pentru concursul autorităţilor de cultură oficiale, dar nici nu înţeleg bine lipsa lor, pe care o deplâng în fiecare an.*

— Credeţi că ofensiva cărţii începută acum câţiva ani a determinat o creştere a numărului de cititori în literatura românească?

— *Desigur, şi numărul cititorilor ar fi azi cu mult mai mare dacă tineretul n'ar fi fost abătut dela preocupările culturale. Dar sper că tineretul va reveni la cel mai bun, mai statornic şi mai folositor prieten al lui: Cartea.*

Activitate editorială

— Care este aportul editurii dv., la ziua cărţii din acest an?

— *Nu mai e nevoe să citez* Biblioteca pentru toţi *care e de mult — dacă pot spune astfel — o instituţie de cultură generală. Voi aminti doar că i-am lărgit cadrele, publicând o mare parte din scriitorii noştri contemporani, care au astfel putinţa să ajungă în cătunul cel mai depărtat al ţării, pe masa celui mai modest intelectual.*

Tineretului dela 8 până la 18 ani i-am alcătuit o serie de cărţi aparte, grupate în Biblioteca noastră (Editura Socec), frumos ilustrată şi la îndemâna tuturor.

Pentru marele public care a arătat o deosebită predilecţie lucrărilor istorice sub formă de istorisire uşoară dar documentată am publicat o serie de biografii romanţate şi anume Robespierre *de* Fr. Sieburg, Danton *de* Louis Madelin, Cleopatra *de* G. M. Delayen, Maria Walewska *de* Octav Aubry *şi* Colierul Mariei Antoinetta *de* Funck-Brentano, *volume severe de autori recunoscuţi şi care au atras dela început atenţia cititorilor de cărţi substanţiale.*

Am publicat tot în anul acesta primul roman al talentatei scriitoare Cella Serghi, „Pânza de paianjen".

In preajma zilei cărţii vom da la lumină romanul în două volume GORILA de marele nostru Rebreanu, *o operă care se situiază între cele mai adânci şi mai semnificative creaţii ale sale, alături de* Ion *şi de* Pădurea Spânzuraţilor. *Vă rog să mă iertaţi că nu intru în amănunte cu privire la* Gorila. *Romanul abia a apărut şi întâiul cuvânt trebue să-l aibă criticii literari.*

Tot în preajma zilei cărţii am publicat în Editura Socec „Măşti" un roman al M. S. Maria, Regina României. Cartea e de un lirism frenetic, de o adâncă pasiune şi de un simbolism plin de semnificaţii iar substanţa propriu zisă a romanului se înfăţişează într'un cadru pitoresc care începe într'o cetăţue transilvană şi se închee pe malurile Bosforului.

Proecte de editor

— Ce proecte aveţi pentru viitorul sezon literar?

— *Voi duce mai departe colecţiile de care am pomenit adineaori şi voi extinde* Colecţia Alcalay, *în care am publicat până acum numai două volume,* „Cea dintâi durere" de Em. Gârleanu, şi „Duminica Orbului" *de* Cezar Petrescu. *Intenţia mea e de a oferi — asemenea tuturor marilor edituri din străinătate — într'o colecţie cât mai eftină toate acele lucrări care în ediţia iniţială şi pe un preţ mult mai ridicat s'au dovedit a interesa marele public. Este o acţiune de culturalizare a maselor şi de popularizare a autorilor şi operelor care se dovedesc de succes. Al treilea volum din această colecţie va fi Robespierre de Fr. Sieburg.*

Dar ceeace mă bucură în deosebi este posibilitatea pe care am dobândit-o de a oferi la toamnă publicului românesc o serie de opere — care vor apare concomitent în toate limbile ţărilor culte — şi pe care le voi grupa în „Colecţia marilor gânditori". Numele autorilor şi subiectele tratate sunt de natură, cred, să aducă un real folos culturii române, iar modalitatea tipăririi îmi va îngădui să le pun la dispoziţia tuturor cititorilor. M'am fixat deocamdată asupra următoarelor volume:

Emil Ludwig: Macchiaveli; Heinrich Mann: Nietzsche; Lion Feuchtwanger: Noul testament; Thomas Mann: Schopenhauer; Romain Rolland: Rousseau; Julian Huxley: Darwin; André Maurois: Voltaire; André Malraux: Napoleon; Arnold Zweig: Talumudul; Theodor Dreiser: Tora; Lin Yotang: Confucius.

C.

A apărut
PE URMELE TRECUTULUI
*
O CĂLĂTORIE IN EGIPT
de
C. ARGETOIANU
Un interesant volum de amintiri cu numeroase planşe
LEI 70.—
EDITURA „ADEVERUL" s. a.

Pentru călătorii individuale şi colective
în
ŢARĂ şi STRĂINĂTATE
Cumpăraţi bilete de tren, vapor şi avion
LA
BIROUL de VOIAJ
din palatul ziarelor ADEVERUL şi DIMINEAŢA
Str. Const. Mille 7-9-11, Telefon 4.10..04

CITIŢI REVISTA
„DIMINEAŢA COPIILOR"
Cea mai răspândită publicaţie pentru
COPII şi TINERET
Un exemplar colorat în 16 pagini lei 5
De vânzare la toate chioşcurile de ziare

V A R I A

Societatea Scriitorilor francezi împlinește 100 de ani de existență. Festivitățile care au avut loc cu acest prilej au durat mai multe zile în șir și au început la 31 Mai printr'o ceremonie la Sorbona.

Primul care a avut ideea să întemeeze o asemenea societate a fost Balzac, dar adevăratul fondator este un scriitor astăzi uitat, Louis Desnoyers, mare ziarist și autorul unor cunoscute romane pentru copii. Generos, independent și curajos, Desnoyers a fost mișcat și îndurerat de soarta ziariștilor și a literaților francezi. Din acest sentiment a loat naștere Societatea de astăzi, cu toată împotrivirea pe care a întâlnit-o fondatorul ei, având de luptat cu tendința de izolare și individualism a scriitorilor și cu campaniile înverșunate duse de mai multe ziare. Astăzi Societatea numără 1066 de membri societari și 3600 de membri aderenți. Sărbătorirea de acum, a 100 de ani dela înființare, marchează o dată importantă: proclamarea și recunoașterea drepturilor celor mai legitime ale scriitorilor.

●

La Paris a luat ființă o Societate a prietenilor lui Schubert, alături de cele două de până acum, Societatea Bach și Societatea Mozart. Astfel va fi redat în întregime muzicei un artist care în Franța fusese acaparat mai întâi de literatură și apoi de cinematograf și care amândouă au prezentat și popularizat un Schubert tradițional, aureolat de vis cât mai mult și poezie, spre a fi pe înțelesul tuturor. Recentul program de execuție al Societății țintește să prezinte pe marele muzicant sub aspectele sale mai puțin cunoscute, cuprinzând: Quattor-ul în sol major și Trio în mi bemol. Apoi se vor executa și opere vocale tot atât de puțin cunoscute ca: Schlachtgesang, cor pentru 8 voci masculine, foarte diferit de leedurile elegiace și tandre.

●

In momentul în care Austria dispare în întregime din Europa, o scriere de seamă vine să ne reamintească rolul de prim plan ce a jucat acest stat în continentul nostru, acum mai puțin ca o sută de ani. E vorba de „Viața lui Metternich" datorită lui Constantin de Grunwald. Istoric de seamă, autorul a făcut parte din vechea diplomație rusă și a păstrat o mare admirație pentru omul de stat austriac, eroul cărții sale. Dar e îndoelnic ca lucrarea lui, care cuprinde 8 volume de Memorii și documente de ale lui Metternich, să mai aibă alți cititori afară de istoricii de profesie, cu toate că este o operă deosebit de interesantă și conține multe mărturii inedite.

Din carte lui Grunwald, Metternich ne apare așa cum a fost: adevărat stăpân al Europei. Mare diplomat desigur, dar dintr'o bucată, neadaptabil, el nu a simțit încolțind sămânța democrației după 1830 și aceasta l-a pierdut. Istoria a demonstrat nu numai că adevărurile lui politice nu puteau fi eterne dar că astăzi ele nu ar mai fi decât o himeră.

●

La Paris este deschisă în prezent o expoziție încântătoare în mijlocul superbelor partere de trandafiri dela Bagatelle s'a expus tot ceiace arta și cultul trandafirilor a sugerat imaginației noastre (picturi, obiecte de artă, cărți). Sunt trandafiri pictați pe pânză sau porțelan, pe tapete sau pe panglici, trandafiri brodați sau din pai împletit, trandafiri de fier, de emai, de perle, de mătase, de lac. Trandafiri pictați pe casete de bijuterii, pe evantae ce au aparținut Impărătesei Eugenia ori d-nei Dubary, trandafiri datoriți lui Fragonard, lui Taunay sau lui Joseph Redouté. Trandafiri de nuntă sau funerari, trandafiri de curtezană sau de florăreasă, munți de trandafiri din toate timpurile sunt expuși în grădina dela Bagatelle, în mijlocul trandafirilor vii, flori ce sunt chintezență a perfecției.

●

In lumea științifică se dă importanță nouei descoperiri a doctorului Malcolm Dole, profesor de chimie la Universitatea din Evonston (Illinois) al cărui lucrări au ajuns a stabili o diferență între greutatea atomică a oxigenului din aer și acea a oxigenului din apă.

Toate greutățile atomice ale elementelor fiind bazate pe acea a oxigenului, e ușor de închipuit importanța acestei descoperiri. După profesorul Dore, cele două cifre pentru greutățile atomice ale oxigenului ar fi: 16 pentru oxigenul din apă și 16.00005, pentru oxigenul din aer.

●

Acum când se deschid pretutindeni atâtea expoziții de artă, e nimerit să fie amintită legătura care a existat întotdeauna între artă și literatură. Secolul al 19-lea prezintă două cazuri evidente, acel al lui Baudelaire și al lui Huysmans. Despre acesta din urmă a apărut recent în franțuzește o carte intitulată „Estetica lui Huysmans" datorită d-rei Hélène Trudgian.

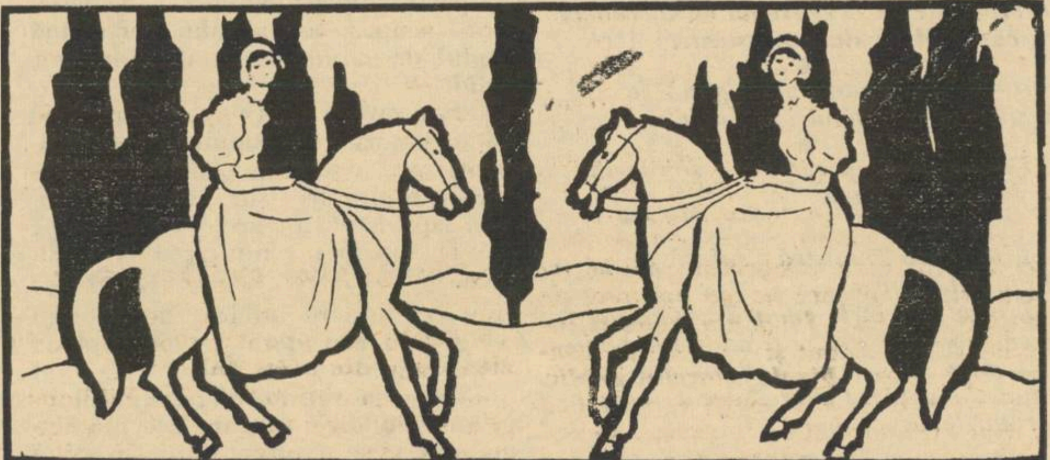
Huismans a ajuns la o expresie proprie literară datorită picturii, astfel că fiecare schimbare în maniera sa de lucru e condiționată de legăturile lui cu diferiți înoitori ai artei culorilor. Iși începe cariera literară călăuzit de arta unor tablouri semnate de mici maeștri din Ostanda sau din Brouwer și simțul lor de observație ascuțit determină pe tânărul scriitor să pornească în concepția sa dela naturalism. Rând pe rând apoi întâlnind pe Manet, Monet, Renoir, Gauguin, toți pasionați pentru lumină, pe care o descompun în culorile spectrului solar, scriitorul flamand sufere influența lor.

Huysmans sfârșește prin a fi cucerit de misticism, gândirea lui înălțându-se către Dumnezeu și opera lui, începută sub semnele naturalismului, termină prin a ajunge la arhitectura și la sculptura medievală, spre forma interioară a sufletului și mai puțin spre forma exterioară a lucrurilor.

●

La Paris s'au împărțit luna trecută o mulțime de premii literare. Printre altele, premiul de 10.000 de franci fondat de ziarul „Marianne" a fost decernat cu oarecare dificultate. Deoarece juriul se afla în mare încurcătură căci rămăseseră în discuție două cărți cu partizani la fel de înfocați: „Boreal" de Paul Emile Victor și „Shangai necunoscut" de Jean Fontenois, problema a fost rezolvată foarte elegant din partea ziarului, anume s'au instituit două premii de câte 10.000 franci fiecare. Paul Emile Victor este explorator în Groelanda iar Jean Fontenois a fost director al ziarului „Journal de Shangai". Cărțile lor sunt trăite de autori și pasionează pe cititori ca cele mai vestite cărți de aventuri.

.. S.

Insemnările la Festivalul de dans al școalei Paule Sibille

Intâia zi de primăvară ne-a adus — odată cu darul dumnezeesc al razelor calde de soare și-al mugurilor însfârșit scăpați din ghiarele iernii, — recitalul de dans al copilelor din școala d-nei Paule Sibille.

Ne-au încântat văzul și ne-au bucurat sufletul, micuțele eleve ale d-nei Sibille, care dansează fără să știe că sunt „dansatoare", precum cântă și se mișcă alte asemenea făpturi ale Firii, spunându-și bucuria și dragul de viață, fără să știe că fac „artă" și că sunt „artiști".

A știut d-na Sibille să lase neatinsă sfânta libertate a copilăriei și ne-a mișcat adânc, ca amintirea unui cântec și-a unui joc pe care l-am știut și noi odată și pe care anii l-au gonit, vai! atât de repede...

Câtă deosebire, între toate „recitalurile" de dans ale copiilor, văzute până acum, unde bieții micuți, schimbați în „dansatori" de către îndrumători fără înțelegerea unei meniri înalte între toate, „fac frumos", câtă deosebire între priveliștea tristă a unor copii lipsiți de farmecul cel mai de seamă al vârstei lor, care-i spontaneitatea și copiii adevărați, *cărora d-na Sibille le-a lăsat prospețimea și naturalețea plină de grație a făpturii lor mici.*

Și, minune! s'au înfăptuit astfel clipe de adevărată artă.

Nescrisele, dar peste tot simțitele legi ale Frumosului și-au arătat încă odată puterea, dând ca o răsplată divină, rodul operii de artă, aceluia care înțelege. Firea și mersul ei ce nu poate fi schimbat.

Gândul d-nei Sibille de-a tâlmăci prin dans, clipe din viața la țară și din viața la oraș — căci acesta a fost cuprinsul festivalului, s'a dovedit minunat, nu numai prin izbutirea artistică, cât și prin înfățișări de specific *românesc, de acel specific pe care îl dorim de mult, înfăptuit din comorile de pitoresc ale neamului nostru.*

Chipuri din basme, amestec de haz și poezie; pitici ghiduși și zâne mititele; pârâul cu mișcarea-i lină; toată viața pădurii, plină de taina și de visarea ei, ne-au trecut prin fața ochilor, desfătându-se. Vântul și-a jucat vălurile — când luminând, când întunecând priveliștea, și a venit apusul soarelui să aducă liniștea nopții asupra vieții „dela țară".

In oraș, zorile au intrat odată cu oltenii cu coșurile, gălăgioși și zoriți. S'a ivit orașul, cu amestecul lui de muncă, cu goana nebună a clipelor, din care nu vrea nimeni să piardă vreuna fără a o fi umplut mai întâi ca pe-o cupă, — până 'n vârf!

S'au dus copiii la școală, priviți din porți de mahalagioaice certărețe, și au venit veștile din toată lumea, aduse pe aripi de hârtie, de „vânzătorii de ziare".

Toată povestea asta, a „vieții la oraș" ne-au spus-o, „jucându-se", micii elevi ai doamnei Sibille, așa cum mulți „artiști" mari și plini de însemnătatea lor, n'au făcut-o vreodată.

I-am lăuda pe fiecare în parte, de n'am ști că întregul aplauzelor se cuvine îndrumătoarei, care a știut să creeze din copii, dansatori, fără ca ei s'o bănuiască, mijlocind cu ușurință greua trecere dela joc la artă.

ALEX. C[illegible]L

A APĂRUT

MAGAZINUL

pe luna IUNIE închinat TURISMULUI
cu următorul bogat și variat cuprins:

ROMÂNIA PITOREASCĂ
IN IMAGINI

PRIMĂVARĂ INTÂRZIATĂ
Reportaj cu flori, cu veselie și fete frumoase

EROS CĂLĂTOREȘTE

SĂRITURI CE PAR SBORURI

BARBARA HUTTON
Femeea cea mai bogată din lume, moștenitoarea miliardelor Woolworth, devenită mamă, nu cheltuește astăzi decât 12 franci pe zi.

Amintiri inedite despre Șaliapin

DRAGOSTE LA PRIMA VEDERE

MODA, JOCURI, HUMOR, ETC.

CRAI DE TOBĂ
Textul complet al comediei originale în 3 acte de CONST. COLONAȘ, jucată pe scena teatrului Vesel.

140 pagini, tipărite la Heliogravură cu sute de fotografii și ilustrațiuni

PREȚUL LEI 25

MOARTEA TINEREȚELOR

noul și puternicul roman al scriitorului

I. PELTZ

va fi în vitrina librăriilor de **ZIUA CĂRȚII**

Drama generației de azi e înfățișată, în acest roman de largă respirație epică, într'un chip emoționant.

„Știință populară"
„Sfaturi practice"
„Radiotteleviziune"
„Cinema", etc.
publică în fiecare Sâmbătă revista

„RADIO ADEVERUL"

48 pagini ilustrate 5 lei.

Vorbe... vorbe... vorbe!...

Refugiul în demnitate, este, nu odată, soluţia incapabilului.

●

Neliniştită ca nisipul, societatea noastră nu poate fixa alinierea unei străzi, necum valori spirituale.

●

Glorie, la noi, înseamnă înmulţirea persoanelor care îţi cer servicii.

●

Parlamentul este bacşişul pe care oligarhia română îl acordă democraţiei.

●

Te-a părăsit iubita, ai pierdut un prieten, toamna e melancolică şi te predispune la sinucidere. Scrie, în orice fel de versuri, toate acestea şi vei impresiona profund pe lectorul a cărui stare sufletească e identică. Poet adevărat, însă, e cel care prin intensitatea suggestiei şi perfecţiunea formei va mişca şi pe cititorul indiferent. Iar marele creator de artă, ca să transmită emoţia literară, nici nu are măcar nevoe să fi trăit aevea melancolia dezolantă a toamnei, moartea prietenului sau trădarea iubitei.

●

Dacă un cutremur ar fi dărâmat legendarul castel al lui Hajdeu, imaginaţia noastră ar fi făcut din el o Walhală. Aşa, a rămas un fel de cabalistic rezervoriu de apă, la eşirea din Câmpina.

●

Trăim o dezolantă promiscuitate: talent, farsă, muncă, chiul, politeţă, mojicie, reputaţie, dezonoare — toate sunt otova. Nu există nici măcar diferenţierea averilor, fiindcă bogaţii se ascund iar viaţa de fast o duc şarlatanii.

●

Expresia cea mai corectă, e cea mai scurtă, fiindcă nu gramaticii fac limba, ci viaţa, cu graba ei.

●

Fiindcă sunt neplăcute unele soluţii, ni se par singurele bune.

●

Fiindcă a rămas necunoscut, se crede tânăr.

●

Generaţiile de azi intră în viaţă asemeni clientului care nimereşte în restaurant când au început să se stearga anumite feluri de pe listă.

●

Îi este, numai, foame. Dar se crede însetat de glorie.

●

I-ar trebui antene şi el are numai labe.

●

Imi place să dau, nu-mi place să mi se ceară.

●

Insurându-te, aruncă lancia şi ia scutul, fiindc'ai intrat în defensivă. Trebue să-ţi aperi căminul. Trebue să te aperi împotriva căminului.

●

In viaţă, ca şi în tren, oamenii aşezaţi confortabili sunt ostili celor ce stau în picioare, când ar trebui să se întâmple contrariul.

Inainte de a publica o carte, fă bine şi reciteşte — dacă nu le-ai rupt încă — paginile scrise în frigurile divine ale inspiraţiei.

●

Judec pe fiecare după felul cum s'a purtat cu mine. Ce e sublim în el, îl priveşte.

●

Despoţii nu vor sfetnici: vor complici.

●

Dacă face de zece ori aceeaşi socoteală, i se pare că ese mai eftin.

●

Estetul scit nu percepe de cât pitorescul mizeriei.

●

Cu cât cobori spre Sud-Est, nuanţele se pierd. Prea mult soare.

●

Cauzele mari sau mici se pot dispensa de versuri. Păstraţi poezia pentru altceva. Patriotul să nu-şi facă umbrelă din tricolor. Popa să nu se ducă la cârciumă cu sfântul potor.

●

Dacă n'o tulbură, unii cred că nu-şi iubesc ţara îndeajuns.

●

Detest pe oamenii agresivi şi mă desgustă cel ce nu răspunde cu vârf şi îndesat agresorului. Brutele se îngraşe în nămolul laşităţii generale.

●

In evul mediu, oamenii se duceau la vrăjitori cu aceeaşi naivă încredere cu care noi ne ducem astăzi la doctor.

●

Inţeleg naţionalismul până la frenezie, dar nu până la panică.

●

La noi nu poţi realiza o solidaritate nici măcar în ură.

●

Literatura noastră suferă de prea multă literatură.

●

Literatura influenţează mai puţin decât socotim noi. Râzând, nu biciueşti moravurile. Climatul, sângele şi educaţia sunt mai tari decât toate literaturile.

●

Mojicii îşi spun „inadaptabili”.

●

Când vreau să dau prestigiu unui loc comun, îl atribui înţelepciunii populare sau vreunui mare om din străinătate.

●

Cea mai lungă epocă din istoria omenirii ni se pare, fiecăruia, vremea pe care o mai avem până la moarte.

●

Frumoasă pasăre! zise vânătorul, împuşcând-o.

●

A face bani, este la noi supremul scop. Aiurea, abia după ce ai făcut bani, te întrebi ce rost ai în viaţă.

●

Blegului îi spunem b u n

●

Cine-şi iubeşte patria, începe prin a o lăsa în pace.

●

Cea mai formidabilă uzină de mitologie, e sărăcia.

●

Viaţa e destul de lungă, prea lungă, uneori. Dar tinereţea e nedrept de scurtă. Copilăria şi bătrâneţea sunt inutile.

●

Clasic înseamnă uneori şi declasat.

●

Cu cât cerul e mai frumos, cu atât viaţa sufletească e mai ştearsă; feeriile interioare se nasc şi se hrănesc din ceaţă.

●

Ai dreptate, desigur, perfectă dreptate... De aceea, acordă douăzeci şi cinci la sută din dreptatea d-tale integrală celui ce n'are de loc, ca să vă înţelegeţi. Căci oamenii nu trăesc numai cu dreptatea, care este, numai, drumul spre buna învoire.

●

Când cineva face o glumă reuşită pe seama mea, ca să-l pedepsesc, o popularizez şi o atribui altuia.

A apărut

PE URMELE TRECUTULUI

*

O CĂLĂTORIE IN EGIPT

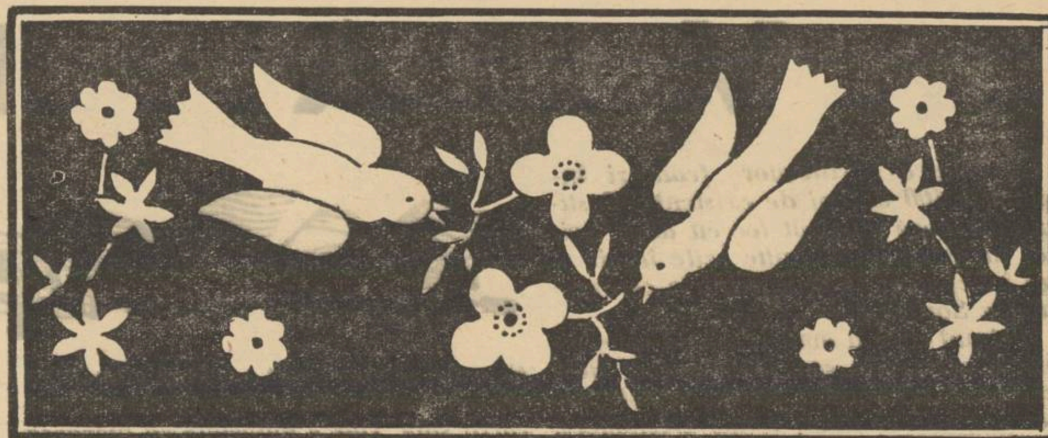
de

C. ARGETOIANU

Un interesant volum de amintiri cu numeroase planşe

LEI 70.—

EDITURA „ADEVERUL" s. a.

Sebastian Castellio

Stefan Zweig scoate în lumină personalitatea unui om care, deşi a fost şi este puţin cunoscută, merită admiraţia şi respectul tuturor oamenilor de conştiinţă.

Mai mult, el este o dovadă a efectelor intoleranţei care poate şterge până şi urmele trecerii unui om prin lume, şi poate aduce până şi uitarea numelui său.

In realitate, însă, Sebastian Castellio ar putea sta în unele privinţi mai sus chiar decât Erasmus, în tot cazul el are tot atâtea drepturi la recunoştinţa lumii ca şi filosoful de la Rotherdamm.

Erasmus, în faţa problemelor care au agitat epoca sa, a luat atitudinea unui om de cugetare, care, pentru a-şi păstra independenţa şi vederea clară asupra adevărului, reclamă dreptul de a rămâne în afara tuturor partidelor.

Stefan Zweig defineşte admirabil calitatea rară a eroismului acestui înţelept, care a ştiut să reziste şi elanurilor de multe ori uşuratice ale pasiunii şi ispitei tuturor acelora plăceri pe care le suprimă renunţarea şi abdicarea.

Cei ce nu l-au înţeles, zice Stefan Zweig, l-au considerat pe nedrept ca pe un timid şi un fricos. De fapt atitudinea sa reprezintă scrupulul unei mari inteligenţe, care acceptă singurătatea şi se expune mâniei pornită din toate părţile pentru a-şi păstra luciditatea şi prevederea sa de observator clar văzător şi imparţial. Ceiace slăbeşte poziţia lui Erasmus în epoca sa, în care numai acţiunea era socotită, e refuzul său de a se scobori în stradă şi a lua parte la bătălie. In lupta ce se angajase pe atunci între toleranţă şi intoleranţă, între fanatism şi humanism, el s'a mărginit numai la rolul de observator, criticând operaţiile de bătălie fără a participa la ele. El trebuia să ia parte la luptă, pentru că în ea erau angajate ideile care-i aparţineau. Contimporanii l-au privit ca pe un fel de dezertor din aceastâ pricină. Noi, înşine, cei de azi pare că am fi aşteptat ca el să „ia parte” şi am fi fost mai satisfăcuţi să-l vedem eşind din pasivitate, pentru că astfel pilda sa ar fi avut mai multă eficacitate practică.

Ca filosof, Sebastian Castellio nu este la înălţimea lui Erasmus. De altfel opera sa a fost atât de înăbuşită în cât omul cultivat din epoca noastră are dreptul să o ignoreze, pe când toţi cunosc sau măcar au auzit vorbindu-se de „Elogiul Nebuniei”. Dar Castellio nu a pregetat să intre în luptă, cu atât mai mult cu cât el nu-şi făcea nici o iluzie asupra rezultatului luptei: „o muscă împotriva unui elefant”, cum zicea el.

El era convins că sunt unele cauze pe care oricât le-ai considera de sigur ca pierdute, trebue să le aperi cu viaţa şi sângele tău. „Sunt nebuni de aceştia care compensează, din timp în timp, trădările înţelepţilor”, zice Ştefan Zweig.

Principiul care stă la baza luptelor humanismului este că adevărul cel mai pur, când este impus prin violenţă degenerează în păcat împotriva spiritului.

Datoria humanismului în cazul acesta este de a combate violenţa cu preţul oricărui sacrificiu.

Castellio era unul din oamenii cei mai eruditi din vremea sa şi era adept al religiei protestante, tocmai în vremea când Calvin ajunsese la apogeul puterii sale. Lupta între Castellio şi Calvin a început din clipa în care Calvin, nemulţumit de faptul că Sebastian Castellio nu voia să primească orbeşte, ca toată Geneva, cuvântul lui Calvin, îl alungă din postul pe care acesta îl ocupa.

Castellio rătăci de atunci în mizerie, silit să lucreze din greu în ocupaţiile cele mai umile ca să-şi câştige pânea. Nu renunţă însă la independenţa şi puritatea convingerilor sale. Prin fire nu era însă nici combativ, nici sectar, dovadă titlul lucrării sale: „De arte dubitande”. Poate chiar că ar fi rămas un simplu humanist platonic, credincios ideilor humaniste, cufundat în studii şi în cercetarea ideilor şi a valorilor lor, dacă nu s'ar fi întâmplat un eveniment care să-l turbure profund şi să-l arunce în vâltoarea acţiunii: Michel Servet a fost ars de viu din ordinul lui Calvin.

Un om fusese martirizat pentru ideile sale, pentrucă ele nu erau de acord cu ideile tiranului Genevei. Crima era cu atât mai de neertat cu cât Reforma fusese instaurată pentru a îngădui libertatea de a examina şi a cugeta.

Humanistul care ceruse libertatea de a se îndoi are acum o certitudine, anume poruncа libertăţii cugetării omului şi că e o crimă constrângerea ei şi impunerea unor convingeri ce nu sunt ale sale.

Pe când „Remonstranţii” se adună la Bâle spre a protesta în mod pasiv, Castellio ia ofensiva. Cugetătorul ce nu e întru nimic ceia ce se chiamă un dogmatic, expune cum nu a mai expus nimeni nici până la el, nici de la el încoace, teoria antifanatismului şi principiile drepturilor omului. Lupta dusă de acest erou blând, care prezintă pe chipul din portretele sale o urmă de şovăială şi de nehotărîre, a fost dârză şi plină de o măreaţă intolerenţă în favoarea toleranţei, oferind totuşi lui Calvin pace şi prietenie dacă părăseşte politica sa de violenţă. Numai moartea l-a scutit de arderea pe rugul pe care fusese ars Michel Servet.

De la el au rămas paginile cele mai frumoase şi mai tari ce s'au scris împotriva fanatismului. Dar duşmanii săi care au căutat să-l îngroape în tăcere cât a fost în viaţă, au continuat să-i şteargă urma şi după moarte. Cartea este o reînoire a acestei interesante figuri după studiile lui Ferdinand Buisson şi Etienne Girau. Nici o polemică religioasă sau politică în această carte, dar problema pusă pe un plan strict moral, „Castallio gegen Calvin” nu pune în cuprinsul său decât problema libertăţii de gândire a omului, afirmându-se ca un act de credinţă în virtutea sublimă a toleranţei şi Stefan Zweig ne prezintă cu cartea sa eroismul pasiv al lui Erasmus, faţă de eroismul activ al lui Castellio, nu numai scrisă cu talentul său cunoscut, dar şi de o frumuseţă morală care este o consolaţie, şi un reconfort.

IZ. SD.

Cronica literară

Lucia Demetrius, Marea fugă; *Damian Stănoiu*, O partidă de poker; *Sărmanul Klopstock*, Meduza; *M. Toneghin-Al. Bilciurescu*, Paraziţii tacâmului.

Le Brun, literat francez din sec. al XVIII-lea ar fi făcut femeilor (cităm după Saint-Beuve) următoarea recomandaţie:

„Inspirez, mais n'écrivez pas". Poate că n'ar fi nepotrivit să facem şi noi această recomandaţie femeilor române. Literatura feminină est de cele mai multe ori mediocră, de o mediocritate specială, care întunecă ideea înaltă pe care noi ne-o facem despre femee. Această literatură este ori plată şi moralizantă, înclinată a exalta valorile mărunte ale vieţii ori în chip trivial senzuală. Totuşi în critică nu putem porni dela propoziţii a priori. Şi literatura virilă este acum atât de coborîtă încât e întrebarea dacă şi femeea nu urmează platitudinea generală. Şi apoi sunt şi femei de talent incontestabil. Dar un lucru trebue observat. O încercare bărbătească neizbutită nu descalifică pe un autor pe care-l putem socoti capabil de multe alte întreprinderi. O încercare feminină neizbutită este însă penibilă. Femeia care, voind cu orice preţ să facă literatură, îşi desvăluie chipul ei de a vedea lumea, dezamăgeşte (când acest chip e trivial) asupra sufletului feminin în genere. Autoarea însăşi încetează de a se mai bucura de acel prestigiu pe care-l dă misterul. Incât, examinând bine lucrurile, admiţând toate excepţiile, credem şi noi că e mai bine ca o femee să inspire decât să scrie.

Critica are în chip necesar un fond de brutalitate şi ne vine greu s'o exercităm faţă de o femeie. Dar mai politicos decât politeţa este adevărul însuşi. De altfel trebue să admitem că o femee care scrie abdică dela privilegiile sale particulare şi se supune la toate probele, oricât de supărătoare, prin care trebue să treacă cel care ţinteşte la creaţiune.

Intâiul volum al d-rei Lucia Demetrius nu reprezenta nimic şi era nepublicabil. Am spus acest lucru cu toată hotărîrea şi fireşte cu argumentarea necesară. Ei bine, semn al bizarei dezorientări care stăpâneşte literatura noastră de azi, s'au găsit apărători fanatici ai autoarei care devenea nici mai mult nici mai puţin decât o femee de geniu. Aceste dezorientări sunt dureroase. Un autor, cu oricât spirit auto-critic (dar se poate oare cere spirit auto-critic unei femei?) e pornit să creadă părerile favorabile şi să se mire de rezistenţa altora. Aşa cum era de aşteptat, cum s'a întâmplat cu toate „geniile" exaltate fără motivare, la al doilea volum d-ra Lucia Demetrius a fost abandonată. Şi totuşi noul volum *Marea fugă* nu se deosebeşte de cel dintâiu, ba, dacă putem să ne exprimăm astfel, este mai „bun" decât acela. Ce poate să înşele în felul acesta şi să ducă la preţuirea unor pagini fără nici un miez? Aerul ceţos caracteristic scrierilor fără nici un conţinut. Lipsa noastră de criteriu aci se vede. Criticul în genere nu are gust, nu ştie să compare şi se refugiază în dogmatism. Literatura fără structură clară sperie ca ceva foarte profund şi atunci se naşte falsul concept al unei literaturi de „analiză". D-ra Lucia Demetrius nu analiza de loc, ci numai figura prin unele imagini, de altfel banale, anume concepte scoase din viaţa sentimentală.

Privit ca „roman", evident *Marea fugă* nu se susţine prin nimic. Reprobabil este chiar punctul de plecare, indiferent de ineficienţa lui. Acţiunea, dacă se poate vorbi de vreo acţiune, se petrece la Paris, într'un hotel de intelectuali internaţionali, cu nume foarte neautentice Yvonne Walter, Tony Bracinsky, Elisabeta de Karhanin, Guy Le Doux, Katherine de Hamersteht, Marcia de Montfertutto, Block, etc. Ce anume se petrece e foarte greu de spus. Noi n'am izbutit, din punct de vedere epic, să legăm pagină cu pagină. Doar atât se poate susţine că centrul naraţiunii il formează iubirea, liberă, a „Juliennei" pentru Tony.

Dar de ce a ales autoarea acest mediu bizar? Oare iubirea nu poate fi ea simbolizată şi într'un mediu mai apropiat de înţelegerea noastră? Şi în *Tinereţe* şi aci autoarea se refugiază în ambianţe internaţionale, sau mai bine zis anaţionale. Asta credem noi că vine din imposibilitatea organică de a trăi un mediu real istoriceşte şi geograficeşte.

Este şi un mimetism (mimetismul, nu lipsit de o anume îndemânare ce dovedeşte la autoare o relativă cultură, e acela care a indus în eroare). Se imită un anume soiu de literatură engleză turistică, în deosebi scrisul Katherinei Mansfield.

Ca şi la scriitoarea engleză se cultivă notaţia în dezordine (deastădată voită, artificială) în nepăsarea obosită şi o anume trivialitate, ca de pildă trecerea prin bucătărie, acuzarea foamei. La Katherina Mansfield e însă un fel de reacţiune la romantism, sau mai bine zis un romantism simplu, familiar. Acolo situaţiile sunt profund patetice şi stingerea lor prin nepăsare şi prozaism e o dovadă de fineţe artistică. Mimetismul d-rei Lucia Demetrius e superficial, nesusţinut de vreo vocaţie literară, de aceea totul apare bizar, absurd şi nesemnificativ cu o pecete supărătoare de afectare.

Marea fugă nu prezintă nici un interes ca naraţiune. Nu trebue să fim însă înguşti. Să căutăm orice alt punct de vedere util. *Marea fugă* ar putea pretinde ca şi *Tinereţe* că fie o scriere de analiză. Există şi aci tot atât de multă „analiză" caşi dincolo, în acelaş limbaj agasant, tradus parcă din alt graiu. In ce constă „analiza"? In figurarea, cum am spus, a unor stări prin imagini, prin imagini banale. Julienna iubeşte pe Tony şi suferă la ideea plecării lui. Atunci intervine falsa analiză lirică: „Ea rămânea aici ca o păstae seacă, cocârjată, ca o frunză mâncată, bolnavă". Şi încă e pasabil. Julienna e geloasă. Conceptul de gelozie e tradus într'o imagine care nu descrie de loc reacţiunea interioară ori exterioară a femeii geloase, singura interesantă: „Fiecare bucată din carnea ei, care cunoştea mâna lui Tony, ţipa furată, durea".

Insă conceptul de gelozie cuprinde ca notă esenţială durerea morală, încât metafora rămâne inoperantă. Iubirea Juliennei se limitează la concupiscenţă. Fără îndoială, cu o anume măsură, cu talent, se poate descrie şi sensualitatea, dar numai ca un aspect al inocenţei. Doi tineri îndrăgostiţi, găsiţi goi, în cutare nuvelă a lui Boccacio nu sunt triviali, întrucât pierderea oricărui simţ de prudenţă şi convenienţă este caracteristica crizei erotice juvenile. Dar să auzi o femee „analizându-şi" lucid dragostea, reducând-o la nişte imagini de libidine, e penibil, e dureros de penibil. Iată cum cântă d-ra Lucia împreunarea: „Incercă să-şi stăpânească mânile să nu îmbrăţişeze, să le ţie lângă ea, coapsele să nu cheme, picioarele să nu facă şerpi pentru copacul tânăr de lângă ea. Invelită în braţe, cu pieptul dezgolit întâlnind pieptul larg, cald şi cunoscut al lui Tony, cu şoldurile întâlnindu-i muşchiuloase şi tari şoldurile, Julie gândi iar, cu tot sângele: Viaţă! şi se topi în matca ei". Nu e cu neputinţă să cânţi frenezia sexuală, chiar femee fiind, dar pentru asta trebue ingenuitate, un glas pur ca al naturii însăşi. O femeie însă care surprinsă în actul împreunări face teorii fade ca „mă topesc în matca vieţii", dovedindu-se perversă prin luciditate, e odioasă. Odioasă este, literar vorbind, d-ra Lucia Demetrius oridecâteori se analizează, ca să zicem aşa, nefăcând altceva decât să se excite în acest trist erotism lucid. După o împreunare cu Tony, Julienna se întinde singură pe o canapea şi încearcă să-şi aducă aminte „cum fuseseră mânile lui Tony pe pântecul ei gol", cum „fusese prima mişcare neobişnuită a lui Tony?" Concluzia este că Tony „era bun de ţinut în braţe, greu, cald". Din această libidine analiza autoarei nu mai poate ieşi. Julienna are „foame" de trupul lui Tony. Ea sărută pieptul individului printre reverele pijamalei, îi ia piciorul în braţe, „îşi culcă faţa pe coapsa lui". Sunt şi alte scârboşenii mult mai grave dar cruţăm pe cititor.

In afară de conceptul de foame de trup, autoarea mai crede a analiza „durerea", cu astfel de convenţii verbale:

— „...vreau să fiu un om viu.
— Un om viu pe care îl doare?"

Ca exemple de dialog idilic şi sentimental cităm câteva rânduri:

— „...Ha! Ce caraghios ai făcut acum, parcă ai înghiţit o lăcustă, uite, aşa ai făcut!
— Şi de ce ai fugit acasă? Nu ţi-a făcut plăcere?"

Cartea d-rei Lucia Demetrius este desgustătoare.

*

D-lui Damian Stănoiu literatura română îi datorează unele pagini foarte frumoase. Pentru aceste pagini bune ertăm şi numeroasele pagini rele, triviale. Va fi la mijloc trebuinţa de a tipări cărţi, o neînţelegere a condiţiilor artei? In orice caz pentru noi, toate aceste aventuri nu micşorează pe autorul paginilor bune. Suntem datori însă a atrage atenţiunea asupra erorilor. Eroarea esenţială a d-lui Damian Stănoiu este de a face, sub titlu de roman, un soiu de nuvelă veselă, de-o veselie falsă, silită, şi încă odată foarte adesea trivială. In *O partidă de poker* autorul compune monografia unei patimi, cam în chipul cum o făcea Regnard în *Le joueur*. Nişte jucători se aşează la masa de joc şi nu se mai pot ridica zile întregi, cu toată intervenţia altor sentimente de care sunt în stare ca afecţiunea, simţul datoriei, etc. De pildă o prietenă moare şi femeile jucătoare nu se îndură să lase jocul. E ceva şi din Caragiale, încercarea de a zugrăvi categoria de oameni care se uită într'o conversaţie, cu toată promisiunea de a se smulge din ea.

Din păcate, nuvela e mecanică, în chip artificial bufonă, lăsând să se întrevadă intenţia de a se demonstra până la absurd rezultatele viţiului. Veselia cu orice chip duce la vulgaritǎţi. Coana Smara nu poate juca dacă nu vede „poponeaţa", adică dosul lui Bumbăreaţă, cânele său. Şi pe această temă urmează o serie întreagă de glume coborîte.

*

Meduza de „Sărmanul Klopstock", roman cu „sugestii din Guy de Maupassant" e o scurtă scriere de caracter realist dar de formă senzaţională. Subiectul cărţii este ideea de ereditate. Magistratul Augustin se căsătoreşte cu un fel de cabotină Kozarina, capătă un copil, dar apoi află că acest copil ar fi al altui individ cu care trăise femeea. Magistratul se călugăreşte, Kozarina şi cu bărbatul dintâi la care s'a întors duc o viaţă aventuroasă prin străinătate, împreună cu copilul care a devenit un monstru. Femeea moare de tuberculoză, copilul devenit acum mare şi numit Casian, omoară pe pretinsul tată. Află însă că adevăratul părinte era tot magistratul Augustin. După ispăşirea pedepsei în Franţa, Casian vine în ţară, descopere pe Augustin în mânăstire şi-l ucide. Apoi îl regăsim ca servitor la o Jeanina, criminală şi ea odată şi acum soţia unui mare actor. Casian şantajează pe Jeanina, cerând dragostea în schimbul tăcerii. Jeanina se sinucide, soţul află de legăturile ei şi omoară pe Casian.

Crime, situaţii melodramatice, grozăvii, însă abia schiţate în câteva pagini fără a li se da amploarea senzaţionalului.

Bine înţeles cartea e detestabilă, fără nici o valoare literară dar e curios să vedem până unde s'a coborît dezorientarea acelora care decid azi publicarea cărţilor. Din chiar pseudonimul autorului *Sărmanul Klopstock* (e cum ai zice *Veselul Voltaire*!) se poate vedea că avem de aface cu unul din acele spirite bizare pe care le produce autodidactismul. Zăpăcit până la a confunda epocele, grandilocvent, fără şir în vorbire, uzând de franţuzisme imposibile (*surveiat, biblou, mariaj, rezolut, fudroaiant*) şi de puncte puncte în care pune multă intenţie de umor, domnul... Sărmanul Klopstock face o literatură oribilă, încâlcită, periferică.

*

Tot aşa de tristă este cartea în colaborare *Paraziţii tacâmului* de d-nii M. Toneghin-Al. Bilciurescu. Dacă scopul urmărit este distrarea lumii de jos, atunci fireşte n'avem altceva de observat decât că astfel de cărţi nu au nimic de a face cu literatura. Dar ce nevoie era de a arăta atunci numele autorilor? Astfel de producţii se aruncă în comerţ sub anonimat. Cititorul care vede această carte alături de un roman de d-na Papadat-Bengescu, e îndreptăţit să creadă că i se dă o importanţă literară şi atunci dezamăgirea după lectură se resfrânge şi asupra operelor artistice. Acest amestec comercial a ruinat în ultima vreme cartea bună şi a îndepărtat pe cititorii mai fini dela literatura română.

In *Paraziţii tacâmului* autorii au aerul de a descrie serios boema autohtonă, după Murger, confundând boema cu un fel de haimanalâc vulgar. Nota distinctivă a boemului este neplata chiriei. Câteva rânduri vor arăta cititorului ce fel de autori sunt d-nii Toneghin şi Bilciurescu care totuş nu se sfiesc să-şi pună numele pe coperta unei cărţi:

„La o femee, când e frumoasă, inteligenţa joacă un rol secundar... Cu Mirella fusese darnică, chiar prea darnică în ceeace priveşte fizicul. Era una dintre acele femei, la care decolteul rochei e viziunea unui paradis, iar ondulările feline ale mătăsei pe trupul de sirenă îţi dau acele emoţii care îţi paralizează spontan orice iniţiativă, lăsându-te înfiorat. Aceste femei nu sunt prea periculoase când le poţi domina cu inteligenţa, etc., etc.".

De observat că aşa zisele capitole ale aşazisului roman nu sunt decât desvoltarea unor anecdote care circulă cu privire la chipurile în care poţi face rost de bani.

G. CĂLINESCU

VÂRTEJUL
ROMANUL SCRIITORULUI
ROMULUS CIOFLEC
A FOST PREMIAT DE
ACADEMIA ROMÂNĂ
IUNIE 1938
EDITURA „ADEVERUL" S.A.
PREŢUL LEI 70

RESTABILIREA RAPORTURILOR

Funcționarul Liteanu Constantin e foarte neliniștit de faptul că vecinul său domnul Polcovnicu-boierul, cum îi spune tot cartierul — nu-i mai dă bună ziua la salut.

Simțise de mult Liteanu că nu e pe placul vecinului, care-i arunca priviri disprețuitoare când îl întâlnea, dar nu-și știa nicio vină.

După ce se instalase în căsuța sa îi făcuse, dimpreună cu nevasta, o vizită. Și — nu putea să spuie nimic — îi primise foarte bine, îi invitase chiar și pentru alte dăți, dar de întors, vizita, nu le-o întorsese.

Spusese doamna Polcovnicu că dânșii nu prea ies din casă, dar că, în schimb, sunt foarte bucuroși de oaspeți totdeauna.

Ceeace, ca vecini, soții Liteanu putuse să-și dea seama că nu era tocmai adevărul curat: fiindcă plecau des de acasă dar, adevărat, numai la alți boieri de seama dumnealor.

— Ce vrei dragă? spunea soția împăciuitoare. Ce să facă oameni ca ei la noi? Zău! nu ne-am simți nici noi bine dacă ar veni.

— Bine, rău, asta e altă chestie! Vorba e că trebuia să vie. Noi nu suntem tot oameni? Dacă n'avem saloane cu lachei și cu lumânări pe pereți, înseamnă că n'avem și noi suflet și demnitate? Asta e ofensă! și nu-mi mai calcă picioarele prin casa dumnealor.

S'a ținut omul de vorbă, și cu asta relațiile s'au limitat la un rece schimb de saluturi.

Dar domnul Polcovnicu nu este din acei cărora le trece oricine pe dinainte, de aceea într'o zi nu i-a mai răspuns la salut. Și pentrucă Liteanu, insensibil, n'a venit imediat să-și ceară scuze, i-a trimis o scrisoare. Scurtă, dar hotărîtă ca să șie că nu permite nimănui să-l ofenseze.

Domnule,

Pentrucă d-tale ți se pare că nu ai nici un fel de obligații față de mine, motiv pentru care îți permiți să nesocotești prezența mea ca vecin, trebue să-ți atrag atenția că: locul pe care ți-ai făcut casa a fost al bunicului meu, și numai datorită bunătății mele fără margini, îl stăpânești. Fapt care, în loc să atragă din partea d-tale o smerită recunoștință, îmi aduce numai neplăceri.

Cățeaua d-tale, după ce latră toată noaptea, o mai cheamă și Vilma. Să i se schimbe numele, căci altfel o împușc.

Afară de asta, doamna Polcovinicu are zi de primire Vinerea, și înțeleg ca toate familiile învecinate să vie să depuie în această zi, omagiile lor la picioarele doamnei, soției mele.

Aceasta e tradiția familiei dela care nu permit nimănui să se abată. Dacă Vineri soția d-tale nu va fi prezentă în saloanele d-nei Polcovnicu, voiu lua măsurile necesare, ca să fim în strânse relații așa cum o cere trecutul demn al familiei mele.

R. POLCOVNICU
mare latifundiar

Liteanu Constantin învârtește scrisoarea pe toate părțile și nu-și crede ochilor. Dar primele momente de uimire trecute, izbucnește impetuos:

— Auzi obrăznicie! auzi nerușinare! Mă amenință Marți și-mi dă termen până Vineri.

Și cum e locul lui? A fost al lui bunicu-său, dar l-a pierdut la cărți și de cumpărat, am cumpărat amândoi parcelele dela primărie, aproape în același timp.

Mă duc la Iagoriță: e și primar, ne-a și cununat. El să mă învețe ce să fac.

— Lasă Costică nu te mai duce. E și nașu încurcat cu ale lui. Mai bine fă-i pe plac și termină cearta. Vecin.... boier..... nu folosim nimic dacă ne punem rău cu el, caută nevasta să-l reție din drum.

— Femeia tot femeie! fricoasă și gata de compromisuri, spune Liteanu plecând.

Dar nașul îi sfătuește și el la fel.

— Lasă să treacă și dela tine acum, fiindcă nu te pot ajuta cu nimic. Ai dreptate, locul e al tău, dar el e bine cu toți cei mari, și... știi cum merge treaba.

— Da avem un ministru de justiție! da avem legi! da am și eu neamuri sus puse! Cum să mă las înjosit când dreptatea e de partea mea?

— Neamurile tale ție ți-au uitat mutra, pe când cu el cu tot felul de legături politice, de interese bănești. Așa că... lasă să treacă dela tine.

— Toate până la vizită! îi spune el nevestei. Lașitatea asta nimeni n'o să poată să-mi impuie s'o comit.

Da de ce să schimb numele Vilmei? se gândește Liteanu. Dacă-i schimb numele n'o să mai latre?

Insă Vilma, soi rău, învățată să mănânce numai dacă o mângâia, chemând-o pe nume, n'a mâncat dacă a strigat-o altfel. Și nemâncând nici n'a mai lătrat.

De aceea Liteanu se duce la cușca ei, să vadă nu cumva bolește.

Dar punând mâna pe gard, ca să poată cuprinde într'un pas cât mai mare tot pământul din fața cuștii, simte cum i se clatină gardul sub mână. Sculurându-l puțin, constată că nu se mai ține decât în parii înfipți în grădina sa.

Speriat intră în casă și-i spune nevestii.

— Nu-i nimic dragă! se vede că se pregătește de transformări radicale, sau poate clădește ceva nou: au adus puzderie de târnăcoape și sape, și le-au depozitat în fundul curții.

„Nu te pune cu el! îi fulgeră prin minte, sfatul nașului, că dacă vrea îți face praf peste noapte toată bruma de avere ce-ai agonisit. Și până să te judeci.... și chiar dacă te judeci.... și chiar dacă câștigi.... ce ai folosit?

Se cheamă c'ai rămas fără casă.

— Lenuțo pregătește-te să mergem după masă la domnul Polcovnicu, spune soțul, simțind că se îndoaie sub greutatea unei asemenea rușinoase capitulări.

— Vezi Costică c'ai ajuns la vorbele mele? Unde e dreptatea cu care spuneai că te duci până la Dumnezeu ?

— Mă duc! dar dacă nu-i pe plac să m'ajute ce fac, rămân pe drumuri? se întreabă disperat Liteanu. Mai bine să ne înțelegem de voie bună. E om mare.... nu se știe ce ajutor poate să ne dea, se amăgește singur.

Trebue să mergem, așa a spus și nașul.

Vizita soților Liteanu a dat încă odată prilejul puternicului vecin, să verifice prestigiul nesdruncinat al numelui său.

„Am restabilit în fine bunele legături de vecinătate așa cum le cere tradiție sfântă a familiei, își spune domnul Polcovnicu, mândru de atotputernicia sa.

— Lasă Costică, trece și asta, caută doamna Liteanu să-și calmeze soțul, văzându-l cât e de agitat. Să dea Dumnezeu să termine nașul cu bine ale lui...

Deocamdată, sunt prieteni.

SANDA POPESCU

Citiți în fiecare Miercuri excelenta revistă

„Realitatea Ilustrată"

Cea mai mare și mai răspândită publicație de actualități ilustrate în culori.

Cronica fantezistă

Daniil în groapa cu lei

(Fabulă pentru adulți)

PRIMUL LEU (apropiindu-se de Daniil): *Mrrr!*

AL DOILEA LEU (către primul leu): *Haide termină cu el. E rândul tău să-l sfâșii.*

PRIMUL LEU: *Mi-e cu neputință* (se apropie din nou de Daniil): *Nu! Nu! Nu pot nici măcar să-l ating!*

AL TREILEA LEU (reproșându-i): *Din cauza ta vom suferi toți. Iar ne vor lăsa să murim de sete.*

PRIMUL LEU: *Să vă fie rușine, uitați că sunteți regii deșertului.*

AL PATRULEA LEU: *Ba, tu uiți aceasta! Inchipuește-ți că ești în împărăția de nisip a pustiului și că ți-a eșit o pradă în cale. Adulmecă, înfige-ți ghiara, colții și sfârșește odată.*

PRIMUL LEU: *Acolo e cu totul altceva. Dacă nu-l ucid eu, mă ucide el pe mine. Dar aici, priviți-l, e o biată victimă printre atâția lei. Inc'odată să vă fie rușine. Par'c'ați fi oameni...*

AL DOILEA LEU: *Chiarcă nu-i înțeleg de loc pe oameni. Noi între noi nu ne facem nici un rău. Dimpotrivă, ne apărăm. Ei, când nu-i sfâșiem noi, se sfâșie singuri unul pe altul.*

AL CINCILEA LEU: *Lăsați divagațiile și speculațiile. Hai, apucă-te de treabă.*

PRIMUL LEU: *Vi-l las vouă. Terminați voi cu el. Eu m'am săturat să tot fiu călăul oamenilor fără apărare, condamnați de semenii lor.*

CEILALȚI LEI (scuturându-se, în cor): *Nuuu! E rândul tău.*

PRIMUL LEU: *Ei, vedeți?*

AL TREILEA LEU: *Atunci, să-l lăsăm.*

CEILALȚI LEI (în cor): *Da, bravo, să-l lăsăm! (Trece fiecare la culcușul lui după ce îl miros pe Daniil).*

Și astfel Daniil, trimes la moarte prin uneltirile magilor pe lângă regele Evilmerodack, urmașul lui Nabucodonosor, care spuneau că un venetic, un captiv străin nu se cuvine să fie prețuit, a scăpat viu și neatins din groapa cu lei. Istoria biblică ne spune că a fost scos imediat. Desigur, că așa trebue să fi fost. Pe noi însă, ne bate gândul că tare anevoe se va fi despărțit Daniil de leii, regi ai pustiului, captivi ca și el. Fiindcă va conveni oricine că din groapa cu lei tot mai poți scăpa după cum ne arată povestirea biblică, pe când din groapa cu oameni care-i pe tot întinsul pământului, ba.

ȘTEFAN TITA

Cei mai rodnici ani ai vieții lui Gheorghe Coșbuc

de Al. Dima, Sibiu 1938

Dintre toți scriitorii generației sale G. Coșbuc a fost cel mai hermetic presei, reclamei, legăturilor sociale de suprafață. Bun prieten, dar cu un cerc foarte intim, bun tată, crunt lovit în sentimentul acesta, adânc ardelean în mentalitatea vieții sale de toate zilele, în felul de a petrece și a privi moravurile și societatea.

Cartea d-lui Al. Dima este foarte bine venită și împlinește o lipsă reală în viața noastră literară. Autorul încearcă a reconstrui din puținele mărturii ale contimporanilor, din versurile poetului și din paginile „Tribunii", din alte reviste, personalitatea marelui nostru Coșbuc în epoca cea mai strălucită a creațiunii, în adolescență și înflorirea tinereței.

Meșterii zugravi

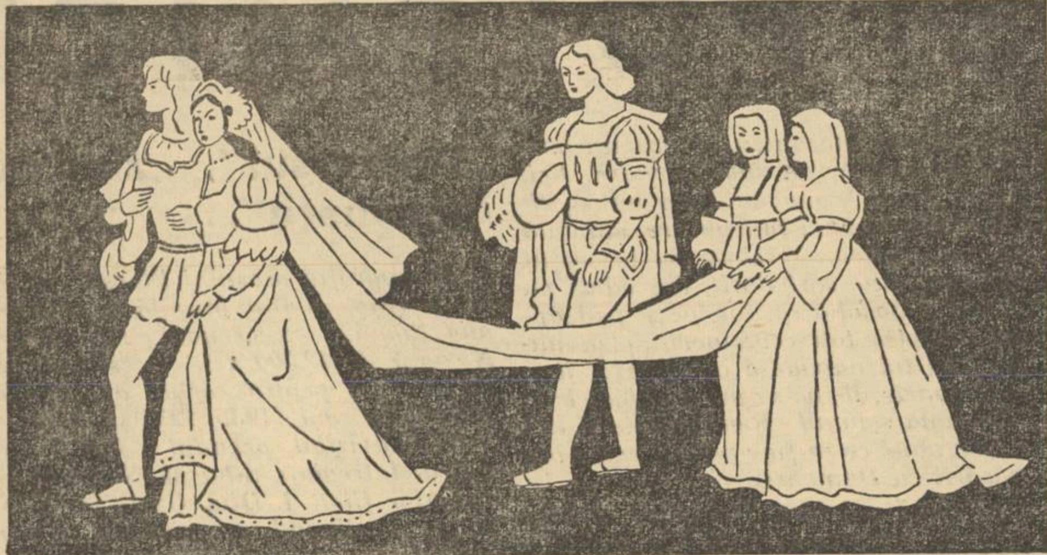
Niculae, Radu și Ghiorghiță
Meșteri mari, zugravi brâncovenești,
In firide și pe bolți, pe-o luminiță,
Scris-ați paraclisele domnești.
Slovă slavă, chipuri elinești.

Radu și Gheorghiță, Niculae
Mâna meșteră de veacuri s'a uscat
Iscusita ochilor văpae
Ziduri albe nu a mai străluminat,
Cu Archanghelii aevea se'ntretaie.

Niculae și Gheorghiță, Rade
Lemn de aur și azur încolăcit,
Foc de iad și îngerești răsade
Pe catapetesme voi ați nălucit
Hodiniți în somnul drept ce vi se cade!

Legene-vă sbor de porumbiță
Și chimvale cânte-vă în roi,
Stih de pomenire, icomiță,
Chipul vostru îl vom scrie noi
Niculae, Radu și Gheorghiță!

VICTOR EFTIMIU

Un joc al evocării

Ce-ar gândi și spune marile spirite de odinioară, reînviate, despre actuala mentalitate și configurație a epocii noastre?

Ce se va întâmpla cu toate proeminențele istorico-literare din trecut, de îndată ce vor fi scoase dintre pergamente și li se va oferi, spre privire și studiu, peisajul contimporan? Vor admira sau vor disprețui? Vor înțelege sau vor ridica din umeri, cu adorabilă uimire? Ne vor accepta total, convinși de superioritatea noastră, ne vor recunoaște numai în parte — și anume, numai în măsura în care mai păstrăm vagi vestigii ale mentalității și conduitei lor, sau se vor lepăda cu repulsie și teamă de orice manifestare a prezentului?

Iată într'adevăr un frumos exercițiu al inteligenței și al logicei, soluționarea acestor semne de întrebare, indiferent dacă e vorba de un simplu joc al spiritului, sau de o modalitate nouă de a obține concluzii de ordin politic, sociologic — sau numai literar.

Intr'unul din cele mai discutate eseuri ale sale, Paul Valery stabilește cu certitudine primele elemente și definiri rezultate din comparațiile amintite, aceste definiri servindu-i, la rândul lor, la studierea procesului de anarhizare a valorilor intelectuale contimporane. Refuzând să folosească acest „joc al evocărilor" pentru a enunța câteva ironii și gratuități, Valery caută, printr'un exercițiu psihologic savuros și dificil, totodată, să sondeze profunzimea schimbărilor survenite în viața contimporană. Academicianul își imaginează învierea unuia din marii oameni de odinioară. Descartes de pildă — sau Napoleon. I se oferă ca ghid și îl conduce pe străzile Parisului. Așteaptă să fie copleșit de întrebări și exclamații și, prin acest procedeu naiv, care îl obligă să se minuneze la rândul lui de ceeace fără nici o uimire vede în fiecare zi, apreciază enorma deosebire pe care cursul vremurilor a creat-o între epoci și oameni.

Mai mult, originala călăuză se va încurca în rol, atunci când va fi vorba să-și lămurească oaspeții asupra complicatului nostru sistem de existență, pentru a-i face să înțeleagă cum se poate trăi astăzi în condiții atât de bizare, într'o societate pe care ei o vor găsi, desigur, înfricoșătoare și ostilă. „Această încurcătură, a lor și a mea — spune Valéry — este măsura schimbării intervenite".

De altefl, Valéry merge mult mai departe, în strania sa explorare și găsește, în procesul de evoluție a științei, o verificare sugestivă a tezei sale. Strângând la un loc pe Arhimed și pe Newton, pe Galileu și pe Descartes — și dându-le să examineze un dynamo, ei nu vor ști ici ce este aparatul, nici cum a fost construit, nici la ce folosește. Toată știința și tot geniul uman reunite în fața acestui obiect misterios se vor dovedi incapabile să descopere secretul și să definească descoperirea omenirii de un Volta, Ampère, Oersted, Faraday.

E suficient să numărăm toate descoperirile făcute în ultimii 150 de ani, dela curentul electric la razele X, să adăugăm marele număr de aplicațiuni științifice, dela telegraf la televiziune — și vom putea foarte ușor înțelege cât de mari sunt deosebirile între epoci și cât de greu le-ar fi acelora care, prin absurd, s'ar reîntoarce, după decenii de absență, în lumea noastră, să mai înțeleagă ceva din vasta creație a prezentului.

*

O altă manifestare, având același obiect al „evocării", dar justificată, cum am spus mai sus ,de un simplu și gratuit joc al spiritului, aparține academicianului de dată recentă, Jacques de Lacretelle.

Lacretelle se referă la Balzac și Flaubert. Ce vor face amândoi? Desigur, vor adera cu entuziasm la mișcările sociale, de masse. Iar Stendhal, în mod tot atât de sigur, va trece „dincolo". (Un foarte spiritual comentator al articolului, scria în *Le Temps:* „D. de Lacretelle așează pe Stendhal alături de naționaliștii spanioli, în ciuda Passionariei. Il vede așa dar negru — și nu roșu. Foarte posibil. Dar dacă Passionaria îi va aminti unui Stendhal viu și veritabil numele Matildei sau al Angelei, voiu putea fi sigur de stăpânirea și sângele său rece? Și pot ști eu până unde îl va duce pornirea sa antireligioasă?).

O altă întrebare, iarăș deosebit de interesantă este aceea a lecturilor. Ce vor citi „oaspeții"? Ce autori vor prefera? De unde vor învăța Montesquieu și Rousseau istoria Revoluției pe care au dorit-o și predicat-o în scrierile lor? Din Michelet sau din Banville? Ce critici vor avea căutare: Taine, Thibaudet sau Brunetière? Versurile lui Mallarmée, Valery sau Cocteau nu-l vor face pe numitul Boileau să renunțe la această a doua existență? Ce se va alege din supraestimații Bourget și Maurois, atunci când judecarea lor va fi atribuită spiritelor criticiste, corosive, ale secolului al XVII-lea. Dar candidatul catolic Mauriac, cum va putea rezista unui contimporan ca Voltaire?...

Ce vehicule vor prefera oaspeții? Bicicleta, automobilul, avionul poate — sau le vor refuza pe toate, cerând diligența? Și cum vor deplânge ei biata bucătrie franceză — și vinul falsificat. Rabelais, în ediția doua, va muri din nou, de foame — iar Racine de silă...

Au rămas poeții. E mai bine, pentru memoria lor, să le dăm pace și să nu le vorbim de dumpinguri și războaie chimice. Să-i lăsăm în lumea lor. Nimic senin și înălțător nu le poate veni din lumea sângelui și a prafului de pușcă.

Readuși în viață și puși în fața problemelor care agită, obositor și inutil omenirea — Ronsard, Lamartine și Musset vor părea veritabili cretini...

GEORGE ADRIAN

Un act de naștere al lui Creangă

In *Universul* din 8 Iunie c., un corespondent din Iași ne informează că d. C. Ungureanu a descoperit la Piatra Neamț (la Piatra nu la Tg.-Neamț?) printre alte știri ce par interesante, dovada că Ion Creangă s'a născut la 4 Februarie 1842. Firește trebue să așteptăm ca descoperitorul însuși să-și publice documentul și să-l justifice. Fiindcă însă la noi se întâmplă ca gazetele să dea știri senzaționale în contradicție cu istoria literară și cum tocmai am dat tiparului o monografie a lui Creangă, unde mă hotărăsc până la noui dovezi pentru data de 1-2 Martie 1837, de altfel suficient documentată, găsesc că e potrivit să lămuresc puțin marginile de probabilitate ale documentului. Un astfel de document e posibil și dacă există regret oarecum că n'am avut favoarea să fiu încunoștiințat mai de vreme de aflarea lui. In orice caz, chestia aceasta a nașterii e cu totul secundară și desigur că multe lucruri vor putea fi îndreptate mai târziu când se vor mai găsi documente.

Deocamdată însă informația mi se pare cam curioasă și țin să supun descoperitorului, care va avea desigur ultimul cuvânt, nedumeririle mele. Mulți vor să-l facă pe Creangă mai bătrân, născut pe la 1835, deși repet, sunt dovezi suficiente că s'a născut chiar în 1837. E mult mai probabil totuși ca povestitorul să fi fost mai tânăr și să se fi dat ca mai bătrân ca să satisfacă regulamentele eclesiastice.

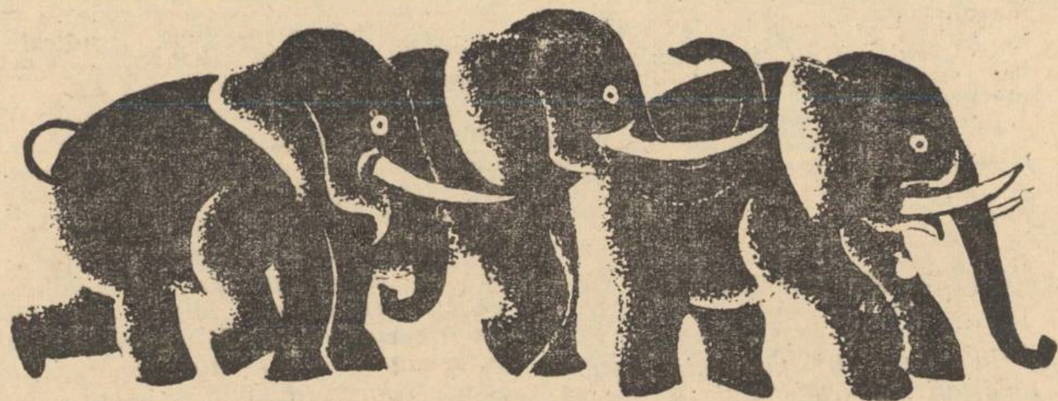
Documentul, de autenticitate provizorie, care dă pe Ion născut la 2 Februarie 1842, nu spune însă un lucru nou, căci d. Lucian Predescu a semnalat nașterea în 1842 a unui copil Ion, care în lipsă de preciziuni, m'a mirat. Vasăzică singurul lucru nou pe care l-ar afirma descoperitorul de azi ar fi că acel Ion din 1842 care părea al doilea copil ar fi chiar Creangă al nostru. Nu zic că nu se poate și nu cu argumentări se respinge un document. Dar până la dovada serioasă, mai bine admit un al doilea copil cu numele Ion decât nașterea lui Creangă, în 1842. Ajung câteva exemple ca să dovedim ce încurcături ciudate ar produce noul document, citit prea repede.

Zahei, ar fi numai cu un an mai tânăr decât Creangă, care după ieșirea din cler n'avea vreun interes să-și ascundă vârsta. Zahei știa că frate-său a murit în vârstă de 52 de ani nu de 48. Să nu-și fi dat el seamă că Creangă nu era cu mult mai mare decât el?

Acesta este argumentul cel mai slab, cel mai subtil. Dar sunt altele turburătoare. Creangă a început a merge la școală înainte de 1848. Născut în 1842, ar însemna că fusese dat la învățătura la patru sau cinci ani, ceeace e imposibil. El însuși afirma că avea 11 ani când a început învățătura. Ar fi început-o atunci în 1853. Insă profesorul Nanu din Broșteni murea în 1850 sau nu mai profesa. Creangă îl frecventase în 1848, asta e sigur. Să fi avut el atunci numai 6 ani? Oare de șase ani era Creangă când cânta în biserică *Ingerul a strigat?*

In 1854 Creangă e dat la catehetul din Fălticeni. Acolo mergeau tot oameni mai în vârstă spre a se face repede popi, căci catehetul făcea un curs sumar. Să fi avut Creangă atunci 12 ani? Nici scrisul lui de pe cărți, nici isprăvile lui erotice nu se împacă cu această vârstă. La Iași merge în 1855 în vârstă deci de 13 ani! Ar termina deci seminarul la 16 ani și s'ar însura la 17 ani. Se poate înțelege ca Creangă să mintă, ca să ajungă diacon la 17 ani, dar trebue să i se fi cerut acte și e greu de închipuit că autoritatea eclesiastică a putut fi indusă în eroare în acest hal. La 18 ani, Creangă ar avea un copil. In 1877 pe o fotografie Creangă scrie că are 42 de ani, când n'ar fi avut după actul nou decât 35. O așa de mare eroare, de șapte ani, nu pare posibilă. Nu e nevoie să mergem mai departe acum. Un Creangă seminarist la 12 ani și însurățel și diacon la 17 ani e deocamdată greu de închipuit. Vom vedea ce zic nouile documente, dacă sunt. Dar mi-e teamă că acel document, dacă este, nu vorbește despre Creangă al nostru ci despre altcineva, alt frate, cum s'a mai zis.

G. C.

FINAL

Eu m'am făcut de mult eternitate...
Prieteni noui, prieteni ultimi, candidă posteritate,
Din mine-mort când fi-va să mă'nalț
In nori de plumb sau în azur de smalț,
Când mă voi risipi eter și gând, din mine.
Să m'așteptați în ceasul reîntoarcerilor line
In ora golurilor dintre ore
Când amintirile se fac sonore,
Când luna scrie umbra spectrului unui fantom
Subt fiecare liniște de pom —
Să m'aștepți: o constelație într'un atom —
Am să revin — atom făcut nemărginire —
Mai mult și mai puțin decât un om:
O suvenire...

Mai mult e amintirea decât noi
Și lutul nostru mai puțin decât un gând...
Ah, de-aș pluti, cândva într'un surâs, alunecând
Pe colțul îndoit al unei foi,
Intr'un îngălbenit album, —
Aș tresări în moartea mea, deacum,
Și m'aș simți, deacum, posteritate...
Eu m'am făcut de mult eternitate..

VICTOR [illegible]TIMIU

INSEMNARI ŞI POLEMICI

Blestemăţii şi trăznete

A apărut nu de mult o micuţă plachetă de versuri „Fulgere şi blesteme". Din cuprinsul volumului nu se desprinde nici un fulger, nici măcar o scântee de talent... In schimb blesteme şi blestemăţii berechet. Mai bine spus: „Trăznete şi blestemăţii"

Ascultaţi o mostră poetică:

„S'a desfăcut buba roşie
A sufletului
Ca o floare.
De când n'am mai urcat
Pieptiş dealul vieţii,
M'am prăvălit
In lacul Gheenei
In lacul de smoală al Gheenei".

De când s'a desfăcut buba roşie a „poetului" n'a mai urcat dealul vieţii şi a ajuns din lac în puţ.. Mă rog, chestie de echilibru...

Apoi a ajuns bietul şi în smoală. L'o fi pedepsit cerul pentru gravele păcate săvârşite la adresa cetitorului. cel puţin de ar rămâne acolo, am fi atunci siguri c'am scăpa de trăznete şi blestemăţii... „poetice".

„Vis"

Un alt poet scrie următoarele versuri intitulate „Vis"

„Ating culmile Paradisului
Urcând potecuţa visului
Şi-mi ies în cale,
Frumuseţi şi jale
Făt Frumos, balaur
Noroiu şi aur".

Credem că mai mult noroiu decât aur... In orice caz, la drept vorbind; acesta nu-i un vis. E coşmar sadea! Gândiţi-vă şi dv.:

„Imi ies în cale
Frumuseţi şi jale"

Brav!!!

„Singură în casă"

O domnişoară poetesă suspină patetic în paginile unei reviste de provincie:

„Luna aureşte lumea"
„Cu lumina ei frumoasă"
„Strada toată e pustie"
„Eu sunt singură în casă"
„Când se scutură salcâmul"
„Dorul mă cuprinde'n plasă"
„Luna aureşte lumea"
„Eu sunt singură în casă".

Ei, ce să faci domnişoară, consolează-te şi d-ta. Se mai întâmplă şi din astea.

Forţa inteligenţii

Un esseist într'o publicaţie săptămânală, afirmă următoarele:

„Forţa inteligenţii trebue să erupă ca dopul dela sticla de şampanie".

Numai vedeţi că a uitat să ne spue care şampanie: Mott sau Rhein...

Şi mai departe acelaş esseist spune:

„Cu toate acestea, prostia, ignoranţa, e un mare dar dela Dumenezu".

In primul rând: „prostia, ignoranţa SUNT un mare dar" fiindcă... este mai multe.

Iar în al doilea rând, d-sa nu se poate văita: Dumnezeu l-a dăruit din belşug...

IBYCUS

Ultima operă a lui Johan Bojer, tradusă în limba franceză

Sufletul profund al Norvegiei ne-a fost revelat de Ibsen, dar înfăţişarea, chipul real şi fizionomia norvegianului ne-a dat-o Johan Bojer, care a vizitat şi România în anii din urmă, acordând un interview Profiriţii Popa Sadoveanu, pentru „Adevărul Literar".

In ultimul său roman, el propune meditării noastre un subiect mare. Leif Sund, eroul romanului s'a îmbogăţit din invenţia unei mitraliere adoptată de toată lumea. Se reîntoarce în oraşul său unde este sărbătorit, dar odată cu gloria şi bogăţia sa, începe şi pedeapsa. Noaptea toţi cei omorîţi prin mitraliera lui năpădesc în cameră, îi arată ranele, îl fac să audă strigătele şi îi alungă somnul. Remuşcările îl chinuesc până ce în fine găseşte calea împăcării cu Dumnezeu.

O temă nobilă şi frumoasă pe care autorul scrierei „La grande Faim" o tratează cu cunoscutul său talent.

Singurătatea în care Leif se cufundă, chinul său ce creşte mereu, discret tratate, ne umplu de emoţie. Sufletul nostru rămâne agăţat caşi acel al eroului, de cadrul vieţii de care se desparte, fie că acest cadru este al unui peisagiu grandios şi tratat ca în pictura unui mare maestru, fie că e acel al vieţii de oraş mic cu inevitabilul său concert de desgust şi bârfeli. Traducătorul (La Chesnais) a ştiut să păstreze savoarea stilului lui Johan Bojer, în această ultimă operă a sa, apărută în edit. Calmann-Levy.

Cronica mizantropului

Portretul scriitorului

Prietenul meu scriitorul, îmi vorbi astfel:

— Ştii că acum e luna cărţii şi am şi eu un volum în vitrine. Au trimis deunăzi la mine să dau o fotografie şi un autograf în scopul expunerii. Se înţelege, am refuzat. Dar de ce am refuzat? Să nu crezi că din pedanterie, dintr'o îngâmfare întoarsă, ci din instinctul de conservare. Care ar trebui să fie scopul expunerii fotografiei? Creşterea, gândesc a reputaţiei. Altfel lucrul nu are niciun sens. De bună seamă că, oricât de pesimist aş fi, recunosc că o relativă reputaţie, o foarte relativă desigur reputaţie, am prin cărţile mele. Acei care m'au citit, şi ştiu câţi, mă cunosc. In fond eu nu urmăresc altceva decât ca eroii inventaţi de mine să trăiască singuri, ca toată lumea să vorbească de ei. Iţi închipui ce mişcat ar fi Balzac ori Dostoiewski, ori Flaubert când ar auzi pomenindu-se de Goriot, de Rascolnicoff, de farmacistul Homais. Chiar dacă lumea, din ignoranţă, ar brusca pe unul din aceşti iluştri creatori, acest unul ar fi fericit de anonimatul lui. Deci astfel de celebritate aş dori eu. Aş voi cu alte cuvinte să stau într'un colţ de cafenea şi s'ascult cum lumea discută psihologia eroilor mei. Dar lucrul acesta nu se întâmplă, fie pentrucă eu nu sunt un adevărat creator, fie pentrucă nimeni nu discută în public literatură. Cât priveşte persoanele care mă cunosc, acestea intenţionat nu amintesc faţă de mine de nimic ce ar putea să mă intereseze. Omul fiind din născare vanitos, aş putea să doresc şi alte satisfacţii, dintre acelea pe care le are orice actor de cinematograf. Aş putea să doresc ca o domnişoară trecând pe drum să zică alteia:

— Uite, îl vezi pe cutare? este autorul, pricepi, al cunoscutului roman, etc.

Atunci poate, m'aş umfla puţin în pene. Dar acest lucru nu se întâmplă, nu se va întâmpla nici când, de vreme ce nici femeile care mă citesc şi mă cunosc personal, nu arată a fi mândre că mă cunosc. Nimeni nu mi-a dat a înţelege că m'ar socoti superior oamenilor de rând şi că m'ar ferici pentru darurile mele deosebite. Să fiu compătimit pentru lipsurile mele materiale asta, da, mi s'a întâmplat. Atunci de ce să-mi expun chipul în vitrine? Ce interesează chipul meu? M'ar bucura să văd lumea trecând la subsuoară cu cărţile mele, chiar îmbrâncindu-mă. Dar să se oprească o clipă în faţa fotografiei înţelegi că nu m'ar bucura. De altfel, expunerea este şi primejdioasă. Odată m'am lăsat atras în cursă şi mi-am expus chipul şi iată ce am auzit spunându-se:

— Ăsta e cutare? Il credeam mai altfel, nu ştiu cum.

— Eu mi-l inchipuiam înalt, bine făcut!

Toţi mă voiau altcum şi mă găseau nu ştiu cum. De aceea sfătuesc pe scriitori să nu se lase ispitiţi şi să păstreze misterul figurii lor.

ARISTARC

„Universul", „ziar de informaţii"...

„Monografia oraşului Ploeşti" de d. M. Sevastos, a fost primită de Academia Română cu premiul Dr. Cornel Nicoară de 12.000 lei. Acest premiu s'a acordat pentru cărţile apărute în ultimii trei ani (1935, 1936 şi 1937).

Deşi divizibil, premiul a fost decernat în întregime d-lui M. Sevastos — raportor fiind d. Dim. Gusti, iar d. N. Iorga susţinând cu căldură Monografia.

Academia Română a anunţat în şedinţa de Sâmbătă 4 Iunie premiile, printr'un raport citit de preşedinte şi dat presei spre publicare.

Toate ziarele au publicat numele tuturor premiaţilor, afară de „Universul" — care a şters numele d-lui M. Sevastos.

Vasăzică la „Universul" primează — nu informaţia, ci rancuna. Şi doar „Universul" vrea să fie ziar de informaţie...

Dacă „Universul" şterge din lista premiaţilor Academiei Române pe un ziarist neagreat, probabil că acest ziar tae din rândul persoanelor decorate pe cei puşi la index de d. Stelian Popescu. Acelaş lucru se petrece, desigur, cu avansările în magistratură — când cutare procuror sau judecător de instrucţie este eliminat de pe lista oficială a avansărilor.

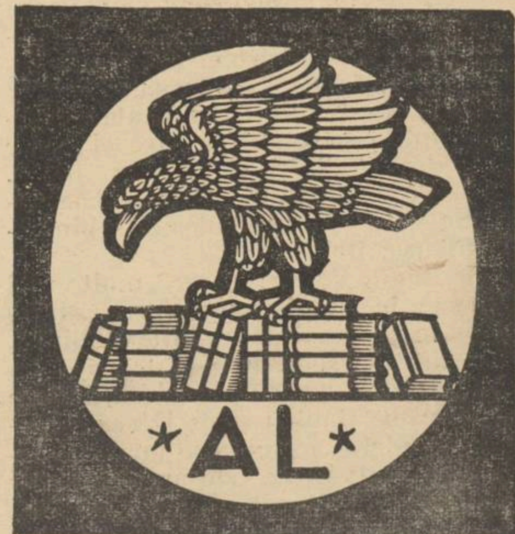
Dar dacă „Universul" îşi falsifică informaţiile după ură, el şi le falsifică — fără îndoială — şi din simpatie. La cronica judiciară, de pildă, un falit nu va fi trecut ca fiind condamnat la închisoare — dacă el se bucură de bunăvoinţa direcţiei ziarului cu pricina.

Inţelegem ca un ziar să aibă orice părere despre un autor şi despre o carte. Orice apreciere — oricât de severă — este bineînţeles îngăduită. Dar informaţia trece înaintea aprecierii.

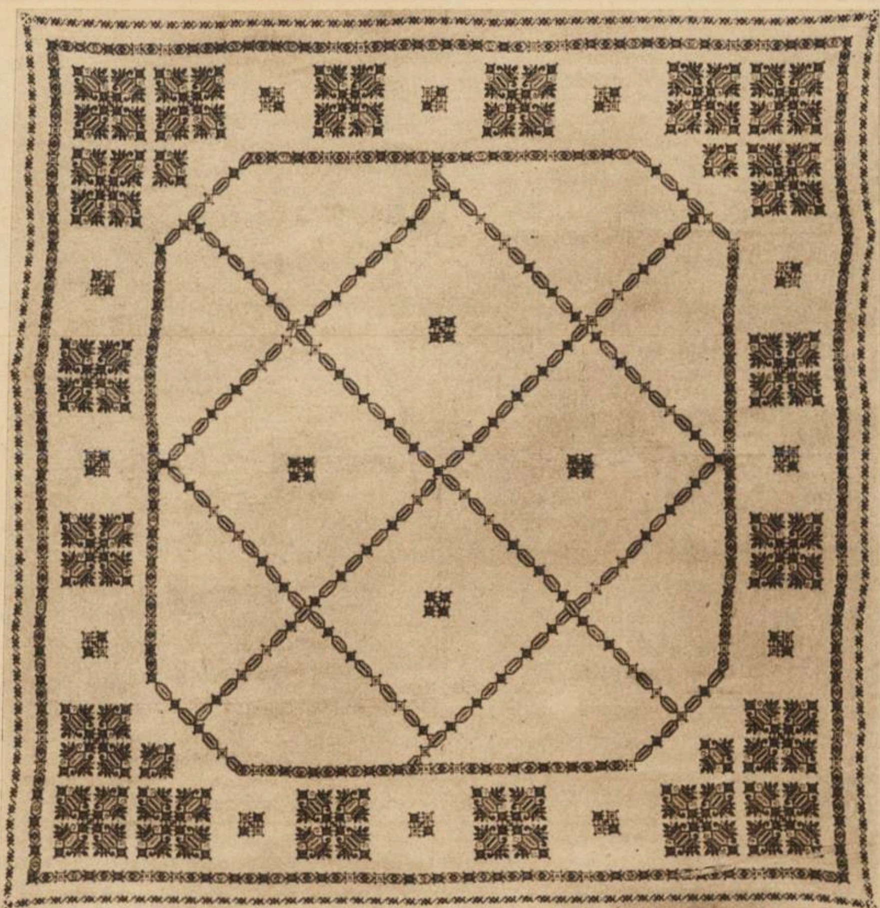
Aşa însă, dând informaţiile după simpatiile şi antipatiile, nu mai poţi avea încredere că „Universul" îţi dă zilnic toate ştirile.

Iar concluzia nu poate fi alta decât că cititorul, dornic de ştiri complecte, este silit să apeleze la alt ziar.

ASIGURAŢI-VA EXISTENŢA !!! TIMPUL ESTE BANI! Numai în patru săptămâni, absolut orice persoană — INDIFERENT DE ETATE, SEX şi CULTURA — poate învăţa DACTILOGRAFIA, CORESPONDENŢA COMERCIALA — STENOGRAFIA şi lucrările de birou obţinând diploma de absolvire. Reuşita absolut sigură. Inscrieri zilnic „ŞCOALA CENTRALA" strada Academiei 28. Cereţi prospectul gratuit. Luna Mai cursuri noi.

Lei 5 Exemplarul în ţară — Editura „Adevarul" S. A., Bucureşti — Lei 10 Exemplarul în străinătate
Preţul abonamentelor: Lei 200 pe an Lei 100 pe 6 luni Lei 50 pe 3 luni în străinătate dublu

ochi care veghează întregul proces de muncă, până la ultima împunsătură de ac.

In ziua înaugurării expoziției au fost pomenite cu emoție figurile dispărute ale celor care au contribuit la ființarea și la făptuirile Asociației Gospodinelor. *Simona Lahovary*, *Clotilda Mareşal Averescu*, *Constanța General Argetoianu*, *Ruxandra Blaiş*,

Virginia Bendorf, *Alexandru Stan*, *Jean Bart* au fost inițiatorii şi conducătorii de eri. Astăzi Asociația se găseşte sub preşidenția distinsei şi vrednicei doamne *Valentina Argetoianu*, care se străduește din toate puterile să ducă mai departe opera începută de nobilii înaintaşi. Iar în rândul colaboratorilor, şi-a câştigat de mult primul loc d-na *Valentina Focşa*. Peste împrejurări şi date, d-sa este aceia care a vegheat din totdeauna la bunul mers şi organizarea până în amănunte a instituției, dela planul şi programul începuturilor până la alegerea unei culori de covor.

D-na Valentina Focşa s'a identificat cu opera, şi-a pus tot rostul vieții în reuşita ei.

Acum, când e vreme de creație şi întărire, când se cere credință şi râvnă tuturora, strădania şi înfăptuirile Asociației Cercurilor de Gospodine sunt o pildă luminoasă.

TACHE SOROCEANU

Hrand Avakian

Lucr. Mih. - Silion

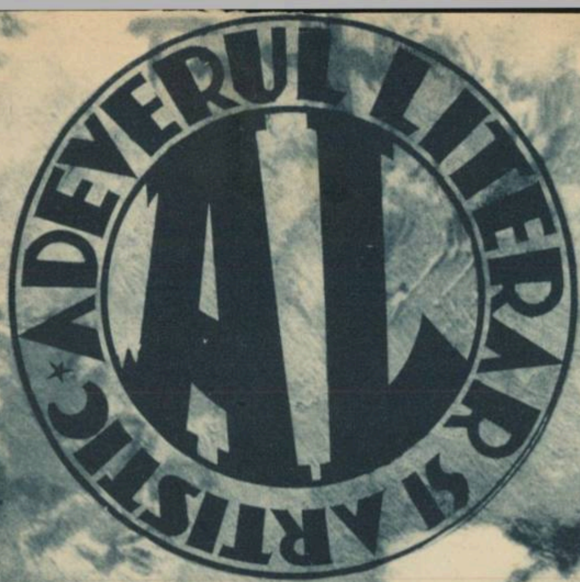
G. Násturel

W. Siegfried

IMPRIMERIILE „ADEVERUL", S. A., BUCUREȘTI

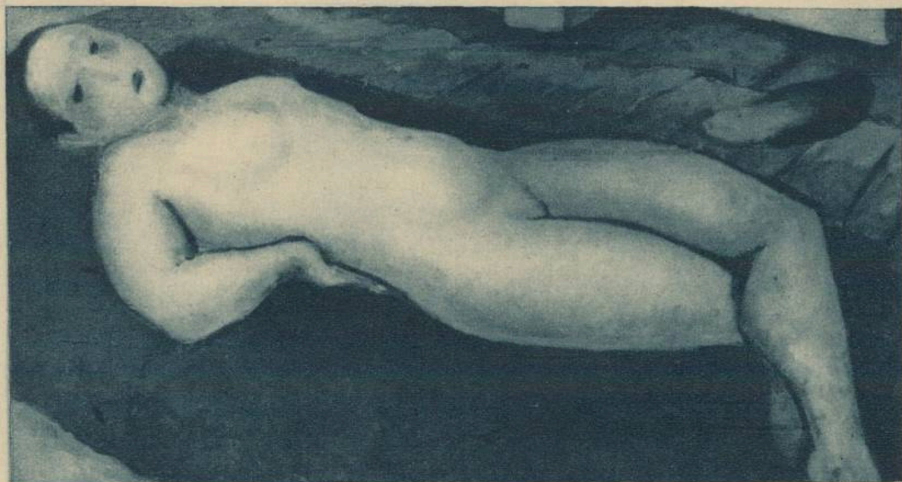
- 915 -

N. N. Tonitza: Orbii
Premiul Academiei Române, Elena şi G. Vlasto

CRONICA PLASTICĂ

N. N. Tonitza

N. N. Tonitza

Trei laureați. Dacă celelalte încununări naționale, în câmpurile de activitate ce au fost socotite demne de o asemenea răsplată, au adus uneori surprize privind persoana celui ales, Marele Premiu Național de Pictură s'a decernat normal, după prestigiul vârstei și după măsura operei. Nicăeri o premiare n'a produs mai puține discuții, n'a fost primită cu mai mare satisfacție, n'a corespuns mai mult așteptărilor, ca aceia care era sortită să aducă înaltă distincție pictorilor și sculptorilor români.

Astfel că și anul acesta, înainte de hotărârea juriului, numele noului laureat era cunoscut în cercurile artistice și nimeni n'ar fi avut vreo îndoială că lucrurile se vor petrece altfel de cum era firesc. Căci *Marius Bunescu* își câștigase toate drepturile, își împlinise cu o rară conștiință munca, își conturase cu voință și talent opera — una din cele mai pline de înțelesuri picturale din câte avem. Marele Premiu a venit să aducă suprema consacrare oficială celui care era de mult consacrat de public și critică.

Desigur că ar fi avut-o mai devreme dacă între anii 1930 și 1937 nu s'ar fi produs o complectă întrerupere în decernarea premiilor plastice. Au fost șase ani de desamăgire și în oarecare măsură de umilință pentru artiștii noștri. Căci numai premiile de pictură au fost desființate în tot acest timp. Nedreptatea, reparată anul trecut, sperăm că nu va mai reveni. Și, optimiști, să ne bucurăm astăzi, pentru Marius Bunescu; mâine, pentru cel care-și așteaptă rândul.

Marius Bunescu

Am avea de făcut numai o observație: decernarea marelui premiu se rezumă la noi la o ședință oficială și la o operație contabilicească. Urmează câteva aprecieri scrise în fugă, sau simpla anunțare a faptului prin ziare. Marius Bunescu n'a avut parte nici de această minimă atenție. Ceilalți laureați au o soartă ceva mai bună: premiatul național pentru sport primește răsplata într'un cadru solemn, iar scriitorilor li se aranjează vitrine la librării, cu operele tipărite. Pentru pictori ar fi nemerit să se marcheze evenimentul printr'o expoziție retrospectivă — ar fi folositor pentru toată lumea. Un astfel de ansamblu ar pune în adevărată lumină opera unui artist, publicul și-ar controla și rămuri definitiv părerile, iar faptul însuși al decernării premiului ar căpăta mai multă importanță.

Până atunci, Marius Bunescu să se mulțumească cu felicitările ocazionale, printre care, pe cele de aici i le trimetem din toată inima.

Marius Bunescu

ANUL XV *II SERIA IIII No. 915 Lei 5 Exemplarul Duminică 19 Iunie 1938

ADEVĚRUL LITERAR ŞI ARTISTIC

Director: M. SEVASTOS
Inscrisă sub No. 232 Trib. Ilfov

Proprietar: Soc. Anon. „Adeverul"
Bucureşti Str. Const. Mille 5-7-9

In cursul anului 1937, cifra tirajului a variat între 9.500 — 16.000, rezultând o medie săptămânală de 9.000 exemplare. Bilanţul veniturilor şi al cheltuelilor este cuprins în bilanţul S. A. „Adeverul"

Ovid Densuşianu

Ovid Densuşianu pleacă dintre noi la scurt timp după ce, printr'o aprigă muncă de zeci de ani, izbutise să vadă ajunsă la bun sfârşit opera vieţii sale, *Istoria limbii române.* S'ar spune că, pentru a rupe firavele legături ce-l ţineau zălog aici, în lumea tristă a oamenilor, el numai atât aştepta, — şi trecerea lui întru nefiinţă aminteşte în această privinţă pe aceea a unui alt mare cărturar român, Vasile Pârvan, care, după ce trudise ani întregi plecat pe paginile cărţii sale *Getica,* s'a coborît în pământ să caute,

Ovid Densuşianu

sub plumbul şi sub tăcerea lui, odihnă şi linişte.

De o timiditate şi de o gingăşie de suflet căreia nu îndrăsnim să-i aplicăm un adjectiv de teamă de a nu o micşora, Densuşianu avea pentru viaţă şi pentru lume simţimântul de sfială ba chiar de spaimă obişnuit infirmilor, dar încerca să-şi ascundă această slăbiciune sub o improvizaţie de ursuzenie şi de bruscheţe ce izbuteau uneori să pară autentice. De viaţă, omul nici nu părea legat de altfel decât prin privirea adâncă a unor ochi catifelaţi de o imensă tristeţă şi de tot mai multă oboseală — în ultima vreme.

In epoca noastră, când reputaţiile de carton stabilite la masa cafenelii sau în locuri asemănătoare au început să-şi facă locul până şi în ştiinţă, Densuşianu înfăţişa exemplul savantului pentru care patima pentru cercetare şi dragostea de adevăr sunt singurele simţiminte posibile. Muncitor înverşunat, el a dăruit ştiinţei româneşti patruzeci şi mai bine de ani de trudă de schimnic. Nu ştiu câţi au preţuit-o şi nici câţi au băgat-o măcar în seamă, dar chiar dacă nu s'ar fi găsit nimeni s'o facă, Densuşianu tot ar fi muncit mai departe pentrucă oamenii de măsura lui obişnuesc să dea fără să ceară nici să aştepte niciodată nimic în schimb.

In faţa gropii deschise şi a cosciugului ce purta, pierdute printre braţe de bujori, trupul de anahoret al lui Ovid Densuşianu, am fi vrut să-i aducem prinos omagiul unei gene umezite dar n'am îndrăznit: Alături, cei din urmă discipoli ai săi îl străjuiau ca nişte Arhangheli cu durerea lor mai tânără şi cu lacrimile lor mai grele. In tăcere, l-am mai privit deci o ultimă oară şi ne-am întors înapoi către poarta cimitirului, dealungul aleei cu chiparoşi.

EMIL COLIU

La moartea savantului

Cu Ovid Densuşianu se stinge una dintre personalităţile cele mai luminoase din cultura românească. El a fost un savant în adevăratul înţeles al cuvântului în cercetările sale filologice şi în acelaş timp un poet de un nobil idealism.

Ca savant a contribuit de sigur mult în formarea spiritului ştiinţific de cercetare meticuloasă şi exactă ce se observă la generaţia de filologi care s'a ridicat printre tinerii ce s'au dedat cercetărilor filologice, ce au fost la şcoala lui.

Poezia sa a influenţat mai puţin pentrucă talentul său poetic nu a fost poate la înălţimea cugetării sale şi a subtilei sale naturi de visător.

Nobilul său elan, aspiraţiile sale spre un ideal înalt uman, nu s'au împrăştiat în destul în jurul său, poate pentrucă a rămas în expresiune ermetic şi limitat de calităţile sale de savant. Dar mai ales nu s'au propovăduit fiindcă el a rămas în toată viaţa un izolat, un asocial, cu toate năzuinţele sale spre o solidaritate largă şi absolută.

A trăit deoparte, deşi revoltat şi nemângâiat de lipsa noastră de reacţiune împotriva tuturor curentelor nesocotite şi în apărarea libertăţii de gândire şi de cultură care este ameninţată la fiece pas de un obscurantism şi o indiferenţă la luminile ştiinţii, din ce în ce mai ameninţătoare.

A mai căzut o stea de pe firmamentul cugetării noastre româneşti şi aşa destul de sărac în aştri luminoşi. Ervin a murit, savantul însă va trăi şi lumina.

I. S.

M. Zoscenco

Uzină de sănătate

Crimeia este o adevărată perlă. Deacolo, lumea se întoarec — ca dintr'un basm minunat. Adică pleacă un pui de intelectual becisnic şi când se întoarce, nu mai e de recunoscut. Cu fizionomia umflată. In genere, cu o măsură plină de vioiciune, c'o nouă concepţie a lumii.

Intr'un cuvânt, Crimeia nu-i altceva decât — o uzină de sănătate.

Din curtea noastră a plecat în Crimeia un vecin, Serioja Pestricov.

Personalitatea lui era absolut fleşcăită. Toţi care l-au cunoscut înainte pe Serioja, confirmă acest lucru. Adică, nu se vedea la el nici un fel de ardere internă, nici un fel de concepţie a lumii.

Alţi cetăţeni petrec totuşi, de sărbători. Joacă de-a baba-oarba, capra, beau, şi altele. In genere, trăesc în plin. Fiindcă sunt sănătoşi, diavolii.

Serioja însă, se întorcea de la lucru posomorît, se întindea pe burtă şi se cufunda într'o carte.

Nici la plimbare nu se ducea Scheletul lui, după cum se vede nu mai putea umbla; se descleia, după ziua de lucru.

Fireşte, nici vorbă — să bea, să fumeze, să se intereseze de personalul feminin.

Iată ce fel de om sănătos a fost!

Rudele văzură că nu mai merge cu flăcăul ăsta. Au intervenit. El singur, nu era în stare. Şi au reuşit să-l trimeată în Crimeia.

S'a fasolit cât s'a fasolit şi a plecat.

O lună şi jumătate l-au îngrijit acolo. A făcut băi şi i-au stropit în pulpă o porcărie oarecare.

In sfârşit, s'a întors. A sosit. Minune, nu alteeva! Surpriză nemaipomenită! Botul, fireşte, negru. Infulecă o grozăvie! Ochii—jăratec. Şi toată melancolia i-a căzut în baltă.

Inainte, omul ăsta nu s'ar fi atins de o muscă. Iar acum, abea sosit, l-a şi luat la palme pe portarul Fedor. De ce nu i-a păzit hambarul — căci i s'au furat lemnele.

Şi pe administratorul casei a vrut să-l împuşte cu un Mauser, nu mai ştiu pentru ce fleac. Pe toţi locatarii, care s'au amestecat, i-a trântit de perete.

Vădit lucru, flăcăul nu era de recunoscut. S'a îndreptat, cu desvârşire. L-au reparat complect. I-au făcut un meremet din cap până'n picioare. De zdravăn ce se făcuse a început să bea. Nu mai lăsa să treacă nici o fată pe lângă el. Atâtea scandaluri a provocat, că nu le mai ştiu de număr.

Crimeia e o adevărată perlă, aşa înnoieşte pe om!

S'a întâmplat însă o dandana: vor să-l scoată din slujbă pe Serioja Pestricov. Fiindcă a început să mişte din urechi...

Mare lucru e sănătatea!

Traducere de F. DIMA

Chemarea

Trecu o şoaptă, ca de vânt,
Pe fruntea-i de poet şi zise:
„Sosit e timpul, — sol de vise!"

Deschise ochii mari spre viaţă,
Mirat, cu-o frică fără nume —
In faţa lui era o lume.

„Acum, ia Visul tău şi umblă!
Sub paşii tăi sunt urme sfinte
Cu fruntea sus — mereu 'nainte!"

Era un drum spinos şi greu.
Privi mâhnit: „— Dar unde sânt?..."
— „In lumea ta... de pe pământ".

A mers, a mers, a mers. „Dar ţinta?..."
Şopti el. „— Ţinta ta? priveşte:
O stâncă 'n foc de zare creşte,

„Ca un altar spre cer se 'nalţă:
Cărarea ta acolo duce —
Pe vârful stâncii vezi o cruce:

„Pe muta cruce depe stâncă
Un trup murind întinde braţe
Ce binecuvântează încă —

„El tinde braţele şi moare
Căci e un Om ce-avu un vis,
Şi moare pentru tot ce-a zis."

Poetu-a 'ngenuchiă spre chipul
Din sângerate zări pierdute;
Dar glasul iarăş zise: „— Du-te,

„Cuvântul bun, frumos şi drept,
Din visul tău tu spune-l sus!
Şi când cuvântul va fi spus —

Pe vârful stâncii te aştept!"

A. TOMA

VIRGINIA WOOLF PAMFLETARĂ

Publicul este obișnuit să considere pe Virginia Wolff ca pe o scriitoare care clădește, numai din obscuritățile și în consecințele mentalității omenești, o lume strălucit de vie, deși fară imagini. Aceasta însă nu e cu putință de realizat decât dacă există o altă lature opusă a unui talent, lature care se arată în criticismul acestei minți precise, consequentă, de o logică orientală de ironie tăioasă. Așa o putem constata din pamfletul apărut de curând la Londra și care poartă titlul de „Three Guineas". Acesta nu e singurul său pamflet căci ea are reputație de a fi nu numai una din cele mai bune scriitoare a generației sale, dar și pe aceea de a fi cea mai strălucită polemistă din Anglia.

Această ultimă scriere merită a fi tradusă spre a fi citită de cât mai mulți pentru a se bucura de frumuseța stilului său și de spiritul neîntrecut de ascuțit, dar și pentru problemele pe care le pune distinsa scriitoare engleză.

Chestiunea în dezbatere este aceiași pe care o pune Lysistrata lui Aristophanes: „Cum ar putea femeile opri războiul?". In răspuns Virginia pune humor, dar și adâncă seriozitate. Subiectul este primirea unui apel pentru a adera și a subscrie o sumă la o societate care vrea să lupte pentru înlăturarea războiului.

Secretarul, un bărbat, îi cere adresa, o femee îi cere opinia și metoda pe care ar propune-o ea în această luptă și o roagă să le dea ajutorul ei, semnând o moțiune „pentru ocrotirea culturii și a libertății individuale". In acelaș timp Miss Woolf are pe birou alte două apeluri: unul pentru a subscrie o listă pentru clădirea unui colegiu, altul pentru a contribui la o societate de plasarea muncii femeilor. Răspunsul la toate aceste apeluri este următorul: „O guinee pentru fiecare: colegiului fără nici o condițiune, societății pentru plasarea muncii cu anumite stricte condițiuni și societății pentru prevenirea războiului ca un simbol de solidaritate, dar refuzând ca femee a face parte din ea. In realitate toată această discuție asupra motivelor șovăelii și condițiile puse darului său, nu sunt decât pretexte pentru un splendid și pătrunzător discurs cu privire la situația femeii în societatea din trecut și de astăzi. Discuția este ilustrată nu numai cu fotografia erarchiei masculine, cu armele și investitura ei, ci și cu citații din istorici, biografii, ziare și literatura curentă. Multe din notele ce însoțesc citațiile sunt

Virginia Woolf

pline de spirit vioi și mușcător. Așa sunt, de pildă, acele asupra lecturilor lumii engleze, chestiunea servitoarelor în clasele suprapuse și mai ales, notele privitoare la mania furioasă, a claselor așa zise „educate", de a ridica cu orice preț, nivelul, zis scăzut, al claselor muncitoare. Unii din cititori se vor delecta, alții vor scrâșni din dinți, alții mai ponderați vor cântări argumentele, dar nici una din aceste categorii nu va rămânea indiferentă citind pamfletul lui Miss Voolf.

Strălucita încercare a acestei renumite literate va face epocă în istoria lumii. Incepând cu răspunsul la scrisoarea unui avocat de vârstă mijlocie, pe care nu l-a trimis încă autorului ei deși au trecut trei ani de când a primit-o. „Prăpastia între noi, zice scriitoarea, era atât de mare încât mă întrebam cum am putea vorbi peste ea". Prăpastia între bărbatul cult de azi și femeia cultă de azi, a fost săpată de privilegiile unora, pe de o parte și de sacrificiile altora pe de altă parte. Comparată cu fratele, sora nu are drept la avere, la libertate, la educație și nici la a profita de împrejurări, poate ea oare întrebuința cuvântul de patriotism în acelaș înțeles ca fratele ei? Chiar dacă dela 1919, a mai căpătat ceva libertăți, ce poate face cu ele fiind atât de inferioară ca avere, situație și oportunitate într'o lume creiată și construită numai de bărbați?

„Lumea voastră, lumea profesională, lumea vieții publice, privită din acest punct de vedere pare ciudată și prima aruncătură de ochi asupra ei e impresionantă. E ca și cum ți-ai da seamă pe neașteptate de spațiul restrâns în care se găsesc, unele îngrămădite în celelalte, „Sf. Paul", „Banca Angliei", „Monson house", crestăturile masivei și funebrei „Law Courts", iar de cealaltă parte numai „Westminster Abbey" și „The houses Parlament.

„Acolo, zicem în noi înșine, au trăit tații și frații noștri sute de ani, urcând scări, intrând și eșind prin atâtea uși, așezându-se la pupitre, predicând, bătând monedă, împărțind justiție. In lumea lor s'au făurit opiniile, legile, îmbrăcămintea și covoarele, ale lor erau cirezile și turmele".

Urmează o descriere a paradei masculine cu ierarhiile, uniformele, asociațiile, privilegiile lor păstrate cu gelozie, care se repetă din timp în timp ca un leit motiv. Cultură și libertate? dar câte femei s'au folosit de ele în lumea profesorilor, avocaților, preoților și militarilor în decursul veacurilor? Cariere pentru femei? dar știu ele dacă le vor putea realiza când se pune azi întrebarea cum vor mai fi de aci înainte ocrotite cultura și libertatea? Colaboratoare pentru o prevenire a războiului? Dar pot femeile colabora cu membrii bărbați ale căror instincte ele nu au dreptul de a le forma și a le orienta, ale căror principii ele nu le pot primi, se pot ele asocia cu acel ale căror asociații publice au fost ruinate printr'un „complex infantil"?

Judecarea lumii acesteia făurită de bărbați este plină de ironie și constitue esența pamfletului. Verdictul dat de Lysistrata este ca femeia să nu se lase implicată, cu nici un preț, în procesiunea masculină. Trebue să intre în colegii, chiar dacă ele sunt imperfecte, până ce vor căpăta aceiași alternativă în educație pentru viață și pentru viața de familie, adică aceiași cruzime, ipocrizie și vanitate ca și tovarășul ei de viață. Să caute să-și câștige existența cu condiția de a nu opri nici odată, pe nimeni de a intra într'o carieră și dacă trebue să intre într'o asociație să intre în asociația celor rămași pe dinafară de lege și de societate, „Society of Outsiders", lucrând în jurul ei și în secret, căutând să aibă mai multă influență decât acea a bărbaților și arătându-se „indiferente" față de părerile și paradele lor.

„Ca femee eu nu am patrie, va zice rațiunea. Aceasta nu însemnează că femeia nu are iubire de patrie. Nu cu rațiunea rece se iubește patria, ci cu acea caldă emoție care se strecoară în suflet în orice clipă, picătură cu picătură din emoția curată și irațională, ce ni se strecoară din cea mai adâncă amintire a copilăriei. Această iubire va servi femeii ca izvor de inspirație pentru a da patriei sale pacea și libertatea de care are nevoie.

Modelul său este Antigona, născută, nu pentru a se asocia la ură, ci pentru a se asocia la iubire. Acum e liberă și egală cu bărbatul (în Anglia), dar nu e pregătită să lucreze pentru pace, după atâtea secole de robie și neegalitate. Totuși în chiar situația ei de azi, poate să se alăture de cei ce luptă pentru Egalitate, Libertate și Dreptate, indiferent de orice deosebire.

S'ar putea imputa lui Miss Woolf că nu are în vedere decât femeia cultă a unei burghezii civilizate și de aceia nu poate îmbrățișa problema și nu ne poate da o soluție întru totul satisfăcătoare. Să nu se creadă însă că tendința acestui pamflet este a ațâța conflictul dintre cele două sexe, ci atrage numai atenția asupra ignoranței mutuale dintre cele două sexe, o constată acei ce afirmă perfecțiunea unui sex sau al altuia.

ANATOLE FRANCE

Despre Femei

Creștinismul exclude femeia din preoție. Ii este frică de ea. Arată prin asta cât este de periculoasă.

*

Să nu pui nici o nădejde în femee, căci spune Eclesiastul: „Nu te sprijini pe trestia bătută de vânt și nu te încrede în ea, căci orice carne, este ca iarba și gloria e pieritoare ca floarea de pe câmp.

*

Orice răutate este mică comparată cu răutatea femeii.

*

Femeia duce întodeauna pe bărbat la pierzanie, fie el pustnic și tot așa de cucernic ca Sf. Antoniu.

*

Așa cum mă numesc eu Darion, așa femeia este dușmanul bărbatului și rușinea pământului.

*

Femeia este cel mai rău dușman al nostru. Ne dă plăcerea și acest fapt o face de temut.

*

Femeia aduce bărbaților, nu plăcerea, ci tristețea, zâzania și grijile negre. Amorul este cauza relelor noastre.

*

Femeia este mai amară de cât moartea.

Cel mai mare păcat al unei femei este să nu fie frumoasă.

*

Femeia este o capcană construită cu multă dibăcie: nici nu te-ai apropiat bine și ești prins. Din nefericire, atracția acestor creaturi este mai puternică de departe decât de aproape.

*

Dacă o femee comite un păcat mare când se dă pentru bani, comite un păcat și mai mare când se dă pentru nimic.

*

O femee nu se dosibește mult de o altă femee și numai opinia publică, această stăpână a lumii, dă un preț mare unora și un preț mic altora.

*

E sigur că dacă femeile nu scriu mai bine ca bărbații, scriu cu totul altfel și lasă risipită pe hârtie puțin din grația lor divină.

*

Vederea unei femei frumoase este un noroc pentru un bărbat cinstit.

*

Infidelitățile femeilor nu aduc nicio stricăciune fețelor lor. Natura, căruia îi place să le împodobească, e nepăsătoare în fața greșelilor lor.

Nou. ... extraordinarul roman

Berlinul și Londra sub teroarea „Orbului" șeful „Frațiilor Neînduraților". Romanul e dominat de farmecul și suferințele frumoasei Nina și de rolul enigmatic al chinezului Wang-Ho, tainicul ei protector și totuși... umbra devotată a șefului. Ce voia? Ce urmărea?

In „Romanele Captivante"
La chioșcari și librari

NOU! PASIONANT!

Grandioase lupte cu elementele demonice ale omenirii și naturii. Exotism. Tainele vieții în ținuturi neexplorate.

8 LEI (complect), la chioșcari și librari

Roză fără nici un spin

Aceasta este inscripţia pe care Henric al VIII-lea a ordonat să fie gravată pe una din nenumăratele giuvaéricale pe care le-a dăruit celei a doua trimisă în Turnul Londrei dintre soţiile sale.

După cum se uita la ea se vedea, în adevăr, că alegerea sa, în persoana Katherynei Howard, era ceva cu totul deosebit de toate celelalte care trecuseră prin viaţa lui.

Astfel Katharina de Aragon fusese matroana care-l silise să o respecte, Ann Boleyn o ambiţioasă îndrăzneaţă; Jane Seymour soţia serioasă şi credincioasă. Multe altele au însemnat capricii la întâmplare. In faţa Katherynei Hovard regele simţise un şoc electric. Din prima clipă când a văzut-o, puterea ei de atracţie l-a stăpânit. Tot ce a auzit despre ea dela bătrâna Ducesă bunică a ei şi dela toţi tovarăşii ei, dela Lord William Howard chiar, i-au arătat-o ca un adevărat juvaer al feminităţii şi i-au pus-o într'o lumină deosebită. A adus-o în palat ca un colecţionar de faianţe care a descoperit o piesă rară, nu prin calitatea superioară, ci prin viaţa, vioiciunea şi luminozitatea veseliei sale.

„Era atât de îndrăgostit de ea încât nu ştia cum să o acopere cu daruri şi ce să mai facă spre a o mulţumi", zice un contimporan.

Fiziceşte era în adevăr „Roza fără nici un spin". Era mică, durdulie, cu o expresie de o deschisă plăcere de a trăi; plină de graţie era mereu gata de dans, glumeaţă, vioaie şi poruncitoare. Imbrăcată după moda franceză, dimpreună cu toate însoţitoarele ei, cu ochii strălucind de zâmbete, avea sub părul ei roşcat o înfăţişare de cochetărie zglobie, care transporta de încântare pe soţul ei regal.

Era mai ales o jucărie ce nu putea inspira regelui nici o bănuială. Cu şase ani mai tânără ca fiica sa Mary, ea făcea să vibreze în inima regelui două coarde în acelaş timp, acea a îndrăgostitului şi acea a ocrotitorului. Ii apărea în toată puterea farmecului său şi în toată dezarmarea neexperienţii sale.

Dar simţea că va rămânea totuşi în toată splendoarea ei când se va maturi cu timpul. Nu observa însă că dacă era o roză pentru el, era şi o tânără grăsuţă, capricioasă şi uşuratecă, care căuta şi altă hrană pentru ochii săi primăvărateci, de cât respectabila şi masiva corpolenţă a soţului ei regal.

Măreţul ei stăpân nu putea fi pentru ea acea minunată creatură care ar fi fost pentru ea un bărbat.

Prin firea ei, Katheryn Howard era o tânără deliquentă. Deşi nu fusese crescută, ca vara sa, Ann Boleyn, sub influenţa uşuratecă a curţilor din Franţa, a căutat să calce alături de căminul regal foarte curând după ce a intrat în el. In marele stabiliment de sub conducerea prea bogatei Ducese de Norfolk, a crescut într'o pensiune de fete tinere cu sânge clocotitor, fără educaţie religioasă, fără lecţii de nici un fel, fără nici un interes mintal şi mai ales fără nici o disciplină. După ce respectabila Ducesă se culca seara în pat, fără nici o grije de pensionarele sale, Katheryn, cu o cheie furată din chiar camera Ducesei, deschidea uşa dormitorului tinerelor aristocrate şi aducea „lumina" mai multor tineri. Aceştia erau dintre rudele sau fiii de aristocraţi săraci, de pe lângă pensionul Ducesei de Norfolk, ataşaţi ca paji sau gentlemani. Bine înţeles că aceste întruniri erau patronate de câte o pereche sau două de oameni mai în vârstă, care mai stăpâneau pe tinerele vlăstare ducale. Tinerii aduceau lucruri fine şi se întindeau mese de seară, începând dela miezul nopţii, prelungind apoi petrecerea până târziu în tăceri voluptoase în timpul cărora tinerii stau întinşi pe paturi alăturea de pensionare, în atmosfera supra încărcată a acestui ciudat dormitor de pensionat de fete tinere.

Se făcea dragoste, se schimbau vorbe, făgăduinţi, dezmierdări şi reproşuri, pe când nobila Ducesă sforăia în pace, visând la afacerile ei de familie.

Romanţa era în aer. Margaret Douglas cu tânărul Howard, Ann Boleyn cu Thomas Wyatt, Geraldin cu Surrey — era doar epoca unui Papă detronat şi a Heptameronului. Katheryn, care era voinică şi aventuroasă, dar neglijată şi fără cultură, s'a îndrăgostit pe la treisprezece ani, de un tânăr care fusese angajat spre a o învăţa să cânte din „epinette". Ducesa i-a surprins, şi după ce a dat o bătaie ştrengăriţei, a concediat pe muzicant. Mai târziu a fost îndrăgostită în destul de serios, dacă se poate vorbi astfel de o legătură în acea atmosferă de înfrigurare şi promiscuitate, de desfrânare şi patimă tinerească.

O scrisoare din partea muzicantului alungat, deschise ochii Ducesei, care intră în dormitorul „Domnişoarelor" pe neaşteptate şi descoperi viaţa aceasta de noapte şi pe Katheryn în braţele tânărului Debham. Lord William însă a fost mai supărat pe denunţător decât pe nepoata sa, iar Ducesa şi-a exprimat doar durerea pentru ofensa ce i s'a făcut ca „Mère Superieure" a Instituţiei. Multe din aventurile tinerei fete au pătruns în jurul Regelui. Dar el le-a luat drept bârfeli şi a cerut garanţii asupra moralităţii fetei de la familia Howard, care l-a asigurat că fata este fără pată. Fata însăşi trecând prin flacără şi-a pârlit doar aripele, căci era de temperament şi de bogată natură, fiind în tradiţia familiei de a se dărui mai mult pe sine de cât a lua de la alţii... Bucuria de a trăi strălucea în fiinţa şi acţiunile sale. Era mult prea generoasă cu rudele ei şi toţi gentilomii săraci din relaţiile sale, aşa că regele a sfârşit prin a o ţinea puţin de rău pentru risipa ei. Dar ea ţinea cu tot dinadinsul să dea o compensaţie celor pe care îi lovea dorinţa de răzbunare a regescului soţ. Era senzuală în sensul pre Puritanilor englezi, dar avea inimă. Tocmai contrarul lui Henric, a cărui lărgime şi dărnicie dădea cu încredere, cu o mână deschisă, dar ţinea cu străşnicie în pumnul strâns frâna autorităţii regale.

Astfel a invitat la nuntă pe fosta regină dinaintea Katherynei Howard, Anne de Clèves şi când aceasta a vrut să îngenuchie înaintea Katherynei, ea s'a opus, iar Regele s'a aplecat asupra ei şi a sărutat-o. Dar s'a servit de această împrejurare pentru a-i cere politicos, dar hotărât, o renunţare finală.

Apoi dacă Anne de Clèves a renunţat, ea însăşi, la orice pretenţiune, cu nici un preţ nu înţelegea el să lase altora libertatea de a le revendica pentru ea. Imediat a pus chestiunea acestor atacuri ca încălcări ale dreptăţii şi cinstei şi a cerut confirmarea acestor principii parlamentului. Două zile după omorul lui Cromwell, au fost executaţi şase doctori, trei prin spânzurătoare şi trei arşi pe rug. Catolicii şi protestanţii au protestat în zadar împotriva acestor execuţii nedrepte. Henric însă nu a dat nici o ascultare protestelor şi a început să trimită la moarte, nu indivizi separaţi, ci grupe după grupe.

Aceasta revoltă inima Katherynei Howard. Cu îndrăzneala tinereţii s'a ridicat ea însăşi printre opozanţii Regelui pe această temă. „Regele, zicea ea, vrea să fie Dumnezeu şi să facă tot ce-i place".

Dar farmecul ei asupra lui Henric era încă în toată puterea. Toamna anului 1540 a fost însă tristă. Ciuma ajunsese a da trei mii de morţi pe săptămână şi Katheryn Howard cutreeră ţara cu soţul ei. Cu toate că devenise mai gras şi era de o paliditate de ceară, nu a vrut să dea îndărăt nici în faţa ciumii. Işi întocmi un nou plan de viaţă. Se scula la şase, asculta serviciul divin la şapte, călărea până la prânzul de zece, ante meridian. La Woking eşea în fiecare zi cu şoimii săi la câmp.

Totuşi la anul nou nimeni nu putea tăgădui că Regele ar fi având aceiaşi dragoste şi aplecare pentru Katheryn. Până atunci nu se vorbise decât de petrecerile şi banchetele Reginei. Dar inteţindu-se mişcarea politică denumită anti-papalistă, în jurul lui Thonas Wyatt, Katheryn luă poziţie pentru el, ceiace a fost o greşală politică, din partea ei, mai mare de cât acea a intervenţiei pentru a nu fi trimis bătrânul Conte Salysbury în Turn. Totuşi în clipa aceia puterea ei de fascinaţie asupra Regelui era încă puternică. Profitând de marea petrecere populară şi splendida primire pe care i-a făcut-o poporul şi pe când o salutau salve de puşti din Turn, ea a obţinut îndurarea Regelui pentru Wyatt şi Wallop. Pe când fiecare îşi amintea cu câtă îndârjire rezistase Henric Katherynei de Aragon în cazul lui Bukingham şi Jeanei Seymour pentru „Pilgrims". Era singurul moment în viaţa sa când s'a simţit destul de tare ca să se arate slab, adică să fie îndurător.

Totuşi aceasta era numai în aparenţă. In realitate, Regele devenea din ce în ce mai nemulţumit. Nimic nu mergea cum trebuia. Cu toate cheltuielile sale enorme pentru apărarea ţării, înăriturile de la Dovre, Portsmouth şi Southampton s'au năruit, cu toate sforţările sale continue de a-şi micşora burta şi a lepăda din grăsime, din cauza banchetelor continue şi prea abundente în hrană şi băutură, toate metehnele începuseră a se simţi. Poporul zicea cu dreptate că nu se mai poate conta pe ce spune Regele dimineaţa, căci seara îşi schimbă părerea. Cu toate că dorea un fiu cu multă pasiune, Katheryin nu rămânea însărcinată.

Toate mergeau pe dos şi răsfrângeau propria sa amărăciune.

La Hampton Court ducea o viaţă de om particular şi nu de monarh, fiind supărat şi bănuitor către toţi şi în fie ce minut. Katheryn trăia pe un vulcan şi ea nu-şi dădea prea bine seama de primejdie.

In Iunie călătoria perechii regale s'a prelungit în spre Nord, unde acum, poporul, care fusese în revoltă cinci ani, se grăbea să dea semne de supunere şi devotament Regelui la fiecare pas.

Dar în timpul acestei călătorii Katheryn s'a îndrăgostit de Culpeper şi pierzând orice prudenţă, în întâmplările provocate şi ocrotite de doamna sa de onoare văduva lui George Boleyn, a mai agravat lucrurile cu biletul pe care l-a scris, cu sforţările ei de analfabetă, uşuratecului „dandy", spre a-i dovedi câtă osteneală îşi dă pentru el. In timpul acesta Henric era în plin sport şi vânătoare.

La întoarcerea acasă în Octombrie o serie de întâmplări neplăcute veniră în viaţa Regelui. Sora sa Margareta murise fără testament, turburări din această cauză. Fiul lui Henric, Eduard, gras şi nesănătos, avea friguri: grijă. Şi tocmai în aceste împrejurări arhiepiscopul Cranmer îi înmână o hârtie, cu o mină de îngropăciune. Acolo se găsea o poveste pe care Cranmer nu avea curajul să i-o spună cu graiul. Era un denunţ întocmit de Cranmer împreună cu Andley şi fratele Janei Seymour, Hertford, după informaţiile aduse de John Lassells, un protestant din cei mai încăpăţânaţi, partizan al ideilor lui Cromwell ca şi cei doi la care se adresase.

Aceste informaţii el le avea de la sora sa, care fusese infirmieră în instituţia Ducesei de Norfolk şi cunoştea aventura Katherynei cu Denham, ştiind de la profesorul de muzică Manox că acesta văzuse un semn particular pe corpul Katherynei, ca unul ce o cunoscuse intim.

Henric citi hârtia, o suci, o învârti, fără să-şi poată crede ochilor. Incepu totuşi cercetările, poruncind Reginei să stea în camera ei şi să concedieze muzicanţii, nefiind vreme potrivită pentru dans.

In Noembrie, după ce s'au făcut mai

(Continuare în pag. 6-a)

Simbol

Tânjesc de multă vreme dup'o fată,
Dup'o iubire veşnic arzătoare
Plăcută ca un piersic mic în floare
Cu părul şi cu gura parfumată.

O văd venind spre mine 'nfăşurată
In transparent vestmânt de-albastră zare
Şi-aşa cum sunt bolnav de aşteptare
Eu cred că ea mă va iubi odată.

Chiar moartea dac'o fi să ne despartă
Mai înainte ca să-mi bată 'n poartă,
Inlăcrămată printre veacuri ea

Se va uni cu gândurile mele
Şi va purta în mână viorele
Să ştie lumea că-i iubita mea.

Cântec

Scutură din plopii galbeni vântul frunze moarte.
Gândul suferă de jale — berzele-s departe.
Toamna reci cercei de ploae poartă la ureche —
Dup'un mort pe stradă plânge o vioară veche.

Dacă pân' la primăvară am să plec cu norii
Tu să-ţi aminteşti de mine ascultând cocorii;
Ce mi-a fost mai drag pe lume cântul lor şi scama
Păpădiei — bunuri sfinte date 'n dar de mama!

Duhul meu va sta 'n parfumul florilor din glastră
Ca să nu te-apuce frica noaptea la fereastră
Şi de-or lăcrăma pe arbori ochii lunii pline
Tu să înţelegi atuncea că mi-e dor de tine.

CRISTIAN SARBU

multe întâlniri secrete și a sosit și Norfolk, Regele a plecat noaptea, la Londra, în secret, unde a avut loc un consiliu. Toate cele denunțate de sora lui Lassells au fost dovedite adevărate. Regele a ascultat totul nu ca un rege, ci ca un om lovit în inimă. O tăcere de moarte a urmat după consiliu. Regele nu putea să-și învingă durerea. Stătea doborît, simțindu-se bătrân, cu inima străpunsă.

Apoi a izbucnit în răgete și lacrimile au început să-i curgă șiroaie...

Katheryn nu a cunoscut de cât un Henric indulgent. Destăinuirile veneau unele după altele. Trecutul a ajuns la prezent... Katheryn nu a avut vreme să dea de știre lui Culpeper ca să se pună la adăpost, căci a fost imediat trimisă în Turn. Acolo ea nu voi să ia nici hrană, nici băutură, țipând într'una, căutând mijlocul de a-și găsi moartea mai repede.

Norfolk nu simți nici o milă pentru nepoata sa. Ii era milă de Henric, se tânguia de nenorocirea pe care au adus-o Ann Boleyn și Katheryn Howard în casa și neamul său.

Henric nu a mai văzut-o, dar în inima lui îi era încă dragă. A trimis-o la o mânăstire Syon, unde era păzită de patru femei și câțiva bărbați. Regele s'a dus pentru câteva zile, să-și vie în fire, departe, la țară.

In Decembrie au fost executați cei doi tineri, Denham și Culpeper.

In timpul execuției, Henric a fost calm, dar la consiliu, după ce nervii săi au fost sfâșiați, zi cu zi, el izbucni într'o mânie turbată, cerând să i se dea o spadă să o taie în bucăți pe Katheryn și sfărâma scaunele cu atâta furie în cât toți au crezut că a înebunit.

— „Femeie slabă!" striga el cu fața tumefiată de mânie și cu ochii eșiți din cap. „N'a putut să aibă nici odată atâta plăcere cu amanții ei, câtă tortură o să-i aducă moartea!".

Această izbucnire s'a petrecut în mijlocul unui consiliu. „Fac responsabil de această greșală a mea pe întreg consiliul". In paroxismul acestei furii, se opri deodată și ceru cai. „A călărit două zeci și cinci de mile", spune Marillac.

Dar nu a pierdut din vedere pregătirea opiniei publice pentru executarea Katherynei, căci nu uitase ce manifestații au avut loc la executarea Annei Boleyn. A veghiat el singur la luarea tuturor măsurilor, chestiunile ce trebuiau puse Ducesei Norfolk au fost revăzute de Rege. Consiliul trebuia să pună în acțiune hotărârile sale.

In timpul acesta Katheryn era la mânăstire. In primele săptămâni părea în prada nebuniei, dar încetul cu încetul și-a revenit, cu verva unei fete tinere sub douăzeci de ani.

Știa că nu are nimic de sperat din partea familiei Howard. Norfolk serisese lui Henric despre nelegiuita purtare a nepoatelor sale, care-l va face să „nu mai poată auzi de cât cu groază de neamul său".

Totuși îi implora favoarea fără de care zicea că nu poate trăi.

Katheryin însă era din altă generație. Ea nu a cerut nimic dela Rege, nu a făcut nici un apel la clemența lui. Era mai îngrijită și mai frumoasă de cât oricând, „tot atât de elegant înbrăcată și tot atât de poruncitoare ca la curte", zice Champuys care a văzut-o în Ianuarie. O preocupa numai să știe „dacă execuția va fi în văzul tuturor sau secretă?".

Primirea destinului său părea că vine din bogăția ei de viață și simțire. Nu și-ar fi ertat să fie nesinceră în aceste clipe. Dăduse lui Culpeper dovezi de dragostea ei, îi făgăduise să-i dea viața ei și i se părea, în tânăra ei imaginație, că i-o dă în adevăr. Când i s'a comunicat că atât Camera Lorzilor cât și Camera Comunelor au aprobat actul și i s'a spus că are dreptul să se apere și să facă apel, ea a răspuns că se lasă în voia îndurării Regelui, fiind resemnată sau crezându-se astfel.

Dar când a venit Sir John Gage la mânăstire, cu fața sa nemiloasă și privirea aspră pe chipul cu barbă blondă, spunându-i să se pregătească pentru a merge în Turn, corpul i s'a sgârcit, mânile i s'au încleștat, a dat îndărăt strigând: „Nu! Nu!". Dar zguduită de suspine, a fost îmbarcată la Isleworth. In drum, însă, cu obrajii arși de friguri, s'a înfrânat și și-a recăpătat stăpânire pe sine.

In prima barcă mare era Southampton și alți consilieri. Suffolk cu oamenii săi au sosit în altă barcă mare. Ea a sosit într'o barcă mică, cu câteva doamne și garda. Au debarcat seniorii, apoi Katheryn într'o haină de catifea neagră, măreață ca pe timpul când era regină.

Katheryn a descins în Turn la 10 Februarie. Seara a cerut să i se aducă buturuga pe care va fi executată să știe cum să se așeze a doua zi. Execuția a avut loc la 13 Februarie, era în zorii zilei și se adunase popor în fața turnului.

Ea scoase câteva vorbe fără șir gâfâind, apoi rosti o scurtă cuvântare pe care o notă un spaniol:

„Fraților, cât am fost legată de Rege, nu am păcătuit împotriva lui. E adevărat însă că mult înainte am iubit pe Culpeper, iar când Regele a vrut să mă ia, mi-a trimis răspuns să nu uit că sunt legată de el. Dacă l-aș fi ascultat, nu aș fi murit acum de moartea aceasta. Aș fi fost nevasta sa în loc de a fi stăpâna lumii, dar păcatul m'a orbit și pofta de mărire. Iar acum prin greșala mea este suferința mare și durerea că prin mine Culpeper a fost trimis la moarte".

Spunând aceste cuvinte s'a întors spre călău și i-a zis:

— „Te rog, îndeplinește-ți datoria cât mai repede".

Călăul a îngenunchiat în fața ei și i-a cerut ertare.

Atunci ea a zis în grabă:

— „Mor Regină, dar aș fi dorit mai mult să mor ca soția lui Culpeper. Dumnezeu să aibă milă de sufletul meu. Oameni buni, rugați-vă pentru mine".

Căzând în genunchi continuă a se ruga. Atunci securea călăului căzu pe ceafa ei și tânărul ei sânge izbucni gâlgâind. Apoi a fost îngropată în capela unde fusese dusă mai înainte Ann Boleyn.

IS. SD.

Arta de a scrie

Darul *atenției* și darul *imaginii*, iată cele două daruri fundamentale ale artei de a scrie.

H. de Montherlant

Trebue să știi că e greu să fii scriitor și să cunoști limba înainte de a depune o muncă herculană de 12 ani, că trebue să scormonești toată viața socială ca să fii un adevărat romancier, dat fiind că romanul este istoria privată a națiunilor ; că marii povestitori (Esop, Lucian, Boccacio, Rabelais, Cervantes, Swift, la Fontaine, Lesage, Sterne, Voltaire, Walter Scott, Arabii necunoscuți ai celor O mie și una de nopți) sunt toți oameni de geniu cât și niște coloși de erudiție.

H. de Balzac

Cilibi Moise era prieten cu tatăl meu și venea adesea la el. Din când în când îmi da o hârtie ce purta un număr curent (era numărul său de control că nu e indus în eroare) și îmi cerea să scriu. Dar abia că-mi dicta câteva cuvinte, și-mi striga: Șterge măi prostule, și dicta din nou acelaș lucru cu alte cuvinte, în altă formă, mai concentrată. Dela un scris la altul se tot gândea, spre a găsi o formă mai potrivită.

Aceasta mi s'a întipărit în minte, și m'a făcut să înțeleg că nu se scrie cum îți trăsnește în cap, ci trebue chibzuit și muncit la scris.

I. L. Carageale

Să scrii mereu, fie că e bine scris fie că e rău. Scriind, te obișnuești cu munca și-ți formezi un stil, chiar dacă nu ai un folos direct. Nescriind, ești îndemnat să faci prostii. Pe stomacul gol se scrie mai bine.

Să te obișnuești să scrii întotdeauna, în orice ocazie, precis și clar, dacă nu, fără să-ți dai seama, se întâmplă deseori ca nesiguranța și confuzia gândirii să se ascundă sub frazele meșteșugite, ștersăturile și termenii pretențioși.

*

Adesea mi se întâmplă, ca scriind, să fiu oprit din cauza unor expresii vechi, prea improprii, nu destul de potrivite și deloc poetice, dar obiceiul de a le întâlni face ca deseori să le adopt. Aceste procedee de autor, la care nu te gândești, ale căror defecte le cunoști, dar pe care ți le ierți grație îndelungatei întrebuințări, vor servi ca exemple de rău gust urmașilor noștri. A te împăca cu aceste procedee înseamnă să mergi împreună cu epoca în care te afli — părăsind aceste procedee înseamnă că ai întrecut această epocă.

*

Nu-ți exprima gândurile decât atunci când ești definitiv satisfăcut de expresiunea lor.

*

Pentru ca o operă să fie atrăgătoare, nu e suficient ca o singură gândire s'o prezideze, mai trebue încă, să fie pătrunsă și de un sentiment unic.

*

Metoda adoptată de mine dela început și care consistă de a scrie capitole mici este cea mai comodă. Fiecare capitol nu trebue să exprime decât un singur gând sau un singur sentiment.

*

Deseori scriind ești oprit de dorința de a intercala un gând interesant sau bine exprimat; astfel, oridecâteori ai trebuit să așezi rău un gând, să-l notezi într'un caet fără să te încăpățânezi să-l exprimi în cutare loc determinat. Iși va găsi locul singur .

*

Trebue să scrii ciorna fără să te preocupe dacă gândurile sunt bine așezate sau bine exprimate. Copiază apoi, ștergând tot ce este prea mult și punând fiecare gând la locul lui. Recopiază având grijă de precizia expresiunii.

*

O operă pare întotdeauna diferită și mai bună odată terminată.

*

Iată un fapt de care trebue să-ți aduci aminte oricât de des posibil. Thackeray a avut nevoie de 30 de ani ca să-și compue primul lui roman, iar Dumas ca să scrie două pe săptămână.

*

Nu trebue să arăți nimănui scrierile înainte de a fi publicate. Auzi mai multe aprecieri vătămătoare de cât sfaturi utile.

*

A scrie este lucru greu.

L. Tolstoi (Jurnal Intim)

Pentru unii forul inspirației se transformă într'un muc de lumânare. Un succes literar gata să vă mulțumească nu se cucerește decât cu ajutorul unei elaborări atente a obiectului, după ce l-ai învârtit și reînvârtit pe toate fețele. Dar obiectul însuși trebue să fie nobil dacă vrei ca munca să fie în totdeauna plăcută.

Schiller

Unii scriu pur și simplu idei pe care le-au luat din alte cărți;alții se așează la masă și se întreabă ce ar putea să scrie; alții încep să reflecteze mult timp și când au multe idei, le aștern pe hârtie. Aceștia din urmă sunt cei mai rari.

Schopenhauer

Valentin Cataev

A șasea putere

Volodea dădu la o parte cu un gest splendid părul de pe frunte și cu o voce ce vibra de indignare cetățenească, spuse:

— Tovarășe redactor! Un caz revoltător. Deși nu sunt comunist, dar stând pe platforma intereselor Uniunii, consider ca o datorie morală pentru mine... mai mult, ca o datorie umană... de a aduce... cu atât mai mult cu cât faptele pot fi confirmate de chiriași... și a văzut și un arhitect cunoscut....

— Fapte, fapte.

— Imediat. In epoca, când puterea Sovietică intră pe calea unei vieți economice, comerciale și industriale, apare zilnic... adică, pardon... cu un cuvânt.. pot să confirme chiriașii dela numărul cincisprezece

— Bine, tovarășe, să expui asta în scris.

— Am și expus. Poftim.

Redactorul a șters cu creion roșu cele unsprezece pagini de pompoasă introducere asupra renașterii economice a țării și a lăsat câteva rânduri modeste:

„Sub amenințarea unei catastrofe".

Casa No. 7 din stradela Zinzin a ajuns la ultimul grad de ruină și amenință să se prăbușească. Pe-alocurea curge acoperișul. Se cere o reparație radicală. Intârzierea este asemenea morții. 150 de vieți omenești sunt amenințate. Ce face primăria?"

A doua zi dis-de-dimineață, Volodea vorbea cu aprindere redactorului.

— Presa este a șasea putere, tovarășe redactor! Deși nu sunt comunist, dar stând în general pe platforma intereselor... și fiind student al facultății muncitorești... chiriașii pot să confirme, totul a fost întocmai cum ați descris... pesemne, primăria n'a dormit.

In stradă se auzi un sgomot surd de voci, scârțâit de roți, plânset de copii și strigăte amenințătoare. Secretarul emoționat dădu buzna în cabinetul redactorului.

— Tovarășe redactor! Nenorocire. Acolo jos...

— Cine-i acolo?

— Ce... ce... cetățenii. Aceea pe care azi dimineață, în urma notiței din ziarul nostru, primăria i-a scos din locuințele lor; ei cer adăpost... Ei...

Redactorul se apropie de fereastră și se clătină.

Jos, piața era plină de tabăra pitorească a chiriașilor, scoși din casa No. 7, din stradela Zinzin. Țipau copiii. Bucătăresele țineau în mâni primusurile. Bătrânii și bătrânele ședeau pe biurouri. Bărbații, înarmați cu cuiere, înaintau amenințător asupra redacției.

— Dați-ne adăpost !

— Dați-ne pe autorul notiței!

Redactorul își puse mânile în cap.

Folosindu-se de zăpăceala generală, Volodea începu să clipească grăbit din ochi și fugi la mansardă.

Mulțimea devasta redacția.

Din rusește de M-SKI

„Țara de vis"

Versuri de G. Constant

Semnalăm apariția plachetei de versuri „Țara de vis" datorită tânărului poet George Constant și editată în admirabile condiții tehnice de editura revistei „Drum" din Teleorman.

Asupra acestui volum va trebui să revenim într'o recenzie amplă. Deocamdată ținem să atragem atenția cititorilor asupra acestui debut fericit, care ne înfățișează un poet autentic.

St. Tt.

Legenda lui Tannhauser

Săptămâna trecută publicul român a putut asculta la Radio splendida audiție a operei lui Wagner „Tannhäuser". Cunoaştem mai mult sau mai puțin subiectul acestei legende. Eroul intră în împărăția unei femei supraumane de frumoasă și nemuritoare. Dragostea ei îl face să uite, pentru un timp, totul. Anii treceau ca clipele în acest loc de farmec și plăcere.

Dar deodată se trezeşte şi îşi amintește de toate câte le părăsise. Işi ia rămas bun de la iubită și pleacă. Dar ajuns pe pământ, constată cu durere că totul s'a schimbat în lipsa lui. Cuprins de dezgust se reîntoarce în Paradisul subpământean, unde trebuie să stea până la judecata din urmă.

In această formă legenda este foarte răspândită, deși multe amănunte și adaosuri diferă de la text la text, precum și numele personagiilor, după cei ce le interpretează.

Cel mai vechiu text italian este mai vechiu decât cel mai vechiu text german şi prima aluzie precisă la această legendă se găseşte în jurul lui 1450. Gaston de Paris, marele savant francez, crede că legenda este de origină italiană, transplantată de mult în Germania și Elveția, unde s'a bucurat de mare izbândă.

Dar Germanii au pus la îndoială origina italiană a legendei fără a putea proba origina ei germanică. Ceia ce e adevărat însă este faptul că Tannhäuser e un personagiu istoric, un „minnesänger" german, din a doua jumătate a secolului al XIII-lea.

Multe din versiunile legendei lui Tannhäuser se găsesc într'un ciclu de povestiri irlandeze, de unde s'au răspândit în Marea Britanie medievală. Autorul, de numele căruia este legată legenda din aceste meleaguri în Irlanda, este Thomas de Erceldoune un poet scoțian și amintirea ei este mai vie mai ales în partea din Scoția unde a trăit poetul, pe la 1400.

Legenda scoțiană ca și întreg ciclul celtic, despre care am pomenit, au între ele mulțime de trăsături comune. Țara zinelor este așezată într'un munte, elementul senzual este predominant în acest paradis, eroul nu mai e un viteaz oarecare, ca în basme, ci un poet, un personagiu istoric. Asemănările între legendele scoțiene și cele germanice sunt deasemenea prea numeroase spre a fi rezultat numai din coincidențe întâmplătoare. Eroii sunt poeți și contimporani. Frumoasa din povești este în toate o femee supranaturală și împărăția sa este, în toate, în sânul muntelui. In toate aceste poeme, eroii revin pe pământ, dar se reîntorc în împărăția Iubitei spre a rămâne acolo până la sfârşitul lumii și la judecata din urmă.

Afară de lipsa elementului ecleziastic la Scoțieni, nu este nici o diferență mai marcantă între legenda scoțiană și cea germană, decât doar în faptul că, în legenda și poemele scoțiene, există o serie de profeții politice, de la zi la zi, din timpul lui Eduard I până către sec. al XVIII-lea. Aceste profeții erau poeme în versuri rimate, simpliste, compuse de autori anonimi în vederea evenimentelor politice, care, mai târziu, compilate și recitate, erau apoi imprimate separat și vândute la bâlciuri. Toate versiunile lui Thomas de Erceldoune erau urmate de asemenea probe și ele serveau ca mijloace de propagandă, ținând locul ziarelor de azi.

Poporul englez nu se interesa prea mult de aventura lui Thomas Poetul. Ceia ce trebuia să se dovedească era mai ales adevărul profețiilor. Acestea trebuiau numaidecât să fie adevărate pentru că Thomas le deținea dela iubita sa, regina Zinelor, de la care avea și darul poetic și pe acel profetic. Acest amănunt nu există nici în poemele germane nici în versiunile din alte părți.

Cu această ocazie, putem constata că studiul folklorului este mult mai vechiu în Scoția și Anglia decât în țările de pe continent. Există un text, mic tratat asupra zinelor celtice, redactat de un predicator calvinist, Robert Kirk, pe la finele secolului al XVIII-lea, din care se vede că aventurile lui Thomas Versificatorul erau cunoscute în toată Anglia și că, de acolo, legenda a trecut în Germania.

Scoția era o țară de păstori și de țărani. Comerțul din puținele sale oraşe și porturi era în mâinele străinilor, mai ales ale Flamanzilor, care erau colonizați acolo și se căsătoreau adesea cu femei gaelice. Ei au jucat probabil un rol însemnat în răspândirea legendelor scoțiane scrise în limba gaelică, ce era limba cea mai întrebuințată în evul mediu în Insula Britanică. Profeția Politică, de care am pomenit, a fost de sigur și ea unul din factorii care au contribuit la trecerea legendelor scoțiene în alte țări de pe continent, încă din primul sfert al veacului al XVI-lea. Lucrul e cu atât mai probabil cu cât cea mai veche versiune a legendei este în limba flamandă.

Legenda lui Thomas de Erceldoune este însă lipsită de elementul patetic ce face tot farmecul legendei germane. Anume povestirea patetică a poetului care pocăindu-se se reîntoarce la creștinism și este respins de fariseii ecleziastici. Se înțelege că acest conflict există și în legendele insulare, deci este mai vechiu decât secolul al XIII-lea, iar aceasta ne arată că ea este un produs caracteristic al declinului evului mediu. Pe continent, unde nu era cunoscută lumea Zinelor, s'a substituit Zinelor pe Venus, destul de cunoscută din poezia alegorică.

Cu secolul al XVI-lea, începutul Renaşterii și a timpurilor moderne, s'a creiat o atmosferă favorabilă concepției irlandeze din legendă. Idealul ascetic este în decădere.

Țările de jos, în care s'a transplantat mai întâi legenda, făceau o unitate economică și culturală cu Rhenania. Capitala acestei regiuni era Colonia, metropola ecleziastică a acestei părți din Europa, locul de predilecție a miilor de pelerini din Țările de Jos, Insulele Britanice și Scandinavia. Este foarte probabil că aci a luat contact legenda scoțiană cu sufletul german. Tannhäuser nu era, după cât se crede, decât o deformare a numelui gaelic „Tabhaisver", adică profet. Interpretarea germană a legendei a luat, poate, ființă din conflictul lui Urban al IV-lea (1261—1264) cu inimicul său neînduplecat familia Hohenstaufen.

Pe Valea Rinului legenda s'a răspândit în Brisgau, unde se găseşte legată de numele unui cavaler de familie nobilă, al cărui castel fusese distrus din 1315. De pe Valea Rinului a trecut în Elveția, unde se găsesc mai multe versiuni arhaice ale lui „Tannhäuserlied", apoi în Italia.

In Italia însă numele lui Venus dispare din poem, lăsând în locul său pe acel de Sibilia. Aceasta nu are nici o asemănare cu Venus din legenda germană, dar are în comun cu Zinele scoțiene, darul profeției. Aceasta dovedeşte însă că tipul și formele legendei, din secolul al XIV-lea, erau mult mai aproape de archetipul celtic decât de „lied", așa cum apare în imprimatele din secolul al XVI-lea.

Deci Tannhäuser nu este „o scânteе din păgânismul germanic" care era în agonie pe atunci, ci produsul definitiv al declinului evului mediu, o legendă migratorie, originară din țările celtice, din epoca în care cucerirea normandă (1172) aduse subordonarea Bisericei Irlandeze Bisericii din Roma și condamnarea moralei antice, fără nici o excepțiune, suprimarea vechii toleranțe a Bisericii Irlandeze.

Aceasta explică simpatia vechiului aed pentru Venus, revendicarea dreptului la viață a corpului și a simțurilor, precum și sâmburele de Revoltă din care avea să purceadă Reforma Subiectul acesta nu putea lua naştere din alt izvor. Nu era destul de cunoscută, pe atunci, antichitatea clasică, iar păgânismul german era mort de multă vreme. Mumai Celții mai păstrau pe acea vreme, în plin Evul Mediu, amintirile vechii lor religii. Ei mai păstrau imaginea şesului întins din lumea nemuritorilor, „Mag Meld", populate cu eroi și splendide femei frumoase, cuprinsul în care Dragostea nu era păcat. De unde ar fi putut lua de altfel adevărul netăgăduit, leit motivul din legenda lui Tännhauser, că numai iubirea sensuală este mare și neistovită. „Ea singură își are armele și măsura proprie, e plină de înțelesuri și imagini, e violentă și misterioasă, e legată de carne, dar leagă la rândul ei carnea de spiritualitate. Restul e numai amăgire și minciună".

Is. Sd.

Purhedia*

Mătușa Purhedia şedea pe prima treaptă a scărișoarei dela prispă. Impletea o dantelă groasă, albă, de făcut poale la prostire.

Era soare dar bătea vântul. Ea stătea înadins afară, pentrucă avea doi liliеci frumoși, înfloriți, de fiecare parte a prispei. Singura care avea liliеci în sat.

Anul acesta erau foarte încărcați de flori și de albine. Sburau sute în jurul liliecilor. Unul era alb, iar celălalt mai deschis, cum e toporașul cânelui, acela care înflorește toată vara.

Purhedia era îmbrăcată cu o fustă neagră, creață. Fusta era veche și se albise pe alocuri.

Avea o cămașă groasă, albă, pătată de picățele mici de purici. Era îmbrobodită cu o casâncă neagră, albită și aceea de bătrânețe.

Purhedia mișca degetele dela picioare. Degetul cel mare rămânea de multe ori țeapăn în sus ca gândacii de mătase când țin capul ridicat, aşteptând frunza de agud.

Dădea zor la horboțică. Când mişca iglița pocneau degetele și se acăța ața de mânile ei aspre.

Impletea aproape de ochi, că nu vedea bine, şi trăgea cu coada ochiului la drum, ca să vadă : oare se opreşte careva să-i privească liliecii?

— Mândrii sunt liliecii nietale, leliță Purhedie, toți sînt aninoși, spune Marioara a Tudoroaiei.

Purhedia împletește. Nu răspunde. Dar, întoarce capul spre lilieci și-i rânjește.

— Frumoși lilieci ai, lele Purhedie. Iți vine o esăcțăi până la gard, de ță-i mai mare dragu, spune Aglaia Lăcătuş fără să se oprească din drum .

Purhedia iar nu i-o răspuns. O întors numai gâtul rânjind iarăși spre lilieci.

—Ptiu, scârboșenia de băborniță! Ia uitați-vă la ea: nici nu răspunde, bodogănește încet Aglaia, mergând. Dar, i-o vinit în gând să spue o răutate, ca s'o învețe minte.

— Mătușă Purhedie, strigă Aglaia mai tare, chiar așa sunt doi în spatele cimitirului... Şi și-o văzut de drum, spunând:

— I-am mai tăiet din unghișoare.

Dar nici Purhedia nu se lăsă și îi strigă Aglaiei :

— Ia stai, fă! Ai dreptate. Aceia cari sunt la mormântul mă-tii, lângă groapa deschisă, care te așteaptă pe tine, hai! Ghivolițo, ai să te măriți când am să mă fac de 16 ani, strigă mătușa Purhedia, răgușit și sluțându-se.

Aglaia nu apucase s'o audă.

Purhedia și-o strâns apoi picioarele sub ea, trăgându-și fusta că i-o ridica mereu vântul și i se vedeau poalele că mășii, și iar împletea iute, încurcând ochiurile la horboțică. Avea o privire de nebună. Avan îi era frică de moarte.

Cristodor intră pe poartă, mai zăbovește, fiindcă voia să pună la loc cu piciorul o bucată de scândură, care alunecase de pe rama porții. Ii era lene să ia mânile dela spate.

— Hăi, ce-i cu poarta, că mi-e foame, n'auzi? striga Purhedia, care se ridicase de pe treaptă.

Cristodor nu i-o răspuns. O suit, cu mânile la spate, greoi, treptele scărișoarei, lovind în treacăt cu umărul o floare de liliac.

— Nu vezi? Dă-te mai ghinișor, că scuturi florile. Ce dracu? Purhedia, de ciudă, mergând după el, i-o arătat pumnii în urmă, strângând din buze. Și mai urâtă și mai rea se făcuse de o vreme încoace.

O intrat după el în casă. Fusese în beci, ca să scoată câteva murături pentru masă. Intrând în odăi, o pus strachina cu murăturile pe geam. Apoi, o tras pe vatră oala cu borş de pe cenușă, o adus două străchini goale și două linguri de lemn. O scos dintr'un ștergar curat de pânză groasă o bucată de mămăligă rece, care făcuse o coajă aspră pe deasupra.

Apoi, amândoi s'au așezat pe două jâlțuri mici, la o măsuță rotundă, joasă și au început să mănânce, gheboșiți.

Nu vorbeau. Se auzea numai sgomotul pe care-l făceau când trăgeau cu buza borșul din linguri.

— Ce mai ai? întrebă Cristodor, împingând strachina goală și ștergându-se pe mustață.

GEORGETA MIRCEA CANCICOV

* Fragment din volumul II al ciclului „Poeni".

Privind prin ferestre sparte

In rotărie

Ciocanul se 'nalță și cade
Puternic,
Ca o mâni..

Fierul se 'ndoaie și scade
Prielnic,
Ca 'ntr'o magie.

Şina e gata în nade,
Ferbinte
Ca o scântee.

Roata e strânsă și șade
Cuminte,
Ca o femee.

In tâmplărie

Calfa își plimbă agale rindeaua
Şi scoate
Clăbuci de mătasă.

Maistru 'și fumează cu poftă luleaua,
Socoate
Cu metrul pe masă.

Coana de-oparte 'mpleşte 'n undrele
Şi cântă
Un cântec mai drag.

Noaptea se rupe din sumbre drapele
Se-avântă
Şi-apare în prag.

A. MUNTE

Alungarea din templu

Lila mea dragă, am fugit. Am fugit în lume. Nu e o glumă de copil. Dacă ai fi ştiut cât de puţin mi-a mai rămas din copilărie, cât de puţin viu mai am în mine, n'ai zâmbi neîncrezător, cum faci acum.

Lila, sunt destul de departe acum ca să-ţi pot spune, ca să-mi storc veninul din mine, şi să ţi-l trimit, cu ce drept, ţie?

Unde plec, Lila? Ştii tu ce e disperarea? Tu, care n'ai bănuit nicicând ce era în mine, care n'ai cunoscut decât calmul căminului, ştii tu ce înseamnă să alergi fără ţintă?

Simţi haosul acestor cuvinte? Alerg vertiginos, spre adânc, spre întuneric, spre necunoscut. Cobor din tren, pentru a lua altul, şi pentru a lăsa în urmă mereu alte oraşe.

Nu, Lila, nu mai sunt divagaţiile de adolescentă însetată de infinit. Iţi aminteşti scrisorile mele, în care îţi vorbeam de „neputinţa mea de a iubi", de dorinţa de moarte care mă atrăgea ca fata morgana în pustiul vieţii de atunci, groaza de materie, de mine, de lume, de tot. Ce vroiam atunci? O mirare pe care nu ştiam să mi-o definesc şi spre care alergam orbeşte. Pe vremea aceea luam avânturile acestea drept dor de înţelepciune.

Nu, Lila. Azi nu mai sunt divagaţii. Durerea mea nu mai e pricinuită de neputinţa de desprindere de materie. Şi totuşi... — poate că în ultima analiză tot aceiaşi e sămânţa suferinţei mele. Lila, nu m'am desprins de materie. Dar azi nu mă mai gândesc la toate astea.

Azi, Lila, alerg să scap de tine şi de Vlad... Acum ai să înţelegi. Ei da... asta e... Am fost amanta lui Vlad, bărbatul tău! Trebue să ţi-o spun limpede, dintr'odată. De ce ţi-o spun şi de ce ţi-o spun abia acum? Ai să înţelegi, Lila. Mai mult. Poate că ai să mă înţelegi şi pe mine.

Când mi-am dat seama de începutul iubirii, nu era prea târziu, dar doream de atâta timp fericirea, încât am crezut că n'am dreptul să o alung.

Venisem la tine cu tristeţi multe. Tu le ştii doar.

Iţi aminteşti ce iţi spuneam:

— Lila, mă înnec. Nu ştiu dacă înţelegi tu asta. Vreau să creez. Dar nu e clar în mintea mea ce anume vreau să fac.

— Sanda mică, — îmi răspundeai, — nu căuta să vezi scopul în metafizică. Priveşte în tine. Eşti femee. Ai iubit?

— Lila, nu mi-e dor de iubire. Mi-e silă de ea.

— Eşti copil. Ascultă-mă pe mine. Iubirea lămureşte totul în femee.

Acum îmi dau seama că tu ai asvârlit sămânţa.

De ce m'am îndreptat însă spre Vlad? Pentru că era mai aproape? Pentru că era iubit de tine, „mentorul" meu sentimental?

Dar să încerc să vorbesc calm de toate cele trecute. Să povestesc calm cum mi-am stricat viaţa.

Aşa dar, mi-am dat seama că-l iubesc pe Vlad, într'o noapte de Mai. Nici nu se poate mai banal. Eram toţi trei, ca deobiceiu. Plouase. In grădină, băncile erau ude. A trebuit să ne plimbăm mereu. Tu povesteai ceva. Nu-mi amintesc ce, pentru că n'am ascultat. Simţisem braţul lui Vlad strângându-mă.

L-am privit pe întuneric. Era luminos, era iubitul meu.

— Sanda.

Am strâns pleoapele peste spaima ce mă copleşise. Nu, nu-l voi iubi pe Vlad, — îmi strigam. Şi totuşi Vlad îmi era drag, drag. Şi cât de puţin puteam avea dela el!

A doua zi am hoinărit. Vroiam să mă înfrâng astfel. Mai mult a putut timpul decât mine. Trecuse o săptămână care m'a liniştit. Dar într'o dimineaţă, Vlad a venit în camera mea. M'am ghemuit speriată.

— Ce vrei?

S'a apropiat şi mi-a luat mâna, ca unui copil bolnav.

— Ruxanda. De ce te sbaţi? Iţi închipui tu cât am încercat şi eu să mă înfrunt? Din ziua venirii tale, până ieri. Nu ştiu ce ai adus cu tine... Mi-am schimbat rostul vieţii. E de necrezut. Am încercat să mă dispreţuesc. Am voit să rămân acelaş bărbat legat doar de muncă.

Sanda, crezi tu că n'avem într'adevăr voie să ne iubim?

Am strigat ca înnebunită:

— Pleacă, pleacă...

Urla în mine spaima. Să-l iubesc pe el, pe Vlad, pe bărbatul Lilei, la care stau, pe care o iubesc?

Vlad mi-a luat atunci capul în mâni şi m'a privit. Nu ştiu din ce adâncuri au ţâşnit din mine lacrămi de durere, de uşurare. Ştiu că am fost slabă. N'am putut să spun decât: Vlad!

— Ruxanda mea, Ruxanda mea...

Mi-a mângâiat capul cu faţa... Ii simţeam obrazul rece pe faţa mea înfierbântată.

Am stat aşa câteva clipe. Am fost fericită că nu m'a sărutat. Era în ziua în care ţi-am spus că nu voi mai lua masa la voi. Simţeam că îl urăsc pe Vlad. Dar atunci... Nu trebuia să mă urăsc şi pe mine fiindcă simţeam la fel cu el?

Apoi a venit pneumonia. Vlad venise lângă mine. Il vedeam zilnic, aplecat uşor, vorbindu-mi duios.

Mi s'a descleştat atunci sufletul şi am lăsat iubirea să mă învălue. M'a cuprins după însănătoşire un dor de viaţă nespus, o bucurie nemărginită că iubesc.

Mă întâlneam cu Vlad, pe vremea aceia, în fiecare seară, înainte de a veni acasă. Eram ca doi tineri îndrăgostiţi, care îşi dau întâlniri la şosea Am fost din ce în ce mai legaţi... Şi locuiam în aceiaşi casă cu tine!

Ca să-mi apăr iubirea, minţeam, mă prefăceam.

Tu erai aceiaşi: mereu senină, mereu calmă... Sufeream de josnicia iubirii mele, de josnicia dorinţei mele de fericire. In faţa ta, silită să mint, eram veşnic umilită... Mă miram cum de-ţi mai puteam vorbi.

Vroiam mereu să fug. Dar nu reuşeam...

A durat mult, Lila, chinul meu. Chinul că nu mă pot înfrânge.

Dar într'o zi... Chiar în toamna aceasta... Ei da, luna trecută. Priveam pe fereastră, şi gândeam că pentru mine aerul răcoros, cu miros de tuberoze, înseamnă doar ceaţă grea.

Priveam frunzele, umbrite, cu vagi dâre de lumină aurie, mângâietoare. Gândeam că în mine nu mai încape speranţa.

Atunci ai intrat tu în cameră. M'ai întrebat de ce stau mereu singură...

— Sanda, vreau să-ţi spun o veste care are să te bucure. Vlad nu ştie încă. Am să am un copil!

Te-am luat în braţe, ca să-ţi pot privi peste umăr, ca să nu-mi vezi faţa. Na! Prăbuşirea mea nu trebuiai s'o vezi. Nu aveam dreptul să-mi arăt suferinţa. Vlad... Vlad... Vorba mi se împietrise. Tu ai crezut, fireşte că e bucurie... Nu ştiu cum am stat cele câteva clipe cu tine.

Peste noapte mi-am strâns tot, ca să plec, alungată. Da, da. Alungată din căminul vostru. Un cămin sfânt. Ce să mai caut eu printre voi?

Speranţele nu se mai puteau strecura în suflet.

Vlad... Vlad — care pleca din braţele mele... Acum era evident. Fireşte. Erai soţia lui.

Aveţi un cămin. Tot ce vă trebue ca să fiţi fericiţi, Lila. Oamenii fericiţi iartă... Mă vei ierta şi tu, nu-i aşa? Mai ales acum... Ce-ţi pasă ţie de mica, de sărmana iubire a lui Vlad pentru mine... de trecătoarea iubire... Vlad va fi al tău, veşnic al tău...

Iată, Lila. Sufletul mi-a poruncit să-ţi spun tot. Ca să ştii şi ca să cer iertare, cum n'am cerut niciodată, pentru o iubire rătăcită.

Nădăjduesc că norocul meu are să fie acum mai blând. Poate că salvarea îmi va veni dela rana din plămâni, rămasă de pe urma pneumoniei. Ar fi o sinucidere lentă, minunat de voluptoasă. Mi-aş risipi viaţa, fărâmă cu fărâmă, pe tot pământul... Sau poate că-mi voi găsi salvarea în altă parte... Cine ştie?

LUIZA DARIE

Mary Weeb

AFORISME

Lacrimi şi chinuri, lacrimi şi chinuri sunt sorţii femeilor măritate. Femeea să rămână singură, să mănânce în tovărăşie, dar să se culce singură. Măritişul e sfârşitul timpului frumos.

●

O, lume murdară cu mâni greoaie şi ochi urduroşi Când oare te vei spăla şi vei fi curată?

●

Dragostea care-i vine omului târziu, e mai rea decât dragostea la omul tânăr.

●

Dacă nu s'ar face dragoste, lumea ar fi pustie. Dar ar fi mai bine, căci nu s'ar mai păcătui noaptea şi Cel de sus s'ar putea odihni în linişte.

●

Doar în poezie înţelege lumea pe un îndrăgostit. In viaţa reală este declarat răguşit şi i se dă o linguriţă dintr'un amestec desgustător numit bunul simţ.

●

O bunică are toate bucuriile unei mame şi nici o suferinţă.

●

Chiar dacă o femee aşteaptă dela un bărbat ca el să-i devină soţ, ea nu i-a va spune nici odată.

●

In dragoste, ca şi la războiu, orice mijloace sunt bune.

●

Dacă un bărbat a hotărît să vadă o femee, el o va vedea. E treaba lui să se descurce, a ei să se ascundă şi să facă toate maimuţăriile care-i trec prin cap.

●

Atunci când natura — această mamă zeflemitoare — strigă cu glasul a mii de privighetori „faceţi ce vreţi, copiii mei", are ea grijă, năprasnica vrăjitoare, ca odraslele ei să voiască tocmai ceeace doreşte ea.

●

Doar prin excepţie, un bărbat iubeşte o femee şi continuă să exceleze în arta sa, iar o femee trebue să fie genială ca să rămână poetă, după ce a avut copii.

●

Căsnicia este moartea ideii.

●

S'a aflat vreodată un crescător de albine sau vreun general sau căpitan vreunui vas vrednic de renume, care să fi fost însurat? Niciodată. De ce albinele sunt atât de pricepute? Dece fagurii sunt totdeauna plini de miere la sfârşitul verii? Pentrucă albinele sunt fete bătrâne.

DR. J. K.

Aşteptare

N'a venit încă...

S'a posomorît de-odată şi, punându-şi mânile la spate, mai gârbovit parcă, mai întunecat la figură, a plecat spre casă încet, şovăelnic. In urma lui, salcâmii cu frunza proaspătă au tremurat în crengile subţiri glasul aspru, metalic: n'a venit încă....

Aşa pleca Savu de ani, zi de zi, fără să se descurajeze şi fără să se revolte. Fiecare absenţă era şi o speranţă. Fiecare speranţă era şi-o amărăciune în plus.

Mira murise. El n'a văzut-o nici pe catafalc şi nici la cimitir nu s'a dus. O aştepta mereu aci, între salcâmii din aleea singuratică a bătrânului parc.

I se albiseră tâmplele puţin şi se gheboşase bine. Privirea lui căuta tot în jos, se ascundea de oameni şi parcă şi de lumină prea multă. Era tăcut şi n'avea prieteni. Nu ştia nimeni ce face şi pe unde umblă. Ţinea în el, hermetic, un mister de nepătruns.

Nici odată n'a visat-o pe Mira şi n'a avut-o aevea lângă el. De câte ori se culca, îi contempla fotografia lung lung, până când o lacrimă caldă păta geamul şi rama subţire. Ii citea toate scrisorile cu evlavie, ca dintr'un ceaslov de rugăciuni. Scrisul mărunt, regulat şi fin, i se întipărise în minte. Trăia cu zilele de iubire de odinioară şi plângea pentru ele. Totuşi, Mira era prea vaporoasă ca să se aşeze pe imaginaţia lui ca atunci când l-a desmierde tainic şi gingaş: te iubesc, urâtule, sic, te iubesc...

Se 'mbrăcase bătrânul parc în haină nouă şi Savu nu-i observase schimbarea şi nu-i ascultase întristat concertul păsărelelor sglobii.

Intr'o dimineaţă scăldată în soare, o vrabie i-a fluturat la geam şi l-a trezit în ciripit naiv. Atunci şi-a amintit c'a visat-o pe Mira. Nu ştia cum şi apoape nu-l interesa: fapt este c'a visat-o, că i-a alintat somnul şi c'a fost lângă el.

Era în el ceva ciudat, o înfrigurare inexplicabilă, parc'ar fi aşteptat o surpriză plăcută şi imediată. Şi totuş, pe cât se apropia de parc, entusiasmul îi scădea, picioarele îi tremurau şi spatele i se gârbovea încet.

Scârţâitul prundişului l-a ciocănit uşor în frunte. O boare jilavă, de verdeaţă şi pământ de curând udat, i-a umplut nările. Salcâmii de pe aleea îngustă şi tăcută zâmbeau ninşi de floare. Savu i-a mângâiat din priviri şi din suflet. Intre ei, Mira a răsărit sglobie, îmbrăcată în alb, cu sburdalnice bucle de abanos, cu ochi învăpăiaţi, ca atunci când a sfărâmat în pumnii ei micuţi o 'nciudare gingaşe şi divină: te iubesc, urâtule, sic, te iubesc...

Lui Savu i s'a oprit respiraţia. Trăsăturile figurii i s'au destins: ochii i s'au iluminat straniu şi buzele îi vibrau uşor. Avea senzaţia că pluteşte lin şi cântări nespus de armonioase îl însoţeau de departe prin decorul cu flori, cu susur de isvoare şi cu arbori odihnitori, pe unde îl purta o mână caldă de înger....

După un timp s'a învârtejit totul în mintea lui şi glasul de cristal al Mirei s'a spart brutal, cu ecouri lungi şi triste. Aleea s'a sguduit dureros, frunzele crem ale salcâmului au foşnit repede şi umerii lui Savu se săltau vijelios caşi râsul ce-i muşca gura: ha, ha, ha, ha, ha, ha....

VASILE G. PEMA

V A R I A

Serge Lifan, maestrul de balet al Operei din Paris, este primul dansator care a ţinut la Sorbona o conferinţă asupra esteticei dansului. Marile curente şi idei desvoltate în această conferinţă au apărut acum într'un volum, în care toate secretele artei aeriene iau înfăţişarea ştiinţei.

Cartea lui Serge Lifar dovedeşte o cultură deosebită şi autorul ei, care şi-a închinat întreaga viaţă ritmului şi armoniei, ni se înfăţişează pretenţios faţă de el însuşi, ca şi pentru ceilalţi. El ar voi ca un creator, aşa cum numeşte dânsul pe un maestru de balet, să fie în acelaş timp poet şi muzician, geometru şi filozof, pictor şi sculptor. Înălţat pe un asemenea plan, dansul depăşeşte inspiraţia spontană şi devine o artă greu de realizat. Puţini sunt acei care au ajuns la o astfel de concepţie.

●

Dintre toate muzeele naţionale ale Franţei, cel mai cunoscut şi mai vizitat este Muzeul Armatei. În cele 25 de săli pe care le ocupă, figurează 36.000 de obiecte, 10.000 de volume, 47.000 de stampe şi 4.000 de autografe. Aşa că e greu să alegi care ar fi piesele cele mai interesante, fie prin caracterul lor artistic fie prin amintirile legate de ele. Totuşi pot fi enumerate câteva din cele care atrag mai des privirea: Spada purtată de Napoleon la Austerlitz, care nu este cea mai somptuoasă, dar a fost lăsată moştenire fiului său, ca un simbol al gloriei sale milenare. Şeaua de paradă a lui Napoleon, făcută din catifea roşie, brodată bogat cu aur. Armura lui Enric al IV-lea care poartă urme de gloanţe, dovadă a vitejiei sale. Jucăriile modeste ale ducelui de Reichstadt, compuse dintr'un joc de loto, o carabină şi o mică trompetă din tablă aurită. Avionul lui Guynemer, vestitul aviator francez care a doborît cu acest aparat 19 aeroplane inamice din cele 54 câte numără glorioasa sa carieră. Guynemer a fost citat de 23 de ori prin ordine de zi şi nu împlinise 23 de ani când a plecat fără să se mai întoarcă.

●

Există în Antile o insulă franceză, singura din toate coloniile Franţei în care locuitorii sunt cu toţii albi. Este o mică insulă muntoasă numită Saint-Barthelemy, locuită de Normanzi de rasă absolut pură, care au venit acum 400 de ani şi au rămas acolo. Crezi c visezi văzând la Tropice această Normandie în miniatură, căci locuitorii şi-au păstrat vechile obiceiuri, limba şi costumele. Foarte săracă, populaţia insulei se expatriază către Guadelupa sau America. Dar cum strânge ceva bani se şi întoarce în insula părăsită unde vrea să moară. Pescuitul e singura avuţie a insulei. Femeile îşi aşteaptă bărbaţii împletind pălării cu margini late, în pragul uşii.

●

Una din rochiile de curte pe care d-na Françoise Rosay o poartă în piesa „Jucătorul de şah" ce se reprezintă la Paris, cântăreşte 40 de kilograme.

Excelenta artistă, cu toate că este o femeie voinică, suportă cu greu o asemenea toaletă, dealtfel foarte decorativă şi apreciată de public.

●

Cea dintâi încercare de a se întrebuinţa zmee pentru a ridica în aer termometre a fost făcută în 1749. Apoi, prin 1894 s'au făcut sondagii sistematice, înregistrându-se presiunea şi temperatura cu baro-termograful Richard, la 496 metri înălţime. Astăzi însă, se întrebuinţează zmee cu tandem care se înalţă până la 8000 de metri. Zmeul principal poartă aparatele şi este ţinut cu un fir de oţel. Când greutatea firului începe să împiedice înălţarea zmeului, se pune în mişcare un al doilea zmeu, dar legat de un cablu mai gros deoarece acest al doilea aparat adaugă tracţiunea sa celui dintâi. Se aşează astfel câte un zmeu din loc în loc pe cablul de oţel, după viteza vântului. Zmeele meteorologice prezintă marele interes de a menţine aparatele înregistratoare la o înălţime aproape constantă.

In cadrul expoziţiei internaţionale care va avea loc la Chicago în 1939 va fi organizată o uriaşă expoziţie de mode. Conducerea acestei secţiuni a a fost încredinţată celebrului modelist Adrian dela casa de filme Metro-Goldvin-Mayer, aşa că toată lumea din America se aşteaptă la o prezentare senzaţională.

La 21 Iunie, cei mai celebri actori şi cântăreţi parizieni îşi vor da concursul la un festival de gală, ce va avea loc în sala Pleyel în onoarea Yvettei Guilbert, care a împlinit 50 de ani de carieră muzicală. Pentru asigurarea succesului acestei gale s'a constituit un comitet de personagii ilustre, sub patronajul Ministrului Educaţiei Naţionale.

●

Cunoscutul artist de cinematograf Victor Mac Laglen a organizat, pentru uzul şi plăcerea sa, o adevărată armată particulară ale cărei manevre şi antrenament sunt pasiunea lui. Armata aceasta cuprinde un corp de motociclişti, unul de cavalerie, o unitate aeriană, una medicală şi un corp auxiliar de infirmiere. Pentru cavaleria uşoară a recrutat ofiţeri de cavalerie în disponibilitate şi el personal şi-a luat gradul de colonel de cavalerie. A construit un stadion de 8000 de locuri unde au loc marile manevre ale trupei, manevre pe care le comandă el singur şi la care vine să asiste întreg Holliwood-ul select.

●

Printre miile de ligi pentru pace care s'au fondat în America, ultima, înfiinţată la 24 Aprilie 1938, este cea mai originală. Ea poartă numele de „Mica ligă pentru pace a femeilor" dar este numită obişnuit „Brigada blondă". Comandanta organizaţiei, Miss Jean Colwell, a explicat că va organiza mii de batalioane formate din femei blonde şi toate frumoase, iar când se va deslănţui un războí vor apărea în faţa tranşeelor inamicului. Ea speră că duşmanul va ezita să comită o asemenea crimă şi va arunca armele. În orice caz, femeile americane sunt gata să-şi sacrifice viaţa.

●

Marele scriitor rus, Constantin Leontieff este foarte puţin cunoscut dincolo de graniţele ţării sale. Totuşi, el a fost un adevărat profet al organizaţiilor sociale actuale. Nicolae Berdiaeff a publicat de curând o biografie a lui Leontieff în care îl apropie de filozofica Nietzsche şi Spengler. Desigur că omul care înaintea cunoscuţilor gânditori, îndrăgostit de umanitate, a luat aşa de precis atitudine contra democraţiei şi pentru o morală a inegalităţii, poate fi considerat ca precursorul lor. Cât despre darurile profetice ale lui Leontieff, el caracterizează metamorfoza socială viitoare, anunţând că va fi stabilită pe un principiu de mari îngrădiri ale libertăţii individuale şi de constrângeri de tot felul. Şi, spune el, se poate întâmpla să apară un nou gen de sclavie, care va adopta probabil forma cea mai crudă a dominaţiei comunităţii asupra individului şi a statului asupra comunităţii.

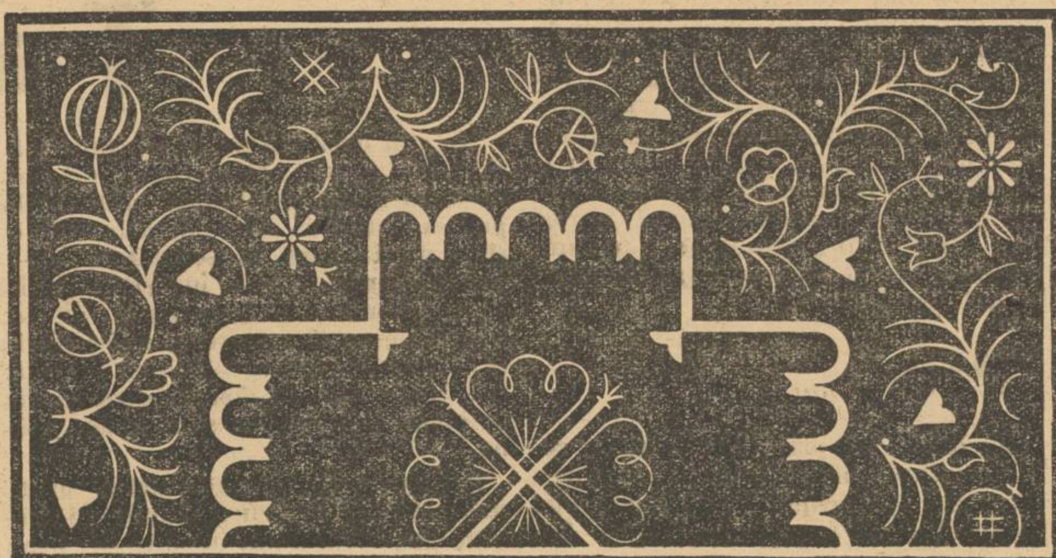
●

Cunoscutul regisor francez Abel Gance, realizatorul atâtor filme de mare spectacol, dintre care ultimul, Lucreţia Borgia, a rulat şi la noi, iarna trecută, pregăteşte trei noi filme cu subiect istoric: Cristofor Columb, Ignaţiu de Loyola şi Cidul Compéador.

●

In Franţa, autonomiştii bretoni fac iarăşi sgomot în jurul lor. Partidul Naţional Breton, care grupează vreo sută de tineri agitatori şi face să apară un ziar numit „Breiz Atao" îndeamnă populaţia să refuze plata impozitelor, să se opue serviciului militar şi să pretindă o autonomie completă pentru vechiul ducat al Bretaniei. Această mişcare pare suspectă Francezilor şi ei cred că este susţinută cu banii Propagandei Germane, cu atât mai mult cu cât Partidul Naţional Breton este afiliat vestitului Comitet al Minorităţilor Naţionale care întruneşte autonomişti Corsicani, Basci, Flamanzi şi Alsacieni şi care a luat naştere din oficinele lui Verein des Deutschtum im Aussland.

T. S.

Sufletul vorbeşte

„Atâţia ani de-a-rândul ca umbra te-am urmat,
Ca sunetul de lanţuri pe condamnat!
Tăcere!
Nici un cuvânt! M'ascultă! Destul m'ai chinuit:
Paharu-i plin cu fiere!
Nici un cuvânt! Tăcere!"
Şi Sufletul urmă:

●

„Atâtea cărţi,
Cu-atâtea fermecătoare pagini,
In care dorm — de veacuri —
Atâtea sfinte lacrimi,
Topite 'n calde versuri sonore şi superbe;
Atâtea Idealuri
Şi-atâtea Universuri, —
Din depărtări, mă chiamă!

●

Atâtea ţări,
Cu-atâtea comori de nestemate, de glorii şi de artă,
Cu-atâtea blonde râuri,
Cu flori îmbătătoare,
Cu-atâtea peisagii albastre, roze, albe,
Cu-atâtea zări de soare, —
Din depărtări, mă chiamă!
Atâtea noi avânturi,
De tot ce este mare,
De tot ce este luptă
Şi generos în lume, —
Imi dau puteri de-arhanghel:
Să seamăn fericire,
Să schimb suspinu 'n cântec,
Tristeţea în speranţă
Iar ura — în iubire!"

●

O clipă de tăcere...
Şi Sufletul, de-odată îmbărbătat, urmă:
„Agonisez, în umbră, de-atât-amar de vreme,
Sfărâmă lutul —
Lutul îl simt că-i plumb pe aripi —
Sfărâmă-l, căci m'aşteaptă slăvita primăvară,
Cu zeci de mii de astre,
Cu simfonii de şoapte, de frunze şi de ape,
Cu ceruri nesfârşite, înalte şi albastre;
Sfărâmă-l cât mai iute, căci liber vreau să fiu;
Sfărâmă-l cât mai iute, căci mâne —
Cine ştie? — de nu va fi târziu!"

AL. T. STAMATIAD

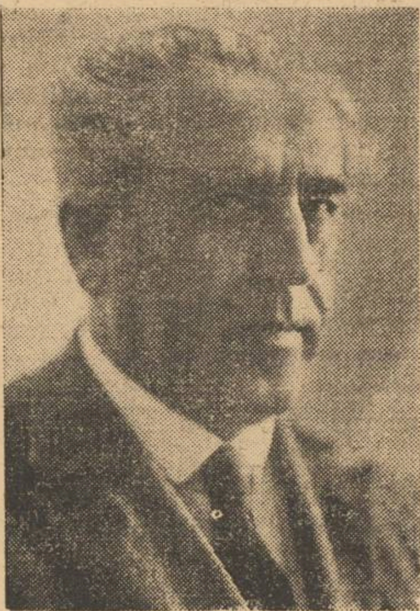
MEŞTEŞUGARII

Chicuşul

Alcătuitorii de calendare comemorative au adus, ei, aminte scriitorilor cari se ocupă de opera lui Jean Bart că la 12 Mai s'au împlinit cinci ani de la moartea lui.

Cititorii aceştia sînt mulţi, iar faptul că scriitorul lor a intrat deplin în manualele şcolare — şi e pe cale să pătrundă, ori a şi pătruns oarecum, în programul aprobat de Minister — nu a micşorat, pentru dânşii, impresia că se găsesc în faţa unor pagini de o statornică tinereţe.

Puterea aceasta de *a continuà* să împărtăşească şi după moarte câte ceva unei numeroase categorii de cititori (şi de a face lucrul acesta —

Jean Bart

când? în zilele noastre de zbucium şi nerăbdare! şi *cum?* — prin mijloace de-o simplicitate clasică!) puterea aceasta i-o cunosc cu deosebire aceia cari n'au comunicat cu Jean Bart numai prin opera lui.

Omul Eugen Botez a fost, el însuşi, interesant şi ademenitor. Mai totdeauna avea ceva de istorisit. Mai totdeauna şi aproape tuturor. Şi ştia precis şi bine lucruri din multe domenii.

Iată aci o amintire. Intr'o zi a venit la redacţie, să se mai documenteze în ce priveşte sinonimele franceze ale bacşişului. Ca să ne dăm seamă de întinderea acestei sinonimii, am început amândoi să enumărăm: *pot-de vin, pourboire, douceur;* din lecturi ce folosesc familiarităţile şi argot-ul am scos, apoi, cu oarecari sforţări mnemotehnice la iveală termenii : *drouilles, épingles* şi *épices;* dintr'un ungher al amintirilor a ţâşnit vechea expresie: *donner la pièce;* după aceea ne-au apărat alte cuvinte şi împerecheri: *petite gratification, draulée, profits.*

— „Totuşi" — mi-a spus Jean Bart — „ nu dela sora noastră latină am luat sinonimia bacşişului în ce are ea mai savuros; ci din Balcani". Intr'adevăr *mita* e vechiu-slavonă şi se află pomenită şi în Pravila lui Matei Basarab; *ploconul* e ploconul slav; *iar bacşişul* se ştie că e turcesc.

Şi ne-am pomenit trecând în revistă şi celelalte vorbe din lexicul mitarnicilor: *şpaga* care e sfoara (introducătorul termenului s'o fi gândit la firul Ariadnei care te scoate din labirintul formalităţilor?) şi care la Albanezi înseamnă plată.

Din toate cuvintele câte le are, însă, românul pentru diversele nuanţe de bacşişuri, l-a obsedat atuncea vorba: *chicuş.* A întâlnit-o într'un *carnet de chicuşuri al lui Niţă Plopană,* uşier la un ministeriu.

De ce chicuşuri? ne-am întrebat. Noi ştiam că moldovenii renunţă până şi la harbujii lor în favoarea pepenilor verzi; şi schimbă cofiţa Rodicăi pe o donicioară. Mirarea noastră, deci, ca tocmai muntenii să rostească: *chicuş.* Aci, însă, mi-a făcut Jean Bart una din cele mai nostime teorii. Bucureşteanul în anticamerele ministerelor, se pricepe să cam dea din coate; olteanul, la fel; pe când provincialii moldoveni se pierd şi — până să se regăsească — sânt supuşi unei mai insistente vămuiri. Cum ei pronunţă: *chicuş* (nu picuş) este firesc ca uşierul Niţă să fi cunoscut termenul *mai ales* sub această formă.

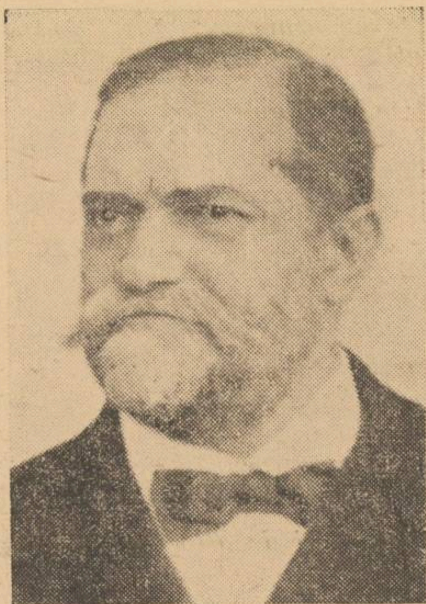
Era — cum se vede — concepţia materialistă a istoriei în chip original aplicată la fonetică.

Iar — după o săptămână — am citit o schiţă a lui Jean Bart despre *Măria-sa Bacşişul.* Lexicografia era, de astă dată, simţitor redusă la proporţiile unei enumerări, fără stabilirea vr'unei etimologii. Povestirea, în schimb, decurgea limpede şi cu umor: începea în Bucureşti şi se încheia, printr'o amintire (aproape o fabulă) dela Sulina — acelaş orăşel în care s'au mai petrecut şi alte fapte ce se află în notele de voiaj şi novelele lui Jean Bart, şi în care port avea să aibă loc acţiunea masivului „Europolis". O simplă coincidenţă? Nu. In povestirile acestui scriitor chibzuit, desfăşurarea lucrurilor nu era lăsată pe seama hazardului; de altminteri, ca'n întreaga lui viaţă literară. A început cu pseudonimul *Trotuş* ca (ajuns dela rîu la Mare) să se numească: *Jean Bart,* nume ce prin sonoritate chiamă par'că dela sine titlul primului său volum: *Jurnal de bord,* cu care el a inaugurat la noi genul marin.

„Paie"

Bucătăria propriu zisă — unde rolul de căpetenie îl joacă potrivirea din sare — începe după ploaia de pucioasă şi de foc căzută asupra Sodomei şi Gomorei.

Când, în toiul pedepsirii cetăţilor acestora şi a stricării câmpiilor de prin prejur, nevasta lui Lot — preve-

INGRIJITORUL „MATERIALELOR FOLKLORISTICE" : ARHEOLOGUL GR. TOCILESCU

nită că fatală îi va fi dorinţa de a vedea ce se petrece înapoia ei — se uită totuş îndărăt: ea se preface (brusc) într'un stâlp de sare. Binecuvântată curiozitate! Ca şi a mamei Eva. Căci dorului acesteia de a intra în tainele celor neîngăduite îi datorim alcovul şi leagănul. Iar curiozitatea soaţei lui Lot avea să ne dărue vestita serie a culinarei biblioteci din care *Le vray cuisinier françois* tipărit la Amsterdam şi *La cuisinerie bourgeoise* apărută la Bruxelles în 1779 au slujit, o bună bucată de vreme, ca modèle.

Avem şi în româneşte o literatură a Bunei menajere.

Fac mărturisirea că operele acestea mi-au sporit mult cunoştinţele (o, pur teoretice!) pe cari le aveam despre meşteşugul nuanţării în toate genurile de friptură. Frigerile înăbuşite ca şi prăjirea vioae; rumenirea: pe grătar de asupra unui mangal încins sau a unei spuze discrete, în tigae mare, în cratiţă mică, în frigare de lemn sau în frigare de fier, între două capace cu jăratec, în tavă la cuptor, plită fierbinte, cu tingirea clătinată, cu mici opărituri de saramură în clocote sau cu stropire de must din propria friptură a animalului: pe toate le cunosc şi cred că n'aş greşi dozările.

O complectare aş vrea, totuş, să fac. Arta aceasta nu e numai vesteuropeană. Au cunoscut-o şi voinicii codrilor de pe la noi, după cum ne arată un cântec al lăutarului gorjan Băcioiu (cântec publicat în primul tom din „Materialurile folkloristice" ale lui Gr. Tocilescu):

Şi mi-l frige
Pă cârlige
D'un berbece sugător şi mititel
Nu mi-l frige cum se frige:
Mi-l întoarce pân cârlige
Ca să-i paie carnea dulce.
Pă d'o parte mi-l afumă
Ca săi paie carnea bună...
Pă d'oparte curge sânge
Ca să-i paie carnea dulce.

Paie, în Oltenia, ţine locul lui *să pară,* după cum *să saie* înlocueşte pe *să sară,* precum — în Vlaşca şi Teleorman — *să spaie* e locţiitorul lui *să sperie* ori să *sparie:* „Sări lelea să mă spaie",

Interjecţii de chemare a căpriţelor

Răsfoesc tălmăcirile româneşti din Björnstjerne Björnson.

Nu, însă, în ordine cronologică, adică începând de la *„Un peţitor îndă-*

Ţara lui

Nu ştiu dacă cineva de pe faţa pământului a avut atâta groază de microbi ca mine, pe vremea aceia. Mă pusese dracul să asist odată la conferinţa unui doctor, la Constanţa, şi — din cele spuse de el — îmi rămăsese în cap că omul este înconjurat în tot timpul de aceste... fiare gata să-l sfâşie şi că mânile sunt principalul lor vehicul. Scăpasem din războiu de sub ploaia de obuze şi nu voiam să mor de... mâna lor.

Nu voiam să mor şi de aceia ajunsesem în aşa hal cu măsurile de precauţiune, încât eram în stare să beau apa fiartă în clocot. Despre mâni, nici nu mai încăpea discuţie: mă spălam pe ele de câte ori le puneam pe-un corp străin şi, dacă n'aş fi avut serviciu, le-aş fi ţinut toată ziua 'n apă.

Obsesia microbilor mă urmărea necontenit, ca şi când singurul meu rol pe lume era să mă lupt cu fauna lor sălbatică. Un fior, mai răsucit, prin corp făcea să mă gândesc la caravana unor „spirocheţi" care urcă spre creer, bătăile neregulate ale inimii — în chip de alfabetul „Morse" — îmi dădeau impresia „liniilor", „punctelor" şi „virgulelor", semne a cine ştie cărei boli ce-mi învăluise fiinţa.

Dacă o întâmplare nu m'ar fi convins la timp, de exagerările mele, cine ştie, poate că azi m'aş fi prezervat într'un... borcan de spirt, dacă — Doamne fereşte — n'aş fi ajuns în vreun balamuc Mikadoul Spaniei, sau Negusul... Portugaliei.

Venisem în Bucureşti dintr'un sat, unde eram detaşat la nişte lucrări de şosele.

Aveam o permisie de patru zile, timp suficient pentru a mă pune la curent cu spectacolele şi cu celelalte noutăţi ale capitalei.

Inarmat cu bani destui ca să-mi permit luxul de a trage la un hotel de mâna întâi, tocmai coboram de pe peron să iau o trăsură, când nenorocirea făcu să-mi iasă înainte coana Nastasia şi să-mi încurce toate planurile.

— Cum se poate să tragi la otel? Vino la mine că am casa goală; n'am mai închiriat-o dela Paşti.

La coana Nastasia stătusem în gazdă pe vremuri un an de zile şi fiindcă ne purtasem bine unul cu altul, îmi fu imposibil s'o refuz, deşi — pe lângă punerea la curent cu spectacolele — tânăr cum eram, şi alte gânduri mă aduseseră în Bucureşti. Gânduri cărora trebuia să le spun deocamdată adio, cel puţin în decorul camerei ei.

O păţisem odată — pe când stam la ea — şi mă învăţasem minte. Aceasta a fost dealtfel, singura neînţelegere dintre noi.

Casa fiind în Cotroceni, o palmă de loc — vorba coanei Nastasia — ne duserăm pe jos — eu cu geamandanul şi ea cu un coş de zarzavaturi.

Lăsai bagajele în cameră şi plecai în oraş după... treburi. Bine că nu mă invitase şi la masă! Atât îmi mai trebuia şi aş fi fost bun de împuşcat la zid.

Să vii în Bucureşti, după trei luni de sălbăticie într'un sat şi atunci să stai la... pension! Nici tu „Carul cu bere", nici tu „Mircea", nici tu o încurcătură la un pahar de vin după cină...

Când ajunsei pe „Victoriei", băgai de seamă că n'am mănuşi şi-mi cumpărai o pereche. Ah! mănuşile acelea! De-aş fi ştiut ce-am să trag cu ele, m'aş fi lăsat închis de o sută de ori la comenduire.

Dădusem pe ele optzeci de lei, o sumă destul de însemnată pe-atunci—şi, cu ele în mâni, pornii fără ţintă, pe stradă.

Era prea de vreme pentru aperitive şi prea târziu pentru o cafea. Dacă beam un sirop, stricam gustul berei.

Şi aşa, nehotărît, îmi urmam drumul încet, în nădejdea că o să întâlnesc un prieten sau cunoscut cu care să pun la cale rostul zilei. Şi în adevăr că l-am întâlnit.

Când îmi aduc aminte, mi se 'ntunecă figura. Dacă n'ar fi fost el, adică — mai bine zis — dacă n'ar fi fost coana Nastasia şi dacă n'aş fi cumpărat mănuşile, nu m'aş fi vârît aşa de adânc în întâmplarea aceea.

Mă oprisem în faţa teatrului ca să citesc afişul. Il citisem de vreo trei ori — ca să pierd timpul — când căpitanul Lang mă bătu pe umăr.

Bucurie pentru revedere, îmbrăţişări şi — pentrucă avea „o leacă de treabă" — o oră de întâlnire. La „unsprezece" la hotelul „Frascati".

De-acolo era al meu până a doua zi. Nici nu se putea mai nimerit.

Mă învârtii prin Cişmigiu şi la ora fixată eram la Frascatti. Lang nu venise. Mă hotărîi să-l aştept în hall şi începui să citesc ziarul. Citisem o pagină şi eram gata s'o încep pe-a doua când... nu-mi venea să cred ochilor: dela etaj cobora Codin — cel mai bun prieten — urmat de doi oameni ai hotelului cu bagajele.

Sării în faţa lui şi-i strânsei mânile, după care uitasem să scot mănuşile.

— Ura, Codine! Ce mai faci?

Codin îmi răspunse plin de tristeţe:

— Mă evacuiază ăştia la spital fiindcă sunt bolnav de tifos exantematic.

— Tifo....

— Da, exantematic. L-a constatat doctorul. La revedere şi să vii pe la spital.

— Cu bine, dragul meu! Altă strân-

CUVINTELOR

rătnic" tipărit în 1885 la Sibiu în Biblioteca poporală a Tribunei.

Ci iau întâi cartea ce mi-a lăsat, acum vreo treizeci de ani, impresia de mai sprintenă: „*Veselul ștrengar*" în buna versiune românească a lui D. N. Ciotori.

Ajungând la fraza: „*într'o zi iedul lui Öyvind sări peste curte și se duse departe în pădurea de pe munte*", m'am pomenit cu bucuria unei recunoașteri.

Iedul scandinav ce sare zăplazul ogrăzii are, vra-să-zică, obiceiurile țuguiului sau vătuiului dacic, care a dat naștere zicătorii: „*Capra sare masa, și iada sare casa*".

Bun! Dar urmez cu lectura:

„*Öyvind nici nu băgă de seamă că lipsește iedul, până în spre seară. Atunci se gândi îndată că nu cumva să-l fi mâncat lupul și plecă să-l caute. Tot corpul îi era aprins din cauza oboselei, când se opri și, uitându-se în toate părțile și ascultând începu să-l cheme: kille, kille, kille, kille, iedule*".

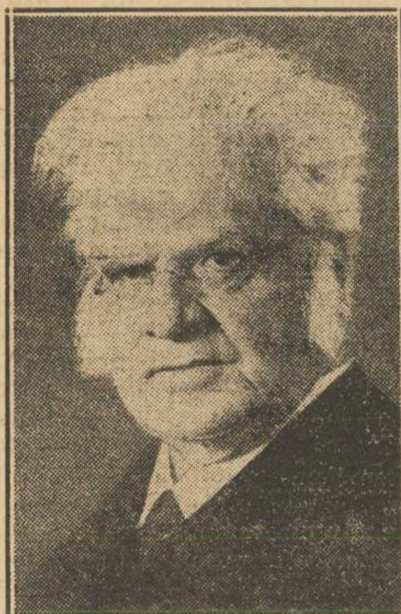
In paranteză D. N. Ciotori adaogă: „citește „*cile!*". Cu sau fără acest adaos, observațiile următoare nu vor fi, cred, de prisos:

Oricât de multe interjecții — și numiri pentru răsfățarea animalelor — ar avea vreo limbă, tot se cuvine să-și însușească și dintr'alte limbi. Ba, scriitorul e silit, nu arare ori, să și le creeze.

Craioveanul N. O. Dalocrin, în „Imnuri japoneze" întocmește — el — otari interjecțiuni. Unele sunt chiuituri ce vor să fie extrem-orientale:

Și-i codru secular,
Hilà, hilà hilar!

Alta e menită să arate cum îi cade cineva cu tronc la inimă cuiva:

Bjornstjerne Bjornson

Iată pădurarul este o ispită
Ce mustață are, și e răsucită
Una două — dà!
Țâcla, țâcla, ța!

Unor atari interjecții, gramaticii li vor face oare loc în rândul „cuvintelor amorfe, nesusceptibile de a primi forme gramaticale" și dintre cari „unele reprezintă lucruri fizice și sânt onomatopeice; altele reprezintă sentimente și sânt sunete reflexe; altele reprezintă voinți și sânt de cele mai multe ori nume izolate ori producte ale voinței", cum le caracterizează Al. Philippide.

In tot cazul încercarea dallocriniană este motivată. A crezut că limba românească n'are echivalente coreografice joviale (țopăitoare, să li zicem) și de tam-tam pentru lubricele paradise. Și a inventat.

Dar prin ce se poate motiva acel: „kille, kille, kille, kille" care se citește „cille, cille, cille, cille", din — repetăm — buna traducere a lui D. N. Ciotori?

Ca interjecție de chemare a căprițelor o avem pe „silica, silica!". Dicționarului academic i s'a comunicat și strigătul: „piță, piță!".

Al. Philippide

Iar strigătul acesta este tot atât de armonic-imitativ ca „*țugu-țugu*" pentru chemarea animalului ce râmă cu râtul și ca „*liba-liba*" pentru invitarea la prânz a păsărilor gâgâitoare, și cași altele, din cari Simeon Rufu a făcut acum zece ani (în „Calendarul Izvorașului" din Bistrița-Mehedinți) studiul: *Vorba între om și animal.*

Un eufemism

Extinzând sensul unei vocabule — luate din domeniul stricăciunilor suferite de o marfă în cursul unei transportări îndelungi —, Eugène Brieux a înfiripat, prin titlul piesei sale *les Avariés*, un cuvânt care lesne a devenit universal.

Bolnavii războtezați de Brieux, au avut până la dânsul, un nume pe care francezii preferă să nu-l rostească. De ce?... E o psihologie a popoarelor care face să li se pară cuvântul, uneori, de o sluțenie mult mai sinistră decât însuși obiectul. (Din această psihologie s'au și născut fel de fel de perifraze și de împerecheri îndulcitoare, cunoscute sub numele de *eufemisme).*

•

Căror rudimentare cunoștinți de geografie medicală îi datorăm numirile vechi românești ale bolii: *frântuș, frență* și *sfrenție?* Etimologicește aceste cuvinte vor să purceadă din Franța.

Boala pomenită era arhicunoscută în veacul al 17-lea românesc. Numele ei apare, spăimântător, și în invective. A trebuit, în această privință, să intervie bătrâna *Carte românească de învățătură dela pravilele împărătești și dela alte giudețe cu toată dzisa și cheltuiala lui Vasile Voivodul și Domnul Țării Moldovei,* în care cetim:

De va dzice neștine cuiva cum iaste fur sau preacurvariu, sau și alte ca aceștiia, și el va arăta cum sămt

D. N. Ciotori

(= sânt) *adevărate, atunce suduitoriul nu să va certa, ce să va certa cel suduit; — iară de va dzice neștine altuia: „frențite" sau „gărboave" sau alte, acela de-are și arăta acest lucru să fie cu adevărat, iară tot să va certa cel ce va fi ocărât ca un suduitoriu...*

„Va fi ocărît" e aici forma activă viitorului al doilea, nu cea pasivă viitorului întâi.

Cu ivirea „Avariaților" (a căror punere în scenă a fost împedecată de oficialitate), tema a căpătat o răspândire cu mult dincolo de lumea clinicilor. A spus-o marchizul de Ségur la Academia Franceză, în cuvântarea pronunțată ca răspuns la discursul de recepție al lui Brieux în 12 Mai 1910. A arătat cum teribila boală a început, cu acest nume proaspăt, să fie discutată fără înconjur în cercurile mondene. Acelaș cuvânt meșteșugit prin care Brieux a'nșelat ipocrizia îndărătnică a saloanelor, a biruit și prejudecățile clasei mijlocii.

Și dacă astăzi istoricii teatrului și literaturii franceze nu acordă numeroaselor lucrări dramatice ale lui Eugàne Brieux decât mențiuni onorabile („dezbateri de conștiință", „piese demostrative", ‚studierea unor cazuri", „preocupări morale și sociale"), în schimb *cuvântul făurit* — sau din nou făurit — de el, există.

Uimirea noastră e cu atât mai mare, cu cât vocabula amintită era la răspântea primejdioasă unde lipsa vreunei călăuziri mai sigure putea duce fie spre titlul „*Naufragiații*", fie spre cel de „*Epave*", — adică spre banal ori spre melodramă.

BARBU LĂZĂREANU

Țepeș

gere de mână. Ieșind afară, Codin se pierdu în mulțime.

Rămas singur, înnotam într'o mare de gânduri. Intr'o mare din care unul se ridică de-odată, ca un talaz înfuriat: Microbii... Microbii pe mănuși.

Ii și vedeam sărind pe haine și urcându-se spre gură.

Fără a spune ceva portarului, alergai ars în stradă, cu ideia fixă de a arunca undeva mănușile, undeva mai repede spre a nu da timp... fiarelor să mă gâtuie.

Ajunsei în Elisabeta, mă îndreptai spre Academiei și — în colț la vechiul Carpați — scoțându-le cu precauțiune din mâni, le dădui drumul jos.

N'apucai însă să fac zece pași și un copil strigă după mine:

— Domnule, domnule, ați pierdut mănușile.

Ce era să fac? Le primii dându-i copilului cinci lei și, cu ele în vârful degetelor, o cotii pe Academiei spre Smârdan. La primul colț le aruncai din nou și grăbii, cât putui, mersul.

Dar, ca și prima oară, un lustragiu alergă după mine:

— Domnule, poftiți mănușile.

Ii dădui și ăstuia cinci lei și — cu... focarul în brațe — iuții pașii din nou spre Academiei și Elisabeta.

De aci, mă îndreptai spre Cotroceni.

In dreptul „Astoriei", le mai dădui drumul odată și ghinionul făcu să mi le aducă o țigancă.

Adăugai încă cinci lei la prețul lor și, ca mânat de duhurile rele, goneam înainte. Singura salvare rămânea Dâmbovița. Dar și aci Dumnezeul microbilor vru ca soarta supușilor săi să fie asigurată în mânile mele: era lume peste tot.

Picioarele se întindeau din ce în ce mai mult și abia mai suflam.

Trecătorii se uitau la mine și-și făceau — probabil — cruce'n gând.

Dar ce'nsemna asta pentru mine? Puteau să creadă orice, numai să scap odată de... blestemul care mă urmărea.

La podul „Sfântul Elefterie" — în sfârșit — le „pierdui" pentru ultima oară. Ajungând acasă, dădui buzna 'n cameră. Eram sleit de tot. Uitasem de toate planurile cu care venisem la București. Obosit cum eram, îmi dădui seama că o să pierd o zi din cele patru pe care le aveam de stat. Dar dacă aș fi pierdut numai una.

Dupăce mâncasem la o cârciumă sărăcăcioasă din colț și mă îndreptam spre locuință, ca să mă culc pentru a fi refăcut seara pe care i-o dădusem prietenului, gândul cu... microbii îmi veni din nou: dacă or fi pe undeva, pe haină, prin preajma gurii?! Firma unui doctor, pe lângă care tocmai treceam îmi dădu soluția: o injecție antitifică. O făcui.

Reacțiunea îmi dădu patruzeci de grade, stare care mă ținu în cameră toate zilele pentru care venisem. Mâncam roșii cu brânză, salam și de trei ori pe zi, lapte. Nu mai pusesem lapte în gură din copilărie.

Coana Nastasia se minuna de cuminţenia mea:

— Așa, maică, mai bine să nu umbli haimana ca să-ți cheltuești banii cu vinul și muerile. Economia e mare lucru.

Of! coană Nastasio, dacă ai ști că „economia" aceea n'o s'o uit toată viața! In ziua plecării însă, îmi fu dat să trăesc cel mai neverosimil capitol al întâmplării din care mă socotisem eșit cu desăvârșire. Ceva ca'n romanele trase de păr. Noroc (vorba vine, noroc), că mi s'a întâmplat mie; altfel nu l-aș fi crezut niciodată. Când să plec, Aneta — servitoarea — se apropie de mine și-mi întinse... — Sfinte Christoase — mănușile.

Extraordinar! Dacă n'aș fi avut peaproape ușorul ușii, m'aș fi prăvălit în brațele ei, ca un... cadavru din romanele polițiste.

— Poftiți mănușile! Le-am găsit pe stradă. Știți, veneam în urma dumneavoastră, din piață și-am văzut când le-ați scăpat jos. Dumneavoastră nu m'ați văzut? Par'că v'ați uitat odată, în urmă, la mine. M'am gândit să vă fac o surpriză la plecare.

Uluiala în care căzusem îmi încleștase fălcile în așa fel, în cât după ce luai mănușile, începui să pronunț strict englezește:

— Mulțmesc, Anta.

Ii dădui apoi, de... bucurie, doi poli și eșii în stradă cu bagajele fără a-mi lua ziua bună dela coana Nastasia. Dar ea mă văzu și deschise geamul:

— Unde te duci?

Și păstrând acelaș... idiom, îi răspunei — probabil — neîntorcând capul:

— La gră, la gră, cnă Nst...

Adică, în traducere liberă, pe limba noastră, „la gară" și așa mai departe.

Mănușile le am și acum, după cincisprezece ani. N'am mai încercat să le pierd niciodată. De nu mi s'ar fi furat atunci geamanatnul în tren, aș fi jurat că mă aflu în țara lui Țepeș.

MIRCEA MARC.

V. G. Corolenco

BĂTRÂNUL CLOPOTAR

(O IDILĂ DE PRIMĂVARĂ)

S'a întunecat.

Micul cătun adăpostit pe malul unui râu îndepărtat, într'o dumbravă, se cufundă în acel crepuscul deosebit, de care sunt pline nopțile înstelate de primăvară, când ceața subțire, ridicându-se dela pământ, condensează umbrele pădurii și acoperă spațiile deschise cu un fumuleț albastru-argintiu...

Totul e liniștit, îngândurat și trist. Satul dormitează liniștit.

Cocioabele sărăcăcioase abia se reliefează cu întunecatele contururi; unde și unde clipesc lumini; din când în când scârțâie vreo poartă; vreun câne simțitor începe să latre și apoi tace; câteodată din masa întunecată a pădurii foșnitoare se reliefează figurile acelora care merg pe jos; trece vreun călăreț, scârțâie vreun car. Sunt locuitorii singuraticelor cătune risipite prin pădure, care se adună la biserică să întâmpine sărbătoarea cea de primăvară.

Biserica se ridică pe o colină, chiar în mijlocul satului. Ferestrele-i sunt luminate. Clopotnița — veche, înaltă, întunecată — se afundă cu vârful în azur.

Scârțâie treptele scării... Bătrânul clopotar Miheici se urcă în clopotniță, și în curând felinarașul său, ca o stea ce se înalță în văzduh, rămâne suspendat în spațiu.

Îi vine greu moșneagului să se urce pe scara abruptă. Nu-l mai slujesc bătrânele picioare, s'a cam uzat și el, rău văd ochii... E timp deja, e timp ca moșneagul să se odihnească, dar Dumnezeu nu-i trimete moartea. Și-a înmormântat nepoții, a condus la mormânt pe cei bătrâni, a condus și pe cei tineri, iar singur e tot în viață. E greu!... De multe ori a întâmpinat el sărbătoarea cea de primăvară, a pierdut și socoteala de câte ori aștepta ceasul cel din urmă în această clopotniță. Și iată l-a ajutat Dumnezeu iarăși...

Bătrânul se apropie de parapet și se sprijini în coate. Jos, în jurul bisericii se profilau în întuneric mormintele cimitirului sătesc, ce păreau ocrotite de brațele întinse ale vechilor cruci. Ici și colo, se aplecau de-asupra lor, mesteacănii neînfrunziți încă... De acolo, de jos, se ridica până la Miheici, mirosul aromatic a tinerilor muguri și adia liniștea tristă a somnului vecinic...

Ce va fi cu el după un an? Se va mai urca în turnul clopotniței, sub clopotul de aramă, pentru ca cu o lovitură vijelioasă să trezească somnolența liniștită a nopții, sau va fi culcat... iată colo, în colțul întunecos al cimitirului, sub o cruce? Dumnezeu știe... El e pregătit, dar până atunci l-a ajutat Dumnezeu să mai întâmpine încăodată sărbătoarea. „Slavă-Ție, Doamne" șoptesc bătrâneștile buze formula obișnuită, și Miheici se uită în sus spre cerul aprins de milioane de focuri de stele și-și face cruce...

— Miheici, auzi, Miheici!—îl cheamă de jos o voce bătrânească, tremurătoare. Bătrânul dascăl se uită în sus spre clopotniță, își pune chiar mâna streașină deasupra ochilor sclipitori și lăcrămânzi, dar totuși nu-l vede pe Miheici.

— Ce vrei ? Sunt aici! — îi răspunde clopotarul, aplecându-se. Ori nu vezi?

— Nu văd... Oare nu e timpul să suni? După tine cum ar fi?

Amândoi se uită la stele. Mii de lumini de-ale lui Dumnezeu clipesc din înălțime. Înflăcăratul „Car" s'a ridicat sus... Miheici raționează:

—Nu încă, mai așteaptă puțin... Știu doar...

●

El știe. El n'are nevoie de orologiu: stelele Domnului îi vor spune când va veni timpul... Pământul și cerul ca și norul alb, care plutește lin în azur, și dumbrava întunecoasă, care colo jos, șoptește ceva incert, și plescăitul râului nevăzut în întuneric, totul îi e cunoscut, totul îi e înrudit... Nu degeaba a fost trăită o viață întreagă aici...

Înaintea lui reînvie trecutul îndepărtat... El își amintește cum pentru prima dată, cu taică-său, s'a urcat în această clopotniță... Doamne Dumnezeule, cât de demult a fost aceasta și... cât de curând... El se vede băețandru; ochii îi strălucesc, vântul,— dar nu cel care ridică praful ulițelor cu aripile sale fără sgomot, — îi flutură șuvițele de păr... Jos, departe-departe, umblă niște oameni mici, iar casele satului sunt și ele mici, iar pădurea s'a îndepărtat, și luminișul cel rotund, pe care se întinde satul, pare să fie atât de mare, încât e fără hotar.

— Dar, iat-o colo în întregime ! — zâmbi căruntul moșneag, aruncând o privire spre un mic luminiș. Iată dar — și viața... În tinerețe nu-i vezi nici capătul, nici marginea... Dar, iat-o în întregime, ca'n palmă, dela capăt și până la mormântul acela de colo, ce și l-a ales pentru dânsul, într'un colț al cimitirului... Și ce, — Slavă- Ție, Doamne! — e timp și pentru odihnă.

Drumul greu a fost trecut cu cinste iar pământul umed — îl va primi ca o mamă... În curând, în curând!...

●

E timpul. Aruncând încă o privire la stele, Miheici se ridică, își scoase căciula, își făcu semnul crucii și începu să strângă funiile clopotelor....

După un minut aerul nopții se cutremură de o lovitură vijelioasă...

Al doilea, al treilea, al patrulea... unul după altul, umplând somnoroasa noapte din ajunul sărbătoarei, începură să plutească stăpânitoarele, prelungile, răsunătoarele și cântătoarele tonuri...

Sunetul clopotelor tăcu. În biserică începu slujba. În anii trecuți Miheici scobora todeauna jos și se așeză în colț, lângă ușă, ca să se roage și să asculte cântările. Dar acum el a rămas în turn. Îi venea greu; pe lângă aceasta simțea un fel de oboseală. Se așeză pe bancă și ascultând vuietul aramei vibratoare, ce se liniștea puțin câte puțin, se cufundă adânc în gânduri. La ce se gândea? Singur abia de ar fi putut răspunde la această întrebare... Turnul clopotniței era slab luminat de felinarul lui. Clopotele, vuind înăbușit se cufundau în semi-întuneric; de jos, din biserică, din timp în timp se înălțau cântări în slabe unduiri, iar vântul nopții mișca funiile legate de inimile de fier ale clopotelor...

Moșneagul își lăsă pe piept capul cărunt în care roiau reprezentări neînlănțuite. „Se cântă troparul!" — gândi el și se văzu în biserică. Din cliros se revărsă zeci de glasuri copilărești; bătrânelul preot, răposatul părinte Naum, „cântă" cu o voce tremurătoare vozglasul; sute de capete țărănești, ca spicele coapte în bătaia vântului, se apleacă și iarăși se ridică... Țăranii își fac cruce... Tot fețe cunoscute și toate răposate acum... Iată chipul sever al tatălui; iată-l și pe fratele mai mare, care, stând alăturea de tata, stăruitor își face cruci și oftează. Iată-l și pe el, înflorind de sănătate și putere, plin de speranțe inconștiente în fericire, în bucuriile vieții. Unde e această fericire?...

Cugetul bătrânesc se apropie ca o flacără ce era gata să se stingă și aluneca ca o rază strălucitoare și iute, luminează toate colțurile ascunse ale vieții trăite... Munca mai presus de puterile sale, nenorociri, griji... Unde e această fericire? Asprul destin va săpa sbârcituri pe tânăra față, va frânge spinarea puternică, îl va învăța să ofteze ca și pe fratele său mai mare...

Dar iată, la stânga, între babele satului, cu smerenie aplecându-și capul, stă „tânăra lui nevastă". Bună femeie mai era. Deie Domnul, să vadă împărăția cerului! Și mult a suferit, sărmana... Nevoia, munca și suferința femeiască neîntreruptă o vor usca pe frumoasa femeie; ochii își vor pierde strălucirea, iar expresia abrutizată a unei vecinice groaze în fața loviturilor neașteptate ale vieții, va înlocui măreața frumusețe a tinerei femei... Da, unde e fericirea ei?... Le rămăsese unicul fiu, speranța și bucuria vieții lor, și pe acela l-a doborît nedreptatea omenească...

Dar iată-l și pe el, dușmanul bogat, bate mătănii, acoperind cu rugi lacrimile orfanilor; în grabă își fâlfâie pe piept semnul crucii și cade în genunchi, lovindu-se cu fruntea de podele...

Și fierbe, aprinzându-se, inima lui Miheici, iar întunecatele chipuri ale icoanelor privesc sever de pe pereți la suferința și nedreptatea omenească.

Totul a trecut, totul e dincolo, în urmă... iar acum pentru el, universul întreg e în acest turn întunecos, unde vântul vâjâie în întuneric, mișcând funiile clopotelor... „Dumnezeu să vă judece; Dumnezeu să vă judece!" — șopti moșneagul și își lăsă în jos capul cărunt, iar lacrimile se revărsau încet pe obrajii bătrâni ai clopotarului...

●

— Miheici, auzi, Miheici!... Ce-i cu tine, ai adormit oare? I se strigă de jos.

— Eu-s! — răspunse bătrânul și sări repede în picioare. Doamne! Oare într'adevăr am adormit? N'ar fi fost și rușinea asta!...

Și Miheici iute, cu mâna obișnuită, apucă funiile. Jos, ca un furnicar, se mișcă mulțimea țăranilor; steagurile fâlfâie în aier, răsfrângând lumini în țesătura firelor de aur... Iată, au înconjurat biserica, și până la Miheici se ridică strigătul de bucurie:

— Christ-o-s a înviat din mor-ți...

Și acest strigăt năvălește ca un val în inima bătrânească... Și i se pare lui Miheici că mai luminos ard lumânările de ceară, mai cu putere se agită mulțimea și flutură steagurile, iar vântul trezit, apucând undele sonore contopindu-se cu sunetul puternic și cu fâlfâiri largi, le ridică în înlățime, solemn al clopotelor...

Niciodată n'a sunat atât de frumos bătrânul Miheici. Părea că arhiplina lui inimă bătrânească, trecu în arama cea moartă, iar sunetele cântau, fremătau, râdeau și plângeau, apoi împletindu-se într'o horă minunată, se ridicau în sus, spre cerul înstelat. Și stelele, strălucind mai luminos, se aprindeau, iar sunetele vibrau și curgeau, și iarăși se aruncau la pământ cu mângâeri drăgăstoase...

Basul cel mare cânta puternic și arunca tonuri dominatoare și mărețe, ce umpleau cerul și pământul: „Christos a înviat!"

Și cei doi tenori, cutremurați de loviturile alternative ale inimilor de fier, îi cântau isonul cu veselie și răsunător: „Christos a înviat!"

Iar cei doi mici soprani, ca și cum s'ar fi grăbit ca să nu rămâie în urmă, se împleteau printre cei mari și cu bucurie, ca niște copii, cântau luându-se la întrecere: „Christos a înviat!"

Și părea că vechea clopotniță se cutremură și se clatină, iar vântul care adia în jurul feței clopotarului, fâlfâia din aripi puternice și secunda: „Christos a înviat!"

Și inima bătrână uită viața plină de griji și ocară... A uitat bătrânul clopotar că viața s'a închis pentru el în acest turn trist și întunecos, că pe lume e singur, ca o bârnă veche, frântă de intemperiile vremii... El ascultă cum sunetele acestea cântă și plâng, sboară spre cer și se alipesc de sărmana țărână și i se părea că e înconjurat de fii și nepoți, care cu glasuri vesele, se contopesc într'un acelaș cor, și-i cântă despre fericire și bucurie, pe care el nu le-a văzut în viață... Și trage de funii bătrânul clopotar, iar lacrimile îi curg pe obraz și inima îi bate cu puterea unei iluzii de fericire...

Iar jos, oamenii ascultau și spuneau unii altora că niciodată bătrânul Miheici n'a sunat atât de fermecător...

Dar deodată clopotul cel mare tremură nesigur și tăcu... Intimidate, celelalte clopote își sunară trilul neterminat și-l frânseră, ca și cum ar fi vrut să pătrundă nota cea tristă și vuietoare, care vibră prelung, se revărsă și plânse, pierzându-se lin în văzduh...

Bătrânul clopotar se lăsă fără puteri pe bancă, și ultimele două lacrimi se rostogoliră încetișor pe obrajii palizi.

●

— Ei, trimetiți schimbul! Bătrânul clopotar a sunat.

Trad. din l. rusă de
EUGEN LEMONI

P. MANTEGAZZA

Despre femei, dragoste și căsătorie

Cine a iubit, sau a fost iubit, fie chiar o singură zi, acela nu are dreptul să blesteme viața.

●

Femeile cele mai lesne de cucerit sunt cele mai grele de păstrat, în timp ce femeile cucerite cu multe greutăți, se păstrează mai ușor.

●

Pentru a păstra amorul unui bărbat sau al unei femei, trebue ca după ce l-ai cucerit, să-l recucerești zilnic.

●

Vai de femeia care satisface toate dorințele bărbatului într'un an, într'o lună, într'o zi! Doi amanți, doi soți, trebue să moară, fără a fi golit până la ultima picătură cupa amorului.

●

Vai de femeia care în anumite lucruri, arată că știe mai mult decât bărbatul. Bărbatul vrea să fie dascăl nu elev.

●

La 16 și la 50 de ani, se cere amorul în acelaș chip: ca o amantă.

●

In dragoste, e mai bine să primești o sărutare mai mult, decât zece scrisori mai puțin.

●

A nu cere nimic, a căpăta toate iată taina cea mai prețioasă a dragostelor mari și a cochetăriilor înalte.

●

A da mult, a da și mai mult, dar a nu da tot, iată pentru o femee taina cea mai de preț pentru a fi mult timp iubită.

●

Dragostea e singurul lucru de preț pe care nu-l putem cumpăra cu bani. Ceeace cumpărăm, e desfrâu sau amor poleit.

●

Femeia are un atât de puternic obiceiu, un așa cult al sacrificiului, că ar vrea să ne facă a crede că chiar pe altarul amorului, ea se jertfește pentru noi.

●

A pretinde că o căsătorie de conveniență poate da naștere la dragoste, e tot una ca și a crede că semănând zahăr, vor crește bomboane.

J. K.

Viaţa teatrală

„Sinaia la domiciliu" la grădina Marconi

D. Sică Alexandrescu a deschis stagiunea de vară la grădina Marconi, cu un vodevil luat din acelaş repertoriu cu care ne-a obişnuit în anii din urmă, şi adaptat de d-sa în colaborare cu d. Tudor Muşatescu, pe baza acelor aşi principii care, trebue să o recunoaştem, au dat roadele cele mai bune.

De data aceasta, „Sinaia la domiciliu" provine dintr'o veche comedie a lui Maurice Hennequin, al cărui titlu ne scapă. Adaptatorii însă, muncesc mult mai serios vara decât iarna. Aşa de pildă pe răposata scenă a Teatrului Vesel, Domniile lor se mulţumeau să traducă o piesă de Arnold şi Bach. Vara, nu numai că păşesc la schimbarea personagiilor şi adaptarea lor într'o românească curată (Miţa Popescu, Fane Dumitrescu şi aşa mai departe), dar reconstituesc şi dialogul, învăluindu-l într'o seamă de calambururi, ce nu-şi găsesc potrivire decât pe româneşte.

Aşa dar, vara, pentru ce motive nu ştim, probabil poate din economie, fiindcă vara piesa aleasă pentru grădina Marconi, trebue să ţină afişul toate cele trei luni, ba chiar să fie reluată—pe teren acoperit—la începutul toamnei, aşa dar deci vara, d-nii Tudor Muşatescu şi Sică Alexandrescu muncesc din greu.

Spectacolul realizat pe scena din Calea Griviţei este aidoma cu cele patru sau cinci, realizate verile anterioare. Este deci, în cadrul acestui gen de spectacole, o înscenare corectă, omogenă, însufleţită.

Se pune însă o întrebare. Publicul, după ce a gustat din plin acest gen inferior de teatru, după ce s'a tăvălit de râs, timp de câteva veri şi câteva ierni, acest public, va mai fi în stare, multă vreme de aci înainte să răspundă sforţărilor d-lui Sică Alexandrescu, cu aceiaşi promptitudine, cu aceiaşi generozitate?

E o problemă, pe care ne-o va lămuri timpul. Mărturisim, că, despre partea noastră, giumbuşlucurile d-lui Vasiliu Birlic, silabisirea atât de personală a d-lui Mişu Fotino, cât şi vodevilul în genere, bazat pe aceleaşi situaţiuni, scontând aceleaşi efecte, şi alimentat cu aceleaşi elemente de farsă uşoară, nu reuşesc să ne mai descreţească frunţile. E poate pur şi simplu un punct de vedere personal. Dar credem că d. Sică Alexandrescu, ca bun director ce e, ar trebui să se gândească serios la o împrospătare a genului pe care-l speculează cu succes de câteva stagiuni. Nu ştiu de ce avem impresia, că lucrurile nu vor mai merge multă vreme astfel. E adevărat, pe de altă parte, că vara, publicul e mult mai puţin pretenţios. Râde de orice, măcar să poată găsi o leacă de aer pur, sau o adiere nocturnă.

Rămâne deci ca d. Sică Alexandrescu să aprecieze, şi să se gândească serios la cele pe care le remarcam mai sus. Se poate atât de uşor găsi ceva inedit, ceva care să învioreze cât de puţin atmosfera aceea de vodevil, care pe zi ce trece, devine mai searbădă, fiindcă e aceiaşi şi mereu aceiaşi.

„Sinaia la domiciliu" e o comedie ca toate celelalte. Să vă povestim subiectul, ar fi şi greu şi inutil. S'o analizăm, nu merită. Să constatăm doar că, pentru cei ce nu s'au plictisit încă de vodevil, ea constitue un bun prilej de hilaritate.

Distribuţia îngrijită şi întocmită cu tâlc, numără pe d-nii Gr. Vasiliu-Birlic, tot aşa de darnic în gesturi şi în sărituri, Mişu Fotino, calm ca întotdeauna, V. Maximilian, excelent în rolul unui maior deblocat, C. Niculescu-Cadet, V. Ronea şi d-nele Silvia Fulda, care abuzează de la un rând devreme de atitudini şi gesturi vulgare, Renée Annie, care şi-a secat de tot izvorul de comic exploziv pe care-l avea pe vremuri, Catuşa Elvas, o nostalgică apariţie după o îndelungată absenţă, Renée Pressianu şi Agnia Bogoslova.

Regia d-lui Sică Alexandrescu în notă. Decorul unic al pictorului Siegfried pitoresc şi agreabil.

Să sperăm că toate vor merge bine, şi că „Sinaia la domiciliu" va ţine afişul până la toamnă. Atunci, desigur, că va fi avut dreptate d. Sică Alexandrescu, şi-l vom felicita de pe acum.

„Corsarul" de Marcel Achard

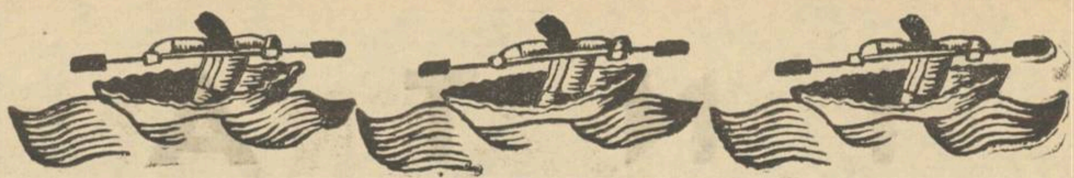
Unul din ultimele suplimente ale revistei „L'Illustration" ne-a adus textul „Corsarului", piesa lui Marcel Achard, atât de discutată, şi care obţine la Paris, în montarea şi interpretarea lui Louis Jouvet, un succes deosebit, dublat de o curiozitate tot atât de deosebită.

Am citit această piesă şi ne-am convins deodată, că arta dramatică nu cunoaşte legi, nu are nevoe de îngrădiri şi că cere imperios, un singur deziderat: inteligenţă constructivă.

Cu o vervă şi o bogăţie de detalii uluitoare, Marcel Achard, s'a jucat cu un subiect foarte îndrăzneţ, risipind dealungul textului o sclipitoare atmosferă de inedit, în care realismul cel mai crud şi feeria cea mai romantică au fost îmbinate cu o siguranţă şi o uşurinţă neîntâlnită până acum. Dacă stai şi analizezi piesa lui Marcel Achard, nu rămâi cu nimic în mână până la sfârşit. Totuşi aşa aeriană cum e îţi dă numai sentimentul de a fi ceva solid, construit scenă cu scenă, replică cu replică. Nu e teatru clasic, nici teatru propriu zis, fiindcă toate legile elementare de artă dramatică, au fost călcate cu o dezinteresare fără de margini. Totuşi „Corsarul" se încadrează de minune exigenţelor scenice, încontinuu.

Şi mă întreb, dacă, în fond, teatrul este altceva?

GH. NENIŞIOR

Contribuţii biografice

Incă ceva despre junimistul V. Pogor

Câteva precizări necesare - „Talanca" şi „Dosarul" - Un caet postum al lui V. Pogor

In „Adevărul Literar şi Artistic" nr. 911 din 22 Mai a. c., s'a publicat o interesantă schiţă biografică despre *Vasile Pogor*, readus în actualitate de către d. *V. I. Cataramă*, dela facultatea de litere din Iaşi. Accentuez asupra acestui detaliu, cu impresia că subiectul asupra junimistului V. Pogor, a fost inspirat de către d. profesor *Octav Botez*, — succesorul lui G. Ibrăileanu la catedra sa, — întrucât chiar zilele acestea d. prof. *Octav Botez* mi-a vorbit despre însemnătatea pe care a avut-o V. Pogor în cercul „Junimii" şi că ar fi util pentru istoria literară, să i se consacre un studiu special, cu atât mai necesar cu cât pe urma acestui junimist romantic, spiritual, permanent animator şi autorul tuturor poreclelor şi farselor din „Junimea" n'a rămas nici o lucrare, nici o operă tipărită, afară doar de puţinele versuri originale şi traduceri din clasicii francezi, publicate în primii ani ai „Convorbirilor Literare".

Contribuţia biografică a d-lui V. I. Cataramă este deci bine venită, mai ales că ea izvorăşte din vechile publicaţiuni din care se poate înşăila firul cronologic al activităţii desfăşurate de Vasile Pogor.

*

Cu riscul de a fi acuzat de excesivă preciziune, în ce priveşte oamenii şi faptele din trecut, şi ca unul care de ani de zile urmăresc istoriografia „Junimii", cred necesar a face următoarele rectificări la cele scrise de către d. V. I. Cataramă.

1. Celebra *talancă* din „Junimea" se află astăzi la Iaşi şi ea a fost prezentată de către d. *C. Meissner* la festivalul comemorativ ce a avut loc la Iaşi în sala Teatrului Naţional, reprodusă fiind şi în clişeu în volumul „Comemorarea Junimii" apărut anul trecut şi publicat de d-nii *C. Meissner*, *Osvald Racoviţă*, fostul primar al Iaşilor şi confratele *R. Şuţu*.

2. Această *talancă* a fost păstrată de defunctul *Teodoriţă Pogor*, care nu este fratele lui *Vasile Pogor*, ci numai nepotul său şi a fost predată de către soţia acestuia, d-nei *Elena C. Meissner*, care a păstrat şi o bogată corespondenţă junimistă între *Titu Maiorescu* şi sora sa *Emilia Maiorescu-Humpel*, — corespondenţă ce a apare acum într'un nou volum de „Studii şi Documente Literare-Junimea", a d-lui prof. *I. E. Toroutiu*.

3. Şedinţele „Junimii" în casa lui *V. Pogor* nu s'au ţinut pe strada „Patruzeci de sfinţi", fiindcă *V. Pogor* n'a locuit acolo, ci în prea frumosul său palat din str. Coroi, actualmente proprietatea d-lui prof. *Gh. I. Brătianu*.

Această frumoasă casă boerească, precum şi o foarte animată şedinţă junimistă, sunt plastic descrise de către romancierul *Cezar Petrescu* în cel de al treila volum din trilogia eminesciană „Carmen Saeculare". In parcul acestui palat, un parc splendid, d-na *Elena Gh. Brătianu* organizase în scop filantropic, un frumos garden-party. Dăm acest amănunt, pentru a stabili definitiv identitatea fostului palat al lui *Vasile Pogor*.

4. Insfârşit, ceva foarte interesant despre ceeace a rămas în „lada" eminentului junimist, şi „teribil copil" al societăţii:

Am avut prilejul să examinez un caet voluminos, bine cartonat şi perfect de bine păstrat, în care *V. Pogor* şi-a notat diferite chestiuni ce-l interesau. Astfel în primele pagini, *V. Pogor* şi-a transcris poeziile pe care *V. Alecsandri* le-a publicat în „Convorbiri Literare", precum şi câteva din poeziile sale proprii.

Deasemenea în acest caet, *V. Pogor* şi-a notat numeroase opere din literaturile străine: poezii, romane, voiajuri, studii filozofice, esseuri, cărţi de magie, cărţi budiste, manuale de botanică şi grădinărie pentru a-şi cultiva florile din parcul casei sale, diferite manuale de ştiinţă.

Acest text prezintă o deosebită însemnătate, pentrucă din însemnările lui *V. Pogor*, se poate observa vasta sa cultură cu care era înzestrat, precum şi civilizaţia occidentală care a cultivat vechea boerime din acele vremuri.

Acest caet, — pe care l-am arătat şi d-lui *Barbu Lăzăreanu*, — se află astăzi în posesiunea d-lui *Bubi Panopol* din Bucureşti (fostul şef de cabinet al def. ministru G. G. Mârzescu).

Pe cât ştiu, d. Bubi Panopol este în măsură a da relaţiuni despre existenţa faimosului „*Dosar al Junimei*", care a fost păstrat de V. Pogor şi despre care pomenesc în „amintirile" lor *G. Panu* şi *Iacob C. Negruzzi*.

C. SĂTEANU

Notele unui umil medic de provincie

Ca medic am pătruns în intimitatea sufletească a multor perechi şi m'am convins că mariajul nu aduce fericirea. Afară de rare momente de fericire de a fi doi, de a fi împreună, de a nu se simţi singuri, restul zilelor trec incomodându-se unul pe altul, fiecare dintre ei vrând ceva nou, ceva schimbat sau de multe ori singuri neştiind ce vor.

●

Singurul argument pe care îl aduc femeile în favoarea căsătoriei este faptul că la bătrâneţe nu se va găsi nimeni care să ne pue ventuze şi cataplasme. Intr'adevăr, trebue ca cineva să fie bolnav ca să poată fi îndemnat spre căsătorie.

●

Norocul bărbatului este că însurându-se se abrutizează. Altminteri, e sortit cu siguranţă unor nenorociri mai mari.

●

Numai acei care au vocaţie trebue să se însoare. Nenorocirea e că lipsa de atenţie o constaţi numai după ce te-ai însurat şi când e prea târziu.

●

Există femei care reprezintă ele singure tot răul care se găseşte în întreg regnul feminin. Sunt femeile care-ţi inspiră cea mai odioasă repulsie.

●

Să nu vă lăsaţi înşelaţi de admiraţia pe care v'o provoacă o femee elegantă. Sub o aparenţă de eleganţă se ascunde de multe ori imperfecţiuni fizice şi multe impurităţi.

●

Ni se cere nouă, bărbaţilor, să facem „fericite" pe femei, nenorocindu-ne. Fericirea femeii depinde deci de nenorocirea noastră.

●

Cei mai mulţi înţelepţi au fost contra căsătoriei. Printre acei puţini care admiteau însă căsătoria, a fost Epictet, celibatar până la moarte. Dacă ar fi fost căsătorit, nu ar mai fi recomandat mariajul şi nu ar mai fi fost înţelept.

●

E sigur că femeile ar câştiga mai mult în ochii bărbaţilor dacă nu şi-ar ascunde imperfecţiunile sub fard şi celelalte accesorii corporale. Când cunoşti o imperfecţiune te obişnueşti cu ea, simulată te desgustă.

●

In urma confidenţelor atâtor femei am ajuns la convingerea că majoritatea femeilor sunt nenorocite în căsătorie din cauza nefericirii pe care mariajul o produce majorităţii bărbaţilor. Vine un timp când bărbatul ajuns la saturaţie se depărtează pentru ori care altă femee. Dacă femeea ştie să fie răbdătoare şi dacă a existat puţină simpatie, bărbatul revine.

●

Dacă mariajul, care e singura ţintă din viaţa femei, ar fi o fericire, multe perechi nu s'ar apuca cu mânile de păr când dau naştere unei fetiţe; dar se bucură fără excepţie, când dau naştere unui băiat, cu toată primejdia de a fi soldat în războiu. Cât de groaznic trebue să fie un mariaj, dacă se preferă războiul.

Dr. J. K.

GIOVANNI COMISSO

INTALNIRI

Am ajuns la Castelfranco pe la șapte, și n'am înțeles pentru ce trebuie să aștept două ceasuri trenul de Valsugana. E grozav să locuești în orășelul acesta! Ești departe de toate liniile mai însemnate. Eșind din gară mi-am adus aminte de Cribol, prietenul meu din copilărie, care locuește aici, și m'am dus să-l caut. Era zi de târg; știam că locuia aproape de piața de porci; am străbătut piața de lângă Castel: oamenii și vitele îmi încrucișau calea mereu; uneori întâlneam vaci deslegate și trebuia mereu să le ocolesc. Țăranii aduseseră viței chiar și sub portice, lângă vânzătorii de castane, de fructe umede și verzi, presărate cu lămâi. Soarele strălucea, dar dimineața era rece.

Vitele amestecate cu oamenii năvăleau peste tot. Oamenii, obișnuiți să stea mereu lângă animale, aveau aceiași încetineală în mers și câteodată aceiași privire fixă. Sub șopronul din curtea unde se afla locuința sărăcăcioasă a lui Cribol, am găsit o femee grasă și roșie, lângă o grămadă de biciclete; îmi spuse că chiriașul Cribol se mutase: locuia în casele populare, aproape de gară. M'am înapoiat. Vedeam acum oamenii cu fața luminată de soare. Toată lumea sănătoasă, aproape frumoasă; se simțea că sângele lor era înviorat de frig. Unii copii, sprinteni, cu ochii negri și obrajii rumeni, puțini palizi spre tâmple, mânau turmele de boi. Statuia albă a lui Giorgione părea în răcoarea dimineții mai mică.

Casele populare se aflau dincolo de drumul de fier. Am început, dela primul șir de locuințe, să întreb. Un bătrân, care aduna lemne uscate dela un gard, îmi spuse că Cribol locuește în rândul următor de case. Am mers mai departe. Soarele intra prin ferestrele deschise în camerele de jos, luminând paturile nefăcute. Se auzea vorbind cineva, dar nu vedeam nimic. Am strigat; un copil, vânăt de frig, eși în poartă, și repede apoi alți patru sau cinci copilași, roșii la obraji, cu fruntea și cu gâtul palid, cu ochii strălucitori, chinuiți de frig și de foame, venirǎ în întâmpinarea mea. Mi-au arătat unde locuia Cribol: la poarta a treia. Și aici soarele intra pe ferestrele deschise, luminând paturile făcute.

Am deschis o ușă, întrebând dacă pot merge mai departe. Din cealaltă odae veni iute o femee: era nevasta lui. Mă recunoscu numaidecât și se turbură, căci Cribol nu era acasă. Chemă un copil care să tot fi avut doisprezece ani, și-i spuse să se ducă repede să cheme pe tată-său care era în piață. Timpul se scurta așa că i-am spus să vină să mă ajungă la gară. Și pe băcțașul acesta, frigul și foamea îl arătau slab, dar vioiu. După ce și-a șters nasul, urmând porunca mamei, o luă la fugă, dar părea împiedicat ca și cum ar fi avut picioarele degerate sau ghetele descheiate, sau ar fi simțit la picioare, povara adolescenții.

M'am întors la gară. Pe strada cu platani albi desfrunziți ,ca niște coloane, pe drumul tare mergea înaintea mea o pereche poate de tineri căsătoriți.

Pasul le era sprinten, ca și cum după ce învinseseră dragostea, se hotărîseră să iasă în lume și să dăruiască, în noui forme de viață, entuziasmul de care erau cuprinși. Am așteptat lângă gară. In piața din față, câțiva copii loveau cu picioarele o minge de stofă. Un tânăr, care tocmai sosise atunci, era întâmpinat foarte prietenos de o bătrână; părea că nu-l mai văzuse de multă vreme; iar un băiat, copilul acestei femei poate, începu să-l îmbrățișeze. Din fundul străzii veneau niște oameni care mânau un taur cu ochii legați, lung și gros. Doi îl țineau de căpăstru, unul mergea pe de lături cu un băț mare, iar ceilalți veneau în urmă. Taurul mergea încet, legănându-și numai spatele lat. La poarta unei case o fetiță îmbrăcată în pantaloni de marinari, ieși sărind și strigând veselă, ca și când ar fi fost mascată. Sunt băiat, sunt băiat! Sărea în sus de bucurie și-și scutura părul inelat. O femee care o văzuse îi strigă: — Du-te în casă, nerușinato! — Și dispăru iute, în casa de unde ieșise. In aerul rece și luminat de soarele clar se simțea cum apar, ca elemente izolate, instinctele fiecărei ființe. Băgai de seamă că și Cribol se apropia cu pas încet. Părea un cerșetor. O șapcă deformată, o cârpă la gât, o haină ruptă: pe dedesubt n'avea vestă, și cârpa dela gât îi acoperea rău pieptul desfăcut. Haina era pe piele. Galben la față, avea urechile acoperite de părul lung și umed, ca la nouii născuți. Zâmbi când îmi întinse mâna, ca și cum ar fi voit să-mi spună că eu eram foarte bine și că mă îngrășasem de când nu ne mai văzusem.

Am intrat într'o cafenea de aproape; voiam să-i dau mai repede să mănânce ceva. — Ia o cafea cu lapte! — Am spus să-i aducă și pâne. Patronul puse pe masă un coșuleț cu pâne proaspătă, care mirosea a caldă. Cribol îmi spuse că o ducea din ce în ce mai rău. Era fără ocupație, fabrica în care lucra fusese închisă, i se dădeau trei lire și șapte zeci și cinci de centime pe zi, dar începând dela întâi Februarie ajutorul avea să înceteze. După șase luni de ajutorare, socotesc că am găsit de lucru iarăși și în timpurile astea unde să mai găsești de lucru? Mă reținea ceva nelămurit, amintirea trecutului nostru, din copilărie, și, în acelaș timp neagra, trista și neîncetata lui mizerie mă induioșa și mă îndemna să fug. Nu știam ce să-i spun; mânca lacom pânea înmuiată în lapte. Pipăiam în buzunar o monedă de douăzeci de lire, hotărît fiind să i-o dau, ca singurul rost al întâlnirii noastre. Simțeam că nu puteam fi înduioșat de starea lui cum trebuia; peste puțin, trenul mă ducea dela Valsunga la Trentino, unde un prieten mă aștepta pentru câteva zile de petrecere în munți. Mai erau câteva minute până la plecarea trenului. Situația este foarte grea, — i-am spus. Mă uitam la fața lui suptă și mă gândeam că dacă ar fi trebuit să moară, după ultima suflare, n'ar fi avut o înfățișare deosebită de aceea din clipa de față. — Dragă Cribol, trebue să fii tare, să poți îndura toate! — Pentru mine nu e cine știe ce, dar nu știu ce vor face nevastă-mea și copiii; când erau mici nu ne gândeam că odată vom avea astfel de greutăți. Și însuflețindu-se, ca și când ar fi îndepărtat toate necazurile îmi spuse: — Știi, manuscrisul pe care mi l-ai dat, cu povestea pe care-ai scris-o despre mine, mi l-a luat directorul bibliotecii de-aici, din oraș. Părea mândru de aceasta: — I-l-am arătat și nu mi l-a mai înnapoiat. Și atunci, — i-am spus eu, — mie nu-mi rămâne nimic? — Mi-a trimes el două numere din revista în care era publicat. — M'am ridicat: era ceasul plecării. La ușă i-am strecurat moneda pe care o pregătisem. — Am să te mai văd, nu? — îmi spuse. — Peste patru zile, cu trenul de seară, am să fiu în trecere, pe aici, vino la gară; tot n'ai nimic de făcut. Am trebuit să ne oprim, căci pe stradă trecea o cireadă de boi, urmată de câțiva oameni. — Cât de interesante sunt tipurile astea de negustori de vite! — i-am spus. Sunt îmbrăcați cu toții la fel: manta, ghete galbene, pălărie mică și moale și au cu toții aceeaș înfățișare. — Da, — îmi răspunse, — dar de-ai ști tu cât sunt de bădărani, obișnuiți să stea de vorbă cu vitele, se poartă la fel și cu oamenii; se bat tot timpul pe umăr! Trenul era gata de plecare, i-am strâns mâna si l-am lăsat, fugind.

In tren, în fața mea, se afla un soldat de infanterie care începu iute să mă observe atent. Umflat la față și la trup, stătea pe marginea băncii, ca și când la spate ar fi avut ceva care-l împiedica să se reazime cum trebue. Apoi, după ce trenul porni, scoase o damigeană de vin și-mi oferi, îndemnându-mă de mai multe ori; înfârșit, neprimind eu, o duse la gură și bău lung. Ochii lui, buimăciți, ca după un somn lung, mă priviră mult, cu admirație. Mă întrebă apoi unde mă duceam și dacă nu cumva eu căutam de lucru; cum i-am răspuns că mă duceam în Trentino, să petrec câteva zile, adăugă că voi avea prilejul să găsesc pe acolo fete frumoase; el făcea armata acolo, și se întorcea din concediu. In grăsimea și mulțumirea lui era foarte sigur de sine, și în aceeaș poziție, fără să se miște un centimetru, închise ochii și adormi. Niciun gând, nici un vis, nimic nu împiedica sângele care năvălea în carnea lui îmbelșugată și senină. Trenul gonea printr'o cale, care acum se strângea, acum se lărgea, lăsând să se vadă în spre munți filoane de ghiață printre pereții stâncilor; pe urmă și șoselele, și câmpurile apărură acoperite de zăpadă și de ghiață. Am trecut pe lângă un lac: apa era nemișcată, oglindind în întregime panorama munților dimprejur.

Intr'o gară, cu mare sgomot de bocanci cu ținte, s'au urcat în acelaș vagon doi vânători de munte. Soldatul infanterist se deșteptă din somn, uitându-se mirat la noii sosiți, care se așezaseră pe o bancă de alături, trântindu-și tare mantalele. Unul era mic și gras, cu ochii albaștri, și obrajii roșii, celălalt puternic și uscat, cu o pană lungă la pălăria mare. Acesta, așezându-se, găsise damigeana de vin pe care infanteristul o ținea la spate și privi minunat; dar, când îl văzu că scoate de sub manta o ploscă plină cu vin, se uită cu adevărată invidie. Avea o față ciudată! Ochii lui luminoși priveau neclintit, ca o căprioară, și fața lui chiar, și-o apleca, asemenea unui animal. Părea că sub privirea lui nu se afla decât setea și foamea. Buza de sus îi era umflată și ieșită în afară, ca și cea dedesubt. Celălalt își arăta toată sănătatea în roșul obrajilor și în albastrul ochilor.

Incepeam să coborîm spre Trento și fiecare își pregătea lucrurile. O clipă îmi adusei aminte de ochii slăbiți și fără sânge ai lui Cribol, apoi dela fereastră am zărit în jos orașul acoperit de fum și însorit, între câmpurile albe de zăpadă. Trenul cobora, cotind mereu ca în montagne-russe.

Din italienește de

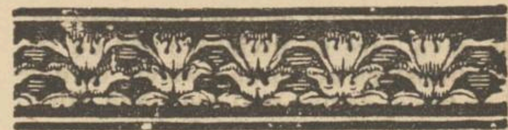
C. N. NEGOIȚĂ

Alexandru Petofi

Seara

Apune Astrul;
E totul lin.
Se joacă vântul
Sub cer senin.
Lumini de lună,
Scăldate 'n vis,
Cad pe ruine
In câmp deschis.
Plăceri nu simte
Un orășan,
Dar el să 'ntrebe
Pe-ori ce țăran
Cât de frumoasă
E seara 'n sat!
Băieți și fete
S'au adunat
Și merg pe uliți
Frumos cântând.
Sub frunze stând,
Privighetoarea,
Din când în când
Aruncă 'n aier
Dulci melodii.
Cimpoi răsună
Dinspre câmpii:
Herghelegiul
Și-aprinse-un foc,
Și cum se 'ntinse
Pe caldul loc,
Răsun' acorduri
De trist cimpoi.
Pasc pe câmpie
Și cai, și boi,
O iarbă udă.
Dar ia... Acum
Deschisă-i poarta
De către drum.
Herghelegiul
E bucuros
Și se azvârle
Spre ea, voios:
S'aud săruturi,
Și 'mbrățișări
Pot fi ghicite
Sub negre zări.
Dar cine oare
Mai poate fi?...
Voinică fată
La el veni!
Petreceți!... Viața
Grea-i sub nevoi!...
Să pot vr'odată
Să fiu ca voi...

trad. MIHAIL I. PRICOPIE

Reviste românești

„Pagini literare". Aprilie—Mai, un studiu amănunțit asupra „Poeziei lui Mihai Beniuc" cu prilejul apariției volumului său „Cântece de Pierzanie" plasând-o „la un punct actual adus în mod natural de evoluția poeziei". Studiul e interesant și este semnat Zevedeu Barbu. D. Teodor Murășanu citează părerea criticului și colaboratorului nostru G. Călinescu, în care se remarcă admirabila carecterizare și plasare a poetului în literatura noastră „Poet național totdeodată și pur ca și Eminescu" „întâiul poet mare, din epoca modernă", „și prin simplitatea aparentă a liricii lui sortit să pătrundă tot mai adânc în sufletul mulțimii".

Revista ieșeană e vie și interesantă prin încercările literare ale tineretului, chiar când acestea nu sunt în total izbutite.

Calaf si principesa Aise, din China

Spun istoricii vechi ai tătarilor, că pe vremuri Nohaii au avut mare strălucire sub Timurta-Han, al cărui fecior, Calaf, nu numai că era cel mai frumos flăcău al lumii, dar avea și mintea cea mai iscusită. Știa Coranul pe dinafară și cunoștea toată temelia legii Profetului, și se pricepea minunat de bine în toate științele și meșteșugurile acelor vremuri. Și pe lângă toate acestea, mai era și dârz, și viteaz iar în lupte se vâra tocmai acolo unde era primejdia mai mare.

Intr'o zi veniră la Timurta soli din partea Sultanului Amur al Casmiriei, să ceară birul pe care nu-l plătise de mai mulți ani, ca unul ce fusese biruit într'un războí. Solii îl amenințară cu alt război și mai crâncen, dacă nu le plătește dajdia.

Timurta se'nspăimântă grozav și voi să le 'mplinească dorința, dar Calaf îl opri, zicându-i că ar avea nădejde bună să-l înfrângă pe Amur în luptă.

Solii fură dați înapoi cu rușine. Amur își adună oastea, în vreme ce Calaf făcea tovărășie cu Sultanul Cerchezilor, care-i trimise în ajutor o oaste sub comanda Marelui Vizir.

In prima zi de luptă, Calaf avu biruință mare. Asemenea și'n zilele următoare. Amur, văzând că nu poate birui prin luptă cinstită, alergă la viclešug și cumpără cu aur pe Marele Vizir al Cerchezilor. Acesta trădă pe Calaf, care, rămas singur, avu pierderi mari și se retrase cu o ceată de prieteni către scaunul împărăției, ducând lui Timurta vestea cea tristă.

Amur ucisese pe toți ostașii lui Calaf și se pregătea să prindă și pe Timurta și pe toți ai săi, ca să-i omoare și să anexeze împărăția lor. Timurta însă își încărcă bogățiile și plecă împreună cu nevasta și feciorul către marginile împărăției romane, unde nădăjduia să trăiască în bună pace. Ca atare scoborî spre marea Caspică, trecu peste munții Caucaz și o luă prin deșerturile din apusul Asiei, dar într'o zi, dară peste ei o ceată mare de tâlhari Schiți, care căsăpiră pe oameni și le luară și hainele de pe ei. Astfel, Timurta, nevasta și Calaf rămaseră numai în pielie goale în pustietatea aceia.

Timurta voi să-și facă seama, nevasta lui deasemenea, dar Calaf îi opri, amintindu-le câteva versete din Coran:

„Durerea-i azi la noi, —
„Mâini poate fi la voi,
„Cu cercul ei de fier!
„Prin Dumnezeu din cer,
„Căzutul e suit,
„Iar cel ce-i sus, zdrobit.
„Toți oamenii vor fi
„Acestei sorți supuși:
„Ori unde va voi,
„Acolo vor fi duși!
„De vrei în viață pace,
„Să nu te cerci a-i face
„Nici când împotrivire, —
„Așa-i lumeasca fire!"

Și cu multe alte vorbe încă și mai pline de'nțelepciune, Calaf își încurajă părinții și-i hotărî să meargă înainte pe drumul pe care-l apucaseră. Și dând ei peste pomi cu fructe își puseră la cale stomacul și-și răcoriră inimile cu apele izvoarelor ce le'ntâlneau.

Dar părinții erau bătrâni și obosiră cu totul de la o vreme. Atunci Calaf lua în cârcă pe câte unul și îl ducea înainte, apoi se'ntorcea și-l lua și pe celălalt. Și la fiecare îi spunea pe drum vorbe de-adâncă'nțelepciune cu care le'ntrema slăbitele lor suflete.

La urmă, ajunseră pe culmea foarte'ngustă a unor munți. Amândouă pantele erau prăpăstioase, acoperite cu mărăciniș des și întunecate de un nor care părea să fi prins rădăcină în munte.

— Destul atâta vană oboseală!... răcni Timurta. Intr'una din aceste prăpăstii, ni-i mormântul!

Calaf îl prinse în brațele sale voinice.

— Tată!... Cu răbdare vom birui toate nenorocirile! Nu socoti că cercând să-ți faci seama, vei scăpa de ursita vieții tale!... Rămâneți aici, că eu mă duc singur după ajutor!...

Calaf sări sprinten din stâncă 'n stâncă, ocoli prăpăstiile, dar negăsind nici urmă de potecuță, căzu cu fața la pământ și se rugă fierbinte lui Dumnezeu. Pe urmă, mai rotindu-se nițel, dete peste un colnic, o potecuță strâmtă pe coasta muntelui, pe care mergând repede, ajunse la un izvor umbrit de un stejar chiar la poalele muntelui, în fața unei câmpii pline de livezi cu pomi încărcați de fructe.

Calaf își aduse aici părinții, și odihnindu-se vreme de trei zile, își refăcură puterile și o luară pe un drum care se'ncolăcea printre livezi. După câteva ceasuri numai, ajunseră la poarta unei cetăți frumoase, dar nu cutezară să intre așa goi și murdari precum se găseau, ci se traseră mai la o parte, în umbra unor copăcei, până ce dete peste ei un bătrân care ieșise pentru aer, afară din oraș. Din trecere, el le dete bună ziua.

— Omule!... Fii bun și ne spune ce oraș este acesta?

— Orașul se chiamă Giaù, și este scaunul împărăției Sultanului Aleáng-Han!... Dar dumneavoastră sunteți străini de partea locului?

— Suntem neguțători din Casmiria! Am plecat cu mărfuri către bâlciul din Capalcam, dar pe drum ne prădară Schiții, lăsându-ne așa precum ne vezi în această stare prea ticăloasă!

Bătrânul șezu lângă ei.

— Hei!... Sunt și oameni răi pe lumea asta bună a lui Dumnezeu!... Nu-i nimic!... Poftiți deocamdată la mine să vă odihniți!

Bătrânul îi conduse la căsuța lui, micuță, dar foarte curată, și mobilată, sau cu lucruri eftioare cumpărate din oraș, sau cu lucruri făcute chiar de mâna gospodarului. Un rob fu trimis repede în oraș, de unde aduse pe un negustor cu o boccea de haine bărbătești și femeiești, cu care îmbrăcă pe cei trei nenorociți. Mai pe urmă, s'așezară la masă și cinară cu mâncări gustoase în străchini de pământ.

Bătrânul cinstise un păhăruț mai mult, și prinsese umezeală la furca limbei. El spuse multe glume, dar nu putut descreți frunțile mosafirilor.

— In van mă silesc sa vă veselesc inimile! Dați, bre, oameni buni, necazurile la spate, și mângâiați-vă!... Asemenea 'ntâmplări sunt prea obișnuite pentru negustorii care călătoresc, fiindcă furatul a fost întâia ocupație ușoară a omului de pe pământ, și va fi și cea mai de pe urmă!... Și pe mine m'au prădat până la cămașă, și din mare slavă am ajuns ca să cer milostenie, dar am aflat de la oameni înțelepți că nu este altă avere, afară de sănătate, pace sufletească și mulțumire întru ale sale cele puține!... Toate celelalte sunt numai deșertăciuni, precum scrie la cartea ghiaurilor ce cred în Isa Pegamber. Omul nostru îi prea slab pentru ca să-și supună sie-și cerul cu toate ale lui, și puțina putere pe care o are, i-o nimicește moartea! Dar chiar dacă ar fi nemuritor, totuși, n'ar putea să facă mare brânză, fiindcă-l vor ucide multele griji pe care și le face singur!... Și pentru ca să vedeți că toate ale acestei vieți pământești sunt numai vânt și părere, ascultați povestea mea, care sunt

FUDLAD, FECIORUL LUI MINORTOC

Sultanul din Mosul

Crescând ca un fecior de'mpărat la curtea tatălui meu, și ajungând flăcău în toată legea, părinții se gândiră să mă 'nsoare și-mi aduseră în față pe câte una la rând, pe mai toate fetele din cetate, că doară îmi va plăcea și mie una.

Neplăcându-mi însă nici una, tata intră la bănuială.

— Pentru ce-ai întors cu rușine pe toate fetele din oraș?... Cum ai putut să rămâi ca de piatră, când ai văzut atâtea frumuseți?...

— Taică!... Nu mă trage inima să mă'nsor mai înainte de a fi văzut măcar o parte din lumea asta a lui Dumnezeu!

— Ai gândit foarte bine!... Dar nu prea departe, fiindcă drumurile sunt pline de pericole!

— Dă-mi voie să mă duc până la Bagdad!

— Și la'ntoarcere...

— La'ntoarcere făgăduiesc să mă însor!

Tata îmi încărcă 20 cămile cu aur și alte scumpeturi, îmi dete deosebit bani dintre cei mai buni pentru gepharaşlâc, adică pentru buzunar, și porunci unei Căpetenii să ia 200 ostași și să mă urmeze pe drum.

Merserăm cu bine prin cele pustietăți, dar dacă ne culcarăm într'o noapte pe o câmpie, dete peste noi o ceată mare de bandiți arabi. Mă'mpotrivii cu mult curaj și ucisei peste trei sute dintre ei, însă dacă se făcu lumină, le veniră ajutoare numeroase care mă copleșiră. Atunci hotărâi să ne dăm robi, pentru a scăpa viața oamenilor, însă nu vrură să ne primească și ne tăiară pe toți. Când unul dintre tâlhari își ridică iataganul la mine, mă stropșii la el:

— Păgânilor!... Indrăzniți să ucideți pe Fudlad, feciorul lui Minortoc al Mosulului?...

Căpetenia banditilor se repezi la mine.

— Iii!... Că bine-mi pare să te am în labă!... Pe mulți dintre noi a mai spânzurat taică-tău!... Voi avea și eu plăcerea să-i spânzur feciorul!

Și mă duseră cu ei la poalele unui munte între două ape, unde-și aveau ridicate corturile. Spre seară, mă legară de un pom, zicându-mi că'n zori de zi mă vor trimite pe cea lume să'mpărățesc în raiul Profetului.

Stând cu ochii îndreptați la stelele cerului, iată că veni un om de-ai lor în goana calului.

— Aga!... In cutare pădure au poposit chervane cu mărfuri de India!... Dacă-ți este pofta inimii să le cumperi, grăbește-te să le prindem înainte de a pleca!

Ca să nu-i scape un chilipir din mână, dete semnalul să se adune oamenii și plecară ca o furtună, uitându-și de mine.

După ce se depărtară binișor, veni lângă mine una dintre femeile lor, și deslegându-mă, îmi dete o traistă cu mâcare rece și-mi zise:

— Fugi pe drumul acesta, pe care nu te vei putea întâlni cu nimeni dintre ei!

N'am mai așteptat altă pofteală și o tulii pe cât mă țineau puterile picioarelor. Fugeam călcând peste șerpi veninoși, sărind peste stânci și prăpăstii, și lovindu-mă de fiare sălbatece. Când începuse a se crăpa de ziuă, ajunsei din urmă pe un om care ducea pe un cal o povară.

— Incotro?

— La Bagdad!

— Și când socoți s'ajungi?

— Cu voia lui Dumnezeu, peste două zile!

Rămăsei pe lângă el, iar dacă ajunserăm la Bagdad, ne despărțirăm. Omul acela se duse după treburile lui, iar eu mă trăsei lângă o geamie și rămăsei acolo două zile. Imi era rușine să mă duc prin oraș, fiindcă mă temeam să nu dau peste cineva care să mă cunoască din patrie. Foamea însă mă sili să ies a treia zi pe uliță și să cer milă. Mă oprii la poarta unui palat de mare seamă, și cerând în gura mare, veni o roabă și deschizând poarta, îmi dărui o pâne. Eu însă rămăsei cu gura căscată și incremenit, fiindcă prin deschizătura porții văzusem o fată de o extraordinară frumusețǎ. Așteptai tot restul zilei că doară va mai deschide cineva poarta, s'o mai văd odată pe acea fată, însă până în târziul serii, nu-mi fu cu putință.

Trecând un bătrân pe lângă mine, îl întrebai cine stă în acel palat?

— Aici locuiește Mufac, fiul lui Adléné, om foarte bogat, dar de mare cinste și de prea nobilă viță! Multă vreme a fost cârmuitorul cetății, dar în urma pârilor nedrepte ale Cadiului, un Judecător fără de păreche în strâmbătate cum sunt toți judecătorii acestei lumi, Sultanul l-a scos din demnitate!

N'aveam unde să dorm și mă dusei în cimitir unde intrai într'un cavou, dar nu putui închide ochii, fiindcă fata lui Mufac îmi turburase toate simțirile. Dar în cele mai de pe urmă, tot mă birui somnul și dormii un ceas bun, după care mă trezii într'o gălăgie care venea despre gura cavoului. Tresării speriat și căutai să mă furișez afară, dar patru brațe puternice mă ținură pe loc.

— Cine ești și ce cauți aici?

— Sunt un om scăpătat și-am venit să dorm aici!

— Ești cerșetor?... Bine!... Atunci hai cu noi și te-om ospăta!

Mă duseră în fundul cavoului și pe o lespede de mormânt mâncarăm, împreună cu alți doi tovarăși de-ai lor, ridichi și curmale, și băurăm rachiu tare de smochine.

Din vorbele ce le schimbară între ei, înțelesei că sunt tâlhari, și că'n noaptea aceia daseră tocmai una dintre cele mai bune lovituri din viața lor.

— De cât să umbli cu cerșitul, mai bine fă-te tovarăș cu noi!

Nu le răspunsei prea iute, fiindcă mă temeam să iau calea nelegiuirilor, iar dacă aș fi zis un nu hotărît, aceia m'ar fi putut ucide, de teamă să nu-i spun la autorități.

In vreme ce stam la cumpănă, în cavou se năpustiră mai mulți cihodari în frunte cu Bașbeșleaga Cadiului. Inarmați până în dinți, ostașii n'avură nici o'mpotrivire din partea tâlharilor. Ei ne legară fedeleș cot la cot și ne duseră la'nchisoare. Acolo, tâlharii își cunoscură vina și fură spânzurați pe loc, iar pe mine mă duseră dimineața în fața Cadiului.

— Cine ești dumneata, și ce cauți cu făcătorii de rele la un loc?...

— Sunt un om sărac, și neavând unde dormi, m'am dus în acel cavou

Continuare în pag. 16-a

ca să dorm, dar au dat tâlharii peste mine şi m'au poftit la masa lor!

— N'ai avut nici o legătură cu hoţii?

— Ferească Dumnezeu!

— Atunci de ce-ai pândit în faţa casei lui Mufac?

— Cerând milostenie, prin deschizătura porţei am văzut o fată care m'a'nlemnit cu frumuseţea ei, şi am rămas acolo toată ziua cu nădejdea că doară-doară o voi mai putea vedea!

Cadiul rămase gânditor multă vreme, apoi îşi surâse cu multă mulţumire în barbă.

— Flăcăule!... Spune drept: îţi place fata lui Mufac?...

— Mult!

— Vrei să te'nsori cu ea?

— Inălţimea voastră vrea să-şi râdă...

— Nu!... Măi băiete, te-ajut eu să o capeţi!

— Eu... care sunt...

— O vrei?

— Hm!... N'ar încape vorbă...

Un Famen mă duse la baie, mă curăţi şi mă'mbrăcă în haine foarte scumpe.

In vremea asta, doi Cihodari îl poftiră pe Mufac la Cadiu. Bogatul om se miră foarte mult când văzu ce mare cinste se sileşte Judecătorul să-i arate, şi nu ştia ce trebuie să creadă, fiindcă şi-l ştia duşman de moarte.

— Mufac-Efendi!... Cerul voieşte ca să ne împăcăm!... Dumnezeu îmi trimite un prilej minunat, pe care nici eu n'aş vrea să-mi scape! Ascultă despre ce este vorba: Fiul Sultanului din Basra, auzind despre marea frumuseţă a fiicei Dumitale, a venit aici tiptil ca să o ceară în căsătorie şi să se cunune în ascuns cu ea!... Tânărul prinţ este la mine în mosafirlâc şi doreşte ca să-l cunun eu singur, nu altul!... Te sfătuiesc să nu pierzi un prilej aşa de fericit!...

— Mă prinde mirarea, Domnule Cadiu!... Fiul Sultanului din Basra să nu fi găsit el alte fete, şi să năzuiască tocmai la fii-mea?... Şi de ce ţine să-l cununi tocmai Dumneata care mi-ai făcut atâtea rele?...

— Mufac-Efendi!... Hai să uităm trecutul!... Crede că voiesc sincer ca să-ţi fiu prieten!... Odată cu unirea acestor doi copii, să ne unim şi noi!... După inima mea să-mi ajute mie Dumnezeu!

In cele din urmă, bănuielile lui Mufac se risipiră.

In vreme ce ei rânduiau cele ce trebuiau să facă, Famenul mă aduse în faţa lor. De'ndată ce trecui pragul odăii, Judecătorul sări de pe scaunul lui şi sărută de trei ori pământul în faţa mea, apoi îmi sărută poala hainei.

— Tânără mlădiţă de'mpărat!... Mare cinste faci robului tău, primind a fi în mosafirlâc tocmai la el!... Iată că acesta este părintele fetei, Mufac-Efendi, care se'nvoieşte a-ţi fi ginere!

Mufac îmi făcu şi el o'nchinăciune lungă cât o zi de post.

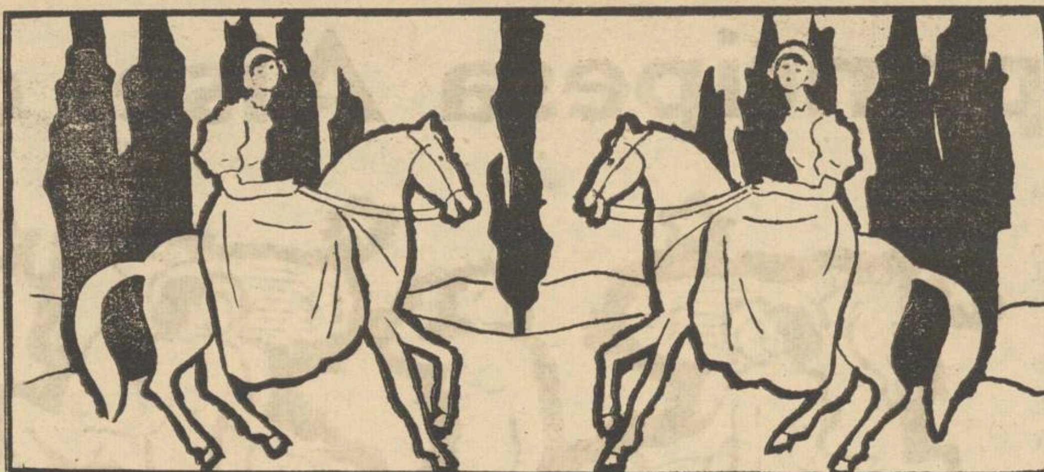
— Mulţumesc Inălţimii Voastre pentru cinstea ce o faci copilei mele!

Vorbele aceste ale lor m'au încremenit.

— De unde ştie dracul de Judecător cine sunt eu? îmi spusei mirat în mine însumi; dacă au aflat... atunci hai să mă port ca un prinţ ce de fapt şi sunt!

— Mulţumesc, Mufac-Efendi!... Fii sigur că nu te-ai înşelat crezându-mă astfel!... Te asigur că fata Dumitale va fi o nevastă fericită!

Citiţi în fiecare Joi
excelenta revistă
de popularizare
MEDICUL NOSTRU
Tinereţe, sănătate, frumuseţe, educaţie sexuală
16 PAGINI ILUSTRATE IN CULORI 5 LEI

Judecătorul era neliniştit şi grăbea mereu lucrurile.

— Mufac-Eefendi!... Să nu pierdem vremea!... Logofeţii trebuie să fi isprăvit cartea de cununie!

Intr'adevăr că după câteva clipe ni se aduse actul.

— Prietene Mufac!... Această căsătorie să rămână o taină numai între noi, până ce Măritul Prinţ va îndupleca pe bătrânul Sultan!

Seara făcurăm o nuntă strălucită numai între rude şi prieteni mai apropiaţi de casă. Dar în zorii zilei următoare, cineva bătu cu obrăznicie la uşa camerei unde dormeam cu nevasta.

Deschisei uşa ca să văd cine este acela, şi ce vrea de la mine la o oră aşa de nepotrivită?

Dădui nas în nas cu Logofătul de la Judecătorie.

— Măi golane! îmi spuse el; Domnul Judecător îţi trimite rupturile tale de haine şi te pofteşte să-i dai veşmintele pe care ţi le-a împrumutat pentru ca să te cununi cu fata lui Mufac!

Nevasta sări îngrozită din pat.

— Vai de mine!... Ce'nseamnă mascarlâcul acesta?...

Aruncai straiele dracului de judecător drept în capul Logofătului.

— Nevastă!... Linişteşte-te!... Acest Cadiu, porc de câne ca toţi judecătorii, a socotit că sunt un golan de pe drumuri şi a vrut să-ţi facă ţie o ruşine mare, dar nu a nemerit-o, fiindcă eu sunt unicul fecior al marelui Sultan Minortoc, din Mosul!

Şi îi povestii toate câte mi se'ntâmplase de la plecarea mea din patrie.

— Iţi mulţumesc pentru lămurire, dragă!... Eu nu aş fi avut nevoie, dar pe tata l-ar fi mâhnit de moarte să fi fost altfel!... Pentru mine este destul marea dragoste pe care mi-o arătaşi!

Nevasta trimise repede pe o roabă în oraş de-mi aduse un rând de haine şi mai strălucitoare de cât ale Cadiului.

— Judecătorul socoate că m'a nsoţit cu un mocofan, şi se va fi bucurând până în fundul rărunchilor!... De fapt, nici că se putea să ne bucure Dumnezeu mai bine pe noi, şi să ne răsbune mai cumplit, totodată! Batjocura lui se'ntoarce în cinste asupra noastră!

— Hei!... Vorba cântecului:

„Una omul socoteşte,
„Alta Dumnezeu găteşte!"

— Dar ce amărăciune pe el când va afla adevărul!... Nu socot să-l las nerăsplătit, cu toate că răsbunarea este un lucru prea prostesc!... Insă prea s'a gândit să ne'njosească, măgarul!... E hei!... Voi şti eu ce să-i fac!... Am să-i torn una ca să rămâie de pomină în vecii vecilor, în acest ţinut!... Ai să vezi!...

Nu vruse să-mi spuie ce anume avea să facă, dar până dimineaţă i se păru a fi vremea mai mult de cât un veac. Atunci se'mbrăcă în hainele ei cele mai strălucitoare, îşi puse cele mai scumpe bijuterii, apoi se duse în sala judecăţii şi rămase acolo până ce se terminară toate pricinile.

— Dar Dumneata?

— Aş avea de spus ceva Luminăţiei-Voastre, dar nu aici!...

Cadiul avea nevastă pe fata unui negustor bogat, dar se cam hlizea la toate femeile tinerele. El o conduse în altă încăpere şi o pofti să şadă pe aceiaşi canapea.

— Ce durere te-aduce la mine?...

— Domnule judecător!... Inălţimea Ta este rânduit de către Alah ca să faci bună dreptate între toţi de obşte! Ascultă şi păsul inimii mele...

Tânăra se ridică în picioare, şi aruncând la o parte ferigeaua care o ascundea, i se arătă în toată splendoarea frumuseţii.

— Priveşte bine la mine, Domnule Judecător, şi spune Dumneata dacă sunt fată urâtă!

Cadiul rămase înlemnit. Multe clipe la şir nu putu spune nici măcar cârc.

— Pe sfânta jertfă a sfântului Muntе Meka, nu-ţi găsesc cusur nici cât negru sub unghie!

Frunte de sidef curat
Ochişori de sărutat,
Obrăjori de mângâiat
Şi gură de....

Zimbruda îşi desfăcu pletele-i lungi, încârlionţate şi de culoarea flacării aprinse.

— Domnule Judecător, spune Dumneata dacă se poate spune despre mine că sunt slută!

— Sunt prea uimit, Domnişoară, de toate farmecele pe care ţi le-a dat Dumnezeu!

— Priveşte mai de aproape mânile mele, şi pipăie-le!

— Sunt albe, moi şi fine, parcă le-ar fi făcut un strungar dintr'o bucată de fildeş dumnezeiesc!

— Ia vezi şi picioruşele mele, Domnule Judecător!

— Ah!... Fată şireată ce eşti!... Ţi-ai pus în gând să mă scoţi din fire?...

— Domnule Judecător, cu toate darurile pe care le vezi că le am, nu mă pot mărita, ci stau retrasă şi închisă într'o magazie, unde mă ţine ca voi înebuni!

— Cum se poate?...

— Se poate, fiindcă tata mă defaimă la toată lumea! Zice că-s cheală, că-s urâtă şi zbârcită ca o smochină împuţită, că am râie şi chiar chelbe la cap, că-s tâmpită... Dar câte alte cusururi nu-mi iscodeşte el, hainul!

Zimbruda se prefăcu a plânge. Cadiul se ridică furios.

— Oh!... Om barbar!... Părinte fără de pereche în ucomenie!... Ce interes are el să nu te mărite?

— De... Ştiu eu, Stăpâne?

— Şi ai chitit să iei anume pe cineva?

— Nu, Stăpâne.. Mă mulţumesc eu cu ori cine, numai om de treabă să fie!

— Dar dacă ţi-aş recomanda eu pe cineva?... Aşa de pildă... un cadiu... cam de etatea mea?

— Sunt foarte fericită să-i fiu nevastă!

— Dar pe mine nu m'ai vrea?

— Oh!.. Cum să nu, Puternice Stăpâne!

— Atunci vrei să te cununi cu mine?

— Dacă nu glumeşti.. Şi dacă ai putea să-l induplecі pe tata...

— E... hei!.. Fetiţo!.. Nu te teme tu de una ca asta!.. Lasă-l pe seama mea!... Spune-mi cine este, şi unde stă?

— Il cheamă Omer-Osta...

— Il ştiu!... Boiangiul de lângă bazar!!... Du-mi-te de o camdată acasă!.. Diseară vei fi soţia mea!

Judele trimise repede pe un Cavas care-l aduse pe Omer-Osta.

— Omer-Osta, pe Dumneata te ştiu ca pe un om foarte cuvios: ţii zilele de post. te rogi cu mare osârdie în geamie de cinci ori pe zi, faci milostenie... dar... de ce nu-ţi măriţi fata, măi omule? Calci legea Marelui nostru Prooroc!

— Aş mărita-o cu plăcere, păcatele mele!... Dar cine să o ia?... Are o faţă de bărbat bătrân, gura fără dinţi, trupul cocoşat groaznic, oloagă la picioare şi beteagă rău la minte!

— Hm!... Aceiaşi poveste pe care o repeţi mereu la toată lumea!... Mă şi aşteptam să spui aşa!

— Spun adevărul, Domnule Judecător!

— Ei bine, cu toate aceste ponoase ştiu pe un om foarte sus pus în cetatea asta, care doreşte să o ia în legiuită căsătorie!

— Nu cred!... O!.. De s'ar găsi... I-aş da şi zestre!...

— Acel om, Omer-Osta, sunt chiar eu, Cadiul acestei cetăţi!

— Iţi baţi joc de mine pentru o nenorocire în care nu am nici o vină, Domnule Judecător!

— Ferească Dumnezeu!... Aşa precum ziseşi că este fata, îmi place! Ce vrei Dumneata?... Gustul omului nu se discută!

— Dar dumneata nu 'nţelegi, Domnului Cadiu?.. Are o gură până sub urechile care-i sunt pleoştite ca la scroafele cele de soi, ochii îi sunt rotunzi ca de viperă, nu poate spune un cuvinţel măcar, mănâncă mai mult de cât şapte golani, şi rămâne totuşi mai slabă decât o scândură!

— Incetează cu bazaconiile astea!... Răspunde limpede la ce te-am întrebat: mi-o dai în legiuită căsătorie?..

— Se spurcă sub ea, Domnule Judecător!.. Pute de te trăsneşte!... Eu nici nu o pot ţine decât afară, sub un şopron!

— Măi...

— Zău că este aşa!... Dacă nu m'ar opri legea, ţi-aş arăta-o!

— Măi meştere!... Una şi cu una fac două!... Vorbă scurtă: mi-o dai de nevastă legiuită?

Boiangiul se socoti în sine:

— Cine dracu vrea să-şi bată joc de Cadiul nostru?... Dacă ţine aşa morţiş ca să o ia... Uite, Domnule, ce prilej minunat ca să scap de o belea!

— Domnule Cadiu... Spusei despre zestre.. Imi pare rău că mă lua gura pe dinainte!... Eu sunt un om sărac şi n'am să-i dau nici măcar o cămaşe pe ea!

— Dar nici nu ţi-am cerut!

— Hm!... Atunci... Doamne Dumnezeule!... Ce-o mai fi şi asta?.. Dumneata socoţi să mă bagi la belea, Domnule Judecător!... De ce să mă nenoroceşti?... Nu ţi-am făcut nici un rău!..

Cadiul făcuse de cu vreme cartea de cununie.

— O iscăleşti ?..

Omer-Osta se codi.

— Nu!... Nu iscălesc decât faţă de una sută unu martori, dintre feţe bisericeşti, precum Imami, Mulalé şi Hogi!

— Bine!... Am să-ţi fac voia!

O ceată de Cihodari alergară în osebite părţi ale oraşului, şi, cât ai fuma o narghilea, veniră în sala judecăţii încă şi mai multe feţe bisericeşti de cât era nevoie.

Către noii veniţi se 'ntoarse Omer-Osta:

(Continuare 'in pag. 17-a

O JUMĂTATE DE OM
MARELE ROMAN AL SCRIITORULUI
LUDOVIC DAUŞ
a fost distins cu premiul
REGELE CAROL al II-lea
oferit de Ministerul Artelor prin S. S. R.
EDITURA „ADEVERUL" S. A.
LEI 80

— Ascultaţi Dumneavoastră, Prea Cinstite Feţe!... Domul Cadiu cere în căsătorie pe fiică-mea, fiindcă aşa zice că este dorinţa inimii Dumisale... I-o dau, dar numai cu condiţia să nu aibă voie a o despărţi mai înainte de a-mi fi numărat o mie de galbeni!

— Primesc condiţia!

Atunci iscăliră actul. Oamenii se duseră pe la treburile lor.

Zvonul despre a doua căsătorie a Cadiului se'mprăştie prin oraş. O cunoştinţă duse vestea şi nevestei Cadiului. Aceasta îl chemă repede acasă.

— Este adevărat că-mi aduci pe cap pe tâmpita Boiangiului?

— Legea-mi dă voie!

— Să ştii că nu pot trăi cu aceia în casă!... Fă bine şi dă-mi carte de despărţire!

— Dacă zici tu... Uite că o am în buzunar!.. Drept să-ţi spun... Nu prea îndrăzneam să ţi-o pun sub ochi!

Foarte grijuliu Cadiul îi numără şi o mie de galbeni.

— Primeşte şi zestrea pe care am luat-o, şi.. du-te în paza lui Dumnezeu!

Nu trecu mult dela plecarea nevestei dintâi, pe când Cadiul rânduia nişte lucruri de preţ pe care socotea să le dăruiască tinerei neveste, se trezi în casă cu un hamal care-i aduse un lădoi acoperit cu o treanţă de covor.

— Ce-aduci acolo, prietene?

— Pe mireasa Dumneatale, Boierute !....

Cadiul s'aplecă şi trase la o parte covorul, dar s'aruncă într'o parte cu mare scârbă.

— Cine dracu te-a trimis aici cu spaima dracilor, dobitocule?

— Nu te supăra, Domnule Cadiu!.. Jupân Omer-Osta mi-a dat-o 'n primire să ţi-o aduc! Zicea că ai luat-o în căsătorie din multă dragoste!

— Hm!...

„Cerule sfinte
Dulce Părinte
Ai Tu plăcere
Să-mi faci durere?...
Voia să-ţi fie
S'am de soţie
O murdărie ?"

Omer-Osta venea mulţumit şi tacticos pe urma hamalului. Cum îl văzu intrând, Cadiul se repezi la el, îl înşfăcă de gât şi-l scutură cu furie.

— Pezevenc!... Ticălos!... Nu ştiai tu că eu sunt Cadiul acestei cetăţi?... Te bag la butuc, ori te fac surghiun, ori te spânzur de-ţi merg peticile!

— Ţi-am spus de-o mie de ori, Domnule Judecător, şi nu m'ai crezut!

— Hapsânule!... Dă-mi pe fata mai frumoasă, nu pe sperie-ciuma asta!

— N'am decât o singură fată, pe numele Profetului.

Cadiul se mai linişti puţin. El îşi aduse aminte de multa împotrivire a Boiangiului şi nu-i mai putea găsi nici o vină.

— Bre!... A venit la mine o fată frumuşică a dracului, şi mi-a spus că este

a ta, şi că nu vrei să o măriţi după nimenea! Atunci m-am legat să o iau în căsătorie!

— Hei, Domnule Cadiu! A vrut cineva să-şi bată joc de Dumneata!

Dându-şi seama că a fost dat la tărbacă, Judecătorul fu cuprins de o furie groaznică. Se lovi cu pumnii în cap, se trase de barbă şi se tăvăli pe jos până ce nu se mai putu mişca de oboseală.

— Nenorocire pe capul meu!... Pată ruşinoasă pe obrazul meu!... Asta este lucrătura cine ştie a cărui duşman!... Dar eu... Păcătosul!... Dobitocul!... Să nu-mi aduc aminte că femeile sunt viclene... Meştere!... Iată mia de galbeni, precum scrie la act!... Ia-ţi fata înapoi!... Dar să rămâie vorba numai între noi!

Omer primi banii, iscăli actul de despărţenie în faţa aceloraşi feţe bisericeşti, iar la urma urmei îşi luă ciuma acasă.

Cadiul se simţi uşurat de o mare povară, dacă nu mai văzu lădoiul în casă.

— ...Că şi asta fuse una bună!... Pezevenchii!... Ce renghiu îmi jucară!... Şi cu câtă iscusinţă!... Două neveste-ţi trebuia ?... Iată, acum nu mai ai nici una!... Imanânâ sevdâm!... Blestemăţia dracului!... Orbire avană!... Poftim acuma şi mai scoate capul în lume, tu, coşcogea Cadiu!... Săbur selemet!... Capul face, capul trage! Na, cap ticălos!...

Şi iarăşi se lovi cu pumnii în cap.

Toţi locuitorii ţinutului râdeau de păţania Cadiului, dar mai vârtos eu şi cu nevasta.

Peste câteva zile trimesei ştafetă la Mosul, scriindu-i tatei toate câte mi s'au întâmplat, şi spunându-i cu cine m'am căsătorit.

Răspunsul mă umplu de întristare.

Tata murise de inimă rea, fiind încredinţat că mă omorâseră şi pe mine tâlharii. Pe tron se suise un văr al meu, om foarte învăţat, care mă rugă să grăbesc întoarcerea ca să-mi iau tronul, deoarece pe el nu-l bucură nici un fel de mărire omenească. Se simţea dornic să se întoarcă iarăşi în singurătatea din care dorinţa poporului îl scosese.

— Puterea lumească, spunea el, nu este decât un nor plin de trăsnete care te pot ucide şi pe tine care ţii puterea!

Aflând Sultanul din Bagdad cine sunt eu, îmi trimise daruri şi-mi dete ostaşi ca să mă păzească pe drumul pe care plecai împreună cu nevasta.

Pe la jumătatea căii, mă întâlnii cu văru-meu, Amadedin, care venea cu mare bucurie să mă'ntâmpine împreună cu mai toţi marii boieri ai ţării. Şi astfel, intrai cu mare alai în Mosul, unde norodul, cu de la sine voinţă, rândui o săptămână întreagă de veselie pentru întoarcerea şi căsătoria mea.

Am păstorit turma supuşilor mei, cu dragoste şi mai ales cu dreptate, socotind că un Sultan, mai întâi de toate trebue să-şi iubească supuşii mai mult decât averile, decât familia şi chiar decât pe sine.

Zimbruda era o fiinţă foarte dulce şi liniştită, iar norodul o iubea şi se închina ca unui dar ceresc.

Intr'o vreme, se pripăşi la curtea mea un călugăr tânăr, un Derviş, care cu fel de fel de nesămuite linguşiri şi viclenii, se lipi de inima mea şi a tuturor curtenilor, încât mă făcu să-l ridic la rang de Mare Vizir.

Odată plecai numai cu el la o vânătoare şi uciserăm o căprioară frumoasă.

— Măria-Ta!... Am cunoscut odată pe un preot chinez care m'a 'nvăţat o mare taină a firii!

— Poţi preface plumbul în aur?

— Hei!... Este ceva mult mai cumplit!... Pot face ca sufletul meu să treacă în trupul unui mort, care inviază şi trăeşte atâta cât vreau eu!... Dacă Măria-Ta voeşte, am să fac o cercare cu această căprioară!

Şi după o clipă numai, trupul Dervişului căzu mort în ţărnă, iar căprioara se ridică, alergă încoace şi încolo, apoi veni lângă mine şi se zbengui împrejurul meu ca o pisică dornică de joacă. In urmă, animalul căzu iarăşi mort, în vreme ce Dervişul se ridică la viaţă.

Mi s'a întunecat mintea de groază.

— Cum ai făcut ?

— Am jurat să nu spun niciodată la nimeni!

Dar eu am stăruit să cunosc temelia acestei mari taine.

In cele de pe urmă, se 'nduplecă.

— Toată puterea stă în cuvintele: Halvilaha!... Mihul, iardâm oil bizé ! pe care trebue să le spui de trei ori în gând!

Mă puse necuratul să-mi cerc noua putere şi-mi strămutai sufletul în căprioară, dar în aceiaşi clipă dracul de călugăr îşi mută sufletul în trupul meu şi puind mâna pe arc, voi să mă omoare. O luai repede la sănătoasa şi fugind cumplit către pădure, scăpai cu viaţă.

Dar ce nenorocire!..

Dintr'un Sultan puternic şi iubit de supuşi, să ajungi un dobitoc fără grai, care trebuia să-şi caute hrana prin codrii cei periculoşi, şi să doarmă în câte o peşteră de munte!...

In vremea asta, Dervişul cel spurcat se lăfăia pe tronul Mosulului şi ducea viaţă dulce în braaţele iubitei mele neveste, care nu bănuia nimica.

Şi pentru ca nu cumva să-l pun vreo dată în pericol, Dervişul porunci oastei să 'nconjoare pădurea în care mă refugiasem, şi să omoare pe toate căprioarele ce se vor găsi acolo.

Văzându-mă în pericol, alergai pe toate cărările, şi, dând peste leşul unei privighetoare moarte de curând, îmi mutai sufletul în ea taman pe când un ostaş întinsese arcul.

Cu chipul cel nou, am sburat în grădina palatului, şi stând în pomul din faţa ferestrei de la iatacul de zi al nevestei, cântai cu atâta foc, încât o făcui să deschidă geamul şi să se sprijine pe el. Vederea fiinţei scumpe îmi alină mult din durerea cumplită a bietului meu suflet.

Nici în zilele care urmară, nu mă depărtai din pomul acela.

Impărăteasa porunci Păsărarului Curţii să mă prindă de vie, acesta îmi întinse mai multe laţuri. Şi pe când nevasta pândea cu înfrigurare pe după perdea să vadă ce se 'ntâmplă, eu sburai binişor şi mă dusei singură în laţ.

Ne 'mprietenirăm repede. Zimbruda venea la mine, iar eu îi făceam fel şi fel de şolticării, încât nu mai era chip să ne despărţească cineva.

Intr'una din zile, se 'ntâmplă de muri pe neaşteptate o căţeluşă la care ţinea foarte mult împărăteasa. Ea porunci să i se aducă leşul, fiindcă voia să o 'mbălsămeze şi s'o păstreze ca amintire. Roabele o aduseră şi o asvârliră în fundul supatului, până ce va veni doctorul.

Atunci îmi dete Dumnezeu în minte să-mi mult sufletul în leşul căţelei, iar dacă nevasta mă văzu moartă, răcni deodată aşa de 'ngrozitor, încât sculă toată curtea. Apoi, de desperare, îşi smulse părul, îşi sfâşie hainele şi cercă să-şi rupă cărnurile trupului. Şi plângea de îngrozise pe toţi.

Una dintre roabe fugi repede după Sultan.

— Măria-Ta!... Se omoară Impărăteasa!

Sultanul o găsi în zvârcoliri nebuneşti.

— Ce ţi s'a întâmplat?

— Păsărica!... Mi-a murit păsărica!..

— Nu-i mare lucru să prindem alta!... Linişteşte-te!...

— Nu pot!... Dacă a murit ea, mor şi eu!

— Linişteşte-te!... In fiecare dimineaţă am să ţi-o înviez câte un ceas-două.

— Da!... Mă minţi!...

— Nu te mint... Am puterea să fac minunea asta!... Mâne dimineaţă te vei convinge că nu spun minciuni!

— Acuma vreau !

Sultanul porunci să iasă toată lumea afară, apoi stătu binişor pe un scaun. Şi numaidecât auzii păsărica ciripind şi cântând. Fără să pierd un moment, îmi mutai sufletul în corpul meu, apoi mă repezii ca un fulger, înşfăcai păsărica şi o rupsei în mii de bucăţi.

— Ce faci ?

— Slavă lui Dumnezeu că putui răsplăti nelegiuirea ticălosului Derviş!

— Stăpâne!... Dar ce fel de vorbe spui Dumneata?... De care Derviş vorbeşti ?

— Ascultă, Zimbruda, ce dramă a fost cu mine!

Şi-i povestii amănunţit cele ce mi se'ntâmplase. Ascultând-mă nemişcată, nevasta pălea mereu tot mai mult. Apoi începu să tremure din toate încheeturile, iar până seara, căzu la pat. In zilele următoare nu mai putea mânca nimica, şi plângea cât era ziulica de lungă.

Zadarinc îi spusei că nu-i găsesc nici o vină, şi că n'are de ce să fie mâhnită.

— Mâhnită sunt pe mine fiindcă au căzut păcatele să-ţi calc fără voe credinţa!...

După o lună murea.

Am rânduit-o în locaşul de veci, lângă celelalte fiinţe dragi ale mele, apoi l-am scos pe văru-meu din singurătatea cărţilor lui.

— Amadedin!... Ştii ce nenorocire cumplită căzu pe inima mea!... Nu mai pot suporta jugul domniei, şi nu mai pot călca peste pământul sub care doarme însuşi sufletul meu!... Rămâi tu Sultan! Cârmueşte norodul cu vrednicie, lucrează numai pentru binele supuşilor tăi de orice naţie, fă să fie în toată ţara numai dreptate pentru cei mici, cinsteşte pe om după priceperea pe care o arată în munca lui zilnică, şi nu după linguşeli, şi nu căuta să fii Stăpânul acestei naţii, ci Sluga ei cea mai umilă!

Felúritele stăruinţe ale lui Amadedin nu putură să mă convingă să renunţ la planul ce-mi făcusem. Luai puţini robi, luai avere multă cu mine şi venii în Bagdad de petrecui o seamă de vreme cu socru-meu. Apoi mă dusei în hagialâc la Meka, de unde împreună cu alţi pelerini, venii în Tataria. Şi pentru că mi-au plăcut mie aceste locuri, îmi ridicai această căsuţă în care duc viaţă dulce de peste patruzeci de ani, uşurat de grijile care-l topesc pe omul nostru prea de timpuriu.

Poate că m'aţi întreba, după atâta durere, de ce nu m'au făcut o sălbătăciune de schivnic în cine ştie ce mijloc de pustie?... Dar bunul Dumnezeu ne-a poruncit să iubim, adică să sărim în ajutorul aproapelui nostru ori când avem puterea s'o facem!... Acela care poate face lucrul acesta, să meargă şi să trăiască în mijlocul lumii!... Cine nu poate, să nu mai încurce lumea în zadar, ci să se ducă în pustietate!

MIHAIL PRICOPIE

MOARTEA TINEREŢELOR

noul şi puternicul roman al scriitorului

I. PELTZ

va fi în vitrina librăriilor de ZIUA CĂRŢII

Drama generaţiei de azi e înfăţişată, în acest roman de largă respiraţie epică, într'un chip emoţionant.

„Ştiinţă popularizată"
„Sfaturi practice"
„Radioteleviziune"
„Cinema", etc.
publică în fiecare Sâmbătă revista

„RADIO ADEVERUL"

48 pagini ilustrate 5 lei.

A apărut

PE URMELE TRECUTULUI

*

O CĂLĂTORIE IN EGIPT

de

C. ARGETOIANU

Un interesant volum de amintiri cu numeroase planşe

LEI 70.—

EDITURA „ADEVERUL" s. a.

INSEMNARI ŞI POLEMICI

„Adevăratul vinovat"

Un domn poet, în orele libere (şi, din nefericire, are foarte multe) „esseist" scrie despre faptul că se citeşte din ce în ce mai puţin şi afirmă următoarele:

„Adevăratul vinovat de acest tragic adevăr este cititorul, fiindcă conştiinţa lui nu vrea să se plieze imperativelor sufleteşti ale scriitorilor, care impun o debordare maximă de inspiraţie."

Ba, adevăratul vinovat e scriitorul care scrie bazaconii ca d-ta: „vinovat adevărat de acest tragic adevăr", „CĂ CONştiinţa" şi mai ales „imperativele sufleteşti cari impun o debordare maximă de inspiraţie". Faţă de această manifestare debordantă, îţi recomandăm, d-le poet „esseist", o doză masivă de tanigen. E un admirabil astringent stomacal, dar matale îţi va ajuta şi la oprirea „debordării maxime de inspiraţie"...

„Manecură"

Deşi toate s'au modernizat, s'au transformat, pare-se că luna a rămas totuşi o sursă inepuizabilă de inspiraţie, bineînţeles, adaptată şi ea ritmului nou de poezie.

Iată, ce scrie o tânără poetesă:

„Lună,
Frumoasă,
Eternă lună,
Imi pari,
In depărtarea ta cea mai
Infiptă sus,
Pe firmament,
O unghie lungă
De curtizană orientală."

Poetesa uită să ne spue dacă unghia era dată cu „oja" sau cu roşu-„carmin". Mai ales că nefiind înfiptă jos, pe firmament, ci tocmai sus, ar fi putut să observe aceasta...

„Mare şi mic"

Un tânăr „inspirat" scrie într'o revistă de provincie:

„Ce mare e pământul nostru
Şi totuşi e atât de mic."

Ce tot vorbeşti, dom'le! Nici d-tale nu-ţi mai ajunge?

Acrobaţie

In sfârşit, un al treilea exclamă victorios:

„Viaţă,
Viaţă,
M'am luat la întrece cu tine,
M'am tăvălit în glod,
M'am înălţat în cer,
Dar nu te-am lăsat să mă întreci."

Perfect! Eşti un adevărat acrobat. Profită, d-le, cât mai este circul Medrano în Bucureşti şi fă ofertă!

IBYCUS

O principesă, doctor la Sorbona

Lucrul, de sigur, ese din obiceiu. Nu se văd des printre candidaţii la doctorat de la Sorbona asemenea personagii. Teza pe care a susţinut-o candidata era: „Fraţii Schlegel şi Doamna de Staël".

Titlurile nu-i lipsesc: preşedintă a Clubului Feminin de Arte şi Litere, a Comisiunii Internaţionale de Literatură din Consiliul Internaţional al Femeilor, a Societăţii de Studii Africane, a Societăţii de Artă pentru Tineret, a Societăţii de Studii Staëliene şi Directoare a Revistei „L'Occident". Cariera sa literară a început de timpuriu: la 15 ani a publicat prima sa traducere, iar la 18 ani primul său articol.

De îndată ce s'a încheiat armistiţiul a înfiinţat cu d-ra Wust şi doctorul Boucher „L'Oeuvre du Livre Français", adică două sute de biblioteci populare în Alsacia şi Lorraina şi a primit în casa sa din Saverne pe oamenii cei mai renumiţi ai lumii: Kipling, Tagore, Ferrero, James Hyde, Frazer, Edmond Gosse, etc.

A scris întâi romanul său „Le Beau Jardin", apoi „Pauline", a colaborat la diferite reviste şi ziare, a conferenţiat şi a scris „Teatru pentru copii".

Era un contrast plăcut între severitatea sumbră a examinatorilor şi eleganţa candidatei, care purta pe cap un turban de pai, înflorit, ca acel al d-nei de Staël, dar modificat de moda din 1938, între glasul monoton şi grav al profesorilor şi acela vioi, muzical şi nuanţat al candidatei. Calmă, fără stângăcie sau timiditate, candidata se arătă, totuşi, plină de modestie şi de deferenţă faţă de maeştrii din comisie: Van Tighem, Carré, Le Gentil, cărora le prezenta opera sa de erudiţie.

— „Cartea aceasta, zicea ea, nu e decât urmarea naturală a unor ani îndelungaţi petrecuţi într'o anume ambianţă. In adevăr, de la vârsta de 13 ani Pauline de Pange şi-a petrecut vremea în faimoasa bibliotecă moştenită de părinţii săi de la Albert de Broglie şi a trăit în contact cu documentele, petrecându-şi timpul liber cu clasarea hârtiilor de familie. Descendentă a doamnei de Staël şi a marchizului de Ségur, ea şi-a petrecut toată viaţa cu părinţii şi un unchiu ce se consacrau cu totul publicaţiilor şi traducerilor.

Intreprinzând cercetarea amănunţită a bibliotecii germane a doamnei de Staël şi a corespondenţei sale cu fraţii Schlegel şi-a dat socoteală mai bine de originalitatea ilustrei sale străbune şi de misticismul grupului din jurul ei.

Soră doi iluştri savanţi, soţia unui fiu literat, doamna de Pange este şi ea o adevărată princesă de ştiinţă, prezintând cu lucrarea sa o operă plină de fapte şi de sugestii, cu simplicitatea şi graţia unei adevărate persoane de elită.

Fabule pentru adulţi

Istoria se va repeta...

Anul 10938 ar fi putut să însemne unul dintre cei mai sbuciumaţi ani din istorie. Nici războaiele Punice, nici cele Medice, nici năvălirea barbarilor, nici cruciadele, campaniile napoleoniene, războiul mondial, total, integral, continental, nici cel al celor două emisfere sau cel planetar, nici unul din toate aceste celebre războaie n'ar fi putut fi asemuit cu acela care era cât pe-aci să isbucnească în anul 10938: războiul interplanetar. Lumea era ca halucinată. Megafoanele ziarelor vorbite lansau cele mai contradictorii versiuni: unele anunţau că armata odineză ar fi ocupat şi planeta Venus, aflată sub protectoratul altei ţări europene, Pithalonia. Altele vesteau doar că oştirea odineză e gata de atac, dar că până acum nu s'au făcut mişcări de trupe, ci doar sboruri de rachete izolate. De altfel, presa odineză ducea o susţinută campanie pentru ocuparea planetei Venus şi aducea argumente istorice şi biologice: acum 7145 ani, Runc cel sănătos a fost primul care a colonizat planetele Marte, Venus şi Jupiter cu europeni. Or, deşi Runc cel sănătos era pithalonez de origină, totuşi în massa populaţiei care a colonizat Venus, se aflau în mare majoritate odinezi, veniţi de bună voie colonişti şi care cu timpul asimilându-se, au devenit Venusieni. Era deci cu totul nedrept ca actualii locuitori care aveau în sângele lor globule autentice odineze să nu fie redaţi Odiniei. Cererea acesteia din urmă avea caracterul imperativ al unui ultimatum: Ori planetei Venus i se redă în cel mai rău caz autonomia, lăsându-i-se libertatea să hotărască o eventuală trecere sub drapel odinez, ori va fi ocupată milităreşte ca Venusienii, de aceeaşi origină cu Odinezii, să fie descătuşaţi de sub stăpânirea străină pithaloneză. La această campanie, presa pithaloneză răspundea cu argumente şi istorice şi de drept: de vreme ce Runc cel sănătos era pithalonez şi el a fost cel dintâiu care a ocupat planeta Venus, drepturile Pithaloniei erau sacro-sancte: acelea ale primului ocupant. Apoi, acum 7145, ani, odinezii care au venit să colonizeze planeta, au înţeles de bună voie să se pună sub stăpânire pithaloneză. Ca atare, voinţa lor nefiind siluită, actele lor şi consecinţele acestor acte rămâneau perfect valabile. Situaţia era foarte încordată. Comitetul Confederaţiei statelor planetare, cu sediul la Polul Nord, a fost convocat de urgenţă. Trebuia să se evite cu orice preţ un războiu, care ar fi însemnat un adevărat cataclism planetar.

Odinia, care părăsise nu de mult această confederaţie, era înarmată cu cele mai moderne armamente şi mijloace de distrugere. Printre altele se spunea că posedă „cometa artificială", a cărei coadă era suficient să atingă o planetă pentru a o incendia şi ruina definitiv. Pe de altă parte, se afirma că şi imperiul pithalonez ar fi cumpărat senzaţionala invenţiune a savantului Rahminoff.

Acesta născocise mijlocul de a devia razele solare, lăsând planetele care primesc căldura şi lumina dela soare şi asupra cărora s'ar fi îndreptat obiectivul invenţiunii în noapte eternă şi în ingheţ. Un războiu care ar fi utilizat mijloacele acestea de distrugere, ar fi însemnat deci un cataclism universal. Era clar că trebuia evitat cu orice chip. Consiliul permanent al confederaţiei statelor planetare era cam discreditat în opinia publică, fiindcă odinioară se retrăsese din această confederaţie şi şi-a îngăduit câteva acte de violenţă care n'au putut fi împiedicate. Pe de altă parte şi Pithalonia ameninţa cu retragerea dacă nu se găseşte o soluţie pacifică acestui conflict. Şi s'a găsit în adevăr o soluţie „pacifică": anume, s'a îngăduit Odiniei să cucerească şi să colonizeze mica planetă Ceres, care până atunci fusese independentă, recunoscându-i-se „de jure" şi „de facto" a priori această cucerire. Desigur, în consiliul permanent s'au găsit state care să se ridice în numele civilizaţiei şi ale dreptului interplanetar împotriva acestei agresiuni: cum, o planetă independentă, membră a confederaţiei să fie atacată? S'a răspuns cu isteţime diplomatică şi multă candoare că în realitate nu este vorba de o agresiune ci de-o simplă operă civilizatorie. Până la urmă argumentul a impresionat şi a convins, conflictul a putut fi evitat iar Odinia a reintrat în confederaţie.

Bine, bine, va întreba lectorul, dar cum rămâne cu argumentele istorice şi biologice ale presei odineze? Ei, par'că nu se ştie, toate războaiele au un fond „economic": deşi populaţia planetelor s'a împuţinat simţitor, totuşi oamenii au avut întotdeauna nevoie de expansiune teritorială...

Dar va întreba iarăşi lectorul: cum se vor evita pe viitor conflictele interplanetare, când nu se vor mai afla în univers planete independente, de cucerit şi civilizat?

Iată o întrebare care nu poate căpăta un răspuns precis. In orice caz este de prevăzut ca pentru puterea de „expansiune" a omului, universul să ajungă neîndestulător...

ŞTEFAN TITA

Premiul Renaissance 1938

A fost atribuit lui Jean Fréville pentru cartea sa „Pain de Brique", fiind ales printre mulţi alţi candidaţi de valoare, fără luptă şi fără emoţii. Cu toată înfăţişarea sa gravă, privirea serioasă dindărătul ochelarilor săi de intelectual şi trăsăturile sale severe, pare mai tânăr decât este, deşi nu are decât 40 de ani.

Elegant ca un vechiu elev al Şcolii de Ştiinţe politice, el mărturiseşte înclinarea lui de totdeauna pentru chestiunile sociale şi politice, pe care le-a studiat după ce şi-a luat Dreptul. A scris cărţi groase asupra chestiunilor agrare şi a deprecierii monedei.

In literatură el se consideră ca fiul spiritual al lui Zola. Citind criticile pe care Paul Lafargue le adresează lui Zola, pe care-l acuză că a scris fără să fi trăit personagiile şi viaţa lor, s'a gândit să aplice metoda lui Zola, ţinând seamă de observaţiile lui Lafargue, adică studiind personagiile din exterior şi lucruri simţite şi trăite de el însuşi. Şi astfel a scris „Pain de Brique", încercând să redea mişcarea populară a grevelor din 1936, urmărind manifestările de mânie şi de credinţă ale unui grup de grevişti.

Intr'un roman următor are intenţia să redea marinari şi viaţa din port.

In cartea premiată a avut norocul să prindă un epizod istoric şi să-l redea cu totul imparţial.

Reviste româneşti

„Ramuri". Aprilie—Mai 1938, Craiova, o revistă care înmugureşte în primăvara acestui an. Ea apare cu versuri de Ion Pilat şi de M. D. Ioanid, al cărui volum „Meandre" a şi apărut şi de care revista noastră va vorbi în curând mai pe larg. Remarcăm reflexiile lui Tudor Vianu asupra lui Falstaf, purtând pecetea spiritului acestui fin şi distins scriitor. Numeroase însemnări critice şi un raport amănunţit foarte interesant asupra activităţii de un an a „Uniunii Scriitorilor Olteni" semnat de d. T. Paunescu-Ulmu, secretarul Uniunii. — Schimb de graţiozităţi reciproce între Revista Craioveană „Ramuri" şi cea Ieşeană „Insemnări Literare". E un mare progres, căci acestea au luat locul schimbului puţin civilizat al injuriilor de odinioară... Semne noi..

Arta românească, după o activitate strălucită de un secol, după manifestări prețuite peste graniță, acolo unde au putut avea loc, a primit de curând și consacrarea Academiei. Anul trecut, în sânul nemuritorilor români a fost primit primul pictor român, meșterul Petrașcu. E o cinste ce se răsfrânge asupra întregii bresle, mai ales când alegerea a fost atât de fericită.

Și mai măgulitor, este că această dovadă de prețuire continuă. Marele Premiu C. Hamangiu pe anul în curs a fost decernat pictorului *Jean Al Steriadi*, iar Premiul Elena și Gh. Vlasto a revenit pictorului *N. N. Tonitza*. Dacă Jean Steriadi a fost mai norocos — în 1930 obținând Marele Premiu Național — N. N. Tonitza, creatorul atâtor fermecătoare imagini, se bucură pentru întâia oară de o răsplată deosebită.

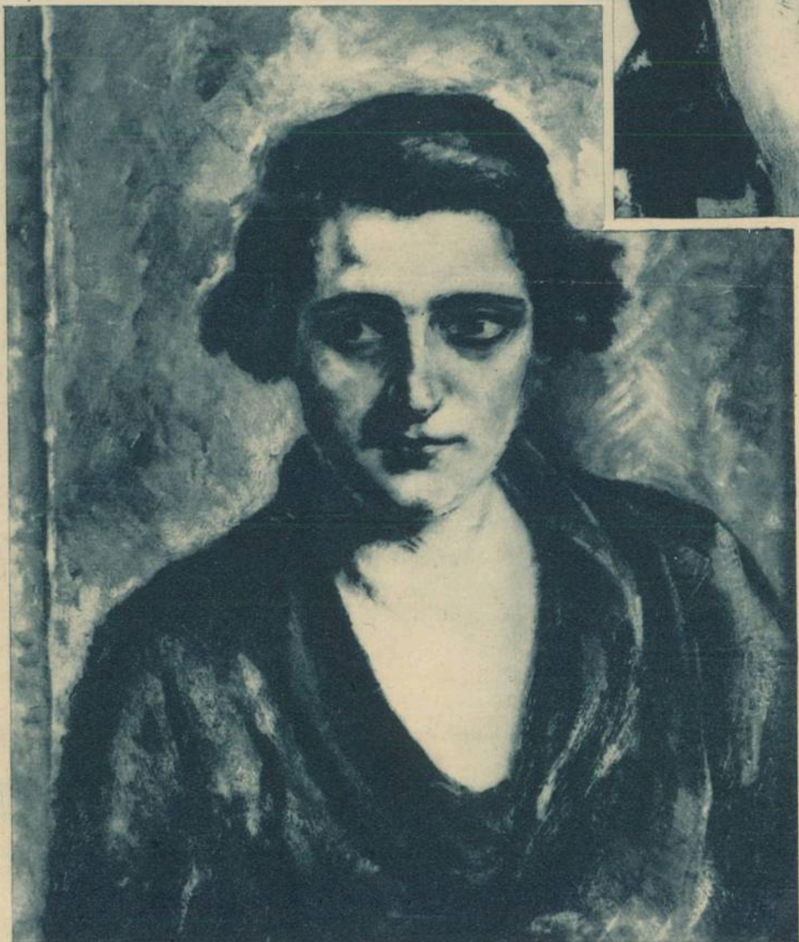
Expoziția Unirii.

In cadrul Lunei Bucureștilor, s'a organizat în elegantele saloane Arta o expoziție închinată unirii tuturor românilor, dela care înfăptuire istorică se împlinesc două decenii.

E nimerit gândul inițiatorilor ca alături de distracții și plimbări plăcute, să ofere un popas unde fiecare vizitator să-și amintească cu emoție de oameni și fapte glorioase, ce-au însemnat pietre de hotar întru desăvârșirea vieții celei noi a poporului românesc.

Imaginile vaste ale stampelor și ale fotografiilor, clare și luminoase, orânduite dealungul pereților sunt piese documentare, înfățișând realitatea strictă a evenimentelor și în acelaș timp par ca niște proecții uriașe depășind valoarea lor de reportaj și urcând până la însemnătate de frescă, până la simbol.

Pe două elemente se sprijină reconstituirea trecutului în panourile dela expoziția Unirii: pe conducători și popor. Mulțimea e aceiași în fiecare tablou, fie depe vremea lui Mihai Viteazul, a Domnitorului Cuza ori a lui Ferdinand I — e entuziastă, hotărâtă și gata la orice sacrificiu pentru o chemare care nu era a unui singur om ci a sufletului unei nații. Dela arcașul lui Mihai Viteazul și până la tunarul lui Ferdinand I pare că nu-i decât un pas — legătura sufletească îi însuflețește și-i apropie peste veacuri.

Straele și armele de luptă diferă — iată pe marginea de jos a panourilor sulițe, topoare, flinte, apoi puști și țevi de tunuri, ceva mai asemănătoare celor din zilele noastre, dar tot ciudate de greoae, și iată motorul de aeroplan. Evocatoare sunt aceste arme! N'au fost niciodată cele mai bune, cele mai perfect construite, dar au fost mânuite cu eroism legendar.

Pe fondul mulțimilor, adunate în clipe însemnate din istoria întregirii, trei chipuri revin în câte icoane ne-au rămas păstrate și se conturează simbolic: ale lui Mihai Viteazul, Ion Cuza și Ferdinand I. Ele sunt imagini familiare și scumpe tuturor Românilor. E țara de eri și țara străbunilor.

Cea de astăzi, conștientă de moștenirea trecutului și de marele ei rol constructiv, e reprezentată printr'un tablou fotografic imens, unde, strânsă și înfrățită, e toată o mare de capete în jurul tânărului și luminatului ei conducător: M. S. Regele Carol al II-lea. O singură imagine dă replică puternică atâtor pagini ale trecutului. E desigur cea mai reușită piesă a expoziției, atât prin amploarea ei plastică cât și prin execuția technică.

Câteva vitrine cu documente și amintiri — cele mai multe, lucruri modeste, patinate de vreme, dar evocând impresionant vieți și fapte de curaj și vitejie — complectează expoziția Unirii, realizată cu pricepere și prezentată în spirit modern, cu simplitate, precizie și eleganță.

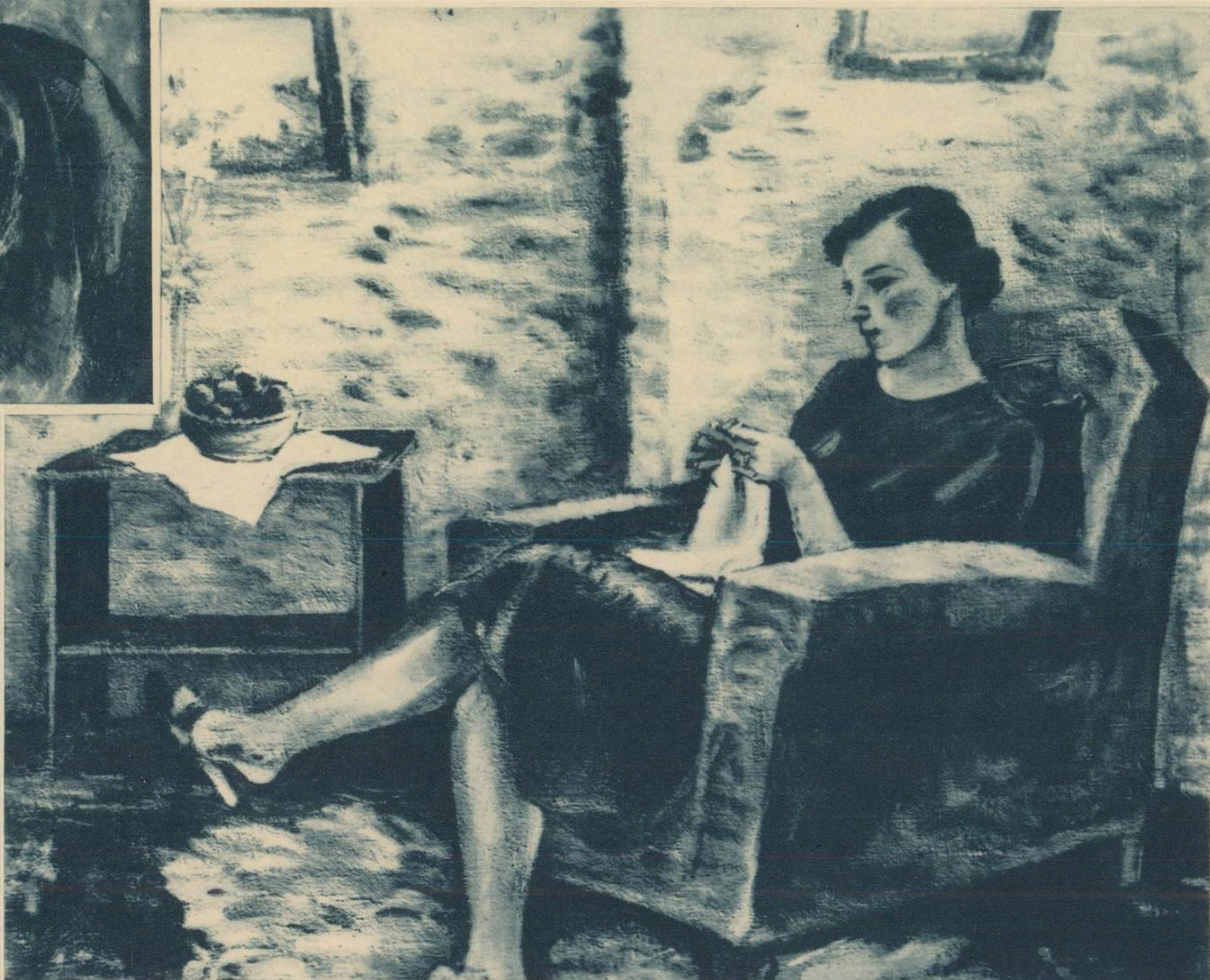
TACHE SOROCEANU

N. N. Tonitza

N. N. Tonitza

Marius Bunescu

Marius Bunescu

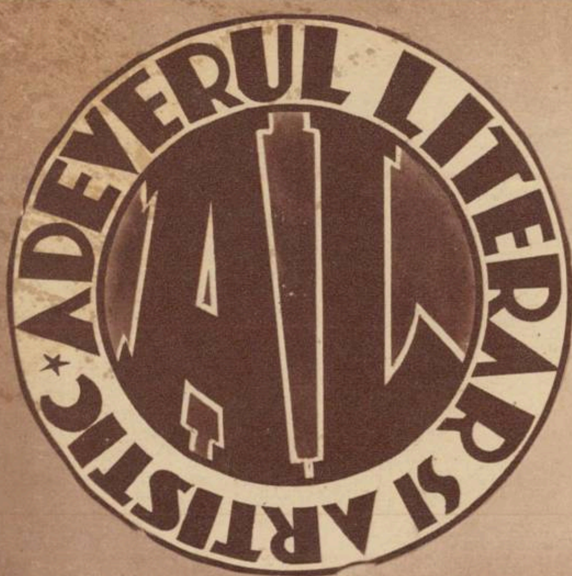

Jean Al. Steriadi

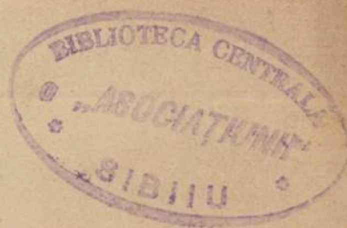

Marius Bunescu

Jean Al. Steriadi

IMPRIMERIILE „ADEVĔRUL" S. A. BUCUREŞTI

917-

Sculptură : Celine Emilian

Anul XIX, Seria III-a, No. 917 — 26 Iunie 1938 — 20 Pagini 5 Lei

M. S. Regina Maria a Jugoslaviei

Cronica plastică

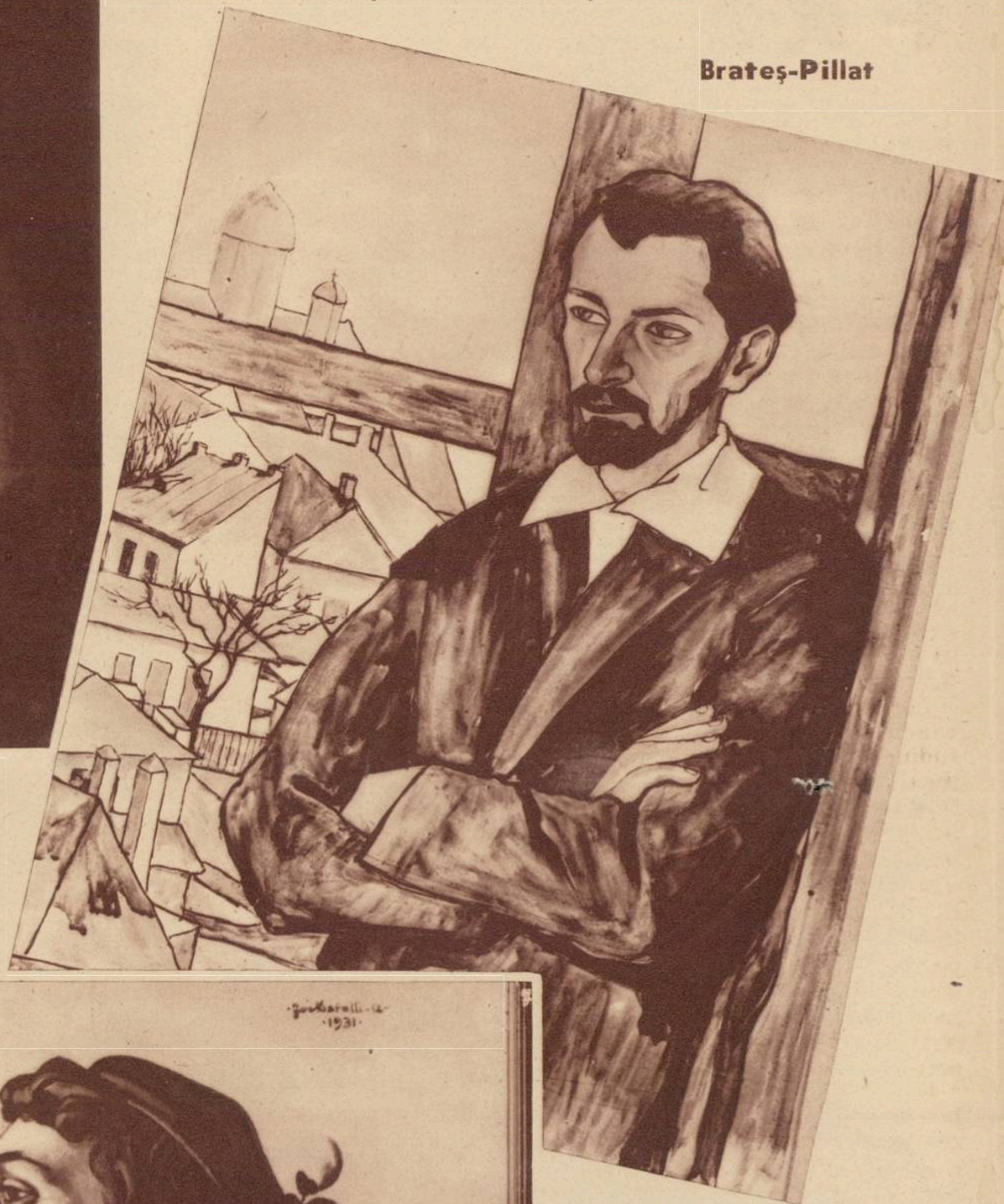
Expoziţia artiştilor din ţările Micii Inţelegeri

Este o lună în care şi-au dat întâlnire nenumărate manifestări feminine. Expoziţiile de covoare, Expoziţia Gospodinelor, Bazarul Tinerelor Fete, Expoziţia Societăţii Principele Mircea sunt toate realizări de merit care au adus o contribuţie în plus programului zilelor acestora de variate şi strălucite festivităţi.

Iată acum şi Expoziţia Femeilor din cele trei state ale Micii Inţelegeri. Pusă sub patronagii înalte expoziţia deschisă la Ateneu este sortită unui turneu prin principalele oraşe ale Jugoslaviei, Cehoslovaciei şi României. Arta vine să complecteze rolul politicei, întărind legăturile sufleteşti între popoarele prietene şi, prin mijlocirea femeilor care hotărăsc adesea destinul unei societăţi, să asigure rezultate cât mai trainice.

Sfârşitul secolului al 19-lea şi începutul secolului al 20-lea cuprind o epocă de căutări şi experimentări de o intensitate incomparabilă în istoria artelor. Se nasc zeci de şcoli şi de curente care vor să creeze noi mijloace de expresie, noi prezentări formale, dela viziunea reală a fenomenelor lumii până la viziunea personală, urcând mult în imaginaţie şi abstract. In această luptă dramatică pentru cucerirea materiei şi pentru limpezirea spirituală, femeia artistă a luat parte adesea cu mai multă stăruinţă decât bărbaţii. S'a identificat cu starea cea nouă de nelinişte şi revoluţie, apropiindu-şi mai uşor tendinţele şi concepţiile şi activând mai în libertate. Foarte rar ea a rămas tradiţionalistă şi nu numai că a îndrăgit repede o formulă de artă ciudată ori numai îndrăzneaţă, dar a continuat să-i rămâe complect fidelă.

Unii dintre înoitorii de artă au evoluat, părăsind principii technice complicate care li se păreau la început revelatoare şi

Brateş-Pillat

Zoe Borreli

ANUL XV * II SERIA IIII No. 917 Lei 5 Exemplarul Duminică 26 Iunie 1938

ADEVĔRUL LITERAR ŞI ARTISTIC

Director: M. SEVASTOS
Inscrisă sub No. 232 Trib. Ilfov

Proprietar: Soc. Anon. „Adever
Bucureşti Str. Const. Mille 5-7-

In cursul anului 1937, cifra tirajului a variat între 9.500—16.000, rezultând o medie săptămânală de 9.000 exemplare. Bilanțul veniturilor şi al cheltuelilor este cuprins în bilanțu. S. A. „Adeverul"

O evocare

PREA LUCIDUL ZARIFOPOL

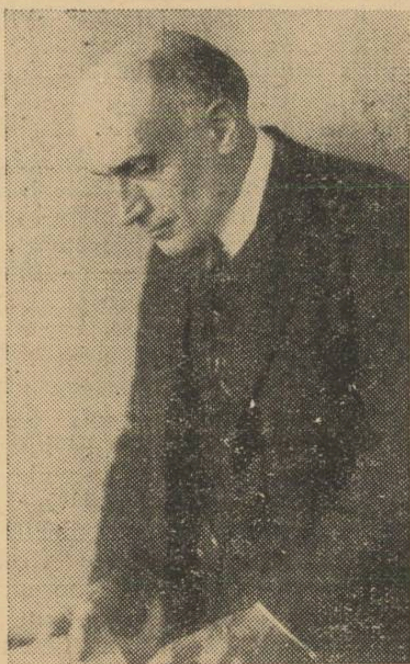
Când am luat primul contact cu scrisul lui Paul Zarifopol — sunt de atunci vreo șaptesprezece ani — m'am simțit clătinat, doborît, frânt ca de o mână tare și încețoșat de ciudă, dar şi atras spre el ca de o putere. Apăruse în „Viața Romînească" articolul său *Sentimentalul Maupassant.* Ce știa o lume, ce aflasem din cărți şi din propria mea meditație asupra povestitorului francez, era răstălmăcit, întors pe dos și aruncat ca netrebnic — mască naiv liberă și scorojită. Invățăcelul destoinic al lui Flaubert, naturalistul de formă clasică și de impasibilitate umană, căutătorul desăvârșit obiectiv al „umilului adevăr", psihologul ascuns și sobru al faptului divers, nu era în fond, demonstra Zarifopol, decât un „burghez cuminte" adânc sentimental care însă, turburat de boala care avea să-i facă o paralizie progresivă, s'a vădit numai pe sine, cu înduioșări, cu înfiorări și cu neguri de groază, trucându-se totdeauna într'o afectată atitudine realistă, bună de epatat pe semenii lui sufletești de teapă romantică. Răsturnându-mi așezările de concepte literare, omul mi s'a părut — în repezeala vârstei mele foarte tinere — că urmărește simplu un succes de singularizare prin contrarietate, prin negația unei evidențe, prin folosirea, știută de când lumea, a unui „contre-pied" comod, deși cunoştințele autorului și expresia lor impuneau. Nu puteam fi convins de punctul lui de vedere, cum nici azi nu sunt pe deplin.

Dar în anii de mai târziu am învățat că a ți-l apropia, a-i cuprinde zarea gândirii estetice, a-i desluși structura spirituală și a-i străbate forma aparentă a ideii sunt tot atâtea nedumeriri sau probleme.

Nu știu dacă Paul Zarifopol a trecut prin publicistica românească neînțeles sau numai grosolan ignorat. Parcă ar fi fost un foiletonist ori „esseist" oarecare — așa s'au făcut unii că nu-l gustă sau nu-l rețin. Starea aceasta se poate vedea nu atât în lipsa unor elogii postume (a avut îndeajuns) ci, mai cu seamă, în pieirea fără urmă a stilului său de gândire și a pildei sale de cultură permanentă, continuă. Opera lui Zarifopol n'a fecundat. Poate a fost sterilă, cu întreaga ei strălucire singuratică. Poate a fost pământul neogorit.

Din tot ce a scris temeinic, se ridică truda chinuitoare de a înțelege până în fibrele și vibrațiile infime, fără participarea lui emotivă, fenomenul de creație literară. Dar a-l înțelege fără ajutorul nimănui sau, mai ales, fără prismă străină. El, singur, a vrut să descopere, să vadă, să judece și să spună.

Poate această izolare de perspectivă l-a dus la o distingere tiranică de ceilalți, de toți, în gând, în gust și în viziune. Nu putea, organic, să se asemuie cu alții, cu toţi ceilalți, ceeace l-a făcut să dea, după împrejurări, cu unii în alții, neparticipând cu niciunul la capătul luptei — căci scrisul lui a fost veșnic o luptă. Luptă contra moftului, a locurilor comune, a ideilor consacrate, a „burgezilor" cu preocupări „gingașe", a „părerilor pioase și bine crescute", a însemnărilor hieratice şi a pozelor intangibile. Un „cum se

Paul Zarifopol

zice" îl umple de râs în mijlocul unei fraze, în care sdrobește o reputație grasă, desumflă o eroare convențională ori depreciază „spiritele distinse".

Cariera lui intelectuală și de creație a urmat o traectorie unică în istoria culturii noastre. Zeci de ani s'a adâncit în gândirea altora și s'a resfrânt tot atâta timp în el însuși. Apoi numai, şi-a așezat pe hârtie, luminos și geometric, meditațiile. Ce discret model de șlefuire ideologică și de atitudine etică a servit acest bătrân generației intrepride și pragmatice de acum!

Din aceiași adâncire și resfrângere s'au zămislit, poate, și scepticismul de impecabilă linie logică și ironia de ascuțime lucitoare și rece. O vastă cultură occidentală îi fecundase îndelung puterile de zămislire în domeniul ideilor care, pentru el, erau și punți între manifestarea de artă și gândirea lui și a altora. Mânuind cu deprindere prea dexteră conceptul filosofic, estetul sau criticul nu-l putea părăsi nici în investigațiile asupra artei literare. Trecut prin prisma de înțelegere a Kantismului, a metafizicei schopenhauriene, a moralei dionisiace a lui Nietzsche, a revoluționismului darwinian sau a materialismului istoric, fenomenul de artă cădea mai de grabă sub raza scormonitoare a intelectului decât în oglinda transfigurată a emoției.

Resfirând măruntaiele operei literare, sfredelind cu un văz fără greș toate rotițele procesului de elaborare a ei și, pe deasupra, urmărind toate drumeagurile întortochiate ale investigațiilor critice ale altora, Zarifopol nu și-a crutat de cercetare lucidă propria-i percepție estetică. Simțind prea limpede și înțelegând prea întins, nu va fi ajuns oare la un nihilism estetic, la conştiința unei zădărnicii fără leac a artei? In noianul lui de îndoieli, de subtilități și de intervertiri de sensuri admise, a putut oare simți nemijlocit, cu uitare de sine, cu părăsire în voia vârtejului, cu credință într'un idol, fenomenul de artă? Sau spiritul lui lucid a anulat emoția?

Poate că acest exces de penetrație cerebrală, nimicind judecățile altora, l-a împiedecat pe el însuși să perceapă altceva decât precaritatea oricărei simțiri estetice. Fiindcă profesa sincer, din adâncă nevoie interioară, contradicția, s'a îndeletnicit mai de grabă cu cei morți sau perfect fixați într'un tipar de sentință critică, parcă pentru a putea adopta atitudinea inedită, contrară, de frondă. Foarte arareort a analizat un scriitor contemporan sau o operă nouă. Pentru el avea valoare corectarea — sau strivirea — unei idei general circulante, prefacerea în cenușă a unei zidiri artistice sau, cel mult scrutarea unei laturi de umbră ori întreprinderea unei analize atomice.

A avut groază de drumul bătut, de artificiul dogmatic și de mediocritatea sub toate formele ei oneste sau meschine.

Nu știu dacă în intimitatea lui a fost un nefericit, fiindcă n'a putut să vibreze emotiv la rând cu alții în penumbra cugetării, ca și marele său prieten Caragiale. Chiar de a fost așa, sufletul lui trebuie să fi cunoscut uneori euforia gândului care dărâmă ca să clădească ceva nou sau a jocului măreț al unui suflet topit în vâlvătaia cunoașterii.

Deși spiritul lui critic n'a elaborat decât rar asupra contemporaneității, nimic nu e de interes mai permanent actual ca studiile lui „Pentru arta literară". Deschizător de perspective complexe, mânuitor al încrucișărilor de idei și de cunoștințe din cele patru vânturi, magician al unui stil de o pregnanță personală echivalentă aceleia a stilului arghezian în lirică, opera lui Zarifopol este creatoare de ebuliție intelectuală, pentrucă el însuși, cu toată aversiunea lui pentru sentimentalismele altora, a fost un dominat de pasiune în revoltă, în combativitate și în găsirea frumuseții pure.

Omul, care s'a prăbușit năprasnic acum patru ani, a avut o delicatețǎ de suflet structurală, dar ascunsă sub aparență de rigidă și distantă eleganță, a fost un izolat, puțin aspru dar a toate înțelegător și a închis ochii fără înduioșare pentru sine și fără iluzii pentru alții. Cel care n'a suferit în viață atingerile vulgare, a avut grijă să-și ferească de impuritate, chiar după ceasul morții, lutul. Focul crematoriului a împărțit făptura lui între cei cărora le-a fost dragă și vânturile văzduhului.

Viață de filozof, arsă și pură ca și cenușa lui — ca și opera lui.

M. D. IOANID

Din carnetul unui muncitor

Cu Ialomița

Cu Ialomița n'am mai stat de vorbă
De când eram un mic vlăstar de om
Şi-acum cobor spre ea pe-o cărărue
Cu sufletul în floare ca un pom.

Pe-această cărărue care fuge
Pe lângă ulmi umbroși, ca o curea,
Blajinul meu bunic Vasile Sârbu
La gârlă 'n cârcă vesel mă ducea:

Eram în casa bătrâneții sale
Amicul lui și primul său nepot
Şi-adeseori legându-mă de-o tigvă
Mă învăța în apă ca să 'not.

...O clipă gândul pentru-acele vremuri
Ce îmi mijesc din sure depărtări,
Aprinde smirnă 'n pumnii amintirii
Şi pentru tata moşu lumânări.

II

Şi coborând zăresc pletoase sălcii
Sub care-ai vrea ca visul să te pierzi
Ce șchiopătând prin adieri domoale
Se duc spre Piua-Petrii'n pâlcuri verzi.

Dar anii de-altădată mă 'nconjoară
Cu alte scene noi în rama lor —
Pe-aici făceam cântând să-i placă mamii
Frumoase bărbi din spice de mohor.

Spre dealul lui „Chiriță" mă aleargă
Vătaful unei șatre de zlătari
Fiindcă îi vărsasem în țărână
O pălărie plină cu țipari.

Şi-un porumbel ce l-am văzut cu spaimă
De un tărcat erete fugărit,
Imi dă ocol și-mi cere găzduire
Pe umeri, dintr'un nor de fulgi, rănit.

III

Apare însă printre sălcii gârla
Sclipind pe unde solzi de cositor
Şi chiuind spre ea de bucurie
O strâng în brațul gândului cu dor.

Cu suflul ei de apă călătoare
Din scund stufiș de sânger și arțar
Imi răcorește fruntea 'nădușită
Şi inima de palid surtucar.

Prigori de aur și mătase verde
Imi fură ochii'n spații de cristal —
Şi parcă țâncul care-am fost odată
A coborît pe urma mea din deal.

...Zâmbind acum mă 'ntind cu el pe iarbă
Iar sufletu-mi stă gata să asculte —
Un frasin urcă'n deal pe lângă mine
Şi Ialomița-mi spune multe, multe.

CRISTIAN SARBU

V A R I A

La vânzarea colecției de artă a ducelui de Trevise, care a avut loc la Paris, s'au realizat peste 12 miltoane de lei, în timp de numai un ceas și un sfert. Printre achizitori menționăm: Luvrul, National Gallery din Londra, Muzeul din Kansas City (America).

S'a plătit 1.200.000 lei pentru pânza lui Géricault intitulată „Trei trompeți călări" și tot atât pentru minunata „Piață de boi" a aceluiaș. De asemenea s'a obținut peste un milion de lei pentru opera lui Delacroix „Nebunul, hoț de copii". Numeroase au fost pânzele pentru care s'a plătit peste o jumătate de milion. In rezumat una din marile vânzări ale anului.

●

Minunatul platan din orașul Saint-André-de-Cubzac (Franța) a fost declarat de către Direcțiunea Artelor Frumoase din Paris, monument istoric. Pentru prima oară, un copac, capodoperă a naturii, devine protejatul statului. Este excelentă această inițiativă care are de scop să apere și să păstreze, alături de monumentele omului, cele mai rare produse ale naturii.

●

In întreaga lume se fac eforturi imense pentru familiarizarea publtcului cu pericolul războiului de mâne. In Anglia, guvernul a comandat 30 milioane de măști contra gazelor care sunt distribuite marelui public pe preț de doi șilingi bucata, aproximativ 65 de lei. Sunt măștile cele mai eftine din lume. Iar departamentul apărării de la Home Office organizează sistematic educația populației civile. Sunt apoi trei școli care au elevi recrutați printre polițiști, funcționari municipali, pompieri, doctori și infirmiere. Toată lumea aceasta învață în 8 luni toate mijloacele de apărare antiaeriană, iar absolvenții la rândul lor învață publicul. Astfel că Anglia contează pe un milion de experți în apărarea pasivă.

In Germania există o asociație cuprinzând 11 milioane de membri, care plătesc o cotizație după venit. Asociația aceasta a împărțit până acum 7.500.000 de măști și a înzestrat cu echipamente moderne 500.000 de adăposturi contra gazelor și atacurilor aeriene. Fiecare bloc de locuințe e pus sub ordinele unui Luft Schutz wart care în caz de pericol este responsabil de disciplina populației.

A apărut

Tainele Tibetului. Teroarea sburătoare. Scrisorile din cer ale missei Florence. Fantastice lupte cu misteriosul colos al văzduhului, al prințului d'Airam, stăpânul Himalayei și încarnarea lui Buddha.

Azi la chioșcari și librari.

In Italia există „Unione Nazionale protezione ante aerea" numărând un milion de aderenți. Mussolini a distribuit lucrătorilor un milion de măști și sunt în curs de efectuare încă cinci milioane.

In Franța toți funcționarii publici au măști. Dealtfel, se găsesc de vânzare la orice drogherie: modele de lux pentru 1500 lei, modele populare pentru 400 lei.

●

Scriitorul francez Valéry Larbaud, de reputație internațională, este unul din rarii scriitori contimporani, nobili și desinteresați, care pare că scriu mai întâi pentru ei înșiși, vrând să fixeze sau să regăsească viziuni și senzații prețioase. Noua sa carte „Culorile Romei" rămâne în tradiția celor precedente. Dela primele rânduri, cititorul e captivat de acel farmec impalpabil, acea atmosferă care este numai a lui Valéry Larbaud.

In această ultimă operă se găsesc totodată impresii de călătorie, amintiri și pagini dintr'un jurnal intim. Larbaud evocă orașe din Franța și alte țări, chipuri, regrete, nostalgii. Incântătoarea încetineală pe care un om o pune în a trăi, a gusta ce e frumos, a se bucura și a medita în fața peisagiilor naturii și în fața aparențelor vieții, este în zilele noastre un fapt atât de rar, încât ai întârzia, uitat în tovărășia autorului, cuminte și înțelept iubitor al frumuseții.

●

Muzeul de artă din Rotterdam și-a îmbogățit de curând colecțiile cu două opere de mare valoare: a cumpărat minunatul „Portret de bărbat" datorit lui Rembrandt, pânză care a fost piesa de senzație a expoziției Rembrandt organizată la Amsterdam în 1935 și „Discipolii dela Emaus" operă a lui Vermeer de Delft, descoperită nu de mult printre vechiturile unei gospodării olandeze din Paris.

Vrednic de admirație este efortul pe care l-a făcut directorul muzeului pentru obținerea fondurilor necesare cumpărăturilor, fonduri de câteva zeci de milioane de lei. El a adresat un călduros apel către cei mai bogați mecena olandezi, care încurajați de entuziasmul și strădania directorului, s'au unit într'un comun efort patriotic și au cumpărat pentru țara lor cele două superbe opere de artă.

●

Sub titlul „Anchetă asupra Poeziei" ziarul „Nouvelles Ltttéraires" publică răspunsurile pe care le-a primit la întrebările: „Cum concepeți poezia?" și „Ce așteptați dela ea?" puse mai multor personalități ale intelectualității franceze. Iată câteva răspunsuri:

Paul Fort: „Poezia? o poveste pe care am trăit-o".

Gabriel Hanotaux: „Poezia este nepieritoare; astăzi ea trebue să se adreseze mulțimii. Viitorul ei îmi pare a fi teatrul. Aștept opera unui autor de 30 de ani.

Max Jacob: „Omul pierde cu fiecare clipă sentimentele umanitare și expresia lor. Poezia i le redă".

●

Cursele de broaște săritoare, descrise de celebrul umorist Mark Twain într'unul din romanele sale, au și astăzi loc în Statele-Unite. La New-York se ... fiecare an asemenea întreceri, organizate în cinstea scriitorului american, la care participă sute de posesori de broaște și zeci de mii de spectatori.

Anul acesta, întâlnirea sportivă și-a serbat jubileul, iar recordul mondial a fost bătut de broasca Zip, care a executat o săritură prodigioasă măsurând 5 metri în lungime. Fericitul proprietar este un băețaș de 8 ani.

●

Premiul Mallarmé a fost decernat poetului Jacques Audiberti, care este și redactor la ziarul Petit Parisien, unde reportagiile sale sunt savurate atât de public cât și de literați.

Jacques Audiberti e foarte mândru de profesiunea lui: „Ziaristica este poezie în acțiune" spune el.

Cel mai mare așezământ de Educație feminină din America este Smith College. Situată într'un peisagiu încântător, pe malul râului Cnnecticut, instituția se întinde pe aproape 100 de hectare de teren. Fondat în 1875, grație generozității unei americane bogate, Sophie Smith, liceul are astăzi peste 2000 de eleve.

Originalitatea acestei școli constă în marea libertate de care se bucură tinerele fete și în perfecta încredere a profesorilor în sentimentul lor de demnitate și în conștiinciozitatea muncii lor. Elevele își duc fiecare felul lor de viață, care convine caracterului și situației sociale — au în școală apartamentul lor și multe chiar mașina lor, își pot face vizite între ele, pot lega prietenie cu tinerii dela liceele din împrejurimi și au voe să organizeze petreceri și baluri.

Studiile durează patru ani și urmarea cursurilor cât și întreținerea costă foarte scump. Dar dacă sunt eleve care nu pot plăti, fie că li s'au ruinat părinții, fie din alte cauze, ele sunt admise a rămâne mai departe în liceu, în schimbul unor anumite servicii: aranjează masa sau camreele, servesc ceaiul, fără ca prin aceasta să se simtă cât de puțin inferioare celorlalte colege. Au un tribunal ales dintre ele, care judecă greșelile și hotărăște pedepsele și care este format dintre școlărițele cele mai inteligente și mai drepte în părerile lor.

Generațiile care au absolvit Smith College, începând de acum o jumătate de secol, alcătuesc în întreaga națiune americană un fel de aristocrație intelectuală.

●

O expoziție de pictură care prezintă un interes uman cu totul deosebit este Expoziția Studenților din spitale și sanatorii, care s'a deschis la Școala de Arte Frumoase din Paris. Această manifestare, destul de interesantă și prin calitatea ei artistică, a găsit răsunet în lumea oficială cât și în aceia a amatorilor. Expoziția este pusă sub președinția de onoare a Ministrului Instrucțiunii Publice, este organizată de un comitet din care fac parte conducătorii principali ai Artelor Franceze și a fost vizitată de un public numeros, care nu s'a mulțumit numai să compătimească soarta artiștilor exponenți ci a reținut din lucrările lor.

●

Se găsesc deseori în lume oameni care dorind să iasă din obișnuitul vieții cotidiane se apucă de îndeletniciri a căror punere în practică cere eforturi continui, o atenție susținută și chiar un real spirit de sacrificiu.

Astfel s'a ajuns la realizările technice în miniatură, printre care cele mai recente sunt: un inel ce conține un aparat fotografic, un post de telegrafie fără fir într'o cutie de chibrituri, un motor confecționat din sticlă, funcționând la perfecție, o locomotivă de cale ferată construită de un mic funcționar de vamă din Franța, copie fidelă a celei adevărate, cântărind jumătate kilogram și făcută din cutii de țigări și de chibrituri. Un englez e creatorul unei istorii mondiale sub formă de păpuși reprezentând toate figurile trecutului. In 35 de ani, el singur a sculptat și îmbrăcat în costumele epocii 1777 de figurine.

●

In America, lupta între partizanii și adversarii președintelui Roosevelt a ajuns înverșunată. De o parte se găsesc fermierii și anumite clase care au fost avantajate de reformele financiare ale președintelui, de cealaltă parte, oamenii de afaceri, comerțul și bursa, care văd în cursul din ce în ce mai scăzut al acțiunilor, declinul mișcării industriale.

Pentru a judeca fără pasiune gradul mai mult sau mai puțin ridicat al popularității președintelui Roosevelt, „Institutul American al Opiniei Publice" face în fiecare lună o anchetă amănunțită și un fel de plebiscit prin investigații spre a afla proporția de alegători care ar vota pentru conducătorul Statelor-Unite. Grație acestui mijloc, se poate obține „curba popularității președintelui Roosevelt".

●

Minunatul vas Lusitania, care a fost scufundat de un submarin în 1915, se găsește astăzi la câteva mii de metri în fundul mării, aproape de coasta Irlandei și în încăperile lui se află printre altele o comoară de un milion lire sterline aur. S'a organizat acum o expediție pentru scoaterea la suprafață a averii: scafandri vor tăia cu instrumente speciale învelișul vasului, iar un operator de radio, Căpitanul Craig, expert în fotografie submarină la Holywood, se va scufunda spre a urmări operațiile și a transmite mersul lucrărilor tuturor posturilor din lume. Incercarea scafandrilor și mai cu seamă aceia a căpitanului Craig este extrem de periculoasă.

Nou!

extraordinarul roman

Berlinul și Londra sub teroarea „Orbului" șeful „Frațiilor Neîndurați". Romanul e dominat de farmecul și suferințele frumoasei Nina și de rolul enigmatic al chinezului Wang Ho, tainicul ei protector și totuși... umbra devotată a șefului. Ce voia? Ce urmărea?

In „Romanele Captivante"

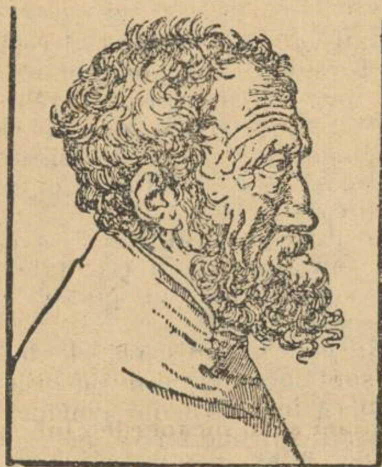
La chioșcari și librari

Locul pe care îl ocupă cinematograful în cadrul esteticei generale

Toată lumea merge azi la cinematograf. Invenția căreia i s'a atribuit mai întâi un scop documentar, apoi unul distractiv, s'a amplificat în câteva decenii, pentru a avea pretenția, la un moment dat, să *producă* opere de artă. Zic să producă nu zic să redea, pentrucă de câte ori a încercat să redea pe deantregul în film capod'opere ale altor domenii, fie din domeniul teatrului sau al „Operei" propriu-zise, de atâtea ori încercarea a decepționat „Opera" a produs film documentar, iar teatrul filme lipsite de mișcare.

Chestiunea cinematografului e astăzi importantă pentrucă încearcă să rivalizeze cu domenii artistice diferite de el, ca *teatrul* și *opera;* încearcă să se situeze alături de ele, ba chiar le împrumută mijloacele de exprimare, deoarece cu filmul vorbit își închipue că face artă dramatică (adică publicul își închipue și uneori chiar regisorii) iar cu filmul muzical încearcă să facă operă și operetă.

Azi nu mai putem ocoli întrebarea

Michel Angelo

care ni se pune: Este cinematografic a artă? sau în ce măsură și în ce gen poate cinematograful să *producă* capod'opere? Nu mai putem ocoli aceste întrebări, pentrucă cele câteva filme de mare valoare artistică pe cari le-a dat la iveală, ni s'au impus cu atâta tărie, încât deși sunt mult mai puține decât crede publicul, nu le putem totuși nega existența.

Chestiunea pentru noi criticii se pune altfel. Și nu trebue să ne mărginim a semnala publicului numai că un film e reușit sau nu e, că e cu competență executat, bun ca fotografie sau ca acțiune, nou ca interpretare sau ca subiect, așa cum s'a făcut până acum. Trebue să precizăm odată și pentru public și pentru regisori, *care e anume domeniul artistic al filmului* și se va ști atunci și cari sunt condițiile pentru ca un film să fie bun, și se vor evita astfel rătăcirile la cari se expun filmele de azi, rătăciri prin *domenii artistice cari nu au nimic a face cu filmul.*

●

In orice lucrare artistică, artistul își exprimă simțirea și gândirea cu mijlocul unor materiale oarecare. Și aceste materiale sunt: piatră, marmură, culoare, bronz, sunete, cuvinte, mișcări, etc...

Mă rog, care e mijlocul principal de exprimare al cinematografului? Imaginea. Lungimea proectată, căreia i se adaugă sunetul, culoarea sau cuvântul, ca accesorii. Dacă am încerca să grupăm toate aceste materiale cu ajutorul cărora se exprimă sufletul omenesc în creațiunea artistică, am putea face din ele 2 mari categorii: materiale vizuale și materiale sonore, după cum sunt percepute de noi pe cale vizuală sau auditivă. Căci vizuale sunt nu numai toate artele plastice, dar e și dansul e în oarecare măsură și teatrul și cinematograful, căci cu toate acestea luăm contact pe cale vizuală.

Sonoră e nu numai muzica și tot ce se înrudește cu ea, dar e și poezia cu tot ceeace ține de domeniul poeziei, fie teatru, roman sau epopee. Elemente sonore are și cinematograful.

Impărțirea asta deși pare prea vagă, prea largă, are totuși avantajul că grupează toate materialele la îndemâna artistului în genere care poate fi și producător de film, dovedind că și acesta folosește tot mijloace vizuale și auditive ca oricare alt artist.

E drept că nu se judecă nici odată o lucrare artistică după materialul care o exprimă, ci după ceeace exprimă și modul cum îl exprimă. Dacă m'am referit la material e pentruca să arăt că există o legătură oarecum plastică deși cu totul exterioară, între cinematograf și celelalte arte.

Dar după cum arhitectura și sculptura, deși folosesc acelaș material dur, sunt totuși destul de diferite una de alta în esența lor, tot așa cinematograful deși folosește imaginea cu două dimensiuni și culoare ca și pictura, deși folosește sunetul și cuvântul ca muzica și poezia, nu poate fi așezat lângă una din aceste arte, pentrucă diferă de fiecare din ele prin însăși esența sa.

Până acum tocmai faptul că imaginea cinematografului a fost considerată de alt domeniu decât materialele uzitate de celelalte arte, a făcut pe critici să socotească cinematograful străin de ele. In realitate elementul vizual al filmului îl apropie în loc să-l depărteze de artele vizuale, iar acum cel sonor stabilește legături între film și actele sonore existente.

Faptul că imaginea cinematografului e proectată și mobilă în loc să fie fixată sau descrisă, îi creiază o situație specială.

Se obișnuește a se considera variabilă această imagine și cum o operă de artă trebue să aibă o formă exterioară constantă, s'a contestat, și din această cauză, posibilitatea pentru cinematograf de a figura printre arte. Dar dacă într'adevăr forma exterioară a unei opere de artă trebue să fie constantă, nu e mai puțin adevărat că imaginile cinematografice deși mobile sunt și ele invariabile, ca și notele unei sonate sau cuvintele unei ode. Muzicantul și poetul fixează sunetele pe hârtie, artistul creator de film fixează imaginile pe peliculă. Impresia ce ne fac variază cu personalitatea noastră, forma lor exterioară e și la cinematograf neschimbată. E drept că pentru această scriere pe peliculă, scriere în imagini, ca în vechile hieroglife, artistul creator de film se folosește nu numai de unelte, dar și de oameni, asta îi complică lucrarea, dar face rezultatul mai puțin variabil ca în arta dramatică în care orice lucrare cât de valoroasă e susceptiblă de interpretări; câtă vreme filmul e fixat după ce a fost interpretat, și modificări ad-libitum nu mai există. In afară de mașinile ce-i servesc la creațiunea artistică în acelaș mod în care servește dalta sculptorului, și condeiul poetului, pentru ca noi să luăm cunoaștere de opera lui, trebue să o încredințeze altor mașinării. Mecanizarea industriei și a științei și-a strecurat stăpânirea și în artă. Dar dacă ne-am gândi că fiecare instrument e în fond tot o rudimentară mașină, am putea socoti mijloacele mecanice ce folosesc cinematografului, drept o orgă ceva mai complicată, cu mai multe țevi și pedale decât instrumentele folosite de ceilalți artiști. Complicația asta poate îngreuia munca unui regisor creator de film, dar nu-i poate micșora nici genialitatea, nici valoarea producțiunii. Cât privește fluiditatea imaginei cu care lucrează cinematograful, aceasta nu e mai fluidă decât o imagină creată de cuvinte, de pildă într'o poezie epică, dar e de sigur mult mai puțin decât mișcările grațioase și instabile ce compun un dans.

Bine înțeles unii o exprimă vizual, altul auditiv, au însă acelaș mijloc *succesiv* de exprimare.

Cu această constatare intrăm într'un nou domeniu, mult mai important, nu acela al materialului propriu zis întrebuințat (care are avantajul de a-l apropia de celelalte arte) ci acela al modului de exprimare al fondului care creează cinematografului o situație particulară

Am spus că imaginea în film ca și în poezia epică sau dans e succesivă. Aceasta e caracteristica principală a filmului și-l depărtează de artele vizuale apropiindu-l de cele ritmice.

Pentru a fi mai bine prinsă această diferențiere, trebue neapărat făcută o incursiune în artele plastice, (deoarece și ele sunt vizuale ca și filmul).

Acestea sunt toate arte spațiale, fie că e vorba de arhitectură care *conturând spațiul creează proporția*, fie că e vorba de sculptură care *fixând gestul eternizează și stabilizează mișcarea,* făcând-o din succesivă simultană, din temporară spațială, fie că în fine e vorba de pictură care ca și filmul lucrează numai cu 2 dimensiuni, dar care spre deosebire de el grupează simultan ceeace ar putea fi succesiv și *integrează o atitudine unui cadru,* înlocuind a treia dimensiune cu perspectiva, iar mișcarea cu atmosfera ambianței

Deci tustrele artele deși vizuale și având deci materialul plastic asemănător cu al filmului, sunt fundamental deosebite de el, cum e fundamentală diferența între simultan și succesiv între spațiu și timp.

Cu această constatare intrăm într'un domeniu metafizic de o mai mare anvergură, dar fără de care problema pusă de noi nu ar putea fi rezolvată.

Din noțiunile de bază ale sufletului omenesc, noțiuni cu care ne naștem și pe cari *nu* le împrumutăm dela lumea din afară, așa numitele noțiuni apriorice, — cele mai intim legate de ființa noastră sunt două: noțiunea de spațiu și cea de timp. Celelalte, cum ar fi noțiunile de cauzalitate, identitate, etc.. deși tot noțiuni apriorice, sunt mai de grabă facultăți apriorice ale logicei o-

Auguste Rodin

menești, fără de cari o judecată nu poate fi formată, sunt deci elemente prin cari se ordonează lumea din afară de noi, în mintea și judecata noastră ; sunt mai obiective deoarece mai cerebrale, dar derivă din noțiunile de spațiu și timp. Pe acestea însă le conține ființa noastră *integrală* nu numai psihică ci și *fizică.*

Intr'adevăr, noțiunea de spațiu, de spațiu cu 3 dimensiuni e determinată *de însăși construcția noastră fiziologică,* de cele 3 canale semicirculare din urechia internă. Că acestei noțiuni tridimensive a spațiului i s'a adăugat — ca o protestare contra limitării noastre fizice noțiunea nelimitată a infinitului, e drept. Dar aceasta este o adăugare cerebrală și sentimentală a sufletului nostru, noțiunea de spațiu rămânând tot cu trei dimensiuni, pentrucă constituția noastră fizică cere astfel, iar mijlocul nostru de percepere a spațiului oricâte dimensiuni i-am atribui este *simultană.* Chiar atunci când îi adăugăm și noțiunea ce decurge din el a infinitului, îi accentuăm și mai mult caracterul de simultaneitate.

Noțiunea apriorică a timpului e cu totul diferită de a spațiului, iar natura li e succesivă si determinată de *temporarul ființei noastre fizice.* Prin naşterea și moartea noastră fiind obligați să prespunem un timp dinainte de noi și după noi, împărțind timpul în: trecut, prezent și viitor. Realitatea noastră fizică nu poate fi despărțită de cele trei împărțiri ale timpului, în fond tot 3 dimensiuni, dar mintea noastră care e prin esență simultană le inglobează, și creează noțiunea de *veșnicie,* în care dimensiunile dispar, dar dispare și controlul experimental științific. Căci timpul fiind succesiv și ființa noastră *materială* cerând această succesiune, mintea noastră se emancipează de materie când lucrează cu veșnicia, dar intră într'o lume virtuală de ipoteze, ale cărei concluzii pot satisface sufletul și imaginația, dar pierd contactul cu realitatea controlabilă.

Cât privește încercările de a face din timp o dimensiune a spațiului, oricât

Offenbach

de interesante ar fi, rămân străine de ființa noastră, deoarece timpul prin esența sa e diferit de spațiu și nici măcar înrudit cu el, timpul fiind succesiv iar spațiul simultan.

La baza judecăților și chiar numai a conceptelor noastre se află prin urmare în ultimă analiză aceste două noțiuni apriorice, sau măcar una din ele. Dar mai este ceva:

In încercarea omului de a lua contact cu lumea exterioară fie că face știință, artă sau filosofie: *analiza.* Analiză a mediului exterior, sau a propriei sale ființe, analiza în tot cazul e tot succesivă, deci e natură temporară. Când însă dela analiză și eventual dela experiență se ridică în domeniul *sintezei,* a trecut din domeniul fizic și rațional într'unul rațional dar sentimental al vederilor de ansamblu al creațiunei sintetice, fie că stabilește legi fizice, fie că exprimă gândiri, fie că în fine creează opere de artă.

Această sinteză însă e simultană și spațială mai ales, chiar dacă la baza ei se află analiza și timpul.

In creațiunea artistică, singura care ne interesează pe noi, trecerea dela analiză la sinteză e cu atât mai puțin vizibilă cu cât lucrarea e de mai mare valoare. Insă elementul temporar și cel spațial sunt mult mai transparente, și după cum predomină unul sau altul, formează categoriile cari cuprind întreaga producție artistică.

Infățișarea asta cu bază metafizică e diferită de cea cu bază psihologică, grefată de intelect, sentiment și voință, dar nu e în contrazicere cu ea.

Iar artele grupându-se în simultane și succesive, nu mai lasă nici una pe dinafară, cum lăsau în gruparea pe bază psihologică în care cu greu își găseau loc și opera și filmul, și ca să-și găsească unul trebuiau să stea alături, deși în esența lor sunt dimetral opuse.

Artele deci nu sunt numai: intelectuale, sentimentale și volitive, numai plastice, poetice, muzică și dans. Sunt în primul rând expresii ale noțiunii de

(Continuare în pag. 6-a)

spaţiu sau de timp, din fondul aprioric al conştiinţei noastre.

Am spus că artele plastice sunt mai ales spaţiale, nu pentrucă prin materialul întrebuinţat se conturează în mod fizic în spaţiu, ci prin aceea că mai mult ca oricare artă redau simultaneitatea, *şi numai pe ea.*

Caracterul acesta simultan e mai interesant la sculptură care reprezentând gestul ar părea că introduce un element momentan, deci de timp. Căci dacă nu se poate contesta caracterul pur spaţial arhitecturii, ce realizează proporţia, (proporţia fiind un atribut *exclusiv spaţial*), dacă nu se poate nega caracterul pur spaţial nici picturii, care reprezintă lucrurile într'o anumită atmosferă şi anumit cadru (amândouă elemente tot de natură *numai spaţială*), s'ar putea mira fiecare, cum se poate ca gestul să fie parţial şi temporar, deoarece gestul e mişcare, e ritm, deci timp şi nici decum spaţiu.

Iată de ce, gestul el singur e temporar. Dar în sculptură nu e redat gestul aşa cum există în natură (deci în timp) ci e modificat. Şi tocmai în această modificare stă valoarea unei sculpturi. Dacă un sculptor s'ar apuca să fixeze în piatră un gest, un singur gest, aşa cum este el făcut în natură, opera sa n'ar mai avea realitate artistică, n'ar avea nici măcar mişcare, ci ar părea anchilozată, paralizată.

Adevărul acesta l-a spus şi l-a explicat admirabil Rodin, iar sculptorii ar trebui să ţină mai mult seama de acest adevăr, ca să nu mai umple expoziţiile cu cai atârnaţi în aer şi cu oameni care şi-au pierdut centrul de greutate. Numai că Rodin crede că combinând gesturile, imită natura, când în realitate o transformă, transfigurându-o. Pentrucă e o deosebire fundamentală între mişcarea în natură şi în timp, şi între mişcarea aşa cum trebue să fie într'o sculptură. O statue ca să-ţi dea impresia că merge, trebue să reprezinte două mişcări distincte: cea care precede momentului şi cea care-i urmează. In felul acesta ea nu mai seamănă cu un instantaneu fotografic, şi nu numai că a întrupat, a realizat dar a şi stabilizat mişcarea însăşi, *a eternizat-o,* şi a transformat-o din temporară în spaţială, din succesivă în simultană. După cum sufletul nostru transformând timpul în veşnicie îi desfiinţează succesiunea.

Iar cei ce-şi închipue că sculptura nu simbolizează gestul deci mişcarea, sub motivul că există statui culcate sau cari se odihnesc în loc să umble, să nu uite că orice atitudine e tot un gest, că deci o statue care e culcată cuprinde în ea tot atâta mişcare ca una care merge, că odihna e atitudine şi ea, iar când e vorba de busturi să nu se uite că nici un gest nu e mai intens, mai elocvent ca expresia unei figuri. Dar şi la figuri ca şi la corpuri, expresia ca şi gestul, trebue să-şi piardă caracterul momentan şi să devie simultan pentruca *să devie etern.*

Contrarul sculpturii şi al simultaneităţii dar lucrând tot cu gesturi e *dansul.* Numai că dansul e prin excelenţă succesiv. Dintre toate artele e nu numai cea mai tipică reprezentantă a timpului dar şi a temporalului. E dintre arte cea mai efemeră, arta cu forma exterioară neschimbată, şi este cea căreia îi lipseşte mai cu deosebire caracterul etern. Muzica ce-l acompaniază poate fi stabilită: ea e muzică, nu e dans, iar faţă de acesta e numai un acompaniament sau uneori un propulsor. Dansul însă e numai mişcarea, numai timp, numai moment.

Adevăraţii creatori, adevăraţii artişti ai dansului, sunt dansatorii înşişi, cari reuşesc prin gesturi şi mai ales prin ritmul mişcărilor lor să redea un sentiment, uneori o gândire.

Nu cel ce compune muzica de dans e creatorul dansului. El pregăteşte izvorul de inspiraţie pentru artistul dansator. Şi dacă se poate vorbi la dans de muzică şi de armonie acelea nu trebuesc căutate în orchestră şi pe scenă, unde muzica e în mişcări şi armonia în atitudini.

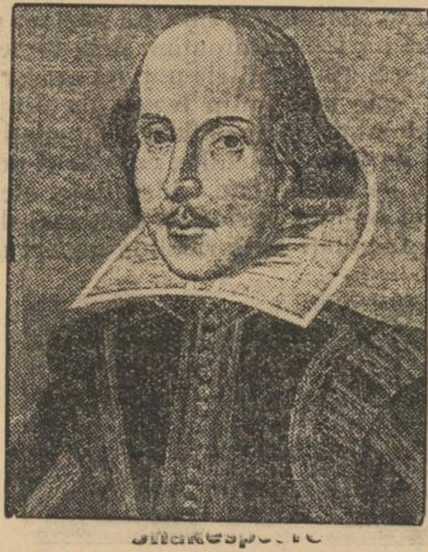
Dansul aparţine dansatorului. Şi e singurul caz în artă, în care opera şi artistul trăesc şi mor împreună, în care opera deşi chintesenţă a timpului nu reuşeşte să dăinuească în timp, decât în amintirea celor ce au văzut dansul. Pentrucă nu aşa zisele balete sunt adevăratele capod'opere ale genului. Capod'opera face din dans numai interpretatorul şi asta constitue enorma deosebire între dans şi toate celelalte arte, fie chiar scenice. Dansul fiind mişcare şi moment, nu poate fi supus aceloraşi legi ca o reprezentare dramatică, pe care interpreţii o pot slăbi sau pune în valoare, dar nu o pot modifica. Dansul însă ca să nu fie simplă gimnastică, trebue să fie fructul unei mari inspiraţii şi expresivei simţiri a dansatorului însuşi, interpret şi creator în acelaş timp. Frumuseţea dansului stă în spontaneitate, în sinceritatea şi expresia fugitivă a gestului, toate caracteristici momentane, temporare. Iar arta cea mai efemeră care caracterizează timpul şi care e dansul, face balanţă cu voluminoasa arhitectură, care întrupează spaţiul, căci pe când arhitectura are drept caracteristic eternitatea spaţială a proporţiei, dansul are caracteristic efemerul momentan al gestului.

In gama armonioasă a creaţiunilor artistice, cele două extremităţi sunt deci ocupate de arhitectură şi de dans. Intre ele se pot înşira toate producţiile artistice, mai aproape de arhitectură sau mai aproape de dans, după cum în realitatea lor estetică predomină spaţiul sau timpul. Această gamă e făcută din tonuri foarte apropiate şi variabile la maximum.

Interesant este de constatat care ar fi locul ocupat de muzică şi de poezie, în scara artistică de care vorbim.

Muzica, în afară de coloratura sentimentală a nuanţelor, e formată din două elemente distincte: melodie şi ritm.

Fraza melodică e de natură intelectuală şi cu o uşoară nuanţă spaţială. O! de sigur foarte vag spaţială. Spaţială totuşi prin rotunjirea şi prin impresia de întreg şi de definitiv pe care ţi-o lasă; celalt element important în muzică şi a cărui importanţă se accentuiază pe zi ce trece, e *ritmul* de natură temporară, energetică, etc...

Shakespeare

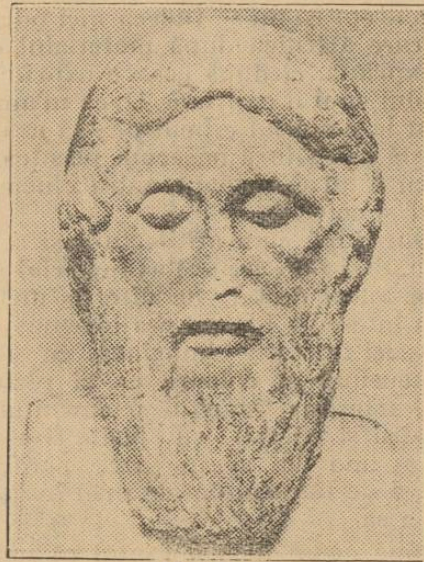
Dar deşi într'o compoziţie muzicală e îndeobşte preponderantă melodia,— prin faptul că şi ea ni se exprimă succesiv, face ca tendinţa întregei compoziţii să se apropie mai mult de timp decât de spaţiu. Ceeace ridică însă muzica dela succesiune la simultaneitate, dela analiză şi exprimare succesivă la sinteză, — e acordul.

Acordul face să progreseze muzica dela simpla frază melodică la *simfonie,* şi cu elemente succesive ca melodia şi ritmul, să rupă barierele timpului şi să intre în eternitatea spaţială a sintezei armonice.

Tot sonoră, dar înlocuind sunetul de vibraţii regulate şi constante prin cuvânt, păşind prin concepte într'o lume mai cerebrală, *e poezia.* Aici cuvântul e a tot stăpânitor, cuvântul cu tricaracterul lui psihologic: intelectual, sentimental şi volitiv, în care intelectualul predomină.

Arta cuvântului se exprimă succesiv ca şi melodia, dar intră mai repede decât ea, prin imagine exprimată succesiv *dar integrată simultan,* intră repede zic în domeniul spaţiului. Trecerea aceasta dela succesiune la simultaneitate, se vede mai bine studiind cele trei genuri ale sale. Genul epic fiind cel mai succesiv dintre ele, cel dramatic cel mai simultan, şi cuprinzând între amândouă genul liric, poezia propriu zisă a inimii, în care deşi cuvintele se succed şi imaginile se contură treptat, impresia produsă e integrală şi simultană.

Genul dramatic am spus că e dintre genurile poetice cel ce se realizează mai ales simultan. Bine înţeles că prin faptul că ideile şi cuvintele ne impresionează pe rând, dau artei poetice chiar atunci când e artă dramatică o nuanţă succesivă. Dar la genul dramatic această nuanţă e estompată foarte mult de elementele simultane ale intrigei, înodării acţiunei, chiar şi a desnodării finale, cari o apropie tot mai tare de artele spaţiale. Căci deşi ideile

Homer

se exprimă succesiv, pe lângă faptul că imaginile se realizează simultan (ca oricare imagine poetică) dar acordul şi desacordul personagiilor se prezintă simultan spaţial şi prin acest *acord* arta dramatică îşi găseşte echivalentul în cea muzicală în *simfonie.* Simfonia, partea cu caracter simultan din muzică şi drama tot cu caracter simultan precumpănitor, era natural ca la un moment dat să se înfrăţească. Ba mai mult decât atât ele s'au armonizat, s'au contopit şi au creat o nouă formă de artă: *Opera.*

Căci „opera" nu e numai un aliaj între dramă şi simfonie, e mai mult decât atât. Trebue să fie mai mult decât atât. E o sinteză nu e un amestec. Amestecul se găseşte la operele de talent, la cele geniale elementele combinându-se s'au transformat, şi rezultatul a fost: Wagner.

Wagner nu mai coase la un loc drama cu simfonia, ci le uneşte atât de strâns ca să nu mai poată fi exprimată una fără alta. Opera lui extraordinară stă pe culmea ce combină poezia cu muzica, şi e cea mai totală expresie a acordului simfonico-dramatic pe care-l creează.

Faptul că la el vocea omenească nu e întrebuinţată pentru un banal leitmotiv cu acompaniament de orchestră, ci face parte direct din însăşi acea orchestră, faptul că orchestra în loc să acompanieze voci, adică tot melodie, ca în operele talentate dar numai talentate de până la el, are acum misiunea de a creia atmosferă, faptul că în modul acesta ia acum parte chiar la acţiune, toate acestea fac acordul mai simultan, mai sintetic, şi prin Wagner, Opera se aşează astfel mai aproape de artele plastice decât componentele sale, *dramă şi simfonie.*

Opereta, deşi poartă nume asemănător operei, e mult mai deosebită de ea decât pare la prima vedere. Căci opereta, departe de a fi ca opera sinteză de dramă şi simfonie, este din contra o poveste foarte epică, prezentată ritmic cu acompaniament muzical. Detaliu foarte important, pentrucă din pricina lui opereta în loc să se aşeze alături de operă şi de dramă se apropie din contra, de artele ritmice şi-şi află locul între muzică şi dans, ca fiind un amestec şi nu o combinaţie de *substrat* epic + dans + muzică.

Şi acum să răspundem la întrebarea pusă din capul locului. Care e locul cinematografului în scara artistică de care am vorbit? Căci toate incursiunile făcute până acum, au avut de scop să precizeze mai bine cadrul, în care arta nouă a filmului şi-ar putea găsi locul.

Filmul am spus că e mai cu seamă imagine, succesivă ca şi dansul, prezentată vizual ca şi el, prezentată ritmic ca şi el, dar imaginea sa nu e atât de efemeră cum este realitatea lui, pentrucă deşi mobilă e fixată definitiv.

Dar prin succedarea imaginilor cari povestesc acţiunea, o povestesc vizual, dar nu o exprimă sintetic, prin această succedare zic, filmul nu aminteşte numai dansul ci mai cu seamă naraţiunea. Asta face marea deosebire, între film şi poezia dramatică, pentrucă filmul prezintă succesiv elementele artistice, în loc să le redea simultan cum face poezia dramatică. Iar între dramă, prăpastie peste genul liric, se încearcă zadarnic să arunce o punte, cu splendide compromisuri de poem: cele două stânci nu pot fi legate laolaltă. Filmul însă nu are corelativ liric. Şi ceeace încearcă să facă poemul liric în arta cuvântului, nu are echivalent în arta vizuală şi ritmică a cinematografului.

Filmul se situează epic şi ritmic ca opereta, dar poate dobândi o amploare şi o ţinută artistică pe care opereta nu o are, pentrucă la ea genul epic e înăbuşit de dans şi de muzică pe câtă vreme la film poate fi preponderant, deşi în vremea din urmă cu filmele revuistice americane tendinţa de înăbuşire a acestui gen epic pare să se accentueze.

Filmul va putea oricând să realizeze perfect o epopee sau un roman, înlocuind imaginea conturată cerebral cu acea prezentată vizual, dar nu va putea niciodată prezenta succesiv ceeace prin esenţă este simultan: o lucrare dramatică.

Teatrul transpus în film va avea totdeauna un aspect de nervozitate şi ori cât ar suprima din dialoguri va părea tot vorbărie agitată.

Genul epic are mişcările lente, pentrucă sunt succesive şi nu încordate simultan ca în teatru, iar cinematograful ca să-l exprime nu va avea altceva de făcut decât să înlocuiască imaginea prezentată sonor de cuvânt cu cea proectată vizual.

In dramă nu sunt imagini exprimate sonor, ci gândiri ce se frământă, personagii ce se ciocnesc. Aceste frământări şi ciocniri cari pot duce, în domeniul simultan al dramei, la splendide acorduri, duc în film la trepidaţie nervoasă prea guralivă.

Deci să se lase genul dramatic în seama poeţilor şi al scenei, şi filmul care e epic deşi vizual, dar e şi ritmic, să se inspire din genul epic, din operetă şi din dans. (Acestea două din urmă, a putut fiecare constata că au fost izvoare de inspiraţie fructuoasă pentru film, dar e păcat ca regizorii să se oprească numai la ele).

Genul epic n'a fost în deajuns exploatat de cinematograf, care s'a limitat la roman şi novelă neglijând în vremea din urmă epopeea şi ignorând cu desăvârşire şi balada şi basmul.

Pentrucă, dacă epopeea poate da filme spectaculoase de mare anvergură, apoi de sigur balada poate parfuma sentimental un film, şi astfel îl poate îmbogăţi cu nuanţe nouă. Balada deşi epică e mai însăilată, mai uşor conturată şi lasă mai larg loc pentru brodarea personală a artistului regisor.

Iar basmul, basmul cu culoarea, bogăţia de cadru şi simplitatea lui de ţinută, nu trebue să se reducă la silysimphonie şi la comedie burlescă. Ţinuta basmului deşi simplă e demnă, iar bogăţia lui de imagini ar putea face în film splendori, dacă regisorul ar strecura în sufletul eroilor lui ceeace e profund omenesc în natură, dar fără ca prin asta să-i turbure cu prea multă realitate, atitudinea lui naturală de visare tinerească.

Basmul cu profunde rădăcini în epopee şi în mit, balada cu avântul şi simplicitatea ei, şi epopeea însăşi, nu mai trebuesc neglijate

Deci mai lăsaţi pe Shakespeare în pace şi mai puneţi mâna pe Omer, domnilor regisori de filme.

VIORICA colonel MAVRADIN

IN TREN CU I. L. CARAGIALE

Câteva reminiscențe - Caragiale „berar" - In temniță la Octavian Goga - Carageale îndrăgostit de natură

Fiind prin temperament și educație foarte comunicativ și sociabil, întotdeauna foarte atractiv pentru orice mediu social, — și cu atât mai mult pentru intelectuali, — *Caragiale* s'a

I. L. Caragiale

bucurat în timpul vieții sale de foarte mulți prieteni din toate straturile și categoriile sociale, iar toți aceștia îi păstrează o scumpă amintire, astfel că mulți dintre amicii și cunoscuții săi, pot istorisi fapte interesante din viața marelui scriitor.

Cu prilejul apariției lucrării omagiale „Caragiale în anecdotă", d.

Primul și durerosul său acces de cord

Roșca profesor la conservatorul din Iași și care a cunoscut în anii tineri pe maestru, mi-a istorisit interesante scene din viața lui *Caragiale*, pe când era proprietarul berăriei „Gambrinus" din piața Teatrului (București), în acea berărie unde patronul era întotdeauna anturat de scriitori, artiști, muziciani, ziariști și de toată studențimea, dar mai ales de nedespărțiții săi prieteni Delavrancea, Vlahuță, Toni Bacalbașa, Paul Bujor și alții.

D. prof. Roșca mi-a istorisit împrejurările în care a cunoscut pe Caragiale, căruia i-o scris sau copiat partitura pentru revista sa „100 de ani" și pentru care, drept amintire, Carageale i-a oferit un stilet pe care-l păstrează și astăzi, cu o adevărată evlavie.

Interesante reminiscențe mi-a povestit d. prof. Paul Bujor, — și fiindcă marele meșter este astăzi prin comemorarea ce i se face, în teatru și în critica literară, în plină actualitate, — credem interesant a comunica cetitorilor următorul episod ce ni l-a comunicat regretatul jurist ieșean, *Oswald Teodoreanu* care l-a cunoscut pe maestru mai întâi la Iași în redacția „Opiniei" și în urmă la București.

*

Inainte de a istorisi acest episod, credem de datoria noastră a arăta că *Oswald Teodoreanu* își scria atunci „amintirile". Curiozitatea legitimă, ne-a îndemnat a stărui pe lângă Teodoreanu să ne comunice cuprinsul acestor amintiri.

„Voi descrie o epocă de șase decenii, începând din anii copilăriei și ai învățământului primar, pentru a descrie viața patriarhală a boerilor și răzeșilor moldoveni, trecând apoi la anii studenției și apoi la profesiunea mea de avocat, pentru a evoca pe marii și celebri juriști de odinioară și implicit proeminentele figuri de elită din viața politică și culturală a țării".

Și cum venise vorba și de *Caragiale, Oswald Teodoreanu* mi-a relatat cele ce urmează:

*

„Veneam dela Paris cu soția și ne îndreptam spre țară pentru a ne opri la București. In tren se mai aflau d-na și d. dr. prof. *Al. Slătineanu*. Parcursesem drumul cam obosiți, până la Budapesta. Acolo în mulțimea din gară, l-am distins pe *Caragiale*, care se urca în trenul nostru. Și cum era către seară, *Caragiale* a intrat în compartiment pentru a se aranja să fure un somn în timpul nopții.

Nu l-am deranjat decât a doua zi dimineață, când în vagonul restaurant ne-am întâlnit cu toții la cafea; atunci am aflat că maestrul fusese la Budapesta pentru a-l vizita pe *Octavian Goga*, atuncea întemnițat în închisorile ungurești".

Faptul acesta s'a petrecut în toamna anului 1911, — deci cu câteva luni înainte de neașteptatul sfârșit al lui *Caragiale*, decedat la 9 Iunie 1912. Dar *Oswald Teodoreanu*, emoționat, a urmat:

Oswald Teodoreanu

„Am trecut drumul într'o foarte plăcută conversație cu *Caragiale* care părea suferind, fără însă a ne-o spune. Era o toamnă târzie, codrii prin care răzbătea trenul erau roș-arămii și peisagiul nespus de frumos.

In gara Timiș trenul a stopat. Mașina fiind defectă, am staționat multă vreme la Timiș. *Caragiale* admirând frumusețea și pitorescul toamnei își pierdu răbdarea, coborî din vagon și începu să urce dealul înroșit al Timișului, atras de farmecul peisajului.

Dar neputându-l urca până 'n vârf, *Carageale* s'a întors și gâfâind abia a urcat în vagon, palid și contractat, exclamând și ținându-se la inimă și abia răsuflând:

— „Nu mai pot! Nu mai pot!"

Ne-am dat seama cu toții de gravitetea clipei și eu și profesorul *Slătineanu* i-am venit în ajutor, culcându-l și punându-i comprese la inimă. Astăzi îmi dau seama că a fost un greu acces de cord.

L-am dus pe *Caragiale* la Poiana Țapului, unde se mai afla familia lui *Gherea* și familia lui *Păvălică Zarifopol*, precum și familia sa.

De prisos să-ți spun ce impresie adâncă a făcut asupra tuturora și asupra noastră, starea în care l-am adus pe *Caragiale* în mijlocul lor și al scumpilor săi prieteni.

Această scenă dureroasă mi-a rămas întipărită în minte, în suflet și n'o mai pot uita. A fost preludiul dureros al sfârșitului ce-a urmat la Berlin și care a încheiat viața marelui și neuitatului *I. L. Caragiale*".

C. SĂTEANU

Becher

Se plimbă în grădină Nicușor
Cu tatăl său ce-l ține drag de mână
E-atâta măreție în decor
Că nu te saturi stând și-o săptămână.

Miresme, flori pe fond de promoroacă
Zefiri pe strat de verde aurit
Și tot ce Dumnezeu a vrut să facă
Să fie omul cât mai mulțumit.

Deodată Nicușor scăldat în soare
Intreabă pe tăticu plin de flair
— Să nu te superi tată de 'ntrebare
Dar spune-mi ce înseamnă a fi becher?

— A fi becher? E-o mare fericire
Răspunse tatăl său oftând din greu,
E un noroc ce n'are asemuire
Dar nu-i spui mamei că ți-am spus-o eu!

ION PRIBEAGU

ANATOLE FRANCE

Despre Femei

Nu e suficient să posedezi o femee ca să imprimi în sufletul ei un semn adânc și durabil. Sufletele sunt aproape impenetrabile unele față de altele și asta arată cruda nimicnicie a dragostei. A speră că vei lăsa o amintire în inima unei femei, e ca și cum ai vrea să fixezi urma unui inel pe fața unei ape curgătoare.

*

O femee este sinceră când nu spune minciuni inutile.

*

In dragoste, bărbaților le trebue forme și culori; vor imagini. Femeile nu vor decât senzații.

*

Când femeile caută, nu caută necunoscutul. Vor să-și regăsească visul sau amintirea, senzația pură.

*

Noi punem infinitul în dragoste. Femeile nu au acest păcat.

*

Cred că nu există nimic pe lume care să poată fi comparat cu ușurința cu care femeile uită ceeace a fost uitat pentru ele. Prin această înspăimântătoare putere de uitare cât și prin facultatea de a iubi, sunt cu adevărat forțele Naturii.

*

Acea care face lumea, e femeea. Ea îi e stăpână: nimic nu se face decât prin ea și pentru ea.

*

Femeia nu poate fi geloasă în acelaș chip ca și bărbatul. Pentru ce? Pentru că nu e în sângele, în carnea unei femei, acea furie absurdă și generoasă de posedare, acel instinct antic din care bărbatul își face un drept. Bărbatul este zeul care-și vrea făptura întreagă. De secole depărtate femeea este făcută pentru împărțeală. Gelozia nu e pentru ea decât rana amorului-propriu. La bărbat, e o tortură adâncă ca și suferința morală, continuă ca și suferința fizică.

*

Ca să ajungeți ingrozitoarea minune ce sunteți astăzi, ca să deveniți cauza indiferentă și suverană a sacrificiilor și a crimelor, ați avut nevoe, voi femeile, de două lucruri: civilizația care v'a dat vălul și religia care v'a dat mustrarea de cuget. De atunci totul e perfect: sunteți o taină și un păcat. Doriți și cauzatoare de blestem. Inspirați dorința și frica.

Domnişoara Odette

Deşi a împlinit o jumătate de secol, domnişoara Odette luptă cu desnădejde să păstreze aparenţa unei tinereţi pierdute. In fiecare dimineaţă, în faţa oglinzii, cu ajutorul cutiuţelor şi tuburilor, obrazul ei capătă culorile vii ale unei vârste apuse, iar rochiile, scurte şi strâns lipite pe corp îi dau o vioiciune rezultată doar dintr'un efort continuu al voinţei de a părea o femeie ce mai poate place, lucru absolut necesar în viaţa domnişoarei Odette. Ea e secretara directorului unei mari întreprinderi industriale şi, cu toate că şeful — om serios şi demn — nu caută aventuri printre funcţionarele sale — domnişoara Odette ştie că bătrâneţea indispune şi enervează. Sunt atâtea alte fete tinere gata să-i ocupe locul, postul acesta modest care-i asigură pânea zilnică. Intre celelalte funcţionare —mult mai tinere— ea caută să nu facă notă discordantă. Dar pentru a ajunge la acest scop, domnişoara Odette trebue să ducă o luptă îndârjită.

Domnişoara Odette munceşte mult în biroul societăţii. Plecată peste maşina de scris, luând note stenografice dictate de şefi grăbiţi, alergând pe culoare şi scări — ea se sileşte să arate mereu senină, mereu neobosită. Oboseala — care poate fi normală la celelalte funcţionare tinere — pentru sine are altă semnificaţie: bătrâneţea... Din când în când harnica secretară se opreşte din lucru şi, mecanic, îşi desface cutiuţa de pudră pentru a-şi retuşa cu îndemânare obrazul obosit.

Seara, târziu, când biurourile se golesc, când funcţionarele aleargă spre casă — unde le aşteaptă o familie, un soţ, un copil — domnişoara Odette întârzie deasupra maşinii de scris, peste orele reglementare, pentrucă ea nu se ştie aşteptată decât de Pufi — micul şpiţ — care — cu toată tandreţea-i sgomotoasă — nu poate înlocui o familie. Rareori însă se grăbeşte şi ea să părăsească masa de lucru, în serile când „prietenul" vine să o conducă la vreun restaurant din oraş.

Căci domnişoara Odette are un „prieten" — un băiat cu douăzeci de ani mai tânăr decât ea. S'au întâlnit într'o seară, la un chef, în restaurant şi sub lumina electrică şi ameţeala vinului, femeia de cincizeci de ani a atras pe tânărul dornic de noui senzaţii. Deatunci revine cu întreruperi — dintr'o curiozitate, sau poate din obişnuinţă. Dealtfel domnişoara Odette nu-i face reproşuri, nu-i cere nimic şi il primeşte de fiecare dată cu un zâmbet de tandră recunoştinţă, care-i măguleşte vanitatea lui masculină.

Ce nerăbdătoare se uită la ceas în serile când el ii telefonează că va veni!... Totuşi — ea nu-şi povesteşte nimănui bucuria — cum fac celelalte femei din juru-i — pentrucă de fiecare dată domnişoara Odette e nesigură dacă cel aşteptat va apare sau nu...

Şi domnişoara Odette a fost odată tânără, fără eforturi şi vopseli. Părinţii săi — cunoscute figuri în aristocraţia bucureşteană de acum treizeci de ani ... salon preţuit în care se îmbulzea tineretul cel mai elegant. Fetiţe cu bucle lungi, gene plecate şi rochii care acopereau decent vârful piciorului, ascultau aici, roşind cuvinte galante, rostite între două valsuri, de dansatorii strălucitori. Printre ele, secretara de astăzi nu era cea mai puţin înconjurată... Pe atunci, domnişoara Odette a avut şi un logodnic, care îi trimitea flori, îi săruta vârful degetelor şi-i jura iubire eternă. Dar viaţa a vrut altfel...

Fostele ei prietene sunt astăzi soţii de miniştri şi ambasadori. Unele dintre ele au renunţat la pretenţii de tinereţe — care pe vremuri le-a dat tot ce au dorit — şi azi, împăcate cu viaţa, îşi îngrijesc nepoţii dragi. Domnişoara Odette nu mai trăeşte în lumea lor şi nici vârsta lor — pe care totuşi o are. Ea poartă rochii scurte, coafuri excentrice şi, în fiecare dimineaţă, examenul din faţa oglinzii îi spulberă orice alte preocupări. O singură ideie stă înfiptă în mintea domnişoarei Odette: nu trebue să îmbătrânească! E o luptă ascunsă pe care o duce cu un eroism neîntrerupt.

Totuşi sunt zile când oboseala e mai puternică decât voinţa ei. In unele după amiezi de sărbătoare, domnişoara Odette se încue în camera sa şi acolo, cu obrazul spălat doar cu apă rece, îmbrăcată într'un capot larg, întinsă pe divan, cu o carte în mână, caută să uite că vremea fuge mereu. Dar nu după mult timp, o putere blestemată o împinge spre oglindă. In faţa imaginii învinsă de vreme, domnişoara Odette simte o frică nebună. I se pare că ghiarele unui monstru îi sfâşie pieliţa obrazului, crestându-i cute adânci pe frunte şi gât. Tremurând, ea scoate cutiuţele şi tuburile salvatoare, întinde culori şi alifii pe obrazul palid şi când imagina din oglindă devine cu zece ani mai tânără — porneşte veselă pe stradă. Privirea celui dintâi bărbat — oricum ar fi el — oprită mai lung asupra sa, e pentru domnişoara Odette o alinare, o îmbărbătare: „Tot nu sunt bătrână — tot pot să mai plac" şopteşte ea fericită, parcă ar fi scăpat de sub ameninţarea celui mai grozav duşman — bătrâneţea — de care domnişoara Odette se teme mai mult decât de moarte...

LUCREŢIA DASCĂLESCU

A apărut

CASA DE PE CULME

ROMAN DE OLGA MONTA

O admirabilă continuare a romanului NADIA, în care autoarea dovedeşte valoroase însuşiri literare, dublate de o vie sensibilitate

LEI 60.—

EDITURA „ADEVERUL" S. A.

EUGEN HELTAI

Din misterele unei menajerii

1

Hugo J. Stop către Bill Morton.

Dragă Bill,

Niciodată nu voi uita acele frumoase timpuri când eram angajat ca tigru în menajeria ta. Numai a mea a fost vina, că am pierdut aceasttă situaţie; dar eram tânăr şi uşuratec şi nu ştiam să preţuesc sfaturile tale părinteşti. A-mar a trebuit să mă căesc. De atunci am încercat zadarnic să mă căpătuesc şi azi, după ani de peregrinări disperate mă aflu iarăş fără lucru, bani şi adăpost. Şi pe deasupra mai am pe cap un unchi, care timp de douăzeci şi cinci de ani a fost căutător de aur în Alasca, fără să fi putut agonisi ceva. Fiindcă pe vremuri mă instituise moştenitorul său universal, sunt obligat acum la rândul meu să-l întreţin, adică să crăpăm de foame împreună. Nu cumva e vacant postul de tigru în menajeria ta? Aş fi foarte fericit să-l pot avea iarăş. Acum urlu mult mai bine şi m'am desvăţat chiar de urîtul obicei de a scoate sgomote suspecte. In aşteptarea unui răspuns favorabil, rămân

al tău

HUGO J. STOP
general de brigadă în disponibilitate din Nicaragua

2

BIll Morton către Hugo J. Stop

Dragul meu Hugo,

Scrisoarea ta mi-a făcut mare plăcere. Niciodată nu-ţi prea târziu să păşeşti pe calea îndreptării. De data asta norocul te-a favorizat: în menajeria mea este vacant postul de tigru şi dacă-ţi convine, îl poţi ocupa numai decât. Condiţiile mele sînt aceleaşi dinainte: douăzeci de dolari pe săptămână, pentru început, căldură, lumină, dejun şi prânz. Pentru cină animalele trebue să se îngrijească singure. Deasemeni pielea de tigru trebue să ţi-o procuri tu. Odată la trei săptămâni eşti liber. Fiecare animal e obligat să intre fix la ora opt dimineaţa în cuşca sa şi să atragă atenţia publicului prin răgete fioroase. Dereticatul cuştei priveşte deasemeni pe animale. La dejun primeşti cafea sau ciocolată, iar la prânz o jumătate chilogram de carne. După prânz ai voe să dormi o jumătate de oră. Vizitatorii nu pot fi muşcaţi de cât numai cu încuviinţarea mea; deasemeni orice evadare din cuşcă trebue anunţată în scris direcţiunii cu două zile înainte.

Vino cât mai de grabă. Sper că de data asta vei fi mai înţelegător şi vei respecta regulamentul, în loc să te îmbeţi de două ori pe zi. Dacă ţi-ai fi văzut de treabă, azi ai fi putut avea postul elefantului, iar peste doi ani ai fi eşit la pensie cu leafa întreagă. Acum trebue s'o iei iarăş dela început. Dar să tragem cu buretele peste ce a fost.

BILL MORTON
Proprietar de menagerie

P. S. N'ai putea să-mi recomanzi un ipopotam? Ţi-aş fi foarte recunoscător.

BILL

3

Dragă Bill,

Sunt de acord cu condiţiile tale şi pe la sfârşitul săptămânii sosesc la tine. Ca ipopotam ţi-aş putea recomanda pe amicul meu Tom Richard, care ar accepta cu plăcere această slujbă, dac'ai consimţi să-i torni în bazin rom în loc de apă. N'ai cumva nevoe de o cămilă? Aş avea pe cineva. Răspunde-mi imediat.

HUGO J. STOP

4

Dragă Hugo,

Imi pare foarte rău, dar chestia cu romul e inacceptabilă. Am nevoe de un ipopotam, nu de un beţiv. Apă cu zahăr sau chiar limonadă aş da cu plăcere dar nu pot lua asupră-mi riscul ca ipopotamul meu să se îmbete şi să-mi defăimeze bunul renume al străvechii mele menajerii. Dacă pretenţiile cămilei sunt modeste, poate să vină, deasemeni şi un măgar sălbatec, dacă se găseşte cumva vreunul printre cunoştinţele tale. Cu măgarul meu sălbatec stau cam prost, săptămâna trecută s'a încăerat cu leul şi aproape că s'au omorît reciproc în bătăi. Aştept răspunsul tău prompt şi rămân

al tău prieten BILL

5

Dragul meu director,

Pretenţiile cămilei sunt modeste, dar nu dispune decât de o singură cocoaşă, aşa că dacă nu vrei să-l întrebuinţezi ca dromader, trebue să-i procuri tu a doua cocoaşă. Măgar sălbatec nu cunosc nici unul, cred totuş, că cu puţină osteneală, unchiul meu — de care ţi-am pomenit în scrisoarea precedentă — ar putea deveni un bun desăvârşit. Unchiul meu e blând şi docil, te sfătuesc să încerci. In felul acesta te-ai putea ajuta câtva timp şi fără măgar sălbatec.

H. J. STOP

6

Dragă prietene,

N'am ce face cu un gnu. Trimete-mi cu toate acestea pe unchiul tău, urgent chiar. Am un post pentru el.

BILL

7

Unchiul către Hugo J. Stop.

Dragă băete,

După cum ne-am înţeles, m'am dus la Bill Mortou. Mi-am îmbrăcat hainele mele de sărbătoare, doar ghetele am fost nevoit să le vând, ca să-mi pot rade barba mea enormă pe care de un an şi jumătate n'am mai pus briciul. Asta a fost nenorocirea mea! Când mă zări Bill, făcu cu mâna un gest trist şi dezamăgit şi îmi dădu paşaportul. Inchipue-ţi: a vrut să mă angajeze ca vultur cu barbă!

Al tău unchi nenorocit

trad. de NINA ILIESCU

TOATE EVENIMENTELE DE DUMINICĂ IN FOTOGRAFII

L'ANDRU N'A FOST VINOVAT?

Un reportaj senzaţional

OMUL CEL MAI SINGURATEC DIN LUME ESTE UN FRANCEZ

Regele Angliei la Paris

Am găsit o femee pe bordul vasului fantomă

FERMA GROAZEI

Scheletul din pivniţă, colete misterioase şi inexplicabila sinucidere în închisoare a Corei Hebner, acuzată de crimă.

Toate în excelenta revistă

„REALITATEA ILUSTRATĂ"

„REALITATEA ILUSTRATĂ" CUPRINDE DOUĂ PĂRŢI:

24 PAGINI MARI tipărite la heliogravură în culori şi

24 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOŢI"

48 pagini — 10 lei

Cearta pentru cuvinte

I. Vătafii graiului scutiți de înrâuriri

Alfred de Musset

Ocrotitori ai limbii am avut și în trecut.

Numai că au fost mai puțin agresivi decât apărătorii din zilele noastre ai vorbei neaoșe (să nu scrieți: *autohtone*, nici *aborigene!*)

Iată-l, bună oară, pe Bonifaciu Florescu.

Părându-i străin adjectivul „francez, franceză”, el și-a intitulat *franciuzească* metoda lui de învățare a acestei limbi; iar pe sine s'a numit: profesor de literatură franciuzească.

In 1884 Bonifaciu Florescu scoate *Biblioteca omului de gust* menită, între altele, să lupte împotriva celora cari „ne tot îndoapă cu galicismuri”, cum spunea el dând precădere pluralului neutru în *uri* față de cel în *e*.

Să-l urmărim cum adnotează pe *Nihil novi sub sole* al lui Alexandru Depărățianu și vom vedea în ce chip o înclinare didactică în care intră o leacă de capriciu și destul temperament evoluiază într'un tic despotic, într'o manie supărătoare:

„Nu e nou nimic sub soare” spune Depărățianu,

Goethe

Nu e nou nimic:
Bea, mănâncă, doarme, moare
Și mare și mic.

De când plouă, de când tună,
De când pe cer sânt
Soare, stele, nori și lună
Ș'oameni pe pământ,

Mieii sânt mereu victime
Lupii carnefici,
Cei mai mari ca și'n vechime
Bate ș'azi p'ăi mici.

La vorba „carnefici” Bonifaciu Florescu arată că Alexandru Depărățianu a scris într'un timp în care „boala de a ne strica limba prin vorbe străine era în toiul său”. In locul *carneficilor* propune, pe bună dreptate, niște *călăi* sau *gâzi*; iar versului în care predicatul la singular se acordă — adică *nu* se acordă — cu subiectul în plural, îi substitue stihul:

Bat și azi p'ăi mici

Până aci, bine. Dar într'o strofă el zărește versurile:

Vezi banchete și festine
Cupele cu vin

și drept echivalente substantivelor din primul vers oferă: „measă mare, ospăț” și în josul *cupelor* notează: *„In limba românească, — năstrapă”.*

Cu alte cuvinte, cupa *nu* e românească; năstrapa, da!

Dacă poeții și sportivii ar fi ținut seamă de sugestia lui Bonifaciu Florescu, am fi avut la St. O. Iosif, în traducerea baladei *Craiul din Thule* de Goethe, strofa:

St. O. Iosif

Bătrânul crai se scoală
Inchină înc' odat'
Svârlind năstrapa goală
(în loc de: S'asvârle cupa goal'
In valul înspumat

Și nu „cupa României” ci „Năstrapa română” ar fi câștigat-o, pentru a treia oară, feroviarii sau F. C. Rapid cum sânt înregistrați la starea civilă a sportului.

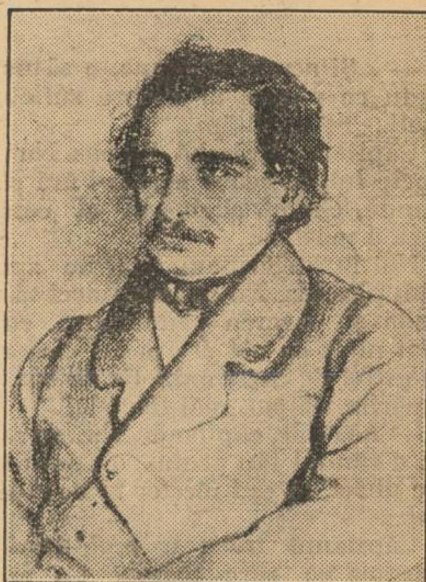
Dacă Bonifaciu Florescu s'ar fi mulțumit să ofere termenilor puși în circulație câte un sinonim care să nuanțeze, sfaturile lui ar fi fost bine-venite, chiar și atuncea când pentru redarea unor părți din trupul omenesc, el recurgea la explicațiuni împletite cu admonestări pedagogice. Astfel vrând să arate dece degetului celui mic i se mai zice în franțuzește și *auriculaire*, Bonifaciu Florescu scrie: *„fiindcă cu dânsul* (cu degetul cel mic) *se scărpina netotul la ureche”.*

Uneori a aflat corespunzătoare românești din domeniul snoavei pentru a tălmăci expresiuni anecdotice franceze oarecum populare. De pildă în versiunea românească a lui Musset: *„Il ne faut jurer de rien”* (Să nu zici vorbă mare), B. Florescu îl pune pe eroul Valentin să spue: *„Știi povestea vorbii: — Imi plac fetele. — Dar tu lor? — Și ele mie”*, ca o traducere a rândurilor următoare:

C'est comme dans la chanson: „Je sais bien qu'il ne tiendrait qu'à moi de l'épouser, si elle le voulait”.

Dar peste atâta erudiție — și pe alocurea peste atâta bun gust — a venit obsesia antineologistică. Ea l-a făcut ca în loc de laringe, să spue „canalul de răsuflare”, să scrie: *toba urechii*, în loc de timpan, să-l traducă pe *abrouti*, prin ‚vlăstar *mejdrit* de vite.

Și, întâlnind epitetul: *„infernal”* într'un vers al lui Depărățianu, aceeaș obișnuință antineologistică l-a îndemnat să scrie: „Vorba infern zicându-se în limba românească *iad*, adjectivul este *iadicesc* sau mai bine: *radnicesc!”*

Eliade Rădulescu

In ce privește mijloacele acestea proaspete de vehiculare a gândului cari sunt neologismele, Eliade a venit (în primii ani ai *Curierului românesc)* cu sfaturi și călăuziri, pentruca nedeprinșii cu aceste ustensile noui să nu le întrebuințeze anapoda și să nu le scâlcească. Plin de atenție pentru ele dar și plin de grijă pentru oamenii acelei vremi crepusculare în care se țesea o parte importantă de viitor, Ion Heliade-Rădulescu, până și în anunțurile farmaceutice pe cari le da în gazetă, însoția cu lămuriri termenii noi. In reclama pentru un „Oțet preservativ, antiseptic”, el alătura primului din aceste adjective explicația: *apărător de boale*, iar celui de al doilea definiția: *opritor de întinderea cangrenii*. Insă n'a recurs la teorii ce corespund deziderațului comic din proverbul: *Decât frumoasă din sat străin, mai bine slută din satul meu*, și nici nu i-a dat prin gând că va veni vremea când se va spune oamenilor: Au muncit precursorii să importe cuvântul „opoziția” dar voi întrebuințați „împotrivirea” iar sfatului *administrativ* spuneți-i — bună oară — obăduitoriu!

II. Ce spun precursorii

Campania împotriva neologismelor a devenit aprigă.

Violenței atacului i se adaugă, însă, o *aparență* de argumentare. Sunt invitate câteva din marile umbre ale antemergătorilor din domeniile culturale și literare pentru a spori, cu participarea lor nevăzută, cadrele celora cari dau asalt cuvintelor nu de o multi-seculară cetățenie.

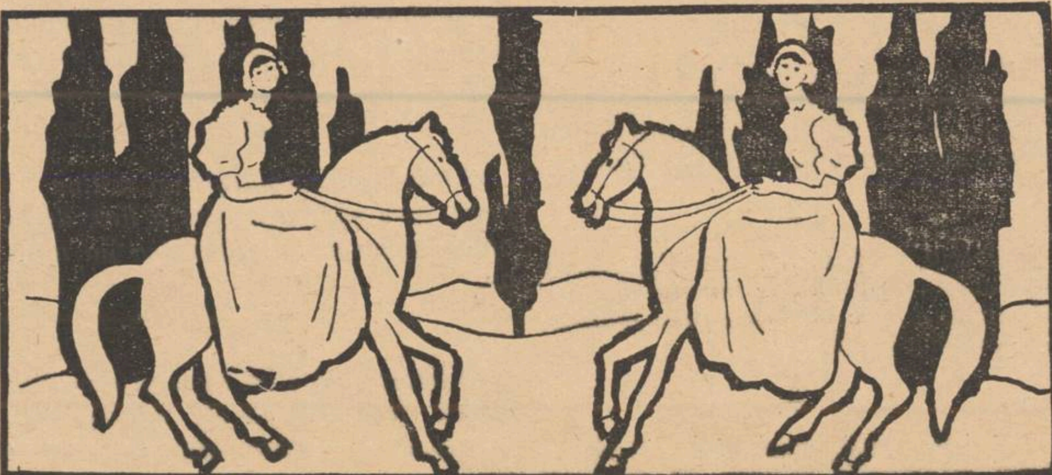
Să le chemăm și noi. Vom vedea ce anume și *cum* răspund apelului nostru.

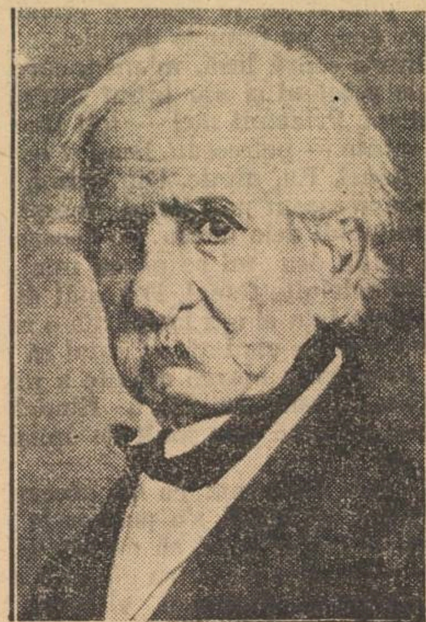
Iată-i pe întemeietorii presei române: al celei din Muntenia și al celei moldovenești:

In *Curierul Românesc*, Eliade — din prima lui fază: cea de dinaintea eresiilor linguistice — a fost unul dintre cei cari au poftit neologismele să vie, ca pe niște unelte de comunicare civilizatorii. Le-a poftit și, ca să nu se simtă stinghere și neînțelese între cuvintele cu așezare mai veche, li-a alăturat celor dintâi, echivalente sau note lămuritoare din vocabule sau împerecheri mai de mult circulatoare pe aici.

A trebuit să introducă cuvântul: *„introdus”*? In paranteză a ținut să-l explice prin: *„adus în lăuntru”*. Pe cei *moderați* i-a lămurit cu epitetul „cumpăniți”; *votul*, prin „glasul”; *conjurații*, prin „uneltitorii”; *provizoratul* sau *provizoricul*, prin „vremelnicul”.

Și a înțeles că, dacă nordicul *poate* suplini pe „de miază-noapte”, sinceritatea *trebue* să înlocuiască expresia perifrastică: „curățenie de inimă” și că triumviratul e și mai scurt și nu mai puțin național decât „cârmuire de trei bărbați” după cum reclamația se cuvine să ia locul „strigării-împotrivă”, iar exportația pe cel al „scoaterii-afară” (din țară bineînțeles).

Gh. Asachi

Și *Albina Românească* a lui Gheorghe Asaki a înțeles că nu prin „chip cioplit” poți în vecii vecilor ocoli *statua* (sau: statuia) și nici prin *mofluzie*, bancruta sau falimentul. Venise timpul ca pojarnicilor și tulumbagiilor să li se spună: *pompieri*; marilor mișcări ostășești, *manevre;* zorbalei să i se zică *revoltă;* gvardiei codașe *ariergardă;* unei anume chemări, *convocare*, iar „zidirii de pomenire” de până atunci, *monument*. Grație acestor nevoi neapărate aducerea înăuntru adică importul vorbelor și expresiilor noui a avut, are și va mai avea loc.

Să le gonim, după ce le-am chemat? Jignim, prin aceasta, nu *umbrele* precursorilor, ci *luminile* aduse de ei.

BARBU LAZAREANU

N. HAGHER-BUFIDYS

RÂSUL LILY-EI

— ...Și acum, căpitane, o să ne spui și tu ce părere ai despre sufletul femeii... Te ascultăm...

Căpitanul strâmbă din nas. Nu era în apele lui, în seara aceea. Fără să răspundă, chemă chelnerul și comandă încă o mastică.

Noi însă stăruiam. Toți ne spuseserăm părerea. Nu se putea deci să nu se audă și părerea căpitanului, cu atât mai mult cu cât el era cel mai versat în astfel de chestiuni... Ce naiba! Să ne omorîm timpul, măi frate!...

— Așa dar, căpitane... Nu, nu se poate, e rândul tău acum... Te ascultăm.... De altfel, tu ești meșter în de-alde astea....

Căpitanul trase o înghițitură din mastica pe care tocmai i-o adusese chelnerul, apoi zise:

— Mă tem că părerea mea n'are să vă mulțumească... Dar odată ce stăruiți, poftim: nimeni, nici odată, nu va putea înțelege sufletul femeii! Și cine ar spune că l-a înțeles, să nu-l credeți: ar fi sau mincinos sau nerod!

O tăcere plină de desamăgire, se lăsă asupra noastră. Căpitanul urmă:

— Să nu vi se pară curios ceeace vă spun... Așa e... Sufletul femeii n'o să-l înțelegem nici odată! De ce oare?..... Nu cumva fiindcă o fi prea simplu, mai simplu decât al nostru?... Nu cumva fiindcă o fi prea complicat?... Nu știu... Dar ascultați mai bine o întâmplare din viața mea, și judecați singuri...

Rareori căpitanul ne vorbea despre viața sa. Și totuși ar fi avut atâtea să ne povestească!...

Mai trase o dușcă de mastică, își aprinse o țigară și începu:

— Or fi vreo douăzeci ani de-atunci... Da, atâta trebue să fie... Pe vremea aceea, aveam două corăbii ale mele, birou la Pireu și, mai ales, tinerețe, tinerețe... Alte timpuri, în sfârșit!

Atunci am cunoscut-o pe Lily. Era artistă la un varieteu — dar nu din cele mai bune — de pe strada Atenei.

In astfel de localuri mă duceam rar. Mă plictiseau; le găseam idioate. Le știm doar pe femeile din ele...

Intr'o seară însă, m'am încurcat cu niște prieteni și am intrat într'un varieteu... Prietenii mei — toți tineri fără minte — petreceau, beau și se legau de femei. Eu, nimic. Din prima clipă, o remarcasem pe Lily și nu-mi mai luam ochii dela dânsa. Se deosebea — cel puțin așa mi se părea mie — de toate celelalte femei. Era atât de dulce, și pe fața ei era întipărită o melancolie atât de ciudată... Căutai să atrag cu orice chip luarea aminte a micuței artiste... Spun „micuței", fiindcă nu părea să aibă mai mult de optsprezece ani.

In cele din urmă, ea mă observă. Aș fi putut, de sigur, s'o poftesc la masa mea, să-i ofer ceva, să ne înțelegem... Dar nu simțeam pentru dânsa o dorință pătimașă. Simțeam altceva, dragoste, sau mai de grabă, compătimire. Imi lăsai prietenii și intrai în vorbă cu ea. La început îmi vorbea cu fereală, dar încetul cu încetul, deveni mai desghețată, veni mai aproape de mine și începu să răspundă cu sinceritate la întrebările mele. Văzând interesul ce i-l arătam — să nu râdeți de un lucru atât de obișnuit pe care o să vi-l spun

— îmi povesti viața ei, nenorocita-i viață, care o adusese până acolo... Poveste simplă și banală: O casă cinstită... un simțimânt curat... căderea... părăsirea de către iubit... relele îndemnuri ale foamei... și restul.. Eu ascultam toate astea fără să le cred, firește, pe toate, dar mă mișca străduința ei de a mă convinge că nu era făcută pentru o asemenea viață. In seara aceea, am salutat-o, și am plecat cu prietenii mei, fără să-i mai spun nimic altceva...

In seara următoare, m'am dus iar la varieteu.

Cu cât o cunoșteam mai bine pe această fată, cu atât mai mult îmi dădeam seama că în adevăr merita o viață mai bună decât aceea pe care o ducea....

In fiecare seară mă duceam acolo mă așezam la masa ei și ne puneam la vorbă... făuream planuri de viitor... visam... Nu zâmbi, tu, de colo... Dar nu e de mirare din partea ta: parcă tu înțelegi ceva din chestiile astea? Trebue însă să vă spun că pe Lily n'o mai socoteam ca pe o femeie de varieteu. Avea, în înfățișarea și în felul ei de a fi, ceva atât de fecioreInic. De aceea, o respectasem, și aveam de gând s'o respect până în clipa când m'aș fi convins pe deplin că merita s'o iau deacolo unde se găsea, și să trăim împreună...

Căpitanul dădu pe gât restul masticii, își aprinse o nouă țigară, și continuă:

— V'am spus că am respectat-o. La început purtarea mea i s'a părut ciudată. Ba chiar poate că a și jignit-o. Lua diferite atitudini provocătoare, îmi făcea ochi dulci, se lipea de mine. Ii explicai atunci că cunoștința noastră n'o voiam numai pentru o oră... Ea se bosumflă, dar pe urmă se făcu că a înțeles și râde vesel. Mai târziu însă m'a înțeles în adevăr... Și mă iubea, da, sunt sigur de asta; de altfel, poate că această femee e singura care m'a iubit cu adevărat...

Când m'a înțeles, în sfârșit, se făcu serioasă, și mă privea tăcută, cu ochii plini de iubire...

Hotărîrea mea fusese luată. Aș fi scos-o pe Lily de-acolo și i-aș fi asigurat viitorul. Afacerile îmi mergeau bine, și am fi trăit fericiți, fără nici o grijă...

Dar Lily nu ptea să plece încă dela local. Avea contract, și patronul era un câne lotru. Trebuia deci să așteptăm câteva zile...

Toate astea — așa mi se părea cel puțin — o cufundaseră pe Lily într'o tristețe adâncă. Și pe zi ce trecea, se întrista mai mult... Uneori chiar, pe când îi vorbeam, ochii ei se înlăcrămau. Nu găseam însă nimic curios în asta. O fi din cauza întârzierii fericirii noastre, gândeam eu...

Veni în sfârșit, și ziua — sau, mai bine zis, noaptea — mult așteptată, când expira contractul Lily-ei. Pentru noaptea aceea, făcuserăm planuri nebune. Avea să fie întâia noapte a iubirii noastre! Aveam s'o iau pe Lily de la afurisitul local, pentru toteauna, și să petrecem toată noaptea împreună... Plângea aproape, în brațele mele, când plănuiam astea... Nici n'o sărutasem încă pe gură, închipuiți-vă! „Lasă", îmi spunea dânsa, privindu-mă dulce, atunci când, cuprins de pasiune, voiam s'o sărut, „lasă... așteaptă întâia noastră noapte..." Și spunea asta atât de dulce... Păsărelele cântau în glasul ei...

In seara aceea, deci, m'am dus la ora mea obișnuită la varieteu. Când intrai în local, mi se păru ciudat: masa Lily-ei goală. Mă uitai de jur împrejur: Lily nicăieri.

Chemai pe chelner.

— A! Lily... îmi zise acesta, râzând prostește. S'a dus... a plecat de aici... Ieri i-a expirat contractul... A încheiat, însă, îndată un nou contract la un alt local... nu știu care..

Lovitura era groaznică Ieșii din varieteu ca un nebun și începui să umblu în neștire... „Ieri?"... Așa dar m'a mințit?.. Dar pentru ce? *Pentru ce?*...

Cutreierai toate varieteurile, fără să știu ce-aș fi făcut dac'aș fi găsit-o undeva... In cele din urmă, dădui peste ea, la un varieteu dela periferie; era beată, într'un grup de marinari engleji...

Căpitanul tăcu, pierdut în gândurile lui.

— După aceea ai mai văzut-o? îl întrebă Ianco.

— Cum? făcu căpitanul, ca și cum s'ar fi trezit dintr'un vis. Dac'am mai văzut-o?.... Da, am mai văzut-o, de două ori...

Vă închipuiți că după ce am găsit-o în halul acela, am plecat ca un nebun. Simțeam în mine un desgust grozav, dar în acelaș timp eram foarte nedumerit...

După trei zile — nu m'am putut reține — m'am dus iar acolo, împreună cu niște prieteni. Lily era singură. Când m'a văzut, a tresărit. Nu ne-am vorbit, firește. Când plecam, o auzii râzând...

— In adevăr, ciudată ființă.... zse cineva. Auzi, să lase să-i scape din mână un asemenea noroc!

— Mofturi! întâmpină Ianco. O fi fost firea ei așa!...

— Ne-ai spus că ai văzut-o de două ori... Când ai întâlnit-o a doua oară? l-am întrebat eu pe căpitan.

— Da, am mai întâlnit-o..., răspunse acesta într'un târziu. Să fi fost două luni după aceea. Pe stradă, într'o dimineață... Am încercat ciudata senzație pe care o ai atunci când cineva te privește stăruitor pe la spate. Mă întorsei... și o văzui pe Lily: se oprise pe marginea trotuarului și mă privea. Când a văzut că m'am întors, plecă ochii și dete să fugă. Eu, însă, din doi pași, eram lângă ea. Nervos, tremurând, o apucai de braț.

— De ce ai făcut asta? am întrebat-o. Ce s'a întâmplat, în sfârșit?... Ai să-mi explici?...

Atunci ea îmi aruncă o privire îndurerată — și începu să râdă!... Izbucni într'un hohot de râs nebun, deschizându-și larg gura... Ochii îi străfulgerau.

Și atunci, *am văzut!*...

Gura ei nu era decât o rană, o rană monstruoasă, hidoasă, înspăimântătoare. Limba, gingiile, aproape nu existau: erau toate mâncate, roase de îngrozitoarea boală.

Și rămăsei împietrit, simțind un fior înghețat prin tot trupul, fără să pot articula nici o silabă... Și în timp ce Lily se depărta, în urechile mele răsuna încă râsul ei dureros... Și într'o clipă, am *înțeles totul*...

Ei, ce spuneți acum, domnilor psihologi?...

O tăcere adâncă urmă. Nimeni dintre noi nu îndrăznea să rostească un cuvânt...

In clipa aceea trecu pe lângă noi chelnerul.

— Incă o mastică..., comandă cu glas obosit căpitanul.

Trad. de CONST. GALITZA

P. MANTEGAZZA

Despre femei, dragoste și căsătorie

Femei, mai înainte de a primi de soț pe bărbatul pe care-l iubiți, e nevoe să-l vedeți, măcar odată, după masă, și odată, cel puțin, înfuriat.

●

Bărbați, mai înainte de a vă căsători cu aceia pe care o iubiți, e nevoe s'o vedeți măcar odată în cămașă și s'o priviți, măcar odată prin gaura cheii.

●

Femei, dacă vreți să fiți fericite, păriți-vă de bărbații care vorbesc într'una, de cai și de arme: feriți-vă de Don-Juan, dar mai mult de Tartuffe.

●

Bărbați, vreți să fiți fericiți, feriți-vă de femeia guralivă, de femeia bigotă și de femeia care vorbește prea mult de cinstea sau de averea ei.

●

Pentru a trăi fericit, trebuie să accepți minciunile tuturor, să consimți la jocul lor, să râzi de glumele lor învechite, să te încânți de strâmbăturile lor, să te minunezi de descoperirile lor naive. E mult mai frumos, știu, a te împotrivi unei nedreptăți, a denunța un abuz de putere, a te bate pentru un nevinovat, a afirma, împotriva interesului tău chiar, un principiu: acestea îți vor aduce aplauzele vreunui solitar constipat, nemulțumit; dar societatea nu ți-o va ierta niciodată.

●

E mai ușor să găsești un milion de naivi care să-ți dea câte o liră, decât unul singur dispus să-ți dea un milion.

●

In fiecare om e un înger și o bestie; având legături cu el, adresează-te bestiei, dar prefă-te că faci apel la înger.

Lew Gumilevsky

JOCUL DE-A DRAGOSTEA

CAP. IX

Pentru cetitor nu mai există nici un fel de taină, în timp ce pentru eroul povestirii totul rămâne învăluit de mister.

Petr Nilâci n'a mai întreprins cercetări. Cu multă claritate şi-aduce aminte de acea zi posomorîtă de Noembrie, când la aniversarea revoluţiei din Octombrie, direcţiunea T. P. F. S. asista cu tot personalul la solemnitatea deschiderii căminului lucrătorilor T. P. F. S.-ului din Sokolniki.

Atunci întreaga clădire încă umedă şi posomorâtă, dar liberată de schelărie era înghirlandată cu cetină verde, prinsă cu placarde cu urări de bun sosit şi învestmântată cu lungi perdele roşii cu jurămintele sacramentale de a făuri o viaţă nouă. In jurul său stăteau atunci coloanele de lucrători şi grupuri de gură cască, care priveau cum vin automobilele unul după altul, cum coboară din ele reprezentanţii autorităţilor, apoi cum apar ei în balcoane şi încep să plictisească cu discursurile lor lungi pe ascultători, spectatorii paşnici, ca un rău necesar. Pe la ferestrele odăilor ocupate de lucrători se iviră capete de locuitori ai căminului, pe a căror faţă nu găseai nici urmă de sărbătoare. Odăile erau umede, puţeau a var şi a vopsea, caloriferul nu funcţiona încă, robinetele ţârâiau o apă infectă, turbure, murdară, closetele erau astupate, iar canalurile deranjate.

Totuşi au răspuns şi ei în cor cu toată lumea la urările lui Telejnikov, că sunt gata de a făuri o viaţă nouă, un cămin model, o comunitate de lucrători.

Acum, coborând din tramvai şi îndreptându-se spre cunoscuta clădire solitară cu patru etaje, Petr Nilâci gândindu-se la cunoştinţa sa, simţi ca şi atunci aceiaşi emoţie caldă şi plăcută.

Se bucura în taină, că jurămintele lor nu s'au spulberat în vânt, că în această casă a crescut şi s'a desvoltat, aşa cum a cunoscut-o el în casa de odihnă, iubita lui. Se gândea cu bucurie la întâmplarea care-l mâna la căminul căruia îi datora de mult o vizită, dar pe care o amânase din lipsă de timp. Se aştepta să găsească aci, după pragul căminului, cu aceiaşi simplicitate, o viaţă nouă, aşa cum găsise la Jigulev, în lucrătoarea dela depozitul central omul nou. Şi era fericit că păşeşte în această viaţă, unde realitatea ademeneşte cele mai frumoase concepţiuni revoluţionare, ca toată lumea, ca un simplu om, iar nu ca reprezentant al trustului.

Petr Nilâci deschise uşa şi pătrunse în sală. Aci se păstrau intacte, tot aşa cum le văzuse acum doi ani, aceleaşi placarde, aceleaşi pânze roşii sub plafon. In unghere unde nu puteai ajunge decât cu scara, spânzurau aceleaşi ghirlande de cetină despuiate şi uscate. Pretutindeni, pe toţi pereţii atârna un strat gros de praf şi mucegaiu. Toate aceste s'au stricat, au putrezit, s'au diformat, dar nimeni nu se gândea să pună mâna să le scoată.

— Oare ce-or fi vrând să facă aci,— muzeu? — bombăni Petr Nilâci contrariat privind strâmbând din nas sala pustie, apoi se îndreptă spre uşa cea mai apropiată. Aceasta dădea în lungul coridor pe jumătate umbrit de scara ce astupa lumina ferestrei depărtate şi care era baricadat în dreptul fiecărei uşi de rămăşiţe de mobile, de lemne, lăzi şi oale. Se îndreptă spre prima uşă spre a găsi pe cineva care să-l îndrepte spre camera Neniukovei. Uşa cu tăbliţa de tuci cu indicaţia de „Comandant" tocmai se găsea întredeschisă. Petr Nilâci intră, făcu un pas şi se opri, nimerind cu nasul într'un dulap de teiu! Il ocoli, deabia făcu doi paşi şi se poticni de o căldare, gata s'o răstoarne. Lăturile se tulburară, împroşcându-i pantalonii şi umplând casa de un miros greu şi respingător. Petr Nilâci se repezi şi o reţinu cu mâna, murmurând o scuză. Dar deodată o voce piţigăiată de femeie isbucni de după dulap:

— Cine este acolo? Ce vrei?

— Scuzaţi, — începu Petr Nilâci,— am nevoe de comandant...

— Şi ce dai năvală aşa ca porcul în odae? Nu puteai să stai pe coridor să baţi la uşă? Erai cât p'aci să-mi răstorni căldarea, diavole!

In strâmtul sspaţiu al odăii despărţite în două, se urnea ca anevoie o femeie obeză. Ea nu putea distinge în întuneric figura celui intrat. Inchipuindu-şi însă după glas că-i cineva străin, care nu cunoaşte încă casa, îl luă în primire cu ocări:

— Ar trebui să te iau de ceafă şi să te dau pe mâna miliţiei, ticălosule! Ce te vâri aşa chiorăşte în casă, fără să întrebi? Poate că oi fi făcând şi eu ceva aici! Poate că oi fi stând cu cracii în sus... Păcat că nu e dânsul acasă, că ţi-ar fi arătat el ţie... Hai mişcă-te de aici! Ce ai inlemnit acolo? Ce-ţi mai trebue?

Petr Nilâci privea năucit la mutra aceea rubicondă şi roşie ca sfecla a femeii cu poalele sumese în brâu şi cu mânecile suflecate. Scoţându-şi o batistă începu să-şi şteargă tacticos mâna de lături, aşteptând cu multă linişte ca femeia să-şi termine strălucita retorică. El nu-şi da seama că tocmai delicateţa, scuzele şi răbdarea sa tăcută o îndârjesc ca o mărturie a vinei, timidităţii şi laşităţii lui. Şi cum nu orice rus nu e în stare să-şi descarce în capul vinovatului, timidului şi laşului propriile lui obide şi înjosiri milenare, femeia ieşindu-şi cu totul din sărite, se năpusti atunci fără nici o jenă asupra vizitatorului.

— N'oi fi crezând cumva c'o să-mi stric gura aci de pomană pentru tine? — urlă femeia, spumegând de furie— acum mă duc să chem pe comandant.

Petr Nilâci cunoştea destul de bine caracterul poporului rus. Strigă peruncitor: „tăcere" şi ieşi la lumină.

Femeia amuţi numaidecât şi-l privea cu ochi holbaţi.

— Unde-i comandantul? — se răsti el

Femeia se trase îndărăt şi fâstâcindu-se tot mai mult, începu să-i facă temeneli până la pământ.

— Doară v'am mai spus odată că nu-i acasă! ce doriţi dela dânsul?

— Vreau să mă răfuesc cu el, ca să ţină minte altă dată pe cine pune în locul lui.

Femeia îngălbenise.

— Dar ce voiţi să faceţi, cetăţene,— începu să se tânguie femeia cu glas miorlăitor, — dar d-voastră aţi intrat fără să bateţi la uşă şi acum eu n'am dreptul să vă spun nimic, ba mă mai şi ameninţaţi încă..

— Mâne o s'afli totul!

Petr Nilâci se răsuci brusc şi ieşi cu un sgomot exagerat, pe care nu se putea stăpâni să nu-l manifeste. Toate acestea făcură un efect neaşteptat asupra femeii. Zăpăcindu-se de tot, femeia se luă după misteriosul personaj şi nu-l mai slăbea:

— Cetăţene, cetăţene! — scânci femeia, — ce puteţi pretinde dela o muere proastă ca mine. Mai aşteptaţi puţin, comandantul se va înapoia numai decât... Sau, dacă vreţi, mă reped eu să-l caut... cetăţene. Intraţi în cameră şi aşteptaţi puţin, cetăţene!..

Petr Nilâci se opri. Femeia îl privi cu atenţie: dacă va întâlni o cât de uşoară urmă de slăbiciune pe chipu-i, se va năpusti din nou asupra lui, ca să-şi repete trista ocară îndurată... Dar Telejnikov cunoştea destul de bine poporul rus. Şi mai autoritar, ca de comandant, întrebă de Neniukova.

— La capătul coridorului, ultima uşă la dreapta! — răspunse femeia,

Petr Nilâci porni înainte în lumina şovăitoare a zilei, pe poteca îngustă, printre grămezile de scânduri, mormanele de sdrenţe putuoase şi de paturi schiloade, pe lângă lungile băltoace de lături. Femeia se ţinea după el. Petr Nilâci îi spuse să plece şi să-şi cate de treabă. Ea se opri.

Dar sgomotul de paşi, glasurile de pe coridor nu puteau să treacă neobservate. Tichiuţe de moşnegi şi basmale femeieşti începură să se arate, una câte una, de după fiecare uşe. Locatarii casei urmăreau cu priviri mute pe necunoscut şi după ce trecea, îndată începeau să şuşotească, să iscodească, interesându-se la cine oare s'o fi ducând oaspetele?

Toate acestea îi făceau rău lui Petr Nilâci şi nici nu băgă de seamă cum şi când a putut să ia locul plăcutei emoţii ce-l cuprinsese în faţa porţii casei, tristeţea de moarte şi mila nesfârşită pentru fata ce era silită să locuiască aici.

Incepu să zâmbească doar atunci când ridică mâna pentru a ciocăni la uşa cea din urmă. S'aştepta s'audă vocea cunoscută, singura care ar fi putut să-i redeştepte într'o clipă tot farmecul şi duioşia de mai înainte.

Dar vocea care l-a invitat, îi era străină. Petr Nilâci deschise uşa fără grabă. Când intră, întâlni o pereche de ochi care-l priveau stăruitor din patul din apropiere. Nu putea să nu răspundă la întrebarea, care ardea în ei:

— Aş vrea s'o văd pe Neniukova, — zise el, cu glasul moale.

Ochii se stinseră subit. Fata care-l privise din patu-i, se întoarse, strigând:

— Ketty, ia-ţi în primire musafirul.

Ridicându-şi ochii să vadă pe cea care o strigase fata care sta culcată, Telejnikov abia atunci văzu în întregime camera aceea pustie, albă şi mohorâtă cu încă trei paturi aranjate simetric pela colţuri. Fiecare pat reprezenta graniţa ce o stăpânea, — cercul limitat al grijilor casnice şi însuşirilor gospodăreşti, — una din prietene.

Ketty privi câteva secunde musafirul cu tot atâta uimire şi curiozitate, ca şi pe dânsa. Petr Nilâci după ce privi împrejur din nou spuse că vrea să vadă pe Neniukova. Ketty îşi aminti deodată de recomandaţia lui Harry. Cu o vioiciune neaşteptată, se adresă după prima-i tulburare, musafirului:

— Ah, d-voastră eraţi.. Mi s'a spus s'o să veniţi, dar n'am dat crezare...

— Cine v'a spus, ce v'a spus? — întrebă el, posomorându-se. Se obişnuise ca vizitele lui să nu mai pară o surpriză, şi ura chiar obiceiul acesta. — Cine v'ar fi putut spune, Katea?

— Cine să-mi fi putut spune în afară de Katea? — se grăbi ea să-i explice, — ea v'aştepta, ştia c'o să veniţi şi mi-a spus că dacă se va întâmpla să vină în lipsa mea de acasă, un cetăţean înalt şi impunător, şi va întreba de mine, să ieşi tu să-l întâmpini, să-i spui că eu sunt plecată, să să-ţi transmită ţie totul... Eu îi sunt cea mai bună prietenă, — închee ea, — aşezaţi-vă vă rog pe pat, fiindcă nu mai am alt loc unde să v'aşez...

— Mulţumesc, — răspunse galant Petr Nilâci şi s'aşeză foarte timid pe marginea patului, — ce păcat. Doream foarte mult s'o văd, când o pot găsi acasă?

— Când o găsiţi? Când o puteţi găsi, — murmură ea, încruntând din sprâncene, căutând răspunsul cuvenit, — nu, n'o puteţi găsi pe dânsa niciodată acasă. Mai bine ar fi să-i lăsaţi un bilet, iar eu o să i-l transmit...

Sculată în capul oaselor, cu intenţia de a părăsi camera, spre a respecta convenţia avută, Nelly asculta convorbirea şi privea printre gratiile patului de fier.

— Ketty, să plec? — se interesă ea.

— Aş, nu, de ce, de ce? Asta-i cu totul altceva. Tu să n'asculţi; vârâ-te sub pernă! — răspunse ea, spre marea uimire a lui Petr Nilâci şi ajută ea însăşi prietenei să se acopere cu perna.

— Uite aşa, — spuse ea încântată, părăsind-o pe Nelly şi oprindu-se în faţa lui Telejnikov. — Ei, cum v'aţi hotărît? Ii lăsaţi un bilet? da?

— Da, dar aş fi preferat să mă întâlnesc cu dânsa!

— Ah, o să vină ea personal [illegible] vadă. Nu-i acelaş lucru? Ar fi n[illegible]ne să-i scriţi. Ea n'o să poată veni aşa curând...

Petr Nilâci zâmbi:

— Da, aveţi dreptate. Dânsa e ocupată probabil, cu şedinţele, rapoartele, cercul, biblioteca? Nu-i uşor lucru să fii intelectual... Unde-i colţişorul ei?— întrebă el desmierdător.

Ketty îşi desfăcu mânile cu nelinişte.

— Colţişorul ei? Uite aci e colţişorul ei, şedem chiar în el. Acesta îi e patul şi întreaga ei avere, şi eu am stat mereu aici... Doară îi sunt foarte bună prietenă.

Petr Nilâci aruncă o privire intrigată în jur. Nici o urmă de cărţi, caete sau cerneală nu se zărea. Patul de fier cu aşternut curat, măsuţa de lângă fereastră curat spălată, hainele atârnate deasupra patului acoperite cu un cearceaf curat, dar cu toată curăţenia, o cumplită lipsă de gândire şi sărăcie sufletească se vădea aci. Două ilustrate şi un tablou mărit din film cu portretul lui Harry Piel nu-i desminţeau deloc repezile lui presupuneri. Petr Nilâci îşi strânse dureros ochii apoi îi redeschise în grabă, — avea impresia că în felul acesta ar putea cu încetul să îşi revină în fire şi să-şi pună în ordine gândirea. Nu pentrucă acest mijloc i s'ar fi părut mai sigur, dar pentrucă tot ce vedea aci, i se părea, fireşte, straniu şi neînţeles. Şi în felul acesta îşi reveni, în adevăr, în fire.

Zâmbi şi spuse:

— Da, bine. E drept, ar fi mai bine să-i scriu.

Ketty scotoci cu privirea măsuţele şi paturile, şi strângând din umeri, începu să se apere:

— Numai că nu veţi găsi nimic pe la noi, — nici toc, nici hârtie, nici cerneală, absolut nimic. Ştiţi că lucrătorului nu-i arde de astea. Scapă de la lucru — şi drept în pat, şi dormi ca un buştean. Numai cu cinematograful sau grădina ce ne mai distrăm. Incolo, zău...

— Nu-i nimic, nu vă mai deranjaţi, am eu de toate la mine, — întrerupse Petr Nilâci.

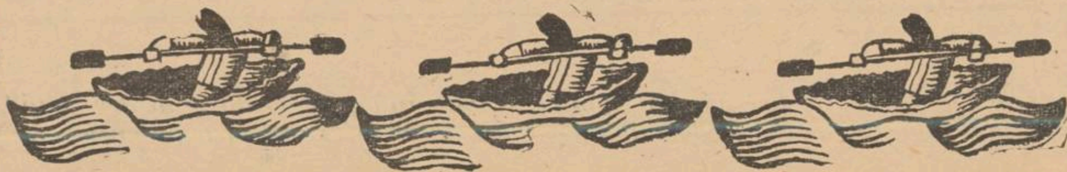
— Ei, bravo, altminteri, nu ştiu ce am fi făcut...

Petr Nilâci se uită nedumerit la lucrătoare, — la copila aceasta neputincioasă, — care aproape nici nu mai semăna cu aceea căreia îi era cea mai bună prietenă, îşi scoase bloc-notesul, stiloul şi începu să scrie.

Ketty stătea alături în picioare, cu mânile proptite de spatele patului şi-şi urma jelaniile.

— Toată ziulica munceşte, şi ce mai muncă, — ca de rob, după cum o ştiţi şi d-voastră. Poate n'o să mă credeţi, la început aveam norma obişnuită, să zicem — de cinci cutii pe zi. Eu lucrez la împachetat...

Am fost trecute apoi la altă secţie şi ni s'a trimes în vederea nu ştiu cărei naţionalizări, un controlor. Deci, dacă noi lucram cu bucata, ce rost mai avea pentru noi norma? Lucram câte şapte cutii... Şi iată, ne vine un controlor din ăştia, şi iarăşi un ordin: norma — de şapte cutii. De, ce să-i faci? Dacă-i aşa, şi ne-am pus pe lucru.. Am întrerupt orice vorbă, ne-am despărţit perechi-perechi, pentru ca să putem lucra mai cu spor şi am în-

(Continuare în pag. 12-a)

ceput să facem peste norma încă ... cutii... Şi iar ne pomenim cu un controlor...

Petr Nilâci îşi întrerupse scrisul şi asculta cu interes flecăreala fetii. Ajungând la tema care-i stătea ca un şarpe veninos pe inimă, Ketty urmă cu mânie:

— Şi ce a urmat? Ne inspectează controlorul şi ne pomenim deodată iarăşi cu un ordin — ne-au urcat norma la zece cutii! Ce-or mai fi vrând să facă cu noi? Am început să lucrăm pe brânci şi am ajuns la douăsprezece cutii, da... Şi care-i încheerea?.. Vii dela lucru şi înainte de a te apuca de ceva, începi să baţi cu pumnii în pereţi — pentru a-ţi mai desmorţi puţin mânile... Altminteri, nu e chip să iei o bucată de pâne în mâni, par-c'ar fi de lemn... Şi toate tot aşa. Deci ce-ar putea să-ţi mai intre în cap după acestea? Nimic.

Petr Nilâci se încruntă. Terminând biletul, îl îndoi şi o privi pe fată cu severitate.

— Mi se pare că lucraţi împreună cu Neniukova? Cum poate să găsească ea timpul şi pentru cărţi, şi pentru gazete şi pentru cercul artistic? N'aveţi dragoste de muncă, tovarăşă, n'aţi alungat încă din voi spiritul cel vechi, când fabrica era un obiect de exploatare în mânile capitalismului. Trebue să înţelegi că voi sunteţi acum stăpâni în fabrică. Atunci o să vedeţi că atitudinea voastră faţă de muncă se va schimba...

Ketty se îndârji.

— Şi n'o să ni se mai umfle nici mânile, da? Ia poftim de staţi în locul nostru...

— Am stat doisprezece ani...

— Când a fost asta? Acum doisprezece ani, da?

— Da, şi ce-i cu asta?

— Ei, să staţi şi acum mă rog!

Petr Nilâci se desmetici şi începu să râdă, dându-şi seama imediat cât e de zadarnică şi lipsită de rost iritarea lor. Ii întinse, zâmbind, biletul şi-i spuse împăciuitor:

— Hai, fie, voi mai sta şi acum. Luaţi biletul acesta, căpşor exaltat. Daţi-i-l Katiuşei, vă rog.

Fata se roşi şi luă biletul. Biletul cuprindea rugămintea de a mijloci o întâlnire cu Harry. Ketty uită de cruzimea acestui om puternic.

— I-l voiu da, — spuse ea, — i-l voiu da chiar azi.

— Mulţumesc! — răspunse Petr Nilâci sculându-se să plece, — spuneţi-i c'o aştept.

— Bine îi voi spune.

Ketty îl conduse până la uşă şi reveni sglobie şi surâzătoare. Nelly scoţându-şi capul de sub pernă, o întrebă:

— Ce te-ai apucat să faci pe prostul?

— Dar pe tine ce te priveşte? — răspunse ea înţepată, — ai tras cu urechea, — hai?

— Nicidecum. Tare aveam nevoe...

Nelly tăcu, îşi scoase de sub bluză punguliţa ce veşnic îi spânzura la gât, o privi cu atenţie, pipăindu-i conţinutul, apoi se vârî din nou sub pernă, fără să mai sufle un cuvânt.

O JUMĂTATE DE OM

MARELE ROMAN AL SCRIITORULUI

LUDOVIC DAUŞ

a fost distins cu premiul

REGELE CAROL al II-lea

oferit de Ministerul Artelor prin S. S. R.

EDITURA „ADEVERUL" S. A.

LEI 80

ARCADIE AVERCENCO

Prestidigitatorul

— Scamatorii! Magie! — auzii eu o frază la masa dealături.

O pronunţa un om mahmur cu mustăţi negre umede şi cu privirea fixă şi nedumerită.

Mustăţile negre umede, părul lăsat pe sprâncene şi privirea fixă erau un semn indiscutabil că posesorul comorilor enumerate e un prost.

Prost în sensul direct şi clar al cuvântului.

Unul din comesenii săi îşi mai turnă bere, îşi frecă mânile şi zise:

— Nici mai mult, nici mai puţin ca îndemânare şi pricepere.

— Magie! — îşi menţinu părerea negriciosul, sugându-şi mustaţa.

Omul care era pentru îndemânare, privi satiric pe cel de-al treilea dela masă şi exclamă:

— Bine! Vreţi să vă dovedesc că aici nu e nici o magie?

Negriciosul zâmbi sarcastic.

— Dar ce, dumneata eşti... pre-sti-di-gi-tator?

— Probabil, dacă o spun! Ei, vreţi, vă propun un pariu pe o sută de ruble, că în cinci minute vă tai toţi nasturii şi vi-i cos la loc?

Negriciosul trase nu se ştie pentruce de un nasture dela vestă şi zise:

— In cinci minute? Să-i tai şi să-i coşi la loc? Asta-i cu neputinţă!

— Ba foarte cu putinţă! Ei merge— pe o sută de ruble?

— Nu, asta-i mult! Eu n'am decât cinci.

— Mie mi-i indiferent... Putem şi pe mai puţin — vrei pe trei sticle de bere?

Negriciosul făcu răutăcios cu ochiul.

— Păi o să le pierzi!

— Cine, eu? Să vedem!...

El întinse mâna, strânse degetele omului negricios, iar al treilea din companie le desfăcu mânile.

— Ei, uitaţi-vă la ceas şi băgaţi de seamă să nu treacă mai mult de cinci minute!

Toţi erau intrigaţi şi chiar chelnerul somnoros, care a fost trimis să aducă o farfurie şi un cuţit ascuţit, îşi părăsi expresia sa împietrită.

— Unu, doi, trei! Incep!

Omul, care se declarase scamator, luă cuţitul, puse farfuria şi tăie în ea toţi nasturii dela vestă.

— Pe haină ai?

— Sigur!... Dinapoi, pe mâneci, la buzunare.

Nasturii cădeau cu sgomot în farfurie.

— Mai am şi la pantaloni! — strâmbându-se de râs, spunea negriciosul. Şi la ghete!

— Bine, bine! Ce crezi, că vreau să te păcălesc cu vreun nasture?... N'avea nici o grijă, o să fie tăiaţi toţi!

Când haina fu liberată de elementele sale de susţinere, se ivi putinţa de a trece mai jos. Negriciosul puse cu o bucurie răutăcioasă ultimii nasturi dela pantaloni în farfurie.

— Ghetele au câte opt nasturi. Să vedem, cum o să-i coşi înapoi?

Scamatorul lucra febril mai departe, fără a răspunde.

In curând îşi şterse fruntea asudată şi punând farfuria în care asemeni unor fructe necunoscute zăceau nasturii coloraţi şi butonii, mormăi:

— Gata, tot!

Chelnerul exclamă încântat:

— Optzeci şi două de bucăţi. Bravo!

— Acuma du-te de-mi adă ac şi aţă! comandă scamatorul. — Haide, iute!

Prietenul lor se uită la ceas şi pe neaşteptate închise capacul.

— Târziu! Gata! Au trecut cinci minute. Dumneata ai pierdut!

Acela, căruia îi erau adresate aceste vorbe, aruncă cu ciudă cuţitul.

— Dracul să mă ia! Am pierdut!... Ei, n'am ce face! Chelner! Adu în contul meu acestor domni trei sticle de bere şi spune-mi şi cât am de plată.

Omul negricios păli.

— Dar u-unde pleci?...

„Scamatorul" căscă.

— La culcare... Sunt obosit, ca un câne. Ziua-i mare...

— Dar... nasturii.. cine mi-i coase?

— Ce? Doar n'o să-i cos eu, dacă am pierdut... N'am dovedit, vina mea. Pariul e pe masă. La revedere, domnilor!

Omul negricios întinse rugător mânile în urma omului ce pleca şi la această mişcare toate hainele sale căzură depe el, ca o coajă depe puiul ieşit din ou. El trase ruşinat pantalonii pe el şi clipi îngrozit din ochi:

— Do-amne! Ce-o să mă fac acuma?

Ce s'a făcut cu el, nu ştiu.

Am ieşit împreună cu cel de-al treilea din companie, care, probabil, că l-a părăsit pe omul fără nasturi.

Fără să fim cunoscuţi, ne-am oprit la colţul străzii unul în faţa altuia şi am început să râdem fără cuvinte.

Din l. rusă de M.-SKI

IVAN BUNIN

Sudra

Sunt tânăr. Bătrâneţea mi-e departe;
Dar iată-mă gândindu-mă la ea...
O, cât de trişti pe lume ne-om vedea
Pe trista cale către moarte!

Cei morţi îşi leapădă îmbrăcămintea—
O poartă bietul Sudra. Eu la fel,
Să las viaţa, nu îmi bucur mintea...
Imi vine un fior rebel.

Nu vom trăi noi poate în zădar!
Cu-atât mai dureros va fi să port,
Cu un surâs prea trist şi prea amar,
Imbrăcămintea unui mort...

Trad. de VICTOR SPANU

Mary Webb

AFORISME

Nu e greu să pui o femee cu botul pe labe: n'ai altceva de făcut decât să-i arăţi care din doi e stăpânul şi totul merge de minune.

•

Viaţa e o mamă tăcută care te învaţă, mai cu seamă graţie loviturilor pe care ţi le dă.

•

Ca o femee să înceteze de a mai fi fecioară şi să devină mamă, este un fenomen atât de firesc că trece aproape neobservat. Dar ca o femee să fie despuiată de spiritualitatea care-i este proprie şi de personalitatea ei esenţială, într'o lume în care personalitatea, este singurul lucru preţios şi rar, iată o crimă de neispăşit.

•

Naştere, căsătorie, moarte, sunt roţi mereu în mişcare ce reţin atenţia exclusivă a majorităţii femeilor.

•

Dacă există un foc răsbunător care să pedepsească firile rele şi egoiste, care prigonesc iubirea, apoi desigur că el arde în altă lume, căci flăcările lui nu ating pe vinovaţi în viaţa de aici.

•

Lumea posedă într'adevăr o sabie bine ascuţită, împotriva firilor vulnerabile şi eşti cu atât mai uşor bun de rănit cu cât iubeşti mai mult.

•

S'ar spune că lumea este o mare capcană cu resort şi noi toţi înăuntru.

•

Sunt destui vii, cari nu-s pentru oameni decât nişte morţi.

•

Nu întotdeauna cele mai frumoase femei au iubiţi.

•

Lumea. O groapă plină de noroi negru mişunând de viermi... Nimic decât gânduri întunecate, necuraţie şi respiraţie otrăvită.

•

Viaţa este un lemn tare, căruia trebuie să-i dai forma dorită prin puternice lovituri de secure, până ce îl faci să sboare ţăndări.

•

Brutalitate, murdărie, cruzime: aceste trei cuvinte rezumă lumea bunilor şi a răilor.

•

Civilizaţia prezentului nu are altă bază decât suferinţa prin procură.

FOTOGRAFIILE

TUTUROR VEDETELOR DE CINEMA APAR MINUNAT REPRODUSE IN EXCELENTA REVISTĂ

Cinema

24 pagini tipărite la heliogravură 5 LEI

Seară de toamnă

Frumosul curcubeu din cer pe unde-i oare?...
Pe unde este-acum a câmpurilor floare?...
Pârâu murmurător, și păsări 'ncântătoare,
Și tu, eternă primăvară 'ncânătoare,
V'ați dus!... Doar amintirea vagă cât mai poate
Din voi reda o umbră scoasă din mormânt.
Sub zări cad norii și zăpezile 'nghețate.
Prădat de ger, un cerșetor e-acest pământ!

Un cerșetor!... O cârpă are pe spinare,
O mantie cu mii de petece murdare
Ce încă 'n mii de locuri este deșirată, —
Pe unde carnea lui cea neagră 'n zări s'arată.
Ce clar, pe el și-a pus pecetea nenorocul,
Și cum tăcut-vorbește despre-un groaznic chin!
Picior de om sub zări! Pe vatră arde focul,
Și-așa de dulce-ți pare viața în cămin...

Pe Dumnezeu din cer sfințească-l ori și cine
Sub coperișul casei lui se simte bine.
Fermecător să ai o cameră 'ncălzită,
Să simți că ai în ea o mamă fericită.
Coliba este'n iarnă o măreață casă,
Palat magnific încălzit cu dulce foc.
Cuvântul bun se pierde-afară 'n deasa ceață,
Dar în cămin aduce inimei noroc.

Frumos ce se petrece'n casă pe'nserate...
Iți vine-a crede c'ar fi basme inventate!
La masă, tata stă de vorbă cu vecinul.
Au pipele în mâni, și'n fața lor stă vinul,
Ulciorul plin cu vin din poamă parfumată.
Vorbind aprins, ei fac sforțări să-l dea băut,
Dar e'n zădar silința lor înflăcărată:
Ulciorul nu e gol, când e din nou umplut!

Pe lângă ei rotește- atenta gospodină;
E veșnic trează ne'ntrerupta-i grijă fină.
La fiecare'n parte știe tot ce-i place,
Iar datoria'n plină dragoste și-o face.
Ea nu e leneșă, și nu e nici zgârcită,
Și pe-oaspeți știe să-i îndemne necurmat:
— „Mâncarea ta, vecine, pare că-i răcită!
Nici tu, cumnate dragă, încă n'ai gustat?"

Cu mulțumire oamenii înghit de toate.
Când pipele se sting, sunt iarăși îndopate.
Cum fumul de tutun mai larg se desfășoară,
Și gândul omului cu mult mai iute zboară.
Își spun cu foc ce-au pătimit în astă viață,
Dar simt plăcere numai pentru ce-a trecut.
Un om bătrân nu va privi vr'odată'n față,
Ci cu plăcere s'adâncește în trecut.

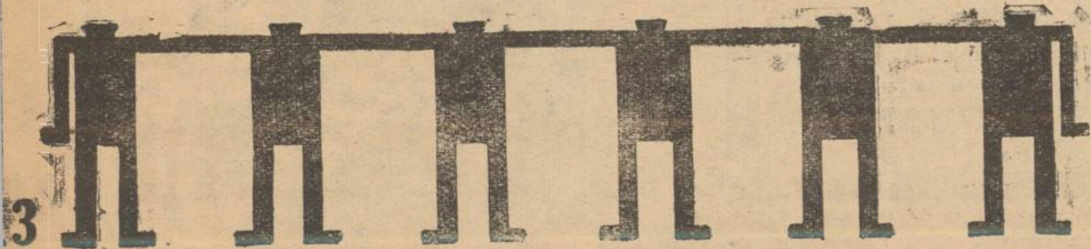
O fată și-un flăcău stau la o mică masă.
Ce tineri sunt!... O noapte-adânc de'ntunecoasă,
E pentru ei trecutul, fără de'ncântare!
Dar ce trecut?... De-abea'ncepu a lor cărare.
Spre viitor sunt inimile lor pornite,
Un viitor cu nori frumoși pe-un roz eter.
Își râd furiș și vorbe-și spun pe șopotite,
Și dacă se'nțeleg, o știe Cel din cer!...

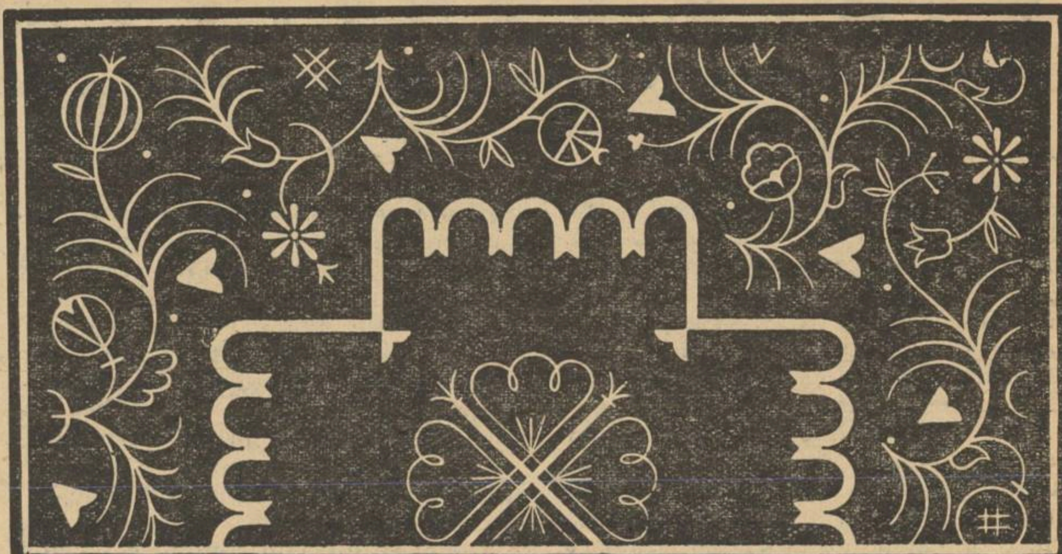
Pe lângă sobă se îndeas'o mică ceată,
Popor de inși ce râd și stau ca să se bată;
Copii vioi de vârste diferite,
Din cărți de joc durează case strălucite.
Trăiește în prezent naiva lor candoare:
Pe ieri l-au și uitat, iar pentru mâni n'au zo.
Și parcă nici n'ai crede că'n așa strâmtoare
Pot sta la cot: trecut, prezent și viitor.

Mâni, zi de copt; o fată'n aluat frământă;
Din depărtări s'aude vocea ei cum cântă.
Cu scârțâire lungă, crâncen de păgână,
Argatul își adapă caii la fântână.
Taraful cântă la vr'o nuntă mai aleasă;
De-aici, s'aude doar un singur bas cântând;
Vioara se topește'n zgomotul din casă,
Ceresc de-armonios acord, cu el făcând.

Cad fulgi păgâni, dar drumu-i prins de'ntunecare.
O ceață neagr'a scoborit sub vasta zare.
Puțini mai îndrăznesc să'nfrunte noaptea deasă;
O vizită rapidă, și-apoi iar acasă!...
Un felinar arată drumuri ce'nfioară.
Lumina ce s'a dus, se șterge ca un fum.
Acei din casă, dacă văd, se și'nfioară:
— „Dar cine dracu poate rătăci pe drum?..."

trad. MIHAIL I. PRICOPIE

ADA NEGRI

Câinele fără stăpân

Pe drumul acesta din marginea lacului, umbrit de platani, și care de-o parte e scăldat de răcoarea apei și de cealaltă apărat de umbrele colinelor, întâlnesc în fiecare zi, un câne.

E negru tot, cu păr scurt, slab, răpănos, corcitură, dar n'aș putea ști din ce fel de împerecheri; aproape fără coadă, urechi mici și blegi, bot ascuțit.

E singur și fără rost.

Dacă-l chem, vine numaidecât lângă mine, dând din sărmana-i coadă ciuntă. Se uită la mine cu ochii-i bulbucați, negri, blânzi, dar cu privirea goală. Inghite lacom pesmeții care-i dau (geanta mea, aici, e întotdeauna plină — pentru copii — și, da, și pentru câini, și mă întovărășește o bucată bună de drum. Cu muta lui gudurare, cu botu-i care mă miroase, cu privirea-i rătăcită, răspunde la toate numele pe care capriciul meu i-le dă: Ras, Fox, Bell, Brill, Azor, Fidel — nu — nu am curajul să-l chem Fidel.

După ce s'a ținut după mine o bucată de timp, mirosindu-mi urma, oprindu-se dacă mă opresc și eu, întocmai ca și cum ar fi fost al meu, deodată o apucă într'o parte, și dispare.

Tot așa face cu țăranii și cu căruțașii care-l cunosc toți; dar îl tratează de obiceiu cu huiduieli și cu câte-un șfichiu de biciu. Tot așa cu englezoaicele și nemțoaicele acestea de etate nehotărîtă, dar de-o sigură, perfectă urâțenie, care coboară aici în stoluri, rândunele dela nord fără grații, fără luciri de aripi, la venirea primăverii.

Se ține după ele până 'n marginea teraselor de hotel, unde sunt aranjate mesuțele de ceai, se aciuiază pe lângă una sau alta pentru a căpăta un cornuleț sau o bucățică de plum-cake.

Chelnerii îl iau la goană cu amenințări mormăite sau lovituri de picior date pe furiș. Nimerește câteodată pe la bucătăriile de din dos, unde-i batjocura bucătarilor și-a argaților care-i asvârlă oase, rămășițe de carne, huidueli și înjurături; apoi îl iau la goană. Trebuie să fie de-o șiretenie fără margini, reușind să scape până acum de lațul hingherului — dar poate e un câne vrăjit și are puterea să se facă nevăzut în fața primejdiei.

Pe unde doarme nimeni nu știe. Nimeni aici, n'a știut să-mi spuie dacă cândva a avut un stăpân. Mi se povestește de câte una din acele englezoaice vântură-lume, probabil făcând parte din vreo societate pentru protecția animalelor, că ar fi încercat să-l adune după drumuri, să-i puie botniță și lesă, să-l facă câne credincios.

Nici uneia nu i-a fost posibil așa ceva.

De după zăbrelele parcurilor, câinii de pază îl latră, furioși, când trece. Nu răspunde — nici nu se sinchisește. Se duce și vine, fără să-i pese de nimeni, pe drumul lui fără piedici, liberă haimana fără lege.

Plecând de-acasă să-mi fac plimbarea mea zilnică, sunt sigură c'am să-l întâlnesc. Iată-l într'adevăr, apărând la câte o cotitură, sau de după o movilă de pietriș, sau foarte simplu, din aer. Vine lângă mine, acum fără să-l chem, îmi miroase geanta, își freacă botul de mânile mele, mă face să-i simt răsuflarea-i scurtă, tăiată de bucurie. Dacă mă așez obosită pe o bancă, se culcă la picioarele mele și-și înalță botu-i ascuțit spre mine, cu privirea-i copilăroasă nesigură, ca aceia a nebunilor liniștiți.

Ii spun:

Cum poți trăi fără nume, fără stăpân... Nimeni din noi, înțelegi, cățelule, nimeni nu poate trăi fără un stăpân care, poate ne ține legați, ne chinuește, ne ciomăgește, e foarte adevărat dar într'un fel sau altul ne iubește; și noi câteodată putem crede că-l urâm, dar totuși il iubim. Pricepi tu, cățelule, e iubire... Un stăpân ne trebuiește ca să putem trăi... Cine ești tu, cățelule, care nu ai, care nu vrei un stăpân?

Cine știe dacă mă înțelege!... Tace. Nici să latre, nici să schiaune, nu l-am auzit niciodată. In ochii lui negri joacă unduierile lacului. Peste un sfert de oră va pleca. Nu mi-e dat să-i fac bine decât cu o bucată de pâne și o mângâiere trecătoare. Așa negru, slab, deșelat, nenorocit, și cu acea putere în el care-l apără de orice sclavie.

O putere sau o vrajă?

Sunt unii bărbați așa.

Sunt unele femei așa.

Fără stăpân.

Din italienește
de MARCELA KOSTACHI

Notele unui umil medic de provincie

Ca să pot fi mai bine edificat asupra căsătoriei, oridecâteori am ocazia să mă întâlnesc cu o persoană cunoscută că-i căsătorită, o iau scurt ca să nu aibă timp să reflecteze și îi pun iute întrebarea următoare:

— Spune-mi repede. E bine să fii însurat? Cel nenorocit și păcălit, răspunde mințind:

— Dacă aș fi știut cât de fericit voiu fi, de mult mă însuram.

Altul mi-a dat un răspuns așa de prompt că m'a edificat imediat

— Hm!

Cel sincer mi-a răspuns astfel:

— Dacă vrei să te însori, să mai aștepți.

Dar răspunsul cel mai categoric mi l-a dat acel om măsurat prin gestul vulgar al desgustului.

●

Majoritatea poeților și romancierilor au glorificat femeile, însă pe ale altora, nu pe ale lor. Ca dovadă, e suficient să citești viețile acestor genii (Victor Hugo, Baudelaire, Henri Heine, Goethe, Balzac, etc.).

DR. J. K.

Viaţa teatrală

„Barza" de Andre Birabeau la Teatrul Comoedia

Iată fără îndoială unul din cele mai bune spectacole ale anului teatral. A trebuit să aşteptăm o stagiune întreagă, pentru ca acum, în pragul verii, după multe ezitări, după multe speranţe, dar după mai multe dezamăgiri, să ne găsim în faţa unei adevărate realizări de teatru, şi să gustăm din plin bucuria creaţiunii dramatice.

Rolul criticului este ingrat uneori. Câte piese mediocre, câte spectacole ratate suntem obligaţi să vedem, până ce, în sfârşit, ni se dă putinţa de a admira un lucru bun. De data aceasta însă, „Barza", a reuşit să şteargă o serie întreagă de amintiri supărătoare, făcându-ne să dăm uitării un an întreg de chinuri, de sforţări pierdute, de muncă improductivă. De multe ori am avut impresia în stagiunea de faţă, că adevărata dramă nu se petrecea pe scenă, ci în sufletele directorilor, care păreau neputincioşi în domeniul creaţiunii dramatice.

„Barza" (în franţuzeşte „Dame nature"), aduce pe scena Teatrului Comoedia, atâta vioiciune, atâtea forţe noi, atâta regenerare, încât, am avut deodată impresia că s'a schimbat ceva în viaţa noastră teatrală, că s'au deschis porţile către un drum nou, că am scăpat înfârşit din mocirla în care ne sbăteam cu toţii fără să vedem.

André Birabeau este un autor francez de mâna doua. Un bun technician, un excelent făuritor de piese, într'un cuvânt un om care-şi cunoaşte meseria, dar atâta tot. Publicul românesc a avut ocazia de multe ori să-l aprecieze („Floarea de lămâiţă", Desmierdări pierdute", „Coloniale") şi a putut să se convingă că André Birabeau este un autor, care fără să aibă sclipiri de geniu, a ştiut să-şi păstreze o ţinută unitară, un ton egal, în toate producţiunile sale.

De data aceasta însă, André Birabeau a eşit din sfera sa obişnuită de activitate, ridicându-se cu mult mai sus. „Barza" este o lucrare ce atacă probleme destul de grave şi în orice caz inedite. Ea are în acelaş timp meritul de a se valorifica scenic cu o bogăţie de amănunte, rareori întâlnită până acum. Un text într'adevăr conceput şi creat pentru a se realiza cu ajutorul tuturor elementelor dramatice.

Pentru montarea acestei comedii, d. Sică Alexandrescu a făcut apel la iscusitul nostru regisor, d. Ion Sahighian. Il felicităm pentru aceasta tot atât de mult, ca pentru alegerea textului.

D. Ion Sahighian a ştiut să dea coloritul necesar unei piese atât de gingaşe, reuşind să imprime ansamblului, compus numai din elemente tinere, un ritm neobişnuit de viu şi de egal. D-sa a stăpânit cu multă autoritate pe principalii interpreţi, îndrumându-i cu o măestrie rară, realizând astfel un spectacol închegat, omogen, fără nici o scădere.

André Birabeau pune în „Barza" o problemă nouă, care dă foarte mult de gândit şi anume, situaţiunea bizară, dar perfect plauzibilă, a unui tânăr tată... de patrusprezece ani. Dintr'o prietenie copilărească, din desmierdări inocente, s'a născut la un moment dat un copil. Natura şi-a spus cuvântul, cu simplicitate, într'o atmosferă pură, lipsită de orice tendinţă vicioasă. Şi aci stă marele merit al autorului. Imaginând o situaţiune atât de îndrăzneaţă, André Birabeau a ştiut să creeze în juru-i o ambianţă de perfectă puritate sufletească, fără a se deda la nici o aluzie obscenă, fără a ataca la niciun moment problema simţurilor, problema pubertăţii. Realmente spectatorul are impresia că barza a adus copilul, acolo, în mijlocul unei mici librării şcolare, dăruindu-l ca o păpuşe unor elevi care au fost cuminţi şi care au învăţat bine.

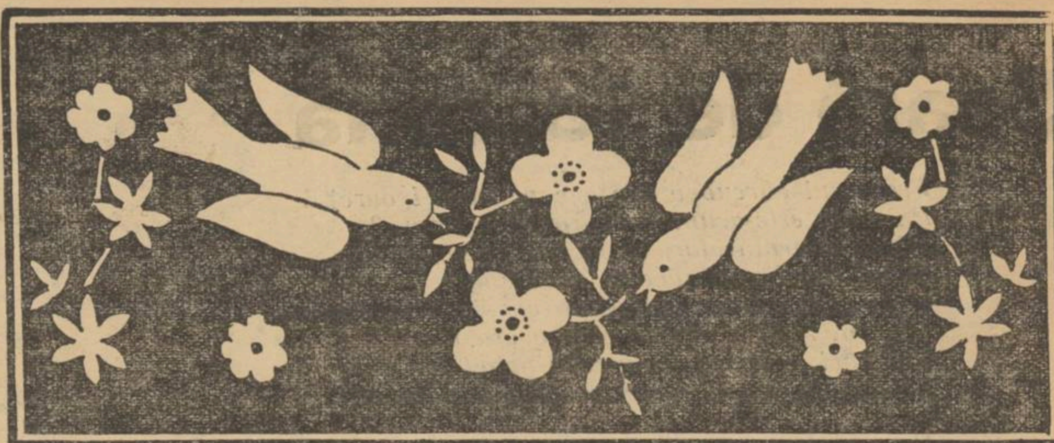
Vă daţi uşor seama, cât material dramatic se poate utiliza dintr'o situaţiune atât de neîntâlnită. Acţiunea se desfăşoară pe două planuri, care se despart printr'un contrast isbitor (contrastul a fost întotdeauna de cea mai perfectă esenţă dramatică): părinţii tânărului tată, care-şi consideră copilul aceea ce este în realitate, adică un copil, şi de cealaltă parte, tânărul tată, în faţa căruia se deschide o serie de probleme noi, de orizonturi inedite, de situaţiuni neaşteptate, de teamă în faţa adevărului. Din contopirea celor două planuri, care merg paralel timp de două acte, isbucneşte în cel de al treilea un conflict puternic, uneori comic, dar perfect adevărat, perfect uman. Acest conflict alimentează în permanenţă interesul spectatorului. El nu constitue însă decât un accesoriu, de pur ordin dramatic, în evoluţia unei piese care dă la iveală lucruri noi, stări sufleteşti nebănuite.

Dialogul generos, plin de vervă, extrem de nuanţat, contribue la desăvârşirea acestei piese neobişnuit de bună, de serioasă, de plăcută. Intreg spectacolul a fost susţinut de d-nii M. Axente, N. Anghelescu şi d-ra Fifi Harand. Primii doi, elemente tinere de tot, au jucat cu o însufleţire şi cu un talent, care-i consacră pentru viitor. Cred că autorul nu ar fi închipuit o interpretare mai bună pentru cele două roluri principale masculine — tânărul tată şi prietenul lui. — Cât despre d-ra Fifi Harand, iată înfârşit una din singurele piese, unde s'a simţit la largul ei, jucând cu o naturaleţă şi o simplicitate pe care nu i le bănuiam. Acest tânăr trio, pe umerii căruia s'a bazat întreaga piesă, a isbutit să se impună din primele replici, realizând o nesperat de frumoasă creaţiune.

„Bătrânii" erau mai mult auxiliari în desfăşurarea conflictului. Deaceea, am remarcat discreţiunea cu care au jucat d-nii Bulfinsky, C. Lungeanu, C. Chamel, J. Cazaban, C. Hociung şi d-nele Nelly Sterian, Maria Vauvrina.

Un netăgăduit succes al Teatrului Comoedia. Un spectacol ce trebue să fie văzut de toată lumea.

GH. NENIŞIOR

EUGEN HELTAI

25 - 31

Aceşta, cititorule, nu-i un număr de telefon, ci o istorie cabalistică, pe care am adus-o dela romanticul Monte Carlo.

Inainte de a pleca într'acolo, un prieten îmi înmână o monedă de 20 de franci şi-mi spuse:

— Când vei păşi prima oară în sala de joc, opreşte-te la prima ruletă şi pontează aceşti 20 de franci pe numărul 25.

— Perfect, dar cu o condiţie.

— Anume?

— Să-mi spui pentru ce trebue să fie neapărat numărul 25.

— Nu-i nici o taină. Ingeraşul meu pe care-l ador, a împlinit eri douăzeci şi cinci de ani. Asta-i o cabală infailibilă, şi dacă eşti cuminte vei juca şi tu tot aşa. Şi vei câştiga.

— Noroc!

Vârîi moneda în buzunar, îmi însemnai numărul şi povestii istoria tovarăşului meu de călătorie. Tovarăşul meu de călătorie este un jucător pasionat şi ascultă istoria cu multă atenţie. Apoi îşi notă şi el numărul.

La Monte Carlo intrăm împreună în sala de joc. Tovarăşul meu de călătorie îmi aminti:

— Nu uita — douăzeci şi cinci.

— Exact, douăzeci şi cinci, — aprobai eu plin de speranţe.

Ne apropiarăm amândoi de ruletă. Aruncai o monedă de aur pe numărul 25. Era aceiaş piesă pe care o primisem dela amicul meu. Apoi, după o scurtă ezitare, pusei o a doua monedă pe numărul 26. Tovarăşul meu de călătorie reflectă o clipă şi puse zece monede de aur... pe numărul 31.

Crupierul svârli bila în roată, strigă un „rien ne va plus" răsunător, şi după câteva secunde de ţopăituri turbate bila căzu în deschizătura însemnată cu numărul 31. Tovarăşul meu de călătorie câştigase şi încasă aproape 7200 de franci pentru cele zece monede ale sale.

Il priveam aiurit, norocul său nemai pomenit mă năucise complect.

— Pentru D-zeu, — zisei eu cu voce sugrumată — ce ţi-a venit să joci pe numărul 31 în loc de 25?

Tovarăşul meu de călătorie zâmbi şiret:

— Mai întâi răspunde-mi la o întrebare: pentru ce ai pontat şi dumneata pe 26 în loc de 25?

— Ei Doamne, — răspunsei eu puţin cam jenat — am socotit aşa... fiind vorba de o fată de douăzeci şi cinci de ani... ce-ar fi dacă fata ar avea în realitate douăzeci şi şase de ani?

— Erai pe urma adevărată, — surâse tovarăşul meu de călătorie — dar logica dumitale a dat greş.

— Nu înţeleg...

— Nu? Ascultă atunci: am pornit de la aceeaş premiză. Fata spune că are douăzeci şi cinci de ani... se înşală cu unul, fac douăzeci şi şase... un an nu îndrăzneşte să-l mărturisească, douăzeci şi şapte... doi ani tăgădueşte, fac douăzeci şi nouă... cheltueli neprevăzute, fac 30... pe scurt, pentru mai multă siguranţă, am pus numărul 31... şi după cum vezi, am câştigat...

Eram nespus de ruşinat şi scrisei o scrisoare cam înfuriată amicului meu din Budapesta, care mă făcuse atent asupra cabalei numărului 25.

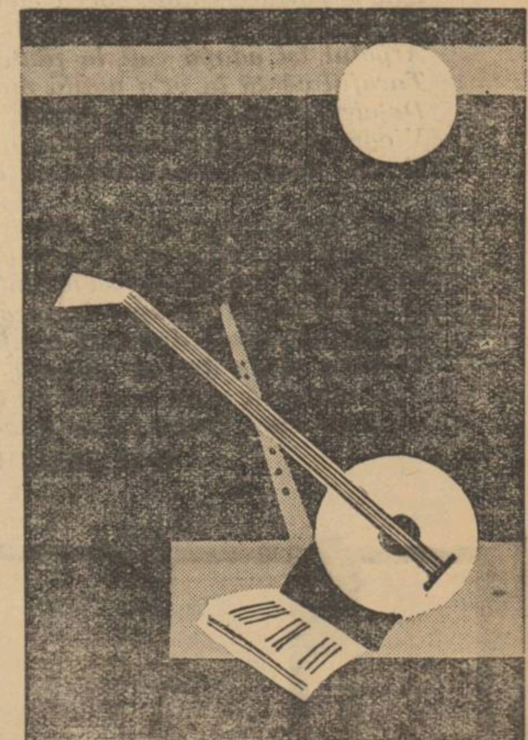
— Nu e permisă asemenea eroare — îi scrisei eu. — Ce fel de îngeraş e ăsta, care tăgădueşte un fleac de şase ani.

Cu prima poştă primii răspunsul.

— Iţi comunic o veste îmbucurătoare. M'am însurat între timp cu îngeraşul în chestie! In posesia actului ei de naştere, pot să-ţi comunic că învinuirea ta e nefondată. Adorata mea soţie n'a tăgăduit şase ani, ci numai unul. Are treizeci şi doi ani...

Trad. de NINA ILIESCU

VOIAJE DE STUDII ORT
IN ANUL 1938
spre
STATELE UNITE, CANADA, AMERICA CENTRALĂ
CUBA şi MEXICO
INDIILE şi AUSTRALIA
Ceylon — Sumatra — Bali — Java
IN JURUL AFRICEI
Cele mai frumoase voiaje săptămânale de Primăvară
spre: COASTA DE AZUR şi MAROC
cu circuite forfaitare
VOIAJE de AGREMENT spre:
SPITZBERG, CAPUL NORD
TARILE NORDICE U. S. S. R.
INSULELE ATLANTICE
cu vaporul de lux „STELLA POLARIS"
Recomandăm de acum rezervarea cabinei Dvs. la
Repr. Gen. Societăţilor de navigaţiune olandeze şi norvegiene
ORGANIZAŢIA ROMÂNĂ DE TURISM S. A. R. Bucureşti
CALEA VICTORIEI, 70 (Pasagiul Generala) Etaj I
Timişoara, Strada Veneţia, 2 | Iaşi, Strada Lăpuşneanu, 16
Cernăuţi, Str. Regele Ferdinand, 27 | Oradea, Strada Alexandri, 2

CARTEA ROMÂNEASCĂ

Comorile de expresii şi de forme ale limbii româneşti

Tendinţa pedagogilor e să concentreze materiile de predare în jurul unei singure discipline. Astfel unii au căutat o concentrare în spirit filozofic a diverselor ştiinţe; alţii, ca H. Spencer şi pedagogii practici americani, au dat o nuanţă puternic utilitară învăţământului. Credem că nici unii, nici ceilalţi n'au rezolvat problema. Părerea noastră e că singura concentrare cu putinţă şi necesară ar fi aceea ca fiecare profesor dela partea ştiinţifică sau literară să dea cât mai multă atenţie limbii de predare.

Limba română e bogată, pitorescă, mii şi mii de expresii împodobesc paginile unui Creangă, unui Eminescu sau Coşbuc, dar puţini sunt acei cari şi-au însuşit comoara de expresii şi forme ale ei. Păcat!

Fie ca profesor de engleză la liceele comerciale din Constanţa şi Timişoara, fie ca profesor de franceză la liceul din Corabia, după aceea la Bălţi am putut să verific cât e de utilă cunoaşterea resurselor limbei române pentru a putea preda elevilor limbile străine cu o metodă cât mai ştiinţifică şi mai adecvată spiritului limbelor străine.

A face o traducere bună din englezeşte sau franţuzeşte necesită o aprofundare în tezaurul de forme al limbei române; deaceea urmăream cu pasiune articolele despre vocabular şi gramatica română scrise de A. Candrea, de arhimandritul Scriban, de Barbu Lăzăreanu, de Axente Banciu, de Al. Graur şi de Ludovic Daus. Fiecare articol aduce cu sine o serie nouă de termeni, de forme şi expresii care îmbogăţesc cunoştinţele noastre.

Totdeauna regretam că aceste cercetări nu se strâng în volum. O recenzie, publicul o citeşte; dar nepăstrând ziarele sau publicaţiile hebdomadare, ea se pierde. Altceva e cartea care rămâne prieten nedespărţit şi comod orişicând gata să răspundă chemării şi nevoilor date.

Aceasta ne-a făcut să aplaudăm ideea pedagogică pe care a avut-o d. Barbu Lăzăreanu — şi pe care a realizat-o „Cultura Românească" — de a scoate în broşuri bogatele lui cunoştinţe despre marii scriitori români şi mai ales să evidenţieze resursele inepuizabile ale frumuseţilor limbii române.

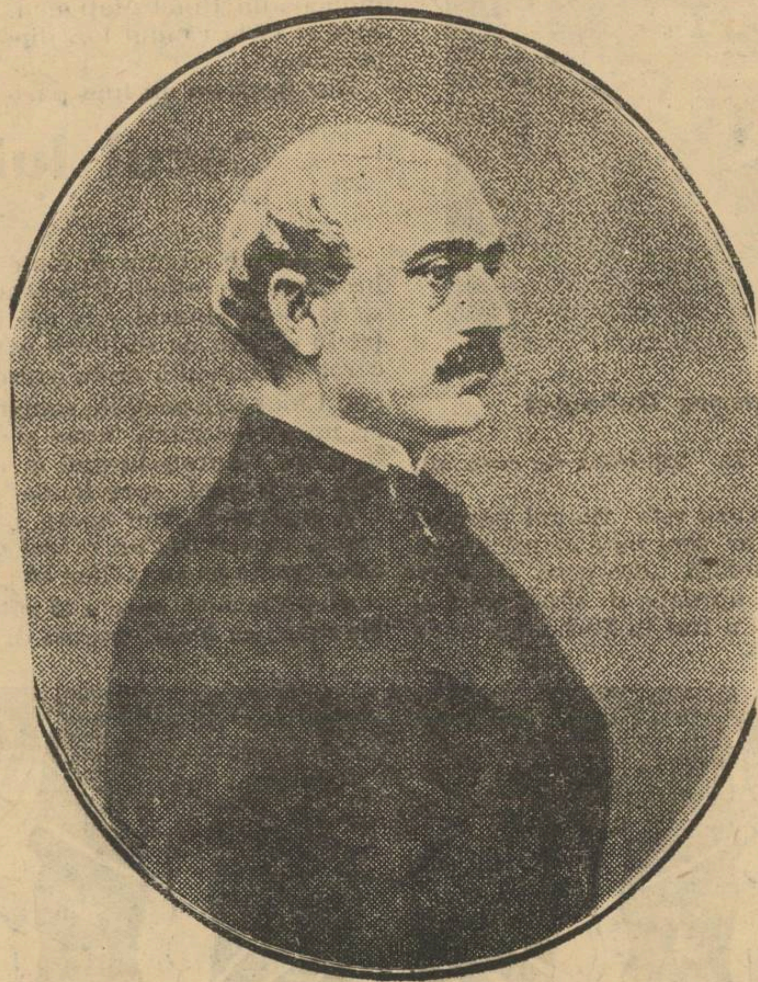
Fiecare studiu al lui Barbu Lăzăreanu ne aduce noui cunoştinţe despre bogăţia de vocabular de expresii şi de forme ale limbei române. Iată dece cu mare bucurie ne-am permis să scriem câteva cercetări în jurul monografiilor lui Barbu Lăzăreanu.

Ele sunt până acuma în număr de 24: câte trei sunt consacrate *Gramaticei* şi lui *B. P. Haşdeu;* câte două a închinat *Umorului*, paginilor de *Folklor* şi *Traducătorilor;* patru fascicole privesc suferinţele trupeşti şi opera lui *Eminescu;* iar câte una zugrăveşte lucruri necunoscute, ori până acuma rău cunoscute, din viaţa *Epigramei*, precum şi dintr'aceea a lui *Creangă, Coşbuc, Alecsandri, Caragiale, Asaki şi Eliade*.

Sânt nouă suteşasezeci depline, întovărăşite note compacte — ele înseşi adevărate capitole. Noi vom analiza numai o mică parte din ele: caetele privind pe Alecsandri şi pe B. P. Haşdeu.

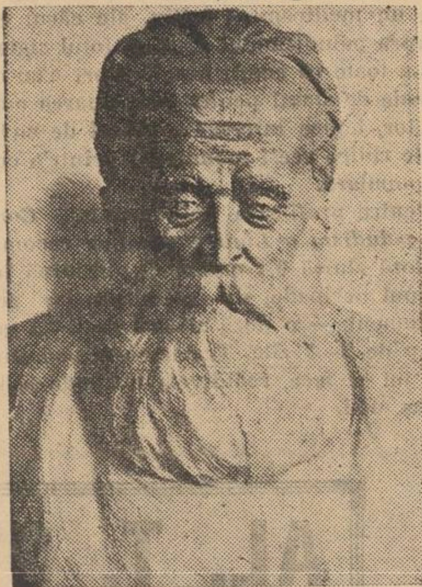
●

Scriitorul clasic, a cărui operă a intrat în domeniul fiecărui intelectual e (deşi s'ar părea un paradox) cel mai puţin cunoscut. Acest lucru se întâmplă cu Alecsandri, căci gloriilor le ştim numele, poate şi titlul operelor de seamă, dar substanţa operei nu prea.

Vasile Alecsandr

Incepem cu Alecsandri, Bălcescu, Creangă, încă depe băncile şcolii primare dar mulţi părăsim liceul şi uneori vai! chiar universitatea fără a ne fi format o ideie limpede de rolul marilor înaintaşi, fiindcă n'am pătruns în realitatea vieţii şi a epocii în care

B. P. Haşdeu

au trăit. Se interpune un lung şir de evenimente istorice, literare, artistice, care cunoscute ne-ar apropia sufletește de opera lor... Acest lucru a reuşit să-l facă Lăzăreanu în monografia: *Cu privire la Alecsandri*.

Grija de căpetenie a lui Barbu Lăzăreanu e învierea şi reînsufleţirea epocei în care a trăit poetul. Nimic mai sugestiv pentru cititor decât primul capitol *„Hora Unirii, cântec subversiv"*. Titlul singur ne transpune în atmosfera politică, socială şi naţională a luptelor pe care le-a susţinut Bardul dela Mirceşti. Criticul a avut o fericită inspiraţie analizând poezia lui Gh. Tăutu „Românul şi lăutarul". Din discuţiile dintre moldovean şi lăutar vedem până unde mergea despotismul vândut al caimacamului Teodoriţă Balş. Hora Unirii era interzisă; iar lăutarii prinşi cântând-o, pedepsiţi.

Alecsandri unionistul dela 1857 retrăeşte sub pana istoricului literar care a accentuat rolul politic al lirei lui Alecsandri în capitolele „Hora Unirii, cântec subversiv" şi „Cereri formulate în versuri".

Aspectele multiple ale personalităţii scriitorului sunt puse în evidenţă cu multă cunoştinţă şi pătrundere.

Il vedem pe Alecsandri ziaristul, unul din directorii „Popăşirii" devenită „Foaie ştiinţifică şi literară"; pe Alecsandri autorul dramatic, iniţiatorul teatrului grav, al dramelor istorice şi al numeroaselor vodeviluri.

Puţini sunt documentaţi asupra concursului care a făcut din cântecul Gintei Latine, cel mai cunoscut imn dedicat latinităţii. In broşura despre Alecsandri, găsim date noui care scot la iveală activitatea desfăşurată de bard şi legăturile lui cu gloriile literare ale Apusului.

Alt merit, foarte însemnat din punct de vedere educativ al autorului: scrupulositate ştiinţifică. Ca bun cunoscător al operelor scriitorilor noştri se adresează textelor originale redând limba şi ortografia timpului; şi mai mult: vine în ajutorul cititorului explicând fiecare cuvânt nemai întrebuinţat astăzi.

Cartea îmbogăţeşte cunoştinţele, lărgeşte orizontul literar, critic şi istoric al studentului care pregăteşte un examen la Facultate, deşteaptă curiozitatea ştiinţifică a cititorului doritor de a cunoaşte epoca istorică şi literară din anii unirii.

E o carte care te pune în contact direct nu numai cu faptele ci şi cu *gândul* spre faptă, al poetului, o carte care spune mult şi care mai ales te face curios să descoperi tu însuţi câtă frumuseţe cuprinde scrisul lui Alecsandri şi câte din frumuseţile conţinute sunt vremelnice, şi cari sunt într'adevăr nepieritoare.

●

Dintre scriitorii români niciunul, exceptând pe Eminescu, n'a trăit o viaţă mai bogată în fapte, mai intensă în simţire, mai complexă în realizări ca B. P. Haşdeu.

Istoricul literar care vrea să ne dea o privire despre activitatea „ciclopeană" a lui Haşdeu trebue să fie un bun cunoscător al vieţii noastre cărturăreşti, să fie în curent cu fenomenele linguistice şi filologice ale epocii de formare a limbei literare şi mai ales să aibă acea calitate rară la istorici: simţire poetică. Toate aceste însuşiri pe cari le găsim în fiecare studiu al lui Barbu Lăzăreanu, l-au ajutat să facă din cartea sa „Cu privire la Haşdeu" o operă necesară, celui care ar vrea să cunoască şi să-l înţeleagă pe Haşdeu.

Elevul sau studentul, care ar citi frumosul capitol „Impotriva bolnavelor fantasmagorii" va înţelege ce înseamnă metoda ştiinţifică şi cât curaj se cere unui intelectual care-şi susţine ideile sale bazate pe adevărul ştiinţific şi istoric.

Frumoase şi evocatoare sunt paginile dedicate „Cuventelor den Bătrâni" şi „Marelui Etimologic al României". Câtă muncă, câtă răbdare, cât simţ pedagogic avea marele Haşdeu. Nu se mulţumea cu descoperirea primelor mărturii scrise ale limbii române, ci se străduia să atragă publicul spre înţelegerea frumuseţilor din vechile cronici şi texte. Atunci, a definit Haşdeu rolul omului de ştiinţă de a fi „un fragment al infinitului. Fiecare fragment însă are o misiune pe care o împlineşte sfera totalităţii".

Lăzăreanu nu se mulţumeşte numai cu cercetarea critică a multiplei activităţi a lui Haşdeu, ci caută să reînsufleţească epoca literară dela 1880, bogată în polemici. Capitolul „Fakirii din Cirenaica şi cei dela noi" conţine admirabile pagini, în care un istoric literar a reuşit să redea viu şi plastic, atmosfera intelectuală a unei vremi.

Revenind la poezia lui Haşdeu trebue să recunoaştem adânca înţelegere cu care B. Lăzăreanu a pătruns valoarea poetică a autorului frumosului pastel „Alb şi Negru" poezie analizată cu mult simţ critic, încadrată într'o paralelă cu „Iarna" lu Alecsandri şi „Jurnalul" lui Jules Renard.

Fapte şi date noui, din viaţa „arhitectului prodigios" care a fost marele Haşdeu, poet, filozof, spiritist şi mai ales lingvist, sunt redate într'o formă plină de imagini sugestive totuş simplă şi clară.

H. SASKUTIAN

CITIŢI

REVISTA

RADIO

CARTEA STRĂINĂ

Apărarea Literaturii

Cartea cu acest titlu, scoasă de Duhamel înseamnă că literatura e în primejdie. „Défense des lettres", e un mesaj, zice Léon Paul Fargue, în una din ultimele sale cronice în „Nouvelle Revue Rrancaise", care ar trebui să treacă prin mâna tuturor scriitorilor, ca şi când am fi cu toţii afiliaţi la vreun Carbonarism, ar trebui să circule, urmează cronicarul, ca „o reţetă miraculoasă şi secretă împotriva maladiilor infecţioase ale literaturii".

Primejdia sunt mediocrii, cei care scriu cu picioarele, „negustori de cozondraci agăţaţi de vreo teză", analfabeţi de cafenea care au pretenţii de erudiţie, mediocrităţile care s'au întruchipat în scriitori şi ne-au năpădit înăbuşind talentele şi literautra adevărată. In Franţa totuşi literatura care merită acest nume rezistă încă. Duhamel a intervenit la timp arătând lumii ce lucru nepreţuit se pierde cu această „cursă la barbarie". Totuşi acolo ca şi în alte părţi nu e departe clipa când i se vor astupa toate cărările, nu se va mai putea strecura în vitrine, pentru a-şi păstra locul curajos, ea va dispărea, zice Léon Paul Fargue, spre a face loc renumelui cinematografic, geniului sindical, publicităţii, poeziei Triumfului, erudiţiei politice, succesului unui autor incult pentru care Ariosto va însemna o maladie a părului!"

Totuş „La Société des gens de Lettres" şi-a sărbătorit centenarul la Paris. Voltaire pare a-i fi fost naşul adevărat. In „Dictionnaire Philisophique" se găseşte denumirea „Gens de Lettres" în accepţia modernă a cuvântului, Voltaire îi dedică chiar un articol în acel Dictionnaire „Acela care pentru că n'a citit decât romane", zice el, „nu va fi scris decât romane, acel care fără nici o literatură va fi scris, la întâmplare câteva piese de teatru, acel care lipsit de ştiinţă, va fi compus câteva predici, nu va fi socotit printre les Gens de Lettres".

Pentru Voltaire L'Homme de Lettres este l'honnête Homme, el îşi însuşeşte părerea lui Rabelais, de la care s'a inspirat şi Renan şi care proclamă „eminenta demnitate a proeminenţii omului de litere". Se întreabă însă Jean Jacques Brousson, într'un articol din „Nouvelles Littéraires", la câţi din cei 3—4 mii de membri ai societăţii scriitorilor francezi, se poate aplica aceas-

Georges Duhamel

tă denumire în înţelesul de care am pomenit?!

Timpul nostru este timpul paradei şi al serbărilor, deci nu e de mirare că jubileul societăţii „des gens de Lettres" a durat aproape o săptămână şi sanctuarul ei a fost la Sorbonne, unde a prezidat Jean Zay, ministrul Educaţiei naţionale între rectorul Universităţii şi Jean Vignaud, preşedintele societăţii. Preşedintele Republicei aşezat în primul rang nu era decât „invitat".

Jean Vignaud aminteşte că au trebuit treizeci de ani de lupte pentru ca scriitorii să fie retribuiţi mai omenos de ziare în Franţa şi pentru ca să fie înlocuită „milostenia" prin „demnitate şi securitate".

Jean Zay făgădueşte că va promulga şi pune în vigoare o lege eficace şi pentru scriitori. In adevăr dintre toate ramurile de muncitori din stupul republican, numai scriitorii au fost lăsaţi în afara legilor sociale şi a statutului muncii din Hotel Matignon. „Vor eşi oare şi ei la rândul lor, din turnul leproşilor?"

Dar dacă nu au luat parte la întrunirile de la Hotel Matignon, unde s'a elaborat statutul muncii, în schimb au vizitat palatul Massa, din Champs Elysées, cu grădinile sale din jurul observatorului, unde s'a dat recepţia în onoarea Societăţii Scriitorilor francezi. Şase zile de la Sorbonne la Versailles s'a sărbătorit centenarul societăţii. Cu acest prilej s'a deschis Expoziţia scrisorilor şi a manuscriselor oamenilor celebri organizată de Cercul Librăriei.

Academia a oferit o recepţie în castelul său de la Chantilly. Mareşalul Pétain a primit pe scriitori în lăcaşul marelui Condé.

„Cu urechile încă pline de bâzâitul discursurilor, societatea scriitorilor s'a reîntors la Hotel de Massa şi a reintrat în al doilea centenar".

Cazul lui Miss Ann Sprag

de L. Bromfield

Un roman straniu ca toate romanele lui Louis Bromfield. Procedeul de care se serveşte autorul este cel întrebuinţat în genere de scriitorii actuali: trecerea neconţenită de la prezent la trecut. Chiar personagtile romanului stau cu un picior într'o lume şi cu celalt în alta: supranaturalul şi realul, un real nu tocmai spre lauda omenirii. Iată subiectul: Ann Sprag, o fată bătrână, moare într'un orăşel din Italia, cu stigmate pe ea. Aflăm că e fata unui profet Mormon, care e şi satir în acelaş timp; ea însăşi trecuse drept vrăjitoare pe când era în viaţă. Cei din jurul ei sunt toţi oameni ciudaţi: o ocultistă americană, tiranică şi pretenţioasă, o prinţesă italiană destrăbălată şi aproape bătrână, un preot deziluzionat şi alţii. Sunt şi personagii simpatice, un bărbat de vre-o cincizeci de ani maniac, o fată bătrână sentimentală care până în cele din urmă se mărită. In toate însă este o însemnată doză de umor şi numai acestea din urmă sunt fericite în povestea plină de amărăciune.

Septembrie 1820

Cel mai impunător monument din lume este acela pe care francezii l-au ridicat la Paris în onoarea lui Napoleon. Nu departe de colo, un al doilea monument a fost ridicat în onoarea a doi oameni, cari au făcut pentru omenire mai mult decât marele împărat.

Această statue, care se găseşte pe bulevardul Saint-Michel, reprezintă doi chimişti francezi: Pelletier şi Coventou.

Aceşti savanţi au făcut în Septembrie 1820 o descoperire, care a salvat mai multă lume, decât a făcut Napoleon să piară în toate războaiele sale.

Inainte de 1820, nimeni nu cunoştea chinina şi tratamentul paludismului era atunci un lucru foarte greu şi adesea zadarnic. Se întrebuinţa o oarecare doză de scoarţă amară de chinină a cărei acţiune era cu totul necunoscută, aşa încât bolnavii luau medicamentul dar nu se vindecau totdeauna. Toată lumea cerea un medicament mai eficare căci la tropice milione de fiinţe mureau de paludism. Chiar în Statele Unite, paludismul decima teribil populaţia statelor din sud-vest.

Pelletier şi Caventou întreprinseră cercetări asupra scoarţei de chinchină. După lungi şi minuţioase experienţe ei declarară la 11 Septembrie 1820, că au descoperit o substanţă căreia i-au dat numele de „chinină" şi publicară metoda de extracţie chimică a chininei din scoarţa de chinchină.

Această descoperire aduse modificări în viaţa a milioane de fiinţe expuse paludismului. Noi datorim acestor savanţi faptul de a putea găsi azi, în lumea întreagă, farmacii de unde putem lua, pentru câţiva lei, un medicament ieftin, ale cărui efecte asupra paludismului sunt cu totul sigure.

Cu toate că aceşti binefăcători n'au deloc nevoie de statui pentru perpetuarea amintirii lor, lumea întreagă a crezut de cuviinţă să le ridice acest monument printr'o colectă populară.

Pentru profilaxia paludismului, *Comisia de paludism a Ligii Naţiunilor* recomandă o doză zlnică 0,4 grame de chinină în tot timpul perioadei de paludism, iar pentru tratament — o doză zilnică de 1-1,2 grame timp de 5—7 zile. Tratamentul complimentar nu se face, recidivele tratându-se în acelaş mod.

Citiţi în fiocare Joi
excelenta revistă de popularizare
MEDICUL NOSTRU
Tinereţe, sănătate, frumuseţe, educaţie sexuală
16 PAGINI ILUSTRATE IN CULORI 5 LEI

CITIŢI REVISTA
„DIMINEATA COPIILOR"
Cea mai răspândită publicaţie pentru COPII şi TINERET
Un exemplar colorat în 16 pagini lei 5
De vânzare la toate chioşcurile de ziare

A APĂRUT
Excelenta publicaţie lunară
MAGAZINUL
Număr special de vacanţă
PE LUNA IULIE 1938
cu următorul bogat şi variat cuprins:
PLECAŢI IN VILEGIATURĂ ?
Fiţi prudenţi, căci aparenţele înşală
O AVENTURĂ LA MAMAIA
ALPINISMUL ASASIN
— Drama unor excursionişti, în munţi
ROMANUL DE DRAGOSTE A LUI BERNARD SHAW
Doamnă, iată arta de a ţine un bărbat.
Mesalianţe în familia Habsburg
NUNTĂ IN MADAGASCAR
şi
„SINAIA LA DOMICILIU"
farsă în 3 acte
localizată de Tudor Muşatescu şi Sică Alexandrescu.
140 pagini, tipărite la Heliogravură, cu sute de fotografii şi ilustraţiuni.
PREŢUL LEI 25

AL. T. STAMATIAD
PREMIUL NAŢIONAL DE POEZIE — 1938
PEISAGII SENTIMENTALE 40 LEI
PAGINI DIN BAUDELAIRE 60 LEI
EDITURA „ADEVERUL" S. A.

CRONICA IDEILOR

Logism sau Psychologism?

A murit Edmund Husserl. Moartea lui răpeşte filosofiei contemporane pe unul dintre fruntaşii ei. Filosofia lui Husserl înseamnă un zăgas al cugetării faţă de curentul psychologiei asociaţioniste condusă de John Stuart Mill Sistemul său de logică este clădit pe baza acestei psihologii, după care viaţa sufletească este reductibilă la elemente prime, iar fenomenele sufleteşti se produc prin asociarea sufletească tot astfel cum legea gravităţii stăpâneşte lumea materială. Această concepţie pe deoparte şi empirismul filosofiei engleze pe dealtă parte, sunt cele două isvoare din care s'a alimentat concepţia psyhologismului inaugurată de Stuart Mill.

Psychologismul încearcă să explice fenomenele de gândire, dela cele mai simple până la cele superioare, cu ajutorul psychologiei individuale, considerând fenomenele de gândire şi pe cele de cunoaştere ca fiind alcătuite, în ultima analiză, din senzaţii. Senzaţiile, prin asociaţie, dau naştere la reprezentări care, deşi nu mai sunt elemente ireductibile, sunt totuşi elemente simple şi subiective. Din reprezentări, prin asociaţie şi abstracţiune se nasc conceptele. Intre concepte şi reprezentări din care conceptele se nasc, este o prăpastie pe care psychologismul nu a reuşit s'o treacă. Pe când reprezentările sunt legate de existenţa subiectivă a eului, conceptele se desprind de această subiectivitate, întrucât ele au o existenţă permanentă şi universal valabilă. Ele sunt elemente logice, pe când reprezentările sunt elemente psychologice. Trecerea dela psychologie la logic pe care psychologismul crede că o realizează, este tocmai misterul ce rămâne nerezolvat în această concepţie. Asociaţia şt abstracţiunea sunt departe de a ne da o explicaţie satisfăcătoare pentru enigmatica transformare a reprezentărilor subiective în forme obiective, evidente şi valabile pentru orice conştiinţă individuală cum sunt conceptele şi judecăţile logice. In special, perfecţiunea formelor geometrice şi evidenţa relaţiunilor numerice sunt imposibil de înţeles, în cadrul concepţiei triunghiulare, bunăoară, s'ar suprapune în mintea noastră, ele nu vor putea ntci odată să producă forma perfectă a triunghiului pe care o cunoaştem din geometrie. Forma geometrică pare să fie idealul către care tind obiectele triunghiulare date în experienţa sensibilă. Ea ne apare ca având o existenţă independentă de orice exceprienţă. Această ipoteză la care ne îndeamnă constatările de mai sus, a făcut să se nască acum vreo 2000 şi mai bine de ani cea mai sublimă poezie metafizică: teoria ideilor platonice.

Filosofia lui Platon s'a născut din necesitatea de a salva spiritul civilizaţiei elene dela pierzania pe care i-o pregătea scepticismul senzualist. In contra acestui senzualism, Platon a sus ţinut că elementele gândirii şi ale cunoaşterii pe care el le numeşte idei, au o realitate independentă de experienţa sensibilă. Mai mult chiar, ele fac posibilă orice cunoaştere.

Precum teoria ideilor platonice se opune senzualismului antic, tot astfel logismul lui Ed. Husserl se opune psyhologismului contemporan. Greutăţile acestei din urmă concepţii, devin probleme dela care porneşte gândirea lui Husserl, iar soluţionarea lor îl duce pe acesta la un nou sistem de gândire. Această filosofie se inspiră din actuala orientare a psychologiei, după care sufletul nu mai este considerat ca un conglomerat de atomi sufleteşti stăpânit de legile asociaţiei, ci ca o unitate indisolubilă determinată de atitudinea eului. Iar faptele logice nu sunt rezultatele asociaţiei şi ale abstracţiunii ci sunt acţiunt ale eului caracterizate printr'o anumită intenţionalitate. O serie de experienţe ale nouii psychologii, a dovedit că generalul poate funcţiona şi independent de percepţia sensibilă.

Spre deosebire de psychologii asociaţionişti care considerau generalul ca produs prin asociaţie de reprezentări, Husserl porneşte dela existenţa absolută a generalului şi face o separaţie totală între realitatea sensibilă şi cea logică. Pentru el cuvântul are un „înţeles" care există independent de orice gândire şi interpretare concretă. Spre exemplu: cuvântul zero are un înţeles care rămâne neschimbat şi există independent de faptul că la un moment dat o minte omenească îl gândeşte sau nu. Faţă de fenomenele schimbătoare din conştiinţa noastră, înţelesul cuvântului are o existenţă absolută. Realitatea logică având o existenţă independentă de realitatea sensibilă, presupune existenta unui plan deosebit de cel sensibil. Intr'adevăr Husserl ridică formele logice pe un plan ideal la care nu ne putem ridica decât prin intuiţie. Aceste forme logice sunt elemente a priori. Deaceea logica este ştiinţa primă care stabileşte şi explică posibilitatea de existenţă a celorlalte ştiinţe. Ea nu se poate baza deci nici pe psychologie şi nici pe oricare altă ştiinţă. Dimpotrivă, celelalte ştiinţe au nevoe de lumina logicei pentru a se funda ca atare. In forma lor concretă, elementele ideale ale gândirii apar într'un complex în care formele logice sunt contopite cu fenomenele de conştiinţă şi cu cele ale expresiunii lor. Concretizarea elementelor logice în procesele de conştiinţă nu atinge cu nimic perfecţiunea existenţei lor. Studiul acestor elemente presupune însă o ştiinţă nouă care să ne înveţe cum putem separa elementele logice de haina lor concretă ca astfel să le putem prinde sub aspectul lor pur. Noua ştiinţă, creată de Husserl şi numită de el „Phänomenologie", pleacă dela fenomenul dat în experienţă, urmărind să desprindă din complexul experienţei interne, prtntr'o analiză subtilă şi cu ajutorul intuiţiei formele ideale care condiţionează existenţa adevărului. Studiul fenomenologic apare în prima perioadă a gândirii lui Husserl ca o introducere la logica pură. Aceasta din urmă se ocupă cu elementele ideale ale gândirii şi ale cunoaşterii precum şi ca legile care stăpânesc această lume ideală. In a doua fază a gândirii sale Husserl consideră fenomenologia ca disciplina de bază a filosofiei şi deci a oricărei ştiinţe. Ea este ştiinţa cea mai generală care urmăreşte să prindă prin intuiţie şi în aspectul lor original, esenţial principiile, formele, legile şi teoriile care stau la baza oricărui domeniu de cunoaştere.

Este incontestabil că această încercare de a clarifica printr'o analiză subtilă datele prime ale cunoaşterii prezintă un interes filosofic. Dar ori cât de interesantă este opera lui Husserl şi a şcolarlior săi, ea nu ne ajută cu nimic la înţelegerea problemei dela care porneşte creatorul phenomenologiei. Abisul dintre sensibil şi inteligibil pe care l-am găsit în concepţia psychologismului îl găsim şi în concepţia logismului, cu singura deosebire că aci ne găsim pe cealaltă margine a prăpastiei. In gândirea psychologistă inteligibilul este disolvat în datele sensibile, pe când logismul rupe orice legătură cu realitatea sensibilă ca să poată salva specificul elementelor raţionale. Or, problema cere ca să se arate cum se leagă elementele vieţii subiective cu elementele obiective ale gândirii raţionale. Critica psychologismului făcută de Husserl a dovedit că nu putem deduce caractere de obiectivitate ale adevărului din datele experienţei sensibile, iar filosofia lui Husserl ne arată că la fel de neînţeleasă rămâne raţiunea omenească atunci când o izolăm pe un plan ideal. Oricât de pure şi independente de experienţa sensibilă ar fi elementele logice, ele trebuesc totuşi să-şi găsească rădăcina în realitatea vie din care s'au născut.

Printre problemele create de filosofia Kantiană este şi problema conştiinţei în genere. Prin adăpostirea elementelor a priori, Kant a creat noţiunea de conştiinţă în genere fără să-i precizeze prea mult caracterele. Această sarcină au preluat-o urmaşii săi. Prtntre ei găsim şi şcoala sociologică franceză. Creiatorul acestei şcoli, E. Deuglien, încearcă să identifice conştiinţa în genere din filosofia Kantiană cu conştiinţa socială arătând că, elementele à priori cum sunt bunăoară spaţiul şi timpul se formează în cursul vieţei sociale şi sunt impuse conştiinţei individuale. Deaceea prezintă ele caracterul aprioric faţă de fenomenele de conştiinţă. Opera lui Durkheim a fost continuată şi aprofundată de elevii săi. Ea continuă şi în zilele noastre. Concepţia şcoalei sociologice franceze aduce de data aceasta elemente noi pentru rezolvarea problemei. Ea ne arată că rădăcinile cunoaşterei raţionale trebuesc căutate în viaţa socială. Aci se plămădesc elementele ideale, obiective, ca apoi să fie turnate în conştiinţa individuală datorită caracterului de coerciţiune al conştiinţei sociale. Caracterele de universalitate şi permanenţă ale adevărului nu pot fi deduse nici din conştiinţa individuală şi nici nu este nevoe de o lume ideală pentru salvarea lor, pentrucă adevărul se naşte dela început cu aceste caractere şi este impus ca atare conştiinţei individuale de către viaţa socială: Gândirea şi cunoaşterea sunt fapte sociale ale căror condiţiuni de producere şi existenţă urmează a fi stabilite de sociologie. Dar pentru că fenomenul logic este intim legat de faptele de conştiinţă şi în special grefează pe datele psychofizice ale senzaţiilor, studiul sociologic al gândirii şi cunoaşterii presupune rezolvarea problemei raportului dintre conştiinţa individuală şi conştiinţa socială. Pentru rezolvarea acestei probleme, psychologia contemporană s'a alăturat studiului sociologic părăsind metoda introspectivă. De această nouă orientare a psychologiei n'a ţinut seama Husserl deşi, perspectiva sub care sunt privite fenomenele logice în gândirea sa, se aseamănă mult cu aceea din concepţia sociologică. Ceeace l-a împiedicat însă pe Husserl să urmeze calea normală pentru rezolvarea problemei, este vechea credinţă metafizică că adevărul nu poate fi găsit în lumea realităţilor concrete. In ciuda acestei prejudecăţi filozofice, ştiinţa pozitivă a reuşit zi de zi să descopere în această lume concretă adevăruri eterne şi universale. Tot astfel maturizarea studiului sociologic ne va duce la o înţelegere complectă a proceselor de gândire şi cunoaştere.

I. SAN-GERU

A apărut:

OAMENI DE IERI

de TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

„O serie de portrete ocazionale, dar cari —prin aceasta,— păstrează în substanţa lor sigiliul clipei şi prospeţimea gândului chemat la viaţă din sinceritate, nu din interes".

„ROMÂNIA", 21 Iunie 1938

„O inteligenţă pătrunzătoare şi cunoştinţe cuprinzătoare, obţinute din legăturile autorului cu lumea şi din felul atent, în care a urmărit evenimentele ca gazetar".

„Curentul", 19 Iunie 1938

„D. Tudor Teodorescu-Branişte e un gazetar prea strălucit şi prea cunoscut spre a avea nevoe de publicitate.

„Volumul confratelui nostru îi arată preferinţele. Nu sunt simple creionări, sunt în realitate dovada precisă a ideilor, cari l-au stăpânit şi-l stăpânesc. Democrat convins, larg şi sincer democrat, cum ar trebui s'o pretindă acest secol de cultură. Şi, în acelaş timp, intelectual rafinat, care are convingerea că numai democraţia asigură libertatea, cultura înaltă şi complectă, selecţiunea valorilor...

„...Cartea d-lui Branişte trebue să fie citită de cât mai mulţi".

ION TOTU

(*„Semnalul"*, 19 Iunie 1938)

„Este poate unica publicaţie apărută azi şi care se ocupă de întâmplări de ieri într'o formă ce iese cu totul din obişnuit...

„... O carte de azi, despre oameni de ieri, constitue pentru vremile actuale un act de curaj.

„D. Branişte l-a făcut. Noi îl aplaudăm cu toată căldura".

OCTAV LIVEZEANU

(*„Dreptatea"*, 21 Iunie 1938)

Tudor Teodorescu-Branişte

Editura „Adeverul"

Exemplarul Lei 50.—

ÎNSEMNARI ŞI POLEMICI

„Ghiaţă"

In cuprinsul unei revistuţe, d. I. V. suspină îndurerat în versuri albe:

Vai!
Mi-e sufletul un sloiu de ghiaţă.
Unde este vremea frumoasă
De odinioară
Când sufletul
Se revărsa năvalnic în puhoaie,
Când chiuiam şi tot cântam
De m'asculta întreg pământul.
Acum,
Sunt trist, îndurerat
Mi-e sufletul
Un sloiu de ghiaţă.

De cât să te-apuci iar de cântat şi chiuit, ca pe vremea când sufletul se revărsa în puhoaie, mai bine să fie înghețat. Cel puţin vom fi siguri, când nu vei mai cânta. Şi-apoi, ce te vaiţi, domnule I. V., că sufletul ţi-e un sloiu de ghiaţă? Pe căldurile tropicale de acum, nu mai ai nevoie de alt frigidaire...

Inaintaţi înainte!

Tot în cuprinsul revistuţei în care d. I. V. îşi cântă gheţăria din suflet găsim şi o cronică cinematografică. D. Catone Cenzorul, cronicarul cinematografic, declară sentenţios:

„Cinematograful este arta prezentului şi va fi cu siguranţă şi aceia a viitorului. Aceasta ne face să-i bănuim o desvăvârşire ireproşabilă, absolut perfectă".

Ei, teribili sunt oamenii aceştia bănuitori. Numai bănuielile îi fac să creadă că desăvârşirea cinematografului va fi ireproşabilă şi absolut perfectă. Desăvârşire perfectă... Vorba taxatorului: înaintaţi înainte! Ce ţi-e şi cu bănuielile astea, dom'le!

„Epigramă"

In sfârşit, această revistă are şi epigrame. D. Max semnează următoarea „epigramă":

Ics zice că este epigramist.
Probabil că, de asta-i trist.

Ce să-i faci, d-le Max, aşa se 'ntâmplă 'n viaţă. „Epigramiştii" sunt nu numai trişti, dar uneori şi altfel...

Literatura veche

In colecţia Guillaume Budé au apărut tomurile al III-lea şi al IV-lea din Iliada lui Homer şi tomul al V-lea din Comediile lui Plauţiu. Cântările din Iliada termină pemul antic, care e tradus de Paul-Mazon în colaborare cu P. Chantraine, P. Collart, R. Languimier, el e stabilit după ultimele cercetări ale criticii, dar cu un inţelept spirit conservator. Traducerea deşi mlădioasă este exactă şi foarte plăcută prin gustul pentru real, culoarea şi vioiciunea, care exclud orice nobleţă artificială.

Lui Homer de altfel îi place realitatea. Când „augusta Here", cea cu ochii mari se ceartă cu „teribilul" ei soţ Zeus, nu se sfieşte să-i spună: „Eu o să-ţi spun una şi bună, ţine bine minte", pare că ar fi în vreo căsnicie populară de ale noastre.

In schimb ce admirabil e textul cântului al XXIX-lea, în care Priam se pregăteşte să meargă să ceară corpul fiului său celui ce l-a ucis. Aci sfâşierea şi sublimul nu sânt nicăieri micşorate prin amănunte familiare. Bătrânul ceartă pe Hecuba, pasăre cobitoare şi impută celorlalţi fii ai săi că nu au fost ucişi în locul lui Hector, apoi pleacă. In besna nopţii, bătrân cum e simte frica. Dar ajuns în faţa lui Achille, îi îmbrăţişează genunchii. „Hai de, respectă zeii, Achille, dar gândind la tatăl tău, ai milă de mine. Mai mult decât el, am eu dreptul la mila ta: am îndrăznit ceia ce n'a îndrăznit nimeni printre muritorii de rând: am sărutat mâinele omului care mi-a ucis copiii". Amândoi, bătrânul şi eroul plâng laolaltă vreme îndelungată.

Textul „Comediilor" lui Plauţiu care a fost stabilit şi tradus de savantul linguist Alfred Ernout, conţine trei piese: Moslelaria, Persa, Poenulus, adică Strigoiul, Persanul şi Cartaginezul. Prima e povestea unui bătrân, păcălit de un sclav şiret, care caută să acopere pe un fiu stricat şi dovedeşte cum dintr'o întâmplare neverosimilă şi o dată banală, un talent teatral poate scoate o piesă foarte glumeaţă şi de o vioiciune îndrăcită. Ea a inspirat: Le Retour imprévu" de Regnard.

A doua e un fel de operetă, căci locul principal e ţinut de dansuri şi cântece, ca fond e o farsă grosolană destul de liberă. A treia e povestea a două fete tinere, sclave ale unui „leno", care vrea să facă din ele curtezane, ele însă îşi găsesc la timp pe tatăl lor, un cinstit Cartaginez. Deşi rău construite, banale ca intrigă şi subiect, sunt captivante prin interesul caracterelor şi arta plăcută a scenelor.

Charles Maurras printre nemuritori

Afară de Bergson şi Lavedan suferinzi, treizeci şi şase de academicieni au votat, cu o neobişnuită repeziciune pe autorul „Anthineei" cu 20 de voturi contra douăsprezece date lui Ferdinand Gregh.

Charles Maurras este, precum se ştie, apărătorul tronului şi al altarului. Dar se are rău şi cu Vaticanul. Aceasta a făcut pe Leon Bérard să zică, eşind de la alegeri: „Am votat împotriva Republicii, a Regelui şi a Vaticanului" Claude Farrère declară cu emfaza cunoscută: „Am venit deadreptul din Roma să votez."

Edmond Jaloux, Joseph Pesquidoux, Abel Bonnard şi Pierre Benoit ies din sală zâmbitori.

— „Suntem foarte mulţumiţi, declară Pierre Benoit unui jurnalist care voia cu orice preţ să-i ia un interview, „dar nu putem declara că data viitoare „nous ferons mieux".

Soartă tragică

Se prezisese tânărului scriitor ungur Odon de Horvath o moarte violentă. Foarte impresionat de această prezicere, el se păzea cu atâta grijă incât nu lua nici ascensorul la hotel. Soarta însă îl pândea şi nimeni nu se aştepta ca lovitura să-i fie dată chiar în Champs Elysées, unde mii de copii se joacă de atâta vreme fără să se fi întâmplat vreun accident.

Iată cum s'au petrecut lucrurile: Horvath părăsise Viena în urma Anschluss-ului. Tocmai scrisese un roman în care arăta ce răsturnări de situaţii şi ce nenorociri poate aduce printre tineretul intelectual al unui stat totalitar, cultul violenţei. Era la Paris în trecere căci fusese chemat de regisorul Scordmak pentru punerea în scenă a unui film din romanul său. Pe când se întorcea la hotelul său, părăsi pe cineast la terasa Marignan şi fără a lua Metroul plecă pe jos spre cartierul Latin. Când trecea pe Avenue Marigny, un copac rupt de furtună se desprinse deodată, căzu peste el şi îl lăsă mort.

Tomul al XI-lea din caetele lui Maurice Barres

Acest tom al XI-lea are o deosebită importanţă pentru că în el se cuprinde perioada de la 1914 Dec. la 1918, adică odată cu sfârşitul călătoriei în Orient, întreaga durată a războiului. Se ştie ce luptă a dus distinsul scriitor francez atât cu articolele sale în l'Echo de Paris, cât şi în Parlament, pentru Uniunea Sacră, spre a ţinea moralul Francezilor şi a combate trădarea şi defetismul. Sunt însă prea puţine amănunte asupra dedesubtului celor ce ţineau cărţile. Numai câteva aluzii la duşmănia dintre marii şefi. De multe ori la eşirea din şedinţele secrete ale Parlamentului, Barrès nu-şi poate stăpâni dezgustul, legând câte o anecdotă sau are o judecată despre unul sau altul dintre politicieni, care-i vor urmări la posteritate. Dar foarte pe scurt.

In aceste caete nu se găsesc, adese, decât primele idei sau schiţe ale articolelor sau discursurilor de mai târziu. Multe din aluziile acestui suflet generos asupra evenimentelor sau chiar asupra adversarilor săi politici, s'ar fi împrăştiat mult dacă Barrès ar mai fi trăit. Notele din aceste caete devin cu atât mai necomplecte cu cât trece vremea.

Yves Gandon. Premiul de Critică Literară franceză

Marele Premiu al Criticii pe anul 1938 a fost obţinut de Yves Gandon, pentru culegerea sa de studii „Le Démon du Style". Lupta a fost destul de încordată din cauza numărului mare de membri a juriului şi a rivalităţii cu candidatul opus, Henri Martineau, fondatorul „Divanului" şi cunoscut critic stendhalian. Bătălia s'a dat pe baza unui principiu: Trebuia încurajat un tânăr sau răplătit un bătrân, autorul unei opere remarcabile şi recunoscută? Juriul şi-a păstrat tot respectul şi consideraţia pentru bătrân...

Marea calitate a articolelor lui Yves Gandon este pasiunea sa pentru stil şi mimetismul său în admirabile pastişe ale autorilor săi, păstrându-le ticurile şi calităţile prinse cu senzibilitatea sa extraordinară, şi apoi întemeindu-şi judecăţile pe această natură transpusă. El prinde, cu o intuiţie sigură şi rapidă, calităţile stilului în care se răsfrânge natura literară profundă a autorului. Freudian mai mult sau mai puţin conştient, Yves Gandon simte importanţa „involuntarului" în desfăşurarea stilului şi îşi dă seama care este legătura sa cu intima necesitate din care a pornit. Judecata sa asupra scriitorilor este directă şi nu se lasă influenţată nici de reputaţia sa, nici de părerile altor critici. Pastişarea în care tânărul laureat este foarte abil, a fost considerată, de Proust şi de Ernest La Jeunesse, ca un excelent instrument de laborator al criticii şi în tot cazul ca o bună antrenare. Opera de consacrare definitivă, însă, nu a scris-o încă tânărul laureat. I-au fost premiate numai calităţile de penetracţie şi ascuţime, de care a dat probă în pastiş ca şi în aprecierile sale critice.

Ani de ucenicie

A apărut al V-lea volum din seria „Une destinée" a lui Louis Bertrand care, cu toată forma romanţată, din primele volume, a luat cu volumele din urmă tonul şi alura unor „mémoires d'outre tombe".

In primele volume era vorba de un erou pictor, Jean Perbal, în aceste din urmă vorbeşte însuşi Louis Bertrand. El ne povesteşte cum a luat îndrăzneaţa hotărîre de a părăsi Universitatea şi a incerca să intre în literatură deşi era sărac şi avea în sarcina sa o familie de întreţinut. Lupta a fost atât de grea încât până şi azi se resimte amărăciune în lumina acestui suflet mediteranean. In adevăr acest pictor, însufleţit şi colorat al mulţimilor mediteraniane, este de un pesimism iremediabil, un pesimism de creştin dar de o nesfârşită deznădejde. „Am în suflet sentimentul păcatului originar" şi în altă parte: „orice fac spre a-mi amăgi durerea de a trăi, nu izbutesc deplin niciodată... rămân un neliniştit, un jupuit de piele viu". „Ce facem aci, pe pământ?"

Vechiu normalian, nu poate suferi universitarii, scriitor, nu poate suferi criticii şi fiindcă are limba dezlegată nu se sfieşte să le spună deadreptul cele ce gândeşte. Ultimele pagini din volum sunt o adevărată spovedanie şi un rechizitor politic înveninat impotriva „Puterilor Intunerecului".

ASIGURAŢI-VĂ EXISTENŢA ! ! ! TIMPUL ESTE BANI ! Numai în patru săptămâni, absolut orice persoană — INDIFERENT DE ETATE, SEX şi CULTURĂ — poate învăţa DACTILOGRAFIA, CORESPONDENŢA COMERCIALĂ — STENOGRAFIA şi lucrările de birou obţinând diploma de absolvire. Reuşita absolut sigură. Inscrieri zilnic „ŞCOALA CENTRALĂ" strada Academiei 28. Cereţi prospectul gratuit. Luna Iunie cursuri noi.

invizibile. După curățire, fondurile care păreau negre au căpătat strălucirea lor naturală, iar personagiile toată splendoarea coloritului lor.

In 1452, cetățenii din Prato au încredințat lui Fra Filippo Lippi zugrăvirea pereților din loja corului catedralei. Pictorul trebuia să reprezinte istoria vieții celor doi sfinți protectori ai domului, Sfântul Jean-Baptiste și

L. Prochazkova

Militza Petrașcu

ancorând în câmpuri de speculații mai calme și mai simple. Femeia, elevă a unei școli sau a unui curent, a stăruit în experimentări și se poate spune că avem astăzi mai multe artiste moderne decât artiști.

In atitudinea aceasta femeile au fost desigur mai sincere cu ele însuși, căci odată câștigate spre un drum de artă s'au străduit să găsească soluția proprie a problemei, privind nu numai suprafața lucrurilor, ci valoarea lor interioară. Atunci când bărbații s'au plictisit sau au ostenit într'o explorare a formei ori a culorii, femeia a adus aici simțul ei de realitate, puterea ei de pătrundere a fenomenelor vieții, ajungând la o definire, la o caracterizare amplă a ideii inceputului. In afară de contribuții personale, activitatea ei a fost ca un control al posibilităților intregi, al variantelor unei teme, desăvârșind o enunțare, perfectând mijloacele.

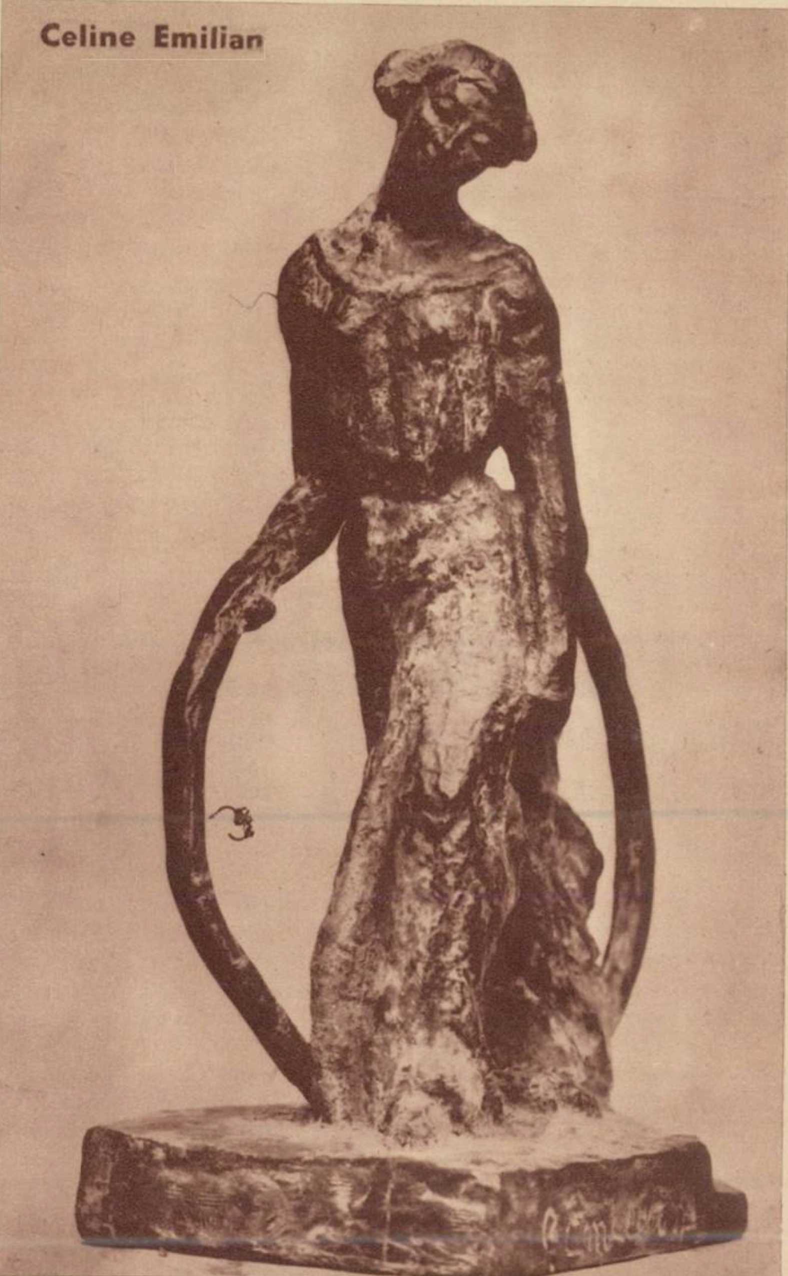
Expoziția dela Ateneu ne dovedește că de ori unde femeia a gândit și a lucrat la fel. Tablourile sunt aranjate pe țări, dar puteau fi și amestecate fără ca ansamblul să sufere, deoarece le leagă acelaș spirit, acelaș indemn creator. Calitatea inspirației și frăgezimea emoției sunt prezente în majoritatea lucrărilor. Cehoslovacia are un trecut artistic mai vechiu și totuși pictura ei actuală stă sub acelaș semn al technicei moderne, inspirată de maeștri francezi. Nu mai vorbim de Jugoslavia și România care era fatal să fie orientate spre occident, adică spre Paris, strălucit centru de artă dealungul secolelor, dat fiind tinerețea artei lor culte.

Dar peste influențe și preocupări comune, se găsesc numeroase personalități care, plecate dela o sursă cunoscută și mult cercetată, au izbutit să atingă originalitatea, unde amintirele de concepție sunt cu totul șterse.

E multă tinerețe în Expoziția Femeilor din țările Micii Ințelegeri! Simți că aproape nimeni de acolo nu se mulțumește cu rezultatele obținute la un moment dat și caută cu dorință și ambiție mereu alte expresii, alte forme. E un efort nu numai constant dar susținut de frumoase talente.

Restaurarea unei fresce lui Filippo Lippi

Recentele restaurări ale frescelor care decorează capela cea mare din Catedrala orașului Prato, constitue în Italia un mare eveniment artistic. Grație procedeelor noi, directorul Artelor Frumoase din Toscana, Giovanni Poggi, a putut scoate la lumină aceste opere care deveniseră aproape

Celine Emilian

Sf-tul Ștefan. Se crede că Filippo Lippi a început lucrarea cu pictarea plafonului și a terminat-o cu panourile „Dansul Salomeei" și „Inmormântarea Sfântului Ștefan", de mai multe ori restaurate de atunci și pe drept cuvânt vestite.

Porțiunile de frescă ce au fost aduse la lumină se remarcă prin o extraordinară variație în expresia personagiilor, printr'o mare bogăție de detalii și printr'un puternic sentiment al adevărului.

Despărțirea Sfintei Elisabeta și a sfântului Zaharia de fiul lor, scenă ce face parte din istoria vieții Sfântului Jean Baptiste, dureroasa dragoste din ochii mamei și resemnarea tatălui imprimă grupului de panouri un sentiment de intens dramatism. Filippo Lippi care a fost socotit ca unul din cei mai mari pictori ai gingășiei și ai iubirii materne, atinge în această operă culmea artei sale.

Cât privește povestea sfântului Ștefan, dacă am compara-o cu aceia înfățișată de Fra Angelico în capela Papei Nicolas al V-lea, am observa că Filippo Lippi a fost preocupat inainte de toate de realismul expresiei, de grandoarea exterioară a subiectului, de caracterul fizionomiilor, de frumusețea vestmintelor, de latura pur decorativă. Din ansamblul compoziției, ca și din cele mai neinsemnate detalii, se desprinde o impresie de armonie, de reculegere și de emoție.

Revoluția artistică înfăptuită de Filippo Lippi e sigur că a călăuzit pictura Renașterii pe drumul urmat de Leonardo da Vinci și Rafael, fără a uita să pomenim că Ghirlandajo și Botticelli s'au inspirat din opera lui și au reprodus-o cu fidelitate.

TACHE SOROCEANU

Cata Dujsin

Brateș-Pillat

Helena Johnova

Irina Codreanu

IMPRIMERIILE „ADEVERUL", S. A., BUCUREŞTI